Ketabton.com

د اقتصاد لکچرونې

د هغو کسانو لپاره بنه لاربنود چې غواړي، په ماسترۍ امتحان کې کامیاب او یا د اقتصاد په یو څه ماهیت ځان پوهول غواړي.

JULY 28, 2022

WWW.YAREDUCATIONALCOMPANY.COM
Afghanistan,Nangarhar,Chaparhar,Dawlatzai

(c) ketabton.com: The Digital Library

بِسمِ اللهِ الرَّحمنِ الرَّحیم

http://photoshop20.ir

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

فهرست.......... 2
د پیل خبرې.......... 3
ډالی.......... 4
مننلیک.......... 5
د اقتصاد عمومي معلومات.......... 6
کاروبار پیژندنه.......... 7
کوچنی اقتصاد.......... 7
لوی اقتصاد.......... 22
عامه اقتصاد.......... 29
احتمالات.......... 34
د بشري منابعو مدیریت.......... 35
منطقوي (سیمیز)اقتصاد.......... 51
تهیه او تدارکات.......... 58
بررسي او کنټرول.......... 62
ستراتیژیک مدیریت.......... 68
تمویل.......... 75
مالي محاسبه.......... 82
مالي مدیریت.......... 103
کویک بوکسquick books.......... 109
د مصارفو سنجش.......... 110
اقتصادي سیاستونه.......... 113
د عامه مالي چارو بنسټونه.......... 125
احصایه.......... 137
نړیوال اقتصاد.......... 142
د نړیوال اقتصاد دوهمه برخه.......... 147
اسلامي اقتصاد.......... 156
بریښنایي تجارت.......... 156
عامه بودجه.......... 166
بودجوي سیاست.......... 180
بودجوي سیاست بله یعني دوهمه برخه په لنډه توګه.......... 186
مارکیټینګ (بازارموندنه).......... 190
پولي(پیسو) اقتصاد.......... 200
سټنډرډ.......... 206
د اقتصادي پرمختیا تیوري.......... 211
پانګه اچونه.......... 221
منجمنټ(مدیریت).......... 223
اداره.......... 234
بانکداري.......... 236
د تشبثاتو مدیریت.......... 242
د څیرنې میتودولوژي.......... 251

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیل خبرې

ددې لیکنې لیکل مې د شوق او ضرورت له امله وه په دې معنا چې شوق مې داوه غوښتل مې یو اثر ولیکم او ضرورت مې داوه چې هیله مې درلوده چې کله مې اړتیا پیداشي چې زه په خپل بخش کې یو موضوع وپلټم نو باید چې نژدې او په خپل موبایل یا کمپیوټر کې په اسانۍ سره یې پیداکړم ، انګیزه یې داوه چې یوه ورځ ما یو امتحان لپاره څه خلص نقاط د کتاب نه راټول کړې وه ، نو هغه مې یو ټولګیوال ته وښودل هغه راته وویل دا د ځان سره ساته په راتلونکې کې به دې په کار شي نوماهم داسې وکړل او د هرکتاب نه به مې چې خلص نقاط اخیستل هغه به مې په یو څو ورقو کې رالنډول او دامتحان لپاره به مې لوستل او ددې کتاب نوم ځکه (د اقتصاد لکچر نوټې) ایښودل شوی دی چې ددې کتاب زیاتره برخې د استادانو لکچرنوټې دي . هره لیکنه کمی لري دا چې انسان فطرتا کمزوری پیدا شوی دی نو له مخکې یې بخښنه غواړم او له تاسو هیله چې د لابنه والي لپاره یې رانه مشورې ونه سپموی.

په درنښت یارمحمد شیرزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

ګرانې نیا جانې، او خپلو خوږو زیارکښو، مینه پالو ، او مهربانه والدینو(مور او پلار) ته مې چې د ژوند په هیڅ سختۍ کې یې یواځې نه یم پرېښې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننلیک

مننه کوم له درنو: ورونو، خویندو، ملګرو او دوستانو چې د کتاب چمتو کولو په وخت کې يې لازمې لارښوونې رانه ونه سپمولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقتصاد عمومي معلومات

اقتصاد د انساني ژوند سره سم رامنځ ته شوی دی که وګورو هيڅ انسان حتی حيوان هم نه شي کولای بغير د غذا څخه ژوندی پاتې شي، نو کله چې غذا (خواړه) ترلاسه کوو نو کار ته اړتيا لرو او کار د اقتصاد د علم يوه اهمه موضوع ده، نو ويلای شو چې اقتصاد د ژوند سره سم پيدا شوی .د اقتصاد علم په ټوله کې په دې بحث کوي چې څنګه د محدودو منابعو ځينې لامحدودې اړتياوې پوره کړو او څنګه کولای شو په ټولنه کې ټولنيزه رفاه، مساوات، د عايد عادلانه ويش، اوداسې نور په درست ډول برابرکړو .

لاندې د ځينو مشهورو اقتصاد پوهانو نومونه ذکر کوم :

Warlus, Karl Markx, J.S. Mill, malthus, Ricardo, Pigou, Jevons, pareto, Marshal, Bawerk, Tinbergen, Hicks, Robbins, Keynes, Schumpeter, Artherlewis, Tobin, Leontief, Kuzentes, Kindle Berger Milton Friedman, Rabertlucas, Stiglitz, Solow, Samuelson, Robert aumann, J. Stigler Nash, Stiglitz, Vernon smith, Amartyakumarsen, todaro, Granger, M.S. Sholes. Paul Krugman Robert Mundell, Schelling.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار پیژندنه

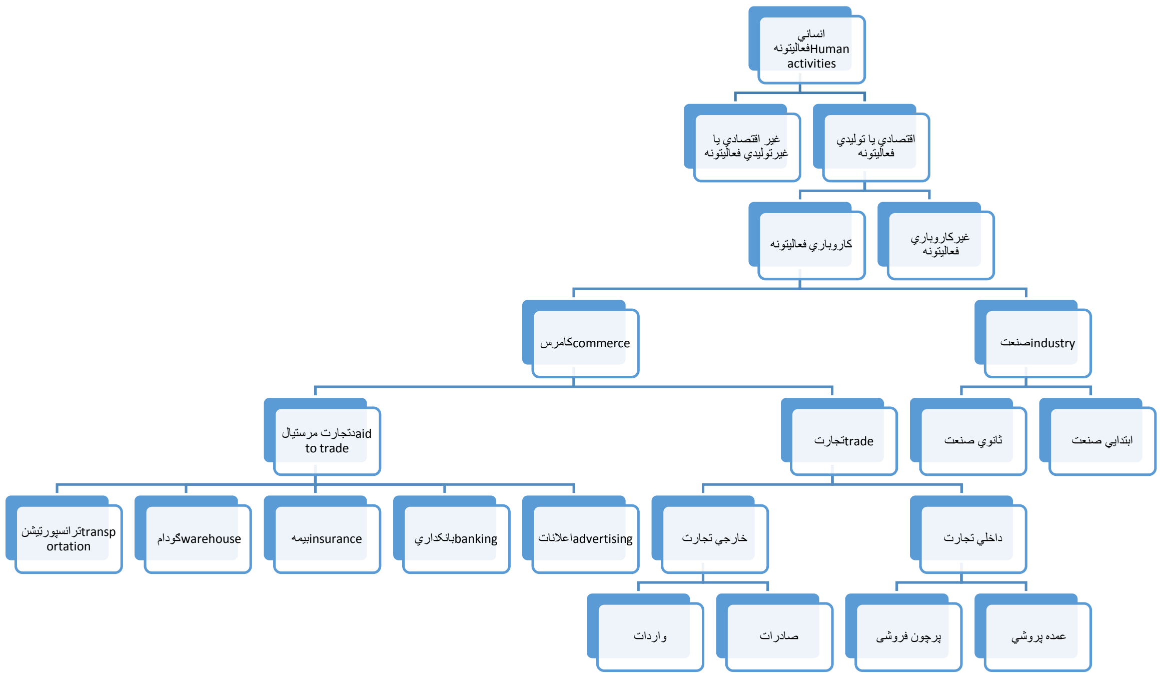

په کاروبار پیژندنه کې په دغه پورته مسایلو بحث کیږي چې دا ټول بیا په راتلونکو مضامینو کې راځي دلته یې نه ذکر کوم .

کوچنی اقتصاد

کوچني اقتصاد د کوچنیو مسایلو په اړه څیړنه کوي لکه د افرادو، د تصدیو او کورنیو په اړ وند. تقاضا اوعرضه : تقاضا د یوجنس دغوښتلو او د هغه د تادیې له توانایي څخه عبارت ده په عادي ډول کله چې قیمت ټیټ وي خلک زیات شیان اخلي او کله چې قیمت لوړوي خلک لږ شـــیان اخلي په دې خاطر د قیمت او تقاضـــا دمقدار ترمنځ معکوســـه رابطه لیدله کیږي اودغه ارتباط ته د تقاضـــا قانون وایي .عرضـــه د یو جنس هغه مقدار چې تولیدونکي یا خرڅونکي ددې رضـــایت ولري چې په مختلفو قیمتونو یې په خرڅلاو ورســـوي. په عادي توګه که قیمتونه پورته لاړشـــي تولیدونکي غواړي چې زیات شـــیان خرڅ کړي عرضـــه له قیمت سره مثبت ارتباط لري.اقتصادي ماډل: اقتصاد پوهان خپل مطالعات داقتصادي ماډلونو په واسطه تنظیموي، اقتصادي ماډل دیو حقیقي حالت څرګند تصویر دی په کوم کې چې ډېر مهم عوامل یامتحولین د مطالعې لپاره انتخابیږي .،اوله نورو څخه صـــرف نظر کوو.لکه په بازار کې دجنس لپاره تقاضا شاید ددېرو عواملو په واسطه متاثره شي (په زیاته یا کمه اندازه متاثره شـــي)خو دخپلې مطالعې دممکن کیدو په خاطر دافرض کوو چې قیمت ډېر مهم عامل دی چې تقاضـــا مقدار تعینوي . نور عوامل لکه عاید ثابت پاتې کیږي یا کم تاثیرات لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصـــــرف نظر وړ وي،دبـازارد تقـاضـــــا دغـه څرګنـد تصـــوير تـه دتقـاضـــــا مـاډل وايي.Abstractionخيالات: اقتصــــادي تيوريګاني ټول خيالات دي ، فکري وجود لري او دژوند مکمل واقعي حالات نه ښـــيي، خيالات تيوريګاني نه اغيزمنوي.حقيقت ډيرپيچلی دی معنا لرونکې نتايج تري ترلاســـه کړو . دخيالاتو په مرســـته دغير اقتصـــادي او نامربوطه حقايقو دلري کولو په واسطه تشريحات کموو. اوپه دې توانيږو چې دژواندانه له مغلقو حقيقي حالاتو څخه له مانا ډکه پوهه حاصـله کړو.فرضـيات : داقتصـاد دعلم دمطالعې يو مهم بخش دی .دحالاتو داســـانۍ اوپوهې په خاطر اقتصـــاد پوهان ځينې فرضـــيات رامنځ ته کوي چې عوامل داســـې فرض کيږي چې نه خو تغيريږي اويا دمطالعې لاندې مســـلط باندې کم تاثير لري. همدارنګه شامل عوامل داسې فرض کيږی چې په مشخصه لاره کې رفتار وکړي.مثلا ديوجنس لپاره تقاضـا دزياتو عواملو په واسـطه متاثره کيږي، مګر دمطالعې دممکن کيدو په خاطر داسې عوامل فرض کووچې تقاضا په مقدار کې تغييرات يوازې دقيمت له وجې رامنځ تـــه کيږي او نورعوامـــل ثـــابـــت او يـــا کم تـــاثيرلرونکي فرض کيږي. کلي نتيجـــه : Generalizationکلي نتيجه هغه بيان يا وضعيت څخه عبارت دی چې يوه مشخصه مطالعه په عامه اصـطلاحاتو کې وښـودله شـي. نودغه داسـې نورو ورته حالاتو ته هم تطبيق کيدای شـــي. زمونږ دژوند دزياتو مشـــکلاتو لپاره په انســـاني ډول ناممکنه ده چې په هغه وخت کې چې حادثه پيښـــيږي مطالعه او مشـــاهده شـــي. نو يوازې څو حالتونه (چې نمونه ورته ويلای شـو)وروسته بيا دغه اصـول په عامه بيانيو کې تنظيم کيږي، چې ټولو داسې ورته حالاتو ته تطبيق کيدای شي.اقتصادeconomyيا اقتصادي وضعيت:اقتصاديو توليز سيستم دی چې په کې اقتصـــادي فعاليتونه په کارلويدلي وي . همدارنګه په يوې مشـخصـــي ســاحې يا هيواد کې داقتصـادي فعاليتونو مجموعي سره تړاولري.اقتصـادي فعاليتونه د اجناسو اوخدماتو توليدولو او مصـــرفولو پورې مرتبط دي.کله چې اقتصـــاد په خراب يا ښـــه حالت کې توضـــيح کوو داداقتصـادي حالت مفهوم ارايه کوي يعنې ښـه يا بد اقتصـادي حالت.دغه سـاحه شـايد په هره اندازه وي او هرڅومره خلک په کې شـــامل وي په دې اســـاس دمحلي اقتصـــاد ،(کلي)يا ملي چې ټول هيواد احاطه کوي(دافغانستان اقتصاد) يا دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ اقتصاد چې دنړۍ ټول هيوادونـه پـه کې شـــــامل دي،څخـه خبره کوي.چې نورشـــيـان ثـابـت وي ceteris paribus:اقتصـــــاد پوهان دنورو ســـــاينس پوهانو په څير غواړي چې مطالعات يي ســـــاده اودکنترول وړواوســـي دوی غواړي چې له اشـــتباهاتو څخه مخنيوی وکړي او ګټوره پوهه حاصـــله کړي . دوی په يو څو شـــيانو تمرکز کوي او د other things being equal يا ceteris paribusيا other things constantفرضـيه قبلوي چې مفهوم يي که نور شـيان ثابت پاتې شـــي يانورشـيان ثابت وي څخه عبارت دی.داپه دې معنا چې اقتصـــاد پوهان ټول متحولين لـه هغـه يوڅخـه پرتـه چې ترمطـالعې لانـدې وي ثـابـت فرض کوي. مثلا،کلـه چې دخلکو داخيستلو دسلوک په باره کې حالات تحليلوي داسې فرض کوي چې يوازې قيمت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقدار تغيير کوي په داســي حال کې چې مســتهلک عايد، ذوقونه اودنوروشــيانو قيمتونه چې نورشـــيان ورته ويل کيږي تغييرنه کوي. په ياد ولرئ چې ســـاينس پوهان په فزيک،کيميا، اوداســې نورکې نورعوامل ثابت ســاتي، مګر اقتصــاد پوهان يواځې نورعوامل ثابت فرض کوي کله چې يو فزيک پوه وغواړي چې دګاز په اندازه باندې دحرارت تاثير مطالعه کړي فشـار ثابت سـاتي .غوښـتنې wants:داقتصـاد دعلم شـروع کيدونکې نقطه دانسـاني غوښـتنو مفهوم دی او دهغو شـــيانو او خدماتو دحاصـــلو څخه عبارت ده چې افاده ولري. غوښـــتنې مختلف اقسام لري لکه دغذا، سرپناه، کاليو او داسې نورولري،دغوښتنو دتسکين لپاره خلک بايد کوښـــښ وکړی او يو څه فزيکي يا دماغي کاروکړي . دغوښـــتنو ډيره مهمه برخه ځانګړنه داده چې لامحدوده وي.مســـتهلکconsumer:هغه شـــخص چې دخپلو غوښـــتنو دمســتقيم رضــايت لپاره اجناس يا خدمات اخلي مســتهلک ورته ويل کيږي، کله چې په هيواد کې داجنـاســـولپـاره دتقـاضـــا څخـه خبره کيږي مســـتهليکينو تـه کورنۍ هم ويلـه کيږي.firmتصدی(فابريکه)يو اقتصادي واحد دی چې دګټې دلاسته راوړلو په خاطر اجناس او خدمات توليدوي اودتوليد اوداجناسو دبازارموندنې په باره کې په کارکولو او تصميم نيولو کې مستقل دی.قلت(کمبود)scarcity:قلت داقتصـاد دعلم يوه بنسټيزه اصـطلاح ده او له هغه حالت څخه عبارت ده ، په کوم کې چې انســـاني غوښـــتنې ترموجوده منابعو زياتې وي . دمنابعو قلت زمونږ دژوند يو تريخ حقيقت دی . ډيرکم شـيان چې خلک يې غواړي وړيا دي (لکه هوا). متداومه هڅو ته ضــرورت دی چې منابع پيدا او غوښـتنې پرې تســکين شــي . داقتصـــاعلم داســي يوه مطالعه ده چې څرنګه خلک دکمو منابعودمؤثر اسـتعمال په واسـطه لامحدوده غوښتنې تسکين کړي.منابع resources:منابع هغه عوامل دي چې دهغو شيانو او خدماتو دتوليد لپاره اســـتعماليږي چې خلک يي غواړي. شـــيان او خدمات کم دي ځکه چې منابع کمې دي. منابع په څلوربخشونو ويشلې کيږي.۱-ځمکه : چې ټولې طبيعي منابع په کې شاملې دي لکه هوا، اوبه ،نباتات، اومنرالونه.۲-کار: چې انساني هڅې او ضروري مهارتونه په کې شامل دي چې دعملي استعمال لپاره په کې طبيعي منابع په کاريږي. ۳-پانګه : مخکې توليد شـوي شـيان: په کې شـامل دي چې(دنوروشـيانو دتوليد لپاره اسـتعماليږي)لکه تعميرات وســـايل ، او انســـاني مهارتونه.۴-دخلکو تشـــبثاتي توانايي او مديريتي مهارتونه: دکومو په واســـطه چې دوی نورې منابع ترکيبوي چې ګټور اجناس توليد کړي .همدارنګه منابعو ته دتوليد عوامل هم وايي.دمنابعو تخصيصallocation of resourcesدمختلفو مقاصدو لپاره دمنابعو اسـتعمال او توزيع ده . دبازار لوړ قيمت منابع دکم ارزښـت له اسـتعمال څخه دلوړ ارزښـت اسـتعمال ته جذبوي.اجناس اوخدماتGoods and services:هرهغه فزيکي شـــی چې خلک يې غواړي اسـتعمال کړي دجنس څخه عبارت دی. خدمات هغه انسـاني فعاليتونه دي چې دنورو خلکو غوښـتنې تسـکين کوي. کله چې خلک کارکوي دوی اجناس او خدمات توليدوي.ثروتWealthهغه شيان يامنابع چې دانساني غوښتنو دتسکين لپاره ضروري مګر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړیا نه وي ثروت بلل کیږي.تعادل equilibrium:دیوشــــي تعادل په دې معنا دی چې په اوســـني حالت کې یا خو تغیر نه کوي اویا په یوه مقداراواندازه تغییر کوي په اقتصـــاد کې مونږ دغه لفظ بیابیا اســـتعمالوو .دبازار تعادل څخه مونږ هغه وخت خبري کوو کله چې دعرضــې او تقاضــا څواکونه سـره مسـاوي او یو متعادل قیمت رامنځ ته شـي. اودمسـتهلک دتعادل څخه هغه وخت خبري کیږي کله چې مســـتهلک دخپل عاید څخه اعظمي تســـکین حاصـــل کړي او دخپل داخیســـتني دپلان دتغییر غوښـــتنه ونه لري. همدارنګه دfirmتعادل دملي عاید تعادل دپیسو بازار تعادل اونورتعادلونه وجود لري.فرصـتي مصـارف : داقتصـاد دعلم مرکزي اصـل: دمصــارفو دسـنجولو په وخت کې اقتصــاد پوهان دفرصــتي مصــرف مفهوم اســتعمالوي دیو شـــي فرصـــتي مصـــرف عبارت له هغه څه څخه دی چې دیو شـــي دحاصلولو په خاطر یې له لاسه ورکړي وي. دمنابعو دقلت له وجې خلک هرڅه چې غواړي لاس ته یې نه شـي راوړی ، نودوی باید دانتخاب یاد تصــامیمو معامله وکړي چې یو مقصــد لاسته راوړي اوبل له لاسه ورکړي.که یو شخص په تعلیم زیاتې پیسې مصرفوي هغه باید په کالیو لږې پیسې مصرف کړي اوهمدارنګه ټولنه هم داسې انتخاب کوي.په انګلیسي ژبې کې اجناسو ته commodities هم استعمالیږي اومختلف طبقه بندي لري دمثال په ډول داستعمال مطابق او دقلت مطابق وغیره.اســـتهلاکي اجناس: هغه اجناس دي چې دانســـاني غوښـــتنو دتسکین لپاره په مستقیم ډول استعمالیږي. دغه اجناس افاده لري او ډوډۍ ، موټر ، قلم اونور په کې شـــامليږي.تولیدي یا ســـرمایوي اجناس: هغه اجناس دي چې دنورو اجناســـو دتولید یادعاید دلاسـته راوړلو لپاره اسـتعمالیږي . دسـرمایوي اجناسـو پرته کارګر ډیره لږه اندازه اجناس تولیدولای شـــي دغه اجناس په درې ډوله دي ۱-خام مواد لکه فلزات لرګي نفت وغیره۲-نیمه تولید شوي اجناس(نیم کاره)لکه فولاد ، اوبدل شوي وړۍ اونور۳-تولید شوي اجناس(کارتمامه اجناس)لکه ماشـینري ، کمپیوټرونه اونور. اجناس دقلت په مفهوم ســره په لاندې ډول تقسیم شوي ۱-وړیا۲-اقتصادي. عامه اجناس او خصوصـي اجناس: عامه چې ټول خلک ورنه استفاده کولای شي او خصوصـي چې څوک تادیه کوي ورنه استفاده کولای شي او که نه ،نه شـي کولای چې اسـتفاده ترې وکړي.افاده: افاده دیو جنس یا خدمت هغه توانایي ده چې انســاني غوښــتنې ته تســکین ورکوي.لکه کله چې ترې وي اوبه وڅکي تنده دي(یې) ماته شـــي دي ته افاده وایي یعنې دده لپاره افاده لري او قلم دهغه چا لپاره افاد ه لري چې دلیکلو غوښـتنه ولري .اقتصـاد تعریفات:کلاسـیکه نظریه ...دثروت علم بنسټګر ددي علم ادم سمیت دی۲-نیوکلاسیکه ....دمادي سوکالۍ علم نظریي یا علم بنسټګر الفرد مارشال دی۳ - اوســـنۍ نظریه... دقلت علم.دغه نظریه درابنز ده.هغه وایي((اقتصــــاد هغه علم دی چې انسـاني رویه دغوښـتنو اوکمو منابعو ترمنځ دیوې رابطې په څیر چې متبادل اسـتعمال ولري مطالعه کوي)) اقتصاد علم یو لوی علم دی چې زیاتې څانګې لري په هرحال اقتصاد په دوو اســاســي برخو ویشـل شـوی چې جزوي (کوچنی اقتصــاد)او لوی اقتصــاد(کلي اقتصــاد)څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دي. جزوي اقتصاد: داقتصادي سيستم دبرخو تحليل اوارزونه کوي. جزوي اقتصاد داقتصادي کوچنيو برخو مطالعه اوارزونه کوي چې دمستهلک ، تصدی او کاريگرانو درويو سره په انفرادي يا ګروپي شکل سروکار لري . دغه واضح کوي چې هغوی څرنګه اقتصادي تصاميم نيسي او څنګه په مارکيټ کې متقابل عمل ترسره کوي اودځنګل په شان نه بلکه دونو په شان مطالعه ده. دپروفيسور بولډينګ bouldingله نظره جزوي اقتصاد ديوې مشخصې کارخانې ، مشخصې کورنۍ ، انفرادي قيمت، مزد، عايد اوصنعت مطالعه ده . جزوي اقتصاد دقيمت تيوري په نوم هم ياديږي داځکه دبحث موضوع يي داجناسوپه قيمت پورې اوهمدارنګه مولدو منابعو پورې چې په مارکيت کې عمل ترسره کوي اړه لري.په کوچني اقتصاد کې لاندې موضوعات شامل دي.۱-دمستهلک درويي تيوري:لکه دانساني غوښتنو ماهيت، دافادې قوانين ، اومصرف کوونکي تقاضا. ۲-دقيمت تيوري : په دې موضوع کې دعرضې اوتقاضا دځواکونو متقابل اثر داجناسو او عاملينوپه مارکيټ کې اودقيمت مشخص کول په رقابتي اوانحصاري مارکيټونو کې شامل دي.۳-دتوليد تيوري : دتوليد مفهوم ، دتوليد عاملين ، دبيرته راګرځيدو قانون اودپانګې اودکارستونزې په کې شامليږي.۴-دتصدۍ تيوري: دتصديو انواع ، دتوليد مصرف، عايد اود تصدۍ دقيمت ستراتيژي ترڅو خپله ګټه اعظمي حد ته ورسوي په کې شامل دي.۵-دعايد دويش تيوري : په دې کې دتوليد دعواملو دقيمت ټاکلو اساسات ، دکرايي مشخص کول ، مزد سود او ګټه شامليږي.کلي اقتصاد : اقتصادي سيستم په کلي شکل يا مجموعي مقدار سره ترمطالعې لاندې نيسي لکه ملي عوايد، مصارف، داستخدام مجموعي سطحه په يو هيواد کې او دقيمتونو مجموعي سطحه . په خلاصه ډول کلي اقتصاد لکه دځنګل څيرنه ده نه دونې . کلي اقتصاد دعايد تيوري په نوم هم ياديږي، په دې علت چې دکلي اقتصاد يوه لويه برخه په عايد کې تغيير اومشخصاتو سره اړيکه لري . لاندې برخې په کلي اقتصاد کې ترڅيړنې لاندې نيول کيږي. ۱-دعايد او استخدام تيوري:دمثال په ډول دملي عايد دسطحې مشخص کول، استخدام ، ملي پس انداز اوپانګه اچونه،کاروباري دوران اواقتصادي وده. ۲-پيسې او بانکداري : دمثال په ډول دپيسو دندې ، دپيسو عرضه اوتقاضا، دپيسو ارزښت، دسوداګريزو بانکونو دندې او دمرکزي بانک پولي پاليسي . ۳-عامه تمويل : لکه دحکومتي عوايدو اومصارفو پاليسي ، دمالياتو اساسات، عامه قرضونه او دحکومت بوديجه. ۴-نړيوال تجارت: لکه دنړيوال تجارت تيوريګانې ، دتجارت ګټې اوزيانونه، ديوهيواد دتاديات بيلانس ، دپيسو دتبادلې نرخ، نړيوال سازمانونه لکه دپيسو وجهي صندوق، نړيوال بانک.داقتصاد دعلم په مطالعه کې قياسي او استقرايي ميتودونه:ددوو طريقو داستعمال په واسطه يو اقتصاد پوه داقتصاد ځينې اړخونه مطالعه اوبنسټيز اقتصادي اصول اوقوانين رامنځ ته کولای شي. ۱-قياسي طريقه : په دې طريقه کې دقاعدې په څير ځينې اصول وجود لري اودمنطقي دلايلو په واسطه ځينې غير امتحان شوي اصول(چې فرضيي ورته ويل کيږي) تري

(c) ketabton.com: The Digital Library

استخراجيږي. دغي پروسي ته ماډل جوړونه وايي دمثال په ډول داسي يو عام اوبنسټيز اصل دی چې خلک غواړي چې پيسي په ښه ډول استعمال کړي. له دې څخه دانتيجه اخيستلي (قياس کولای) شو کله چې قيمت ټيټ وي خلک دمجموعي افادې دزياتوالي په خاطر دهمدغه جنس زياته اندازه اخلي.دغه استنباط شوي اصل ته دتقاضا قانون ويل کيږي. غيري امتحان شوي اصل(فرضيه)مخکې تردې چې اقتصادي قانون وبلل شي بايد په تکراري او سيستماتيک ډول امتحان شي.٢-استقرايي ميتوديا inductive method: دغه ميتود له حقيقت څخه دتيوري په طرف انتقاليږي کله چې حقايق جمع او په سيستماتيک ډول تنظيم شی نودامکن کيږي چې دمشاهده شويو حقايقو ترشا ځيني اصول وپيژندل شي دغو اصول ته په حقيقت کې عموميات ويل کيږي چې دمشاهدې شويو حقايقو ترمنځ دموجوده ارتباطاتو په اساس رامنځ ته شوي وي . کله چې يو اقتصادي اصل دټولو په واسطه ومنل شي او دحقايقو په مقابل کې وازمويل شي نوبيا ورته اقتصادي قانون ويل کيږيږ. دمثال په ډول کله چې دتوليد په پروسه کې کاريگر زيات شي مجموعي توليد په کميدونکي نرخ باندې زياتيږي نو دنهايي توليد په اړه په عمومي عبارت کې په دې ډول غږيږو چې که له يو مشخصي نقطې وروسته په کاروبار کې زيات کاريگر و؟؟؟نهايي توليد کميږي او دغه عبارت ته داقتصاد دعلم قانون ويل کيږي.دغه دواړه ميتودونه دپلټنې (څيړنې) تکميلوونکي تخنيکونه دي هغه فرضيي چې دقياسي ميتود په واسطه ترتيب شوي دي داقتصاد پوه لپاره دارقامو په جمع اوري اوددوی په سيستماتيک ترتيب تنظيم کې مرسته کوي له بل اړخه په حقيقي نړۍ کې دمشاهده شويو حقايقو لپاره په کارده چې په يوه تيوري کې تنظيم شي اوهغه تيوريگانې چې له حقيقت سره تړاوو ونه لري ښې تيوريگانې نه بلل کيږی.مثبت(حقيقي)اودستوري(هدايتي)اقتصاد: اقتصادي مطالعات مثبت اودستوري دوه اړخه لري مثبت اقتصاد له حقايقو اوددوی ترمنځ له ارتباطاتوسره لکه څرنگه چې وجود لري سروکارلري . دعلم الحقيقت په څير اقتصاد يواځې چې شيان څرنگه دي واضح کوي.مثبت(حقيقي)عبارتونه يواځې حقيقي معلومات ذکر کوي اودارزښتي تفاوتونو مخه نيسي لکه په افغانستان کې دکرنې په سکتور دبوختو کسانو فيصدي مخه په کميدو ده چې يو مثبت عبارت دی اوحقيقت ښايي.دستوري اقتصاد دارزښتي قضاوتونه اواقتصاد بايد داسي وي په باره کې شخصي نظريات استعمالوي يا دکومې مشخصې پاليسي سپارښتنه بايد وشي. چې دښه اويا بد اخلاقي پوښتنې په کې شاملي دي . کله چې له داسي پوښتنو لکه څه شی بايد ارومرو وشي، سره سروکارولري دغه ته دستوري ياهدايتي اقتصاد ويل کيږي. دمثال په ډول داپوښتنه چې داريي باندې ماليه وضع شي او که نه ددستوري اقتصاد لاندې راځي چې ترزياته حده پورې په ارزښتي قضاوت اوشخصي نظرياتو پورې تړاولري.درابنز په څير اقتصاد پوهان اقتصاد ته يواځې دعلم الحقيقت ښه ورکوي چې څرنگه ددغه کمې منابع دانفرادي اشخاصو اوټولنو په واسطه دتخصيص سره ارتباط لري. که څه هم زيات

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصادپوهان له دې محدودې نظريي سره اختلاف لري دوی وايي چې اقتصاد دعلم الحقيقت او علم الهدايت دواړه بڼې لري. دوی په دې فکر دي چې اقتصاد پوهان دانفرادي اشخاصو او دولتونو لپاره بايد دښې پاليسي توصيه او رهنمايي وکړي. دمثال په ډول اقتصاد په يواځې بايد دامطالعه نه کړي چې په خلکو باندې دماليي بار څرنګه کميږي بلکې له ده څخه ددې توقع هم کيږي چې ددې پيشنهاد وکړي چې په ثروتمندو باندې بايد دماليي لوړه اندازه وضع شي.په خلص ډول ويلای شو چې : مثبت اقتصاد له مشاهده شوي اقتصاد سره سروکار لري اودستوري اقتصاد له مطلوب اقتصاد سره سروکارلري.مثبت اودستوري عبارتونه:مثبت عبارتونه دااقتصادي اړخونو په باره کې ليدونکې او دتايد اودرسيده ګی وړ حقايق دی هغه که صحيح اويا غلط هم وي. مثلا په افغانستان کې ۱۰٪ وزګارتيا وجود لري دايو مثبت عبارت دی ، دا کيدای شي چې صحيح او يا غلط وي مګر وزګارتيا ۱۰٪ ته درسيدلو وړده . دستوري اقتصاد ذهني او ارزښتي قضاوتونه ښايي. دغه عبارتونو ته رسيده ګي په ځينو حالاتو کې ناممکنه وي اوهمدارنګه دتايد وړ هم نه وي .تيوريکي اوعملي اقتصاد : بعضې وخت اقتصاد په نظري يا تيوريکې اوعملي دوو برخو ويشل کيږی کله چې حقايق دمشخص شکل دحلولو په ځای په اقتصاد کې دفعاله بنسټيزو اصولو دمطالعې لپاره جمع اوري او تحليل شي تيوريکې اقتصاد بلل کيږي. له بلې خوا که يو مشخص اقتصادي مشکل وجود ولري او دپاليسي دجوړولواو دمشکل دحل لپاره معلومات جمع اوري شي نودي ته عملي اقتصاد ويل کيږي.تجربوي مطالعه: تجربوي مطالعې څخه مرام، داحصايوي ميتودونو دتطبيق په واسطه دمشکل په باره کې دحقايقو او معلوماتو جمع اوري دی. وروسته له ساحې څخه دحقيقي ارقامو په اساس دمنطقي دلايلودتطبيق په واسطه نتايج ترلاسه کيږي. اقتصادي بنسټونه: اقتصادي بنسټونه څخه مفهوم دقوانينو تاسيس يا اقتصادي موضوعاتو په باره کې دتمرين کولو څخه عبارت دی. بازارونه. بانکونه، کمپنۍ، کرنيز فارمونه،دمالي سيستم ، کارګرې اتحاديي ،دفابريکو سيستم، کورنۍ، زکات، اونور دااقتصادي موسساتو (بنسټونو) مثالونه دي.کورنۍ ډيره مهمه اقتصادي او ټولنيزه موسسه(بنسټ)ده. اقتصادي بنسټونه دهراقتصادي سيستم يو بخش تشکيلوي.عملي طريقه: اقتصاد ته ځکه عمل ويل کيږي چې دمطالعې علمي طريقه تعقيبوي دغه طريقه په يو تعداد مراحلوباندې مشتمله ده:۱-دځينو بنسکارندو (پديدو)په باره کې دحقايقو مشاهده او دارقامو راټولونه۲-حقايق تحليل کيږی اوبيانيه ورته جوړيږي چې په ممکنه ډول دعلت اوتاثير ترمنځ دمشاهده شويو حقايقو ترمنځ اړيکه تشريح کوي. ۳-دځينو وړاندويونې رامنځ ته کيږي اودپيښو دپرتلې په اساس دغه فرضيي منل کيږي، رد کيږي او يا بدلون په کې راوستل کيږي. آقتصاد دعلم او هنر په توګه : علم دپوهې سيستماتيکه تنه(وجود) دی. که اقتصاد له دې تعريف سره پرتله کړو نوبې له شکه چې اقتصاد علم دی . اقتصاد پوهان هم علمي طريقې استعمالوي لکه څرنګه چې په فزيک ، کيميا، اونورو علومو کې استعماليږي. دوی يو له بل سره په ارتباط کې حقايق

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه کوي او کوښښ کوي چې ددوي ترمنځ دعلت اوتاثير اړيکه وپيژني اواقتصادي قوانين تنظيم کړي. که څه هم اقتصاد دراتلونکو پيښو په باره کې په خپلو قوانينو او وړاندوينو کې ځينې محدوديتونه لري . قوانين يي دقيق نه دي او وړاندويني يي دکيميا، فزيک اونورو طبيعي علومو په څير صحيح نه وي اودغه اشتباه هم هغه وخت له منځه تللی شي که دغه په ياد ولرو چې علوم په دوه ډوله دي.طبيعي علوم ۲-ټولنيز علوم علوم په لاندې ډول هم طبقه بندي کيږي علم الحقيقت او علم الهدايت:علم الحقيقت يواځې(څه دي) واضح کوي يعنې په بې طرفه ډول حقايق لکه څرنګه چې وجود لري مطالعه کوي مثلاشايد دمختلفو اجناسو اومختلفو خلکو لپاره دماليي دنرخ يو جدول وجودولري . او علم الهدايت وايي : چې څه شی بايد څرنګه وي. يعنې په اقتصادي حالاتو کې دصحيح او غلط په باره کې قضاوت کوي . که په هيواد کې دماليي دنرخ په باره کې معلومات ولرو شايد په ضعيفو نقاطو کې يي بحث وکړو اودپرمختګ لپاره يي ورته وړانديز وکړو. اقتصاد دهنر په توګه: هنر ديو مضمون عملي اړخ دی. لکه څرنګه چې په اقتصاد کې هم اوس اقتصاد پوهان په دې موافق دي چې دهنراړخ لري، اقتصاد دقلت دستونزې په شاوخوا راڅرخي . کله چې خلک هرهغه څه چې غواړي ترلاسه نه کړي نو انتخاب کوي اوتراوسه خلک تصميم ته درسيدلو په خاطر شخصي قضاوت استعمالوي . نواقتصاد هنر هم ګرځي. په همدې خاطر اقتصاد له طب سره پرتله کولای شو دطب يو شاګرد دامراضو اوددرملو په باره کې بنسټيز حقايق ذده کوي اووروستــه دډاکټر په څير دناروغانو په علاج کې خپله طبي پوهه په کاراچوي. همدارنګه اقتصاد پوه هم لومړی داقتصاد دعلم اصول ذده کوي او وروسته خپله ذده کړه دخلکو داقتصادي ستونزو دحل دپيداکولو لپاره په کاراچوي. وزګارتيا، غربت ، انفلاسيون، وروسته پاتې والی ، او نورې هغه ستونزې دي چې اقتصاد پوه بايد ورته حلونه وړاندې کړي نوځکه اقتصاد يواځې علم نه بلکې هنر هم دی . کله چې اقتصاد ته دعلم په نظر کتل کيږي نونسبتا يو لږ تعداد اصول لري او که دهنرله اړخه ورته وکتل شي نوبيادېرمغلق دی. او ښه تصور ، توجه، اودنوروانساني علومو لکه سايکولوجي ، سوسيالوجي پوهې ته ضرورت لري چې اقتصادي اصول په کاميابه ډول تطبيق اودعملي ستونزو لپارحلونه پيداکړي . مګر دايو مشکل هنر دی چې داټول شيان په صحيح نسبت استعمال او يوه ښه اقتصادي پاليسي تنظيم کړي نو اقتصاد پوهان يواځې دهنرپه اړخ کې يوله بل سره زيات اختلافونه لري. لکه څرنګه چې دډرامې يو ليکوال نادرشاه وايي چې که ټول اقتصاد پوهان په څنګ په څنګ کيښني بيا به هم يوې نتيجې ته ونه رسيږي.اقتصاد دعلم دڅيړنې ساحه : داقتصاد ماهيت په باره کې دپوهې دزياتوالي لپاره بايد ددې مضمون دڅيړنې ساحه وپيژنو . اصلي موضوع: اقتصاددانساني رويي مشخص اړخ چې دمنابعو له کمبود اونامحدوده غوښتنو څخه راولاړيږي مطالعه کوي. اقتصاد دمطلوب حد مطالعه ده جې دبهتر امکان په مانا ده. دمطلوب حد لپاره غوښتنه اقتصادي حالت بلل کيږي په لنډ ډول

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو چې اقتصاد له هغو تصمیمونو سره سروکار لري چې کوم اجناس باید تولید شي څرنګه په ډېر اقتصـــادي ډول تولید شـــي اودچا لپاره تولید شـــي(یعنې څرنګه توزیع شـــی)داقتصــادي مطالعاتو لویې ســاحې : پیســې اوبانکداري، داخلي اوبهرنۍ ســوداګري ، وزګارتیا، او انفلاســیون، قیمتونه، بازارونه، ملي عاید ، اقتصــادي وده اوپرمختیا، دتصــدۍ عواید اومصــارف اوملي بودیجه داقتصــاد برخې دي داقتصــاد دعلم دځیرنې ســاحه دهمیشــه لپاره ثابته نه وي، دوخت په تیریدو اودخلکو دټولنیز ژوند په بدلون ســـره نوې ســـاحې او موضوعات په اقتصاد کې شاملیږي.داقتصاد د مطالعې مرحلې : هغه میتودونه چې اقتصاد یي په خپلو مطالعاتو کې استعمالوي درې مرحلې لري.۱-داقتصادي ستونزو په هکله دحقایقو وضــاحت۲-دحقایقو تحلیل چې اســاســي اصــول رامنځ ته کړي۳-دســتونزې دحلولو لپاره دپالیســیو وړاندې کول له دغو دریو اقتصــادي فعالیتونو څخه داقتصــاد درې څانګې ظهور کوي.۱-تشریحي اقتصاد:۲-اقتصادي شننه یا اقتصادي تیوري۳-اقتصادي پالیسي (سیاست). تشــریحي اقتصــاد: اوســنۍ نظریه داقتصــاد په اړه داده چې علم دی او ټول علوم عملي اړخ لري یعنې په حقایقو باندې بناوي. مګر اقتصـــاد یو ټولنیز علم دی او دانفرادي اشـــخاصـــو اوټولنو درویې سره چې داجناسو په تولید، تبادلې ، او مصـرف کې بوخت وي ارتباط لري. لکه څرنګه چې اقتصـــاد پوهان دغه انســـاني فعالیتونه واضـــح کوي په حقیقت کې ورته ضـــروت لرو . مګر هرمشـــکل په هکله دمعلوماتو راټولول او هغه څه چې غواړو مطالعه یي کړو یو اســـانه کار نه دی. حقیقي نړۍ ډېره پیچلې ده چې دیو بل ســـره په تړلي شــکل ډېرې پیښــې په کې وجود لري . اقتصــاد پوهان باید ډېر محتاط وســي او یوازې هغه حقایق انتخاب کړي چې ډېر مهم او تربحث لاندې مشـــکل ســـره ارتباط ولري لږ مهم اوغیرمربوطه معلومات باید له نظره وغورځوي ، کله چې حقایق دمځکې ټاکل شوي مقصد لپاره راټول او په سیستماتیکه طریقه یي مواد وړاندې شي نودامعنې ورکوي چې باید وویل شی چې دي ته تشریحي اقتصاد ویل کیږي.اقتصادي تیوري یا اقتصادي اصول: تیوریګانې او اصـــول حقایق مرتب اومعنا داره کوي. داقتصـــادي ســـتونزې په هکله یوازې دحقایقو راټولول اووړاندې کول کافي نه دي ،ددې په خاطر چې وګورو چې ددوي معنا څه ده اوددوي ترمنځ صـــحیح ارتباط وپیژنو نوتیوریګانو ته ضـــرورت پیښـــیږي. Boulding له نظره ((تیوریګانې له حقایقو پرته بې ډوله اوبې ګټې وي او حقایق له تیوریګانو پرته بې مفهومه اوبې معنا وي)) لومړی اقتصاد پوه په مشاهد ه شویو حقایقو کې موجوده مشخصه نمونه یا اصل له ځان سره یاداښت کوي وروسته دنورومشابه مشکلاتو دمطالعې په واسطه کله چې مطمین شـــي چې مشـــخص متحولین همیشـــه په اټکل شـــوې لاره عمل کوي. نوبیا دمتحولینو ترمنځ خپل ارتباط دیوې اقتصـادي تیوري یا اصـل په شـکل وړاندې کوي. اقتصـادي تیوري داقتصـادي متحولینو دارتباط په هکله یوه عامه بیانیه ده.اقتصـادی سیاسـت: اقتصـادي حقایقو او ارقامو له مونږ سره داقتصـادي اصـولو او تیوریګانو په جوړولو کې مرسـته کړي ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو متحولینو ترمنځ دارتباط ماهیت واضـح کوي او اوس په داســي حالت کې قرار لرو چې دغې پوهې په استعمال سره داقتصادي ستونزو دحل لپاره مناسب سیاستونه وړاندې کړو . داقتصاد دغه بخش چې دعملي اقتصادي ستونزو لپاره ځواب برابروي داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. مثال : فرض کړئ چې په افغانستان کې وزګارتیا ستونزه مطالعه کوو، نو په ښــاري او اطرافي او همدارنګه په مختلفو زونو کې دوزګارو نارینه او ښـځینه تعداد په باره کې ارقام راټولوو اووړاندې کوو یی. چې دې ته تشریحي اقتصاد وایي . وروسته دغه ارقام تحلیلوو اوممکنه عواملو ترمنځ چې دوزګارتیا لامل شـــوي ارتباط رامنځ ته کوو. فرض کړئ چې وزګارتیا ډیرمهم عامل چې ددولت دمصــارفو کموالی دی پیداکوو، چې اقتصـــادي تیوري ورته ویل کیږي. په اخر کې دوزګارتیا دستونزې دحل لپاره مشخص مراحل وړاندې کوو .نو دابیا داقتصادي سیاست په نوم یادیږي. داقتصاد دغه درې بحثونه له یوبل سره نږدې اړیکې لري اودیوشـــان اهمیت څخه برخورداره دي. که حقایق راټول نه شـــي نوددې لپاره دتیوري رامنځ ته کول چې داقتصـــادي متحولین څرنګه یو له بل ســـره ارتباط ولي مشـــکله کړي. همدارنګه که داقتصـــادي تیوري یا اصـــل باندې چې دمختلفو متحولینو ترمنځ ارتباط ښايي ونه پوهیږو. نویو ښه اقتصادي سیاست به رامنځته نه کړای شو . شاته په کتلو سره داهم باید په نظر کې ونیسو چې اقتصـادي اصـل چې په متحولینو کې تغییرات واضـح کوي په نظر کې نیولو پرته معلومات او حقایق په صحیح ډول راټولولی شي.دددغو دریو بخشونو ترمنځ ارتباط په لاندې ډول ښودلای شو.

تشریحي اقتصاد تیوریکي اقتصاد اقتصادي سیاست

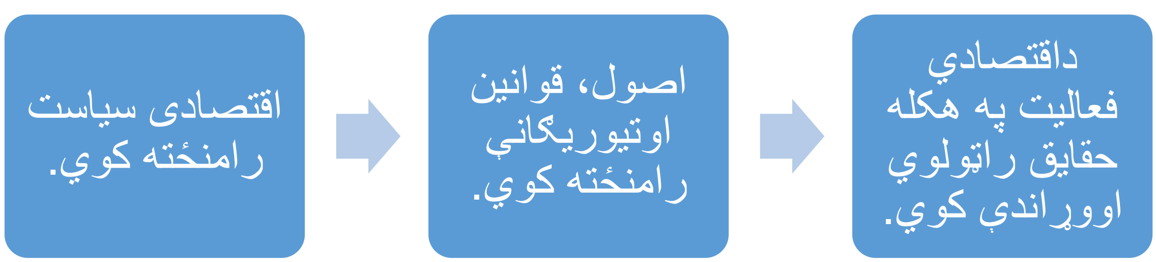

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځرنګه چې په اقتصادي تيوري پورې مربوط ده ، اقتصادي پوهان يو له بل سره په اسانۍ موافق کيږي. خوکله چې داقتصادي سياست ساحې ته داخل شي ډير و لږ يو له بل سره موافق کيږي.که څه هم دوی ملامت نه دي ځکه يوه اقتصادي ستونزه دډيرو علتونو له وجې رامنځته کيږي. دسياست درامنځ ته کولو په وخت کې شايد يو اقتصاد پوه يوه مهم عامل ته اوبل يوه بل مهم عامل ته ډير اهميت ورکړي نوددوي وړانديزونه بايد يوله بل سره متفاوت وي.مطلوبيت هغه درضايت درجه ده چې اشخاص يې داجناسو اوخدماتو دمصرف څخه ترلاسه کوي. يو تږی شخص داوبو څخه ارضا ترلاسه کوي نووايو چې اوبه ددې شخص لپاره مطلوبيت لري.قيمت کله چې ديو جنس ارزښت په پولي توګه وښودل شي همدغه پولي ارزښت ته ددغه جنس قيمت ويل کيږي. عايد : دبدلې يا معاوضې هغه مقدار دی چې يو شخص يې ديوخدمت اويا دخپل ملکيت دخدمت په مقابل کې ترلاسه کوی. عايد په دوو برخو تقسيميږي۱-دکارپه واسطه ترلاسه شوی عايد: دهغه مقدار پيسو څخه عبارت دی چې خلک يی دکار په مقابل کې ترلاسه کوي لکه ديوه کاريګر مزد۲--Unearned incomeدهغه مقدار پيسو څخه عبارت دی چې ديو شخص يي له خپلې دارېي او ثروت څخه ترلاسه کوي کله دتعمير کاريه ، دبانکي حساب سود او نور.عايد اوانتقالي تاديات : عايد دهغه تاديي څخه عبارت دی چې داجناسو اوخدماتو په توليد کې دبرخې اخيستلو په مقابل کې ترلاسه کيږي. که يوشخص له کوم توليدي خدمت پرته تاديات ترلاسه کړي په اقتصاد کې ورته عايد نه بلکې انتقالي تاديات ويل کيږی. زکات ، تحفې اوداسې نور. ملي عايد : ديو ممکلت دټولو افرادو مجموعي کلني عايد ته ملي عايد ويل کيږي. پوهيږو چې دعايد پيدايښت داجناسو او خدماتو په توليد پورې تړلی وي، نودتوليد شويو اجناسو ارزښت او دهغو خلکو عايد چې داجناسو په توليد کې مرسته کوي دهميشه لپاره مساوي وي.ملي عايد په بل ډول هم تعريفولای شو . په يوممملکت کې دټولو نهايي توليد شويو اجناسو اوخدماتو پولي ارزښت ديوکال په جريان کې ملي عايد دی.ثروتwealth:هرهغه څه چې خلک يي استعمالوي او په وړيا ډول نه پيداکيږي ثروت نومول کيږي. په عاميانه ژبه کې ثروت دپيسو ، سروزرو ، سپينو زرو په معنا استعماليږي. مګر په اقتصاد کې ثروت يوه پراخه معنا لري ، په ثروت کې ټول شيان لکه کور، ځمکه ، ماشين الات، سره زر ، پيسې ، جامې و کتابونه اوديو کمپنۍ سهم اوداسې نورشامليږي.ثروت په څلور ډوله دی۱-انفرادي يا شخصي ثروت۲-عامه يا ټولنيزثروت : دا هغه شتمني دي چې دعامه خلکو دګټولپاره رامنځته شوي وي اودټولې ټولنې عامه داريي ده لکه دولتي تعميرات، سرکونه، دولتي پارکونه، اوداسې نورپه کې شامل دي۳-ملي ثروت ديو ملک طبيعي منابع لکه سيندونه ځنګلات اونور۴-نړيوال ثروت : په دې ډول ثروت کې ټول هغه اجناس ياطبيعي منابع شامليږي چې په ټول بشريت پورې اړيکه نيسي اودټولو ملکونو په واسطه استعماليدی شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه: هوا،بحرونه، اونور.مترقي ماليه : په دې مانا چې دزيات عايد لرونکو دماليي ورکړي اندازه زياته وي. کله چې ديو شخص عايد لوړيږي دپيسو نهايې مطلوبيت يې کميږي ، که يو لوړ عايد لرونکې شــخص ديوه غريب شــخص په څير يوشـــان ماليه تاديه کړي هغه لږ بار احساسوي نو ددې په خاطر چې عدالت رامنځته شوي وي، دثروتمنده خلکو لپاره بايد دماليي اندازه لوړه وي.مارکيټ ټوکرۍ اصـطلاح ددې لپاره اسـتعمالوو چې داجناسـو ګروپونه يوپه بل برتر وښودل شي . مارکيټ ټوکرۍ ديوه يا ډيرو اجناسو دمقدارونو يو خاص لست دی . مارکيټ ټوکرۍ کې کيدای شـــي داجناســـو مختلف ډولونه شـــامل وي. دبيلګې په توګه ديوې مياشــتې په دوران کې هغه اجناس چې يو مســتهلک يې پيري لکه غذايي مواد، کالي، اونور دضـــروت وړ مواد.دکارخوځښـــت: عبارت له پورته دډيروســـتونزو دکارګرانو نوي دندو موقفونو او ځايونو بدلولو توانـايي او ظرفيت تـه دکـارخوځښـــت وايي پـه ۴ ډولـه دی۱-دکارجغرافيوي خوځښــت۲-دکارمســلکي خوځښــت۳-دکارافقي خوځښــت۴-دکارعمودي خوځښت. دکاردخوځښت عوامل عبارت له:دمزد دکچو توپير۲-دکارشـرايط۳-جاه طلبي ۴-صـلحه او امنيت۵دترانسپورت او اړيکو مسايل۶-تعليم . دکارمفهوم : عبارت په اقتصـاد کې دکارويش څخه مقصد داسې يو ترتيب دی چې دهغې په وسيله يو وخت کې دبيلابيلو افرادو بيلابيلې دندې ســرته رســوي۱-ســاده يا وظيفوي يا ټولنيز دکارويش۲-دکارتخنيکي ويش ۳-دکارارضـــعي ارضـــی ويش.دکارويش دتصـــدۍ په مولديت کې زياتوالی راولي۲-دتصـــدۍ دوسايلو او تجهيزاتو په سم ساتلو کې مرسته کوي۳-دتصدۍ په توليدي مهارت کې زياتوالی راولي۴-دتصدۍ په وخت کې سپما رامنځ ته کوي۵-دتصدۍ په اختراعاتو چانس زياتوي۶-دتصـدۍ په مشـغوليت کې تنوع رامنځ ته کوي۷-دتصـدۍ سـره دسم تشـخيص په ټاکنه کې مرسته کوي. پانګه : عبارت دځمکي نه بغير ټولې هغه شتمنۍ چې عايد لاسته راوړي پانګه ده او ځانګړتياوې:۱-پانګه دکار په پايله کې رامنځ ته شوی۲-پانګه يو غيرفعال عامل دی۳-پانګه په توليد کې مرســـته کوي۴-پانګه فرســـايش کيږي۵-پانګه دليږد وړتيا لري۶-پانګيزه توکو نه په مسـتقيمه توګه ګټه اخيسـتل کيږي. دپانګې شـکلونه عبارت دي له :ثابته پانګه۲-دوراني پانګه۳-خاصــــه پانګه۴-لامبووهونکې پانګه۵-فردي پانګه۶-ملي پانګه۷کورنۍ پانګه۸-بهرنۍ پانګه۹-مادي يا حقيقې پانګه۱۰-انســـاني پانګه۱۱-پولي يا مالي پانګه.دپانګې جوړښــت پروســـه عبارت د په جزوي کچه ديوې تصـــدۍ له جهته دپانګې جوړښـــت څخه مقصد ديوې تصدۍ دحقيقي يا فزيکي پانګې مقدار کې زياتوالی دی. اداره يا تشبث: دمتشبث دندې دخطراتو زغمل دمالي ســـرچينو تهيه دابتکاراتو کې رامنځ ته کول دکاروباراداره . اداره دتوليد څلوم عامل دی چې دمتشـبث په وسـيله عرضــه کيږي. توليد په عاميانه ژبه کې ورڅخه مقصـد دتوکو رامنځ ته کول دي خوبيا په علمي ادبياتو کې دانسـاني غوښـتنې دپوره کولو او ارضا لپاره ټولې هغه کړنې چې دتوکو او خدماتو رامنځ ته کولو لپاره سرته رسيږي او انســـانان هغوی ته ديو قيمت دتاديي اراده ولري توليد دی. توليد په دوو شـــکلونو ســـره

(c) ketabton.com: The Digital Library

صورت نيسي :۱-دتوكو توليد۲-دخدماتو توليد . توليد له درې برخو څخه جوړشوی دی ۱-لومړي صنايع۲-دوهمي صنايع۳-دريمې صنايع . دتوليد عوامل عبارت له ټولې هغه توليدي منابع چې ديوې ټاكلې محصـــول توليد يا رامنځ ته كولو لپاره اړينې وي دتوليد عوامل بلل كيږي.په څلورو برخو ويشـــل كيږي۱-ځمكه۲-كار۳-پانګه۴-اداره يا تشـــبث.ځمكه مفهوم عبارت له : له ټولې هغه بهرنی طبيعي سـرچينې چې ديو انسـان په خدمت كې وي ځمكه ده يعنې هغه طبيعي منابع چې انســان ورته لاس رســی لري . ځمكه يا طبيعي ســرچينو كې شـامليږي۱-ځانګړتياوې عبارت له ۱-ځمكه دطبيعت يوه مفته ډالۍ ده۲-دځمكې اندازه ثابته ده ۳-ځمكه متنوعه ده ۴-په جغرافيوي مانا سره غير قابل يي ليږد ده۵-ځمكه يو دايمي توليد عـامـل دی۶-ځمكـه يو غيرفعـالـه توليـدي عـامـل دی۶-دځمكې مولـديـت ارتجـاعي دی . دكارمولديت نه هدف ديو كارګر توليدي ظرفيت دی يعنې دكارګر په وسـيله په اوسـطه توګه په في واحد دوخت كې دتوليد اندازې ته دكارمولديت وايي.

په عمومي ډول هغه مقدار پيسې چې ددغه عواملو دلاس ته راوړلو لپاره مصرف شوي وي دتوليد دمصـــــارفو په نوم ياديږي. حقيقي مصـــــارف : عبارت ذهني او بدني كارونه چې ديو جنس دتوليد لپاره قرباني كيږي دجنس دحقيقي مصارفو په نوم ياديږي. محاسبوي مصارف : هغه تتاديات دي چې تصديو كې دبشري يا غيرې بشري عواملو لپاره ترسره شوي. فرصتي مصـارف: دهغه تبادلوی جنس له ارزښـت څخه عبارت دي چې ددغه جنس دتوليد له امله له لاسه وځي. اقتصادي مصارف : عبارت له هغه مصارفو څخه دي چې ديو اقتصادي فعاليت درامنځ ته كولو له وچې پرې ټولنې ته اوړي. دمصـــــارفو تيوريګانې : په دوه برخو ويشـــل شوي ۱-عنعنوي تيوري يازړه تيوري۲-دمصادفو نوي تيوري. دbrowningپه اند مجموعي مصـارف ديو ټاكلې اندازې دتوليد لپاره دثابتو او متغييرو مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دي . ثابت مصارف : دتوليد دثابتو عواملو مصارفو ته ثابت مصارف وايي. دفرګوسن په اند مجموعي ثابت مصـارف په يو تصـدۍ كې ښـكاره او پټو دواړه مصـارفو له مجموعي څخه عبارت دی . داوسـط مصـارفو مفهوم عبارت دتوليد ديو واحد مصـرف ته اوسـط مصـارف وايی . په لنډه موده كې داوسط مصارفو منحني مفهوم عبارت دي له په يو ټاكلې نقطې څخه مخ په ښـكته راځي يو اصـغري نقطې ته رسـيږي او بيا پورته ځي داچې دuشـكل منحني لري چې په لنډه موده كې داوســط مصـــارفو منحني لاندې شـــي؟؟؟دمؤثر اعظمي توليد هغه توليد ته ويل كيږ ی دتوليد هغه اندازې ته ويل كيږي چې دفي واحد توليد مصرف په اصغري اندازه كې وي. نهايی مصـــارف عبارت له مجموعي مصـــارفو كې زياتوالی كله په توليد كې ديو واحد په اندازه كې زيا توالی راشـي. اوسـط او نهايي مصـارفو ترمنځ اړيكه عبارت دي له۱-په اقتصادي تحليطونو او بلخصوص دتوليد لپاره دقيمت په ټاكلو كې داوسط مصارفو او نهايي مصـارفو ترمنځ تفصـيلي اړيكې لري څېړل ډيرداهميت وړدي. داوړدې مودې اوسـط مصـارف : هغه ممكنه اصـغري مصـارف دي چې دفي واحد توليد لپاره په مختلفو مقدارونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید کې په اوږده موده کې ټاکل کیږي. داوږدې مودې اوسط مصـارفو لپاره لاندې نومونه یادیږي. ۱-چاپیرونکې منحني ۲-دپلان جوړونې منحني . دمصـارفو دمنحني ګانو اهمیت ۱- دتولید په اړه تصـــمیم نیول۲-دصـــنعتونو انتخاب۳-دتولید لپاره تعادل ټاکل۴-دګټې او تاوان اټکل کول. دبازار دکومې مهمې ځانګړتیاوي لري ۱-یو ســـطحه۲-یو جنس ۳-اخیســـتونکي اوخرڅونکي۴-داخیســتونکو اوخرڅوونکو ترمنځ ارتباط. دوخت په اســاس بازارونه عبارت دي له۱-ورځني بازار۲-دلنډې مودې بازار۳-اوږدمهاله بازار. دموقیعت په اســـاس بازارونه عبارت دي له :محلي بازار۲-سیمه ایز بازار۳-ملي بازار۴-نړیوال بازار. دجنس دماهیت په اســـاس بازارونه په دوه ډوله دي ۱-عام بازار۲-خاص بازار. عام بازار هغه بازار ته ویل کیږي چې هرډول اجناس په کې پلورل او پیرودل کیږي.خاص بازار: هغه بازار ته ویل کږي چې مشـخص اجناس او خدمات په کې پلورل او پیرودل کیږي. خاص بازار په لاندې بازارونو ویشل کږی۱-عامل بازار۲-دپانګې بازار۳دپیسو بازار۴-دخارجي اسعارو بازرا۵-دنموني بازار۶-ددرجو بازار. دبازارجوړښــــت یا کوونکي عوامل ۱-دخرڅونکو ماهیت تعداد۲-داخیســتونکو دتعدادماهیت ۳-دتولید ماهیت۴-ددخول او خروج شـرایط۵-دمقیاســونو اقتصادیت. درقابت په اساس بازارونه عبارت دي له ۱-مکمل رقابتي بازار۲-نامکمل رقابتي بازار۳-انحصــــاري بازار۴-دمکمل رقابتي بازار ځانګړتیاوېعبارت دی۱-داخیســـتونکو او خرڅونکو زیات شــمیر۲-دتصـــدیو دخول اوخروح ازادي۳-همجنســـه تولید۴-دمصـــنوعي بندیزونو عدم موجودیت دګټې اعظمي کول۵-داجناســـو او عواملو مکمل انتقال۷-دبازار دشرایطو په هکله پوره معلومات۸-دترانسپورت دمصارفو نشتوالی۹-دخرڅلاوو دمصارفو نشتوالی.

دتولید دمقیاس مفهوم عبارت دی له داقتصـــــاد په علم کې دتولید دپیمانې نه هدف دتولید داندازې اعظمي حد دی. دتولید مقیاس ټاکونکې عوامل عبارت له ۱-مالي سرچینې ۲-دتولید تخنیک۳-دترانسپورت او اړیکو وسایل۴-دبازاروسعت۵-دتشبث استعدادونه. دتولید مقیاس په دوه ډوله دی ۱-دتولید کوچنی پیمانه ۲-دتولید لویه پیمانه. دتولید دکوچنی پیمانې (مقیاس)ګټې اوزیانونه عبارت دي له۱-شـخصـي دلچسـپي او سم نظارت ۲-دمسـتهلیکینو سـره مسـتقیمه اړیکه۳-کارګرانو سره اړیکه۴-فوري پریکړه۵-د تقاضا دبدلون په مقابل فوري عکس العمل او زیانونه۱-تمویلي سرچینې ۲-دتولیدي تخنیکونو وروسته پاتې والی۳-ضـمني تولیداتو کې ســـتونزې ۴-ناســـم حالات ۵-پیرودلو او پلورلو لوړلګښــــت . دتولید دلوی مقیاس(پیمانې) زیانونه عبارت دي له۱-دځانګړو غوراویو له نظره غورځول۲-په شـــخصـــي نظارت کې ســتونزې ۳-دزاید تولید امکانات ۴-کارکوونکو ســره نږدې شــخصـــي اړیکې ۵-دتقاضـــا دتغییراتو په مقابل کې بطي عکس العمل۶-دانحصاراتو درامنځ ته کیدل۷-په بهرنیو بازارونو کې انکار. دمقیاس صـــرفه جویانې :هغه حالت ته ویل کیږي چې یوه تصـــدی په کې خپل محصول ددوه چندو نه لږ مصـرف په وسیله دوه چنده کولای شـي . دپیمانې صرفه جویانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دوه برخو ویشــل کیږی۱-دپیماني دا صــرفه جویاني ۲-دپیماني خارجي صــرفه جویاني . دمقیاس داخلي صرفه جوي عبارت له هغه حالت څخه دی چې دیوې تصدۍ خپل دتولید کچه کې ددوه چندو نه لږ مصـــــارفو په وســـیله دخپل تولید دپیماني دپراخوالي له امله دوه چنده کولای شـي او نومونه یې عبارت دي له ۱-تخنیکي صـرفه جویاني ۲-اداري صـرفه جویاني ۳-مالي صــرفه جویاني ۴-دبازارموندني صــرفه جویاني ۵-ســوداګریز صــرفه جویاني ۶-دخطرزغملو صــرفه جویاني. دمقیاس دعدم صــرفه جویاني هغه حالت دی چې دیو تصــدۍ تولید دوه چنده کول په کې دوه چنده نه زیات مصــارف غواړي او داهم په دوه برخو ویشــل کیږي. دتولید تابع عبارت داوړدې مودې دتولید تابع او دلنډې مودې دتولید تابع ســـره لر ي دتولید تابع عوامل دهرډاکلي ترکیب لپاره حاصــــل تمرین مقدار څرګندوي. په لنډه موده کې ځکه دکارعوامل په زیاتولو سـره په شـروع کې دمحصـول په زیاتیدووي ځکه په لنډه موده کې دتولیدي عواملو یو عامل ثابت او بل عامل متحول یادبدلون وړدی.څرنګه چې پانګه په مادي اومالي شــکلونو پیژندل کیږي. ۱-کله چې مونږ دپانګې فزیکي یا مادي شــکل په نظر کې ونیســو نو دپانګې مولدیت څخه هدف دتوکو او خدماتو هغه مجموعي مقداروي چې دیو واحد پانګې په مرســـته لاســـته راوړل کیږي.کله چې مونږ دپانګې مالي شـــکل په نظر کې ونیسو نو دپانګې مولدیت څخه هدف به دپه کاروړل شوي مالي پانګې دبیا اعادې نرخ وي . ایزو کوانټ: دتولید دعواملو دمختلفو ترکیبونو له یو ځای والي څخه لاســـته راغلی هغه منحني ده چې په مساوي تعداد محصـول ورڅخه لاسته راځي. کله چې په یو ګراف کې څو ایزو کوانټونه یو ځای ښـودل شـوي وي دي ګراف ته دایزوکوانټ نقشــه وایی. دپیســو هغه مقدار چې دپیسو په شکل دیو جنس په تولید کې په مصرف رسیږي دپیسو په واسطه دټاکل کیدونکو مصارفو په نوم یادیږي. دپیسو په واسطه ټاکل کیدونکي مصارف عبارت دي له ۱-مزدورانو لپاره دمعاش تادیه۲-پرقرض باندې ســود۳-په ثابتو شــتمنیو کرایه ۴-دخامو موادو او ماشـینونو مصــارف۵-بیمه۶-مالیات۷-دبریښــنا انرژۍ او تیلو مصــارف ۸-دترانســپورت مصــارف او داســې نور. دمصــرف تابع دیوې تصــدۍ دتولید دتابع او هغو قیمتونو چې دغه تصدۍ یې دتولید لپاره یې تادیه کوي دمصارفو دتادیې په نوم یادیږی. اوسط ثابت مصارف : دفي واحد ثابت مصـــــارف څخه عبارت دی . مؤثر تولید دتولید دهغه اندازې ته ویل کیږي چې دفي واحد تولید مصارف په اصغري اندازه وي .اوږده موده هغه دوران دی چې په کې تولید ټول عوامل متحول په دې جریان کې تصـــــدۍ کافي اندازه وخت لري یا په بل عبارت داوږدې مودې مفهوم دپلان جوړونې لپاره یو ه ســطحه ده . انحصـــاري بازار هغه حالت ته ویل کیږي چې دتولید یواځې یو خرڅونکی په کې وجودلري اودنورو دخرڅونکو بازار ته دخول په وړاندې خنډونه پراته وي.دانحصـــار درامنځ ته کیدو علتونه: انحصـــار هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصدۍ په مشـخصـو موادو لکه تیل برونز طلا اونورو کنترول ولري . انحصـــار هغه وخت هم رامنځ ته کیږي کله چې یوه تصــدۍ دمشــخص جنس دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره خاص تخنيکونه له ځان ســره ولري. انحصـــار هغه وخت ممکن کيږي کله چې دولت دخلکو درفاه په خاطر دتوليد حق يوې مشـخصـي تصـدۍ ته ورکړي چې دانحصـار دې ډول ته طبيعي انحصار ويل کيږي. کله دولت يو شخص يا تصدۍ ته دهغه داختراع حق ورکړي په دې اســاس هم انحصـــار رامنځ ته کيږي . دانحصـــاري بازار ځانګړتياوې. په انحصـــاري بازار کې دمشـــخص جنس يو توليدونکی يا خرڅوونکی وجودلري او دتصـــدۍ او صـــنعت ترمنځ توپير موجود وي په انحصــاري بازار کې تصــدۍ چې خپله يو صــنعت وي . دمکمل رقابت او انحصار پرتله۱-درقابتي او انحصاري دواړو تصديو هدف داوي چې ګټه اعظمي کړي ۲-ددواړو لپاره دتعادل يو شـــرط يو ډول دیMR=MC۳-په دواړو حالتونو کې قيمت بازار دعرضــــې او تقاضــا دتقاطع په واســطه ټاکل کيږي۴-دواړه رقابتي او انحصـــاري تصديګاني دمصارفو يو شان منحني ګاني لري۶-توپيرونه ۱-دمکمل رقابت په صورت کې په صــنعت کې زياتي تصــدۍ شــاملې وي او قيمت ددوی دمجموعي عمل په واســطه ټاکل کيږي.انحصـــاري رقابت دبازار هغه جوړښـــت دی چې زيات توليدونکي انحصـــار کوونکي توليداتو کې دفرق په اساس يو له بل سره رقابت کوي او توليدات لروي مګر مکمل تعويضي نه دي. دانحصاري رقابت ځانګړتياوې. ۱-دخرڅوونکو زيات تعداد۲-دتوليد توپير۳-دتصدۍ اختياري ځواک ۴-دتوليد ګروپ ۵-انحصـاري ځواک ۶-دتصـديو دخول او خروج ازادي ۷-مسـتقله رويه ۸-خرڅلاو مصــارف۹-په بيو کې دسـياليو نه شـتون۱۰-اشـتهارات . دمکملو رقابتي او انحصـــاري رقابتي بازارونو پرتله ۱-دتصـــديګانو تعداد۲-دتوليد ماهيت۳-درقابت ماهيت۴-دوه اړخيزه او څو اړخيزه انحصــــار. څو اړخيزه انحصـــاردبازار دجوړښـــت هغه شــکل دی چې يو څو خرڅوونکي په بازار کې همجنســه يا توپير لرونکې توليدات خرڅوي په دې بازار کې دتصــديو تعداد؟په شــاوخوا کې وي او که يواځې دوه تصــديګاني په بازار کې وجود لري نوبيا ددې بازار يو خاص شکل ددوه اړخيزه انحصار په نوم رامنځ ته کيږي. په څو اړخيزه کې تصـــديګاني همجنســـه توليدات خرڅوي دخالص ياهمجنســـه څواړخيز انحصار په نوم يادېږي.دڅو اړخيز انحصار درامنځ ته کيدوعوامل : ۱-زياته پانګه اچونه۲-داندازې صــرفه جوياني ۳-دمشــخصــو خامو موادو مالکيت۴-دکوچنيو تصــديو ادغام. دڅو اړخيز انحصـــــار ځانګړتياوې. ۱-کم تعداد خرڅونکي ۲-په تصـــميم نيونه کې تړلتيا۳-اشتهارات۴-ددخول خنډونه۵-دتصديو په اندازه کې تغير.

لوی اقتصاد

اقتصــاد هغه علم دی چې د شتمنيو پيدابنت،دشتمنيومصـرف،دشتمنيوويش او دشتمنيو تبادله ترڅيړنې لاندې نيسي. نوی کلاسيک وايي اقتصاددمادي خوشالې علم دی دلندن مکتب بنسټ ايښــودونکی(رابنز)وايی اقتصـــاد دمحدوديتونو او انتخاب علم دی او اقتصـــاد دری مکتبونه لري.۱-نيوکلاســيک۲-کلاســيک۳-دلندن مکتب:دلندن په مکتب کې لاندې خصـــوصـــيتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکرشـــوي.۱-نــامحــدودضـــرورتونــه۲-ضـــرورتونوکي داهميـت لــه نظره تفــاوت۳-دوســـايلومحدودوالی۴-دوســـايلو متبادل اســـتعمال.پروفيســـور رابنز اقتصـــاد په لاندې ډول تعريفوي: اقتصـــاد علم دضـــرورتونو او محدوديتونو متبادل اســـتعماليدونکو وســـايلو ترمنځ انساني روش د ارتباط په توګه ځيږي.۱- کلاسيک مکتب بنسټ ايښودونکی ادم سميت دی۲-دنيوکلاسـيک بنسـټ ايښـودونکی الفردمارشــال دی.۳- او دلندن مکتب بنسـټ ايښـودونکی رابنزدی. ټول هغه وسايل چې په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره ضرورتونو په پوره کيدو کې مرســـته کوي توکي او خدمات بلل کيږي. توکي په عمومي ډول په دوو ډولو ويشـــل شوي۱-وړيا توکي۲-اقتصادي توکي.۱-هغه توکي چې د انسان له خوا پرې کارنه دی ترسره شـوی او په پريمانه توګه په طبيعت کې د خدای تعالی له خوا پيداشـوی او دهرچا په اختيار کې قرار لري.لکه هوا لمر رڼا اوداســـي نور.۲- هغه توکي چې په پريمانه اندازه نه دي او دهرچا لپاره په اختيار کې قرارنه لري همدارنګه درامنځ ته کيدلو په خاطر يې فعاليت ته ضرورت ليدل کيږي اقتصادي توکي بلل کيږي. داقتصادي توکو ډولونه۱- مادي او غيرمادي توکي (خدمات)۲-مادي توکي هغه توکي دي چې دلمس او ليدل کيږي لکه موټر ډوډۍ او وغيره۲-مادي توکي هغه دي چې مستقل وجود نه لري خو نتايج يې احساسيږي. لکه دانسان کار،بيمه بانکي خدمات او نور۲-لګښتي او پانګه ايز توکي ۱-لګښتي توکي هغه دي چې په مستقيم ډول په مصرف رسيږي لکه غذايي مواد ميوه جات او نور۲-پانګه ايز توکي ياتوليدي توکي هغه توکي دي چې په مستقيم مصرف نه رسيږي بلکه دنورو توکو دتوليد لپاره کارول کيږي. او په غيري مسـتقيم ډول په مصـرف رسـيږي .په عمومي توګه هغه څه چې د کار د اچولو په نتيجه کې يو انسـان ګټه ترلاسـه کوي اقتصـادي سـرچينو کې شـامليږي. ټولې هغه ســـرچيني چې دلاســـته راوړلو لپاره يې بايد قيمت ادا شـــي اقتصـــادي ســـرچيني بلل کيږي. اقتصـــادي ســـرچيني په دوو برخو ويشـــل شـــوي۱-وړيا۲-قيمت لرونکي ســـرچيني.اقتصـــادي سرچيني دلاندې برخو څخه تشکيل شوې دي.ـــــ بشري سرچيني :-- دانسان دماغ او فزيکي فعاليت په دي ډول ســـــرچينو کې شـــــامليږي او په عمومي توګه کارنومول کيږي.طبيعي ســـرچيني: د ځمکې په مخ او دننه په ځمکې کې موجود شـيان او طبيعي منابع او په عمومي توګه د ځمکې په نامه يادول کيږي. فزيکي منابع: هغه څه چې انسـان يې په مرسـته توکي او خدمات توليدوي لکه سـامان الات ماشـينونه سـرکونه او نوراو په عموم کې ورته پانګه ويل کيږي او دا دري ډولـه دتوليـد عوامـل ګڼل کيږي. قـانون پـه عمومي توګـه ديو دولـت لخوا صادرشو ي حکمونه دي چې منل يې په ټولو لازم او سرغړونه ترې جرم ګڼل کيږي او سزا لري په علمي اصطلاح سره هغه عمل چې په تکرارولو سره يې واحده نتيجه ترلاسه کيږي او په هر حال کې دتطبيق وړاوسې قانون ګڼل کيږي.اقتصادي قانون په عمومي توګه د خلکو اقتصـــادي روش باندې دلالت کوي اقتصـــادي قانون په ټولنه کې داوسـيدونکو ټول اقتصـــادي فعاليتونه پيشبيني او رهنما او روښانه کوي. د (نيوينnevin) له قوله اقتصادي قانون د ټاکلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاملونو اسباب په نتیجه کې رامنځ ته کیدونکو تمایلاتو ځرګندونکی دی. دډاکټر مارشال په قول اقتصادي قانون د ځینې ټاکلو شرایطو لاندې په ټولنه کې داوسیدونکو د عمل خاص ډول دی. د نورو قوانینو سره اقتصادي قوانینو پرتله ---الف درسمي دولتي قوانینو سره : رسمي قوانین د خلکو لخوا ترتیب کیږي دا قوانین د کاغذ په مخ لیکل کیږي او دهغې پابندې دهیوادوالو مکلفیت او نه پابندې یې جرم ګڼل کیږي ولې اقتصادي قوانین دخلکو اقتصادي تمایلات ځرګندوي. ب د طبیعي علومو سره داقتصادي قوانینو پرتله :---د طبیعي علومو سره لکه د کیمیا او فزیک قوانین د بې روحه شیانو یعنې مادیاتو خصوصیات او حالتونه بیانوي کوم چې په لابراتوار کې تجربه شوي او همیشه ثابت ګڼل کیږي مثلاً که هروزن لرونکی جسم په هوا کې خوشې شي نو دځمکې جاذبې قویې له اثر ځمکې ته راغورځیږي یا(ایچ دوه او)فورمول همیشه اوبه دي او داسې نور ولې اقتصادي قوانین دانسانانو داقتصادي فکرونو او تمایلاتو ځرګندونه کوي او دبې روحه مادې سره سراو کارنه لري. داخلاقو دقوانینو سره :ــــ اخلاقي قوانین عمدتاً په مذهبي قوانین په برکې نیسي.په ټولنه کې خلکو ته دځینې کړنو دکولو او دځینو دنه کولو لاربښوونه کوي ځوک چې په ټولنه کې اخلاقي قوانین مراعات کړي په ټولنه کې دقدر وړ ځای لري او ځوک چې اخلاقي قوانین ترک کړي نو په ټولنه کې خپل ځای له لاسه ورکوي اقتصادي قوانین دانسانانو روش ځرګندوي دکوم عمل دکولو او منع کولو هدایت نه کوي. اقتصادي قوانینو خصوصیات: ۱- اقتصادي قوانین شرطیه شکل لري ۲-عمومي شکل نه لري داقتصاد ځینې اساسي څانګې :- ----۱-مثبت یا علمي اقتصادpositive economics or scientific economics۲- سهولت یا رهنما اقتصادwelfare or normative economics.په مثبت او رهنما اقتصاد داقتصادي نظریې عمده برخې تشکیلوي دځیرنې په وخت کې د هغوي ترمنځ فرق کول ضروري بریښي چې مونږ یې دلته لنډ ډول روښانه کوو:په لوی اقتصاد کې اقتصاد په مجموعي توګه سره مطالعه کیږي .لوی اقتصاد دټول اقتصاد عمومي اوسطونواو مجموعو سره سروکارلري. په لوی اقتصاد کې دځیړنې مهم مسایل عبارت دي۱-دملي عاید او کسب کار نظریه ۲-داقتصادي فعالیتونو دنوسان نظریه ۳-دپیسو نظریه۴-دنړیوال تجارت نظریه ۵-داقتصادي پرمختیا نظریه کوم قوانین او نظریات چې د نظریاتي برخې له خوا وړاندې کیږي د یو معلوم هیواد په حالتو کې دهغې تطبیق کول عملي اقتصاددی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصاد گروپ بندي

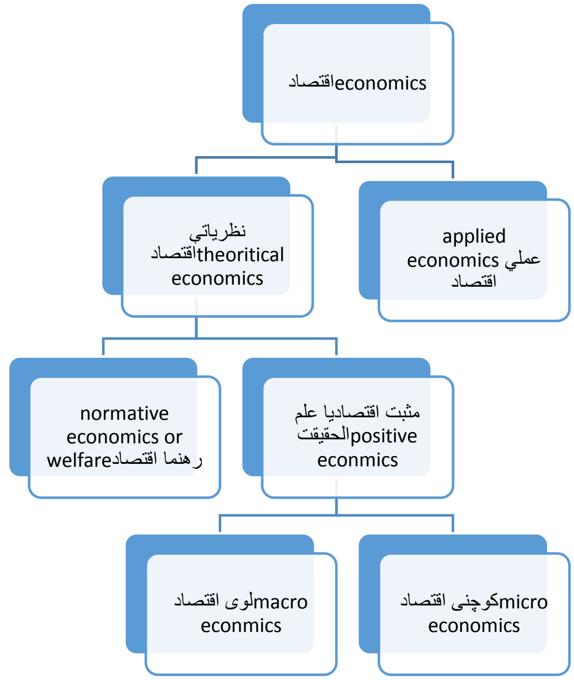

داقتصاددري اساسي مسايل ۱-دتوليد دمقدارتاکل يعني څه شی بايد توليد شي۲-دوسايلو تاکل او دتوليد منظم کول يا څه ډول بايد توليد شي۳-دحاصلاتو ويش،او دچا لپاره بايد توليد شي . داقتصادي سيستم مفهوم: څخه هدف ټول هغه قوانين ،اداري رواجونه او روايتونه دي چې دهغې په رڼا کې يوه ټولنه داقتصادي اساسي ستونزو حل پريکړه کوي۱- دبازار اقتصاد يا پانګوال نظام داسې نظام دی چې هغې کې ځانګړي مصرف کوونکي او کاروباري ادراې داساسي اقتصادي مسايلو دحل لپاره د بازار له لارې اريکه ټينګوي. دبازار اقتصاد عمده خصوصيات په لاندې ډول دي ۱-شخصي مالکيت۲-دانتخاب ازادي۳-شخصي ګټي رول۴-سيالي۵-دقيمت نظام۶-دحکومت درول کموالی.اشتراکي يارهبري شوی اقتصاديه دې نظام کې دتوليد په وسايلو باندې خصوصي ملکيت له منځه ځي او ټول وسايل د خلکو په نماينده ګی د دولت په ملکيت کې قرار نيسي څرنګه چې په وسايلو ټولنيز ملکيت وجود لري نو ټول وسايل د ټولنيزې پرمختيا او ټولنيزو ضرورتونو دپوره کولو لپاره تخصيص کيږي. درهبري شوي اقتصاد عمده خصوصيات۱-دتوليد په وسايلو دحکومت ملکيت۲-دمرکزي پلان کميټه۳-دعوايدو بهترويش۴-يوشان امکانات او ټولنيز مصونيت۵-دخلکو په عايداتو کې افراطي تفاوت له منځه ځي او په محدودولاسونو کې ددولت جمع کول چې دپانګه وال نظام خصوصيت دی له منځه ځي.مخلوط اقتصادي نظام دپانګه وال او اشتراکي نظام خصوصياتو درلودونکي نظام ته مخلوط نظام ويل کيږي او په دوه عمده برخو باندې تکيه لري۱-عمومي سکتور۲-خصوصي سکتور:ــــــ-----داسلام اقتصادي نظام اسلام دژواندانه موخې روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي اوددې موخو دترلاسه کولو لارې چارې انسانانو ته ښايي دشخصي او ټولنيز ژوندانه دټولوخواوو په مکمله لارښوونه کوي داسلام داقتصادي نظام خصوصيات:----۱-دحلالو او حرامو فرق کول۲-دشخصي ملکيت حق۳-دررزق دوسايلو پيدايښت ۴-فطري غيرې مساوات ۵-ددولت مصرف کولو اصول ۶-ددولت تمرکزممانعت۷-دضرورت لرونکو لپاره اسانتياوي برابرول. ددولت دمصرف کولو په برخه کې اسلام په لاندې ډول لارښوونه کوي ۱-په ساده ګی،پاکۍ او پرهيزګارۍ سره ژوند تيرول۲-په جايزو ضرورتونو باندې لګښت کول ۳-دبخل،پيسو او زرو جمع کول او پرستش منع کول۴-دضرورت څخه دزيات لګښت او اسراف څخه ډډه کول .اقتصاد په يوه ټولنه کې دمحدودومنابعو دمديريت زده کړه ده. د اقتصاد څلور اصله ۱-هيڅ شی مفت نه ترلاسه کيږي۲-دهرشي تمام شوی قيمت له هغه څه سره برابر دی چې دهغې دلاسته راوړلو لپاره پريکړه کوو۳-عاقل خلک په اخرو(نتيجو) فکر کوي۴-خلک تحرک په نظرکې لري۵-دسوداګرۍ څخه هر يو ګټه پورته کوي۶-داقتصادي فعاليتونو دسازمدندهۍ لپاره ښه لاره مارکيټ ده ۷- ځينې وختونه دولت د بازار په نتيجه کې ښه والی راولي۸-په يو هيواد کې دژواندانه کچې اندازه دتوکو او خدماتو دتوليد په برخه کې دهغوی توانايې پورې اړه لري ۹-کله چې حکومت زياتې پيسې نشر کړې قيمتونه پورته ځي ۱۰- ټولنه دلنډې مودې لپاره دانفلاسيون او وزګارتيا ترمنځ انتخاب کوي. په ازاد بازار باندې متکي اقتصاد کې دخلکو اقتصادي عملونه داسې منسجم کيږي چې داجناسو او خدماتو له درکه دملي اقتصاد دټولو منسوبينو دضرورتونو رفعه کيدو سبب ګرځي. په هيواد کې ديو کال په جريان کې رامنځ ته شوي عوايدو ته ملي عوايدو وايې. دملي عايد مفهومونه ۱-ناخالص ملي توليد۲-خالص ملي توليد۳-ناخالص داخلي توليد ۴ملي عايد يا دعواملو تمام شوی قيمت۵-داشخاصو عايد ۶-داشخاصو دتعرف وړ عايد۷-سړي سر عايد.ناخالص ملي توليديا(جې اين پي) ديوکال په جريان کې د هيواد دتوليد دعواملو په مرسته دنورو توليد شوو نهايې اجناسو او خدماتو پولي ارزښت څخه عبارت دی. په تعريف کې درې مهم ټکي ۱-وخت۲-پولي ارزښت۳نهايي اجناس اوخدمات.هغه توکي او خدمات چې ګټه اخيستني ته اماده او دخرڅلاوپه خاطر بازار ته عرضه کيږي.خالص ملي توليد(اين اين پي):يادبازار په قيمت ملي عايد هم ورته ويل کيږي دتوليد په جريان کې کاريدونکي ثابتې شتمنۍ داستعمال په اثر استهلاک کيږي او په ارزښت کې يې کموالی راځي کله چې داکموالي يا داستهلاک اندازه (جي اين پي) نه ليري شي نو (اين آين پي)لاس ته راځي (ډيپريسيشن) څخه هدف د فرسايش څخه ساتل شوي پيسي دي چې د ماشين مکمل استهلاک په صورت کې پري ماشين نوی کيږي دلته يوازې داستعمال له نظره استهلاک په نظر کې نيول کيږي.ناخالص داخلي توليد:--په ټاکلي وخت کي په هيواد دننه توليد شوو نهايی اجناسو او خدماتو له بازار قيمت څخه عبارت دی. ملي عايد :-- ديوکال په جريان کې دتوليد دعواملو له خوا ترلاسه شوي عوايدو مجموعي ته ملي عايد وايي.داشخاصو عايد :---د يو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیواد اوسیدونکو له خوا دټولو منابعو څخه ترلاسه شوو عوایدو څخه عبارت دی.داشخاصو دتصرف وړ عواید: کله چې د اشخاصو دعوایدو څخه په اشخاصو باندې وضع شوي ټکسونه لرې کړای شي نو پاتې مبلغ دتصرف وړ ګڼل کیږي چې لرونکی یې په مستقیم ډول سره کارولی شي دتصرف وړ عواید دشخص د غوښتنې مطابق په مصرف رسول کیږي دعاید کومه برخه چې مصرف نه شي سپما کیږي.سړي سرعاید کله چې ملي عاید دنفوسو په تعداد وویشل شي سړي سر عاید لاسته راځي. دتولید طریقه په دې طریقه کې ملي عاید دیو کال په جریان کې د نورو تولیدشوي نهایي اجناسو او خدماتو پولي ارزښت په توګه سنجول کیږي۲-دعوایدو طریقه په دې طریقه کې دیو کال په جریان کې د تولید دعواملوله خوا ترلاسه شوي بدله په نظر کې نیول کیږي دلګښتونو طریقه: دلګښت په طریقه کې ملي عایدپه یوکال کې دنهایي اجناسو او خدماتو په خریدارۍ باندې شوي لګښت په توګه په نظر کې نیول کیږي. د یو هیواد په کچه دلګښت ۴ عمده ډولونه۱-په لمړنیو ضرورتونو لګښت۲-پانګه اچونه۲-ددولت له خوا داجناسو او خدماتو خریداري ۴-داجناسو او خدماتو صادرات.دهر اقتصادي واحد سپما دهغویې دجارې عوایدو څخه په جارې ضرورتونو باندې شوو لګښتونو په لري کولو سره لاسته راځي. دملي اقتصاد دسپما درې عمده اندازه ګیري شتون لري۱-شخصي سپما۲-ددولت سپما۳ ملي سپما.انفلاسیون په اقتصاد کې د قیمتونو په عمومي کچه کې زیاتوالی دی . وخت دملي تولیداتو لپاره باید وخت معلوم وي چې عموما یوکال په نظر کې نیسي. پولي ارزښت ټول توکي او خدمات دي چې ګټې اخیستنې ته اماده او دخرڅلاو په خاطر بازار ته عرضه کیږي.داجناسو او خدماتو مجموعي قیمت دهغوی دمقدار او قیمت دضرب کولو په وسیله لاسته راوړو یوازې د نهایي توکو او خدماتو دقیمت دسنجولو سره ددوه ځل حساب مخنیوی کیږي چې دا طریقه د پاینل ګوډز میتود په نوم یادیږي. دملي عاید په سنجولو کې ستونزې ۱-احصایوي اصلي ډیټا معلوماتو ارقامو نشتوالی۲-دیو شي تکرارحساب۳-ددوستې او ثواب په نظر کې نیولو سره خدمات۳-دفرسایش لپاره دقیق ارزښت نه موجودیت ۵-دخدماتو څخه پرته عاید ترلاسه کول لکه تقاعد ، تحفه خیرات۶-جنس په جنس تبادله ۷-دتوراوغیري قانوني بازارونو شتوالی . سپما په خالصه شتمنې کې د زیاتوالی سبب ګرځي خصوصي سکتور سپما ته خصوصي سپما ویل کیږي۲کله چې دولت خالصو عوایدو څخه ددولت له خواداجناسو او خدماتو خریداري منفي شي نو ددولت سپما لاسته راځي۳-دملت په کچه مجموعي ملي سپما دخصوصي او دولتي سپما مجموعی ته ویل کیږي. په ملي عاید باندې زیات عوامل اثر کوي۱- دتولید دعواملو ذخیره ۲-طبیعي منابع۳-بشري منابع چې د رهبري کولو مهارت یا استعداد ده جاري عاید :--- کله .مصرف ته متوسط المیلان دعوایدو هغه برخه ده چې داجناسو او خدماتوپه خریداري باندې مصرف کیږي مصرف لپاره متوسط میلان ګڼل کیږي.مصرف ته متوسط میلان د عاید او مصرف دنسبت څخه عبارت ده ۳- راتلونکی عاید خالصه شتمني :--- لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې مخکې وويل شول دمجموعي شتمنيو څخه دپورونو په لرې کولو سره خالصه شتمني لاسته راځي ۴-دسود په اندازه کې دزياتوالي انتظار پانګه اچونه دلګښت اساسي عنصر دی دپانګې داستعمال لګښت په يوه معلومه زمانه کې دپانګې دواحد داستعمال حقيقي پيښيدونکې مصارف ديعمده برخې ۱-استهلاک۲ سود . دپانګې اچونې او ملي عايد نسبت ته دپانګې اچوني متوسط ميلان وايې پانګې اچونی ته نهايي ميلان په پانګه اچونه او ملي عايد کې دتغيراتو نسبت ته د پانګې اچونې نهايی ميلان ويل کيږي. د کنز په نظر کې د پانګې اچونی عوامل دوه دي۱-دپانګې نهايې استعداد۲-دسود اندازه .دپانګې په نهايي استعداد باندې دوه لاملونه اثر کوي۱- لاسته راتلونکی عايد ۲ دشتمني دتهيې قيمت. دلوی او کوچني اقتصاد ترمنځ توپيرونه کوچنی اقتصاد دافرادو کورنيو او تصديو په وړاندې داړونده اقتصادي مسايل او تقسيمات تر څيړنې لاندې نيسي. دبيلګې په توګه په کوچني اقتصاد کې دغوښې وريجو ماشين الاتو او داسې نورو په څير دځانګړو توکو بازار ترکتنې لاندې نيول کيږي په بل عبارت کوچنی اقتصاد دکورنيو تصديو په څير د اقتصاد د کوچنيو واحداتو فعاليتونه او اقتصادي سلوک تر کتنې لاندې نيسي او يا کوچنی اقتصاد په يوه شرکت کې دتو ليد د بيلابيلو بازارونو کې د تو کو دنرخونو دثبات په يوه کارځای کې د کارګرانو دمزد او معاش ديوې کورنې دعايد او مصرف درقابتي او انحصاري هغو په څير دبازارونو د مختلفو ډولونو عرضې او تقاض او داسې نورو په څيرمسايل څيري او لوی اقتصاد داقتصادي کړنلارې له مخې په عمومي کچه اقتصادي قوانين او مسايل ترڅيړنې لاندې نيسي.په لوی اقتصاد کې دنرخونودتورم يا انفلاسيون بيکاري دکچې ملي توليدلو مصرف سرمايه ګذارۍ سپما او داسې نورو مسايلو شننه څيړنه په ټوليزه توګه تر بحث لاندې نيسي چې ځيني خلک يې د ملي اقتصاد په نوم يادوې ماخذ پو هاند ډاکټر جورج ژباړونکی دوديال اونورمل کوچنی اقتصادملي اقتصاد له هغه علم څخه عبارت چې د يو هيواد دسياسي قلمرو په ساحه کې تر مطالعې لاندې نيول کيږي او اقتصادي عمده مسايل ترارزيابي او مطالعې لاندې نيول کيږي.په اقتصادي دوران کې تصدۍ او کورنۍ مستقيمه اړيکه لري مثلاً کورنۍ خپل توليدي عوامل او خدمات تصديو ته ورکوي او تصدۍ بيا په خپل وارسره خپل توليدي شوي اجناس او خدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کورنيو تع ورکوي همدارنګه کورنۍ دتوليد عوامل دولت ته سپارياو دولت ته په سيده توګه ماليه ورکوی دولت دکورنيودتوليد عوامل په وړاندې هغه ته عايد ورکوي او له پرته يو شمير بلاعوضه مرستې هم ورسره کوي او دټولنيزواو فاميلې کومکونو په بڼه ورته مرسته کوي. کورنی خپل يو اندازه عايد سپما کو ي چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنۍ څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي تصدۍ هم دولت ته سيده ماليات (پرمفادو ماليات)ناسيده ماليات(په توليد او خرڅلاوپه دوران باندې ماليات)ورکوي.دولت تصديو ته څخه دخپلې اړتيا وړاجناس او هدمات پيري او له دي پرته دوي ته سيده او ناسيده مرستې رسوي. دتصديو پس اندازونه او استهلاکات دپانګې دجوړيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره کارول کیږي . ددولت فرسایشات داستهلاک او پس اندازونه هم دپانګې جوړېدو خوا ته لېږدول کیږي. له جوړې شـوي پانګې څخه بیا دوباره دتصـدیو او دولتي موسسـاتو دتمویل لپاره کاراخیسـتل کیږي . کورنۍ خپل دتولید عوامل دتصـدیو په واک کې ورکوي. کورنۍ دخپلو تولیدي عواملو د عرضـی په بدل کې دتصـدیو څخه د عوایدو په بڼه عوض یا جبران ترلاسه کوي.

عامه اقتصاد

دعامه اقتصـاد دلوسـتلو موخې : دمضـمون دمطالعې څخه وروسـته باید محصـلین په دې وتوانیږي چې ۱-عامه سـکتور۲-عامه اقتصـاد۳-دعامه اقتصـاد پیدایښـت۴-دعامه اقتصـاد موضوع او ماهیت۵-دمعاصر دولت دندې۶-ولې عامه سکتور ته اړتیا لرو۷-دمؤثریت څخه اوښتون یا انحراف.،دولت مالي او پولي وسایلو په کاراچونه اداره او تهیه د دولت داقتصادي فعالیتونو تحلیل او تشریح دعامه مصارفو تاثیرات او بررسې په اقتصاد کې دمالیاتو انواع او دمصرف کوونکو او تولید کوونکي درفاه سطحه دعامه اقتصاد دبحث موضوعات تشکیلوي. ددولت دعایداتي سـرچینو او لګښـتونو په اړه مالي سیاسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـایلو څخه شمیرل کیږي چې دانکشافي او دټولنې درفاه دسطحې دلوړوالي په خاطر په کاروړل کیږي. په ۱۸۶۰ م لسیزه کې عامه اقتصاد دکلي اقتصاد څخه خپل جهت جداکړ او داقتصاد دعمومي بخش په نوم مطرح شو. د۲۰ قرن په ۸۰ لسیزه کې دغه عمل په نوي شکل انکشاف وموند او هغه نظریې چې په هغه وخت کې یې په دې اړه انکشـــاف وموند دعامه اقتصـــاد په نوم ونومول شـــوه. په ۱۹۲۴ م کال کې دلومړي ځل لپاره (کوبرټ)یو کتاب داقتصـــاد دعمومي بخش په نامه ولیکه او عامه اقتصـاد یې په داسـې شـکل تعریف کړ: ټول خدمات او تولیدات چې دهیواد غړي یې په بشـپړه توګه دحکومت دفعالیتونو او کړنو څخه لاسـته راوړي عامه اقتصـاد بلل کیږي. دعامه اقتصـاد دموضـوع ماهیت: عامه اقتصـاد هغه علم دی چې ددولت دمالي او پولي وســـایلو په کاراچولو اداري اوتهیې څخه بحث کوي . عامه تمویل کارل فیلهیم(karlphellem)وایی عامه تمویل هغه فعالیتونه او کړنې څیړي چې په ترڅ کې یې ددولت داړینو او مهمو دندو دترســره کولو په خاطر وســایل راجمع کیږي. Herlylostعامه تمویل: ددولتي دندو دترســـره کولو په خاطر دوســـایلو تهیه ویش اواداره ده. دعامه تمویل او خصوصي تمویل ترمنځ فرق: دلګښتونو اوعواید تنظیم۲-دوخت واحد ۳-ذاتي تمویلي منبع۴-دپیسو نشر۵-دراتلونکې لپاره دتصـامیمو تهیه کول(نیول)۶-په عامه تمویل کې لوی قصـدي تغییرات۷-دبودجې تعامل. دعامه تمویل ماهیت: عامه تمویل سـاینس وي ځکه دلته دحکومت عواید او لګښـتونه عموما په برکې نیسـي کوم چې حقیقت دی او ساینس په تجربو او حقیقت ولاړدی.ساینس په دوه ډوله دی علم الحقیقت او علم الهدایت . علم الحقیقت په حقیقت ولاړوي او علم الهدایت نظریات څیړي او دهغـه څخه په خپل روزمره کارونو کې کې کاراخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعامه تمويل اصـول: دټولنې داعظمي مفيديت اصـل۱-دمتوازنې بودجې اصـل۲-دارتجاعيت اصـل۳-داقتصـاديت او تصـويب اصـل۴-داقتصـاديت او تصـويب اصـل. دمعاصـر دولت دندې :۱-خارجي يرغل اوتاوتريخوالي په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع، حمايت او ساتنه ۲-دډداسې اداري تاسـيسـول يا رامنځ ته کول چې کولای شـي په ټولنه کې عدالت رامنځته کړي ۳-درسـمي اوعامه کارونو دپروګرامونو دپيل کول کوم چې په ټوليزه توګه دټولنې لپاره ګټور وي .عامه سـکتور ته ددې اړتياو له مخې ضـرورت لرو۱-دټولنې داړتيا وړشيانو او خدماتو په عرضې کې دمارکيټ پاتيوالی۲-دعايد توزيع کې مارکيټ پاتې راتلل۳-په عمومي استخدام کې او قيمتونو ثبات په لاسـته راوړنه کې دمارکيټ پاتې راتلل. داجناسـو او خدماتو پولي ارزښـت تـه چې پـه يوکـال کې پـه يو هيواد کې توليدېږي ملي عـايد وايي. دولتونـه هغـه سـازمانونه دي چې په باصـلاحيته توګه دټولنې دوګړو سـره يوځای ژوند کوي فعاليتونه او کړنې ترسـره کوي او اړين او لازم خدمات چمتو او تمويلوي. سياسـي اداري ياسـازمانونه قوانين او عمومي منل شوي پروسيجرونه ته پراختيا ورکوي ترڅو دامعلومه کړي چې دولت څه کوي او دولت دخپلو لګښتونو دتمويل لپاره دکومو لاروچارو څخه استفاده کوي . مثالونه دسياسي ادارو۱-داکثريت رايي اچونې ورکول۲-دولتي نماينده the allocation between government and private useشـخصـي (p):غذا۲-هوسـينګhousing۳-موټرونه۴-جامې Government.clothing: ملي دفاع عامه سـکول(مکتبونه)؟فوليس. مخلوط اقتصـاد بازاراوسياسـتونه. خاص يا فيور مارکيټ ايکونومي ،ورچولې ال کورډنس اينډ سـرويس ار سـفليډ بای فارفراييټ فراويټ فيرم-سـفلي اينډ ډيمانډ . ډيټرمين فرايټ: عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دهغې څخه منع کيدل ناممکن يا ناشـونې وي. ددې ډول اجناسـو مثال ملي دفاع ده . ديو هيواد پوځ چې خارجي هيواد يرغل په مقابل کې دخپلو وګړو دفاع او سـاتنه کوي او همدا دملي دفاع په دندو کې يوه دنده ده ،کله چې يو جنس دمنع کيدو لپاره هيڅ درجه ونه لري نوهمدې اجناسـو ته عامه اجناس وايي دعامه اجناسـو ځانګړتياوې.۱-غيرسـياليز: ددې خاصـيت څخه موخه داده چې که چيرې يو شـخص يو جنس اسـتعمالوي نو دانه شـي کولای چې ديوبل شخص په خوشحالۍ او افاده کې کموالی راولي.۲-نه منع کيدونکې : هيڅ شـخص نه شـي کولای چې ديو جنس داسـتعمال څخه بل شـخص منع کړي حتی که چيرې نوموړي شـخص دهغه توکي په مقابل کې تاديه هم نه وي کړي. عامه اجناس : هغه اجناس دي چې دبازار اقتصاد دعدم علاقمندۍ او نورو دلايلو په نسبت او دټولنې نيازمندۍ له مخې يی دولت توليد او عرضـه په غاړه لري. لکه ملي دفاع ، قضـايي نظام او داسـې نور. Samuelsson: عامه اجناس داسـې تعريفوي: عامه اجناس هغه اجناس دي چې خلک ورنه په عام ډول اسـتفاده وکړي اوديو نفر لګښـت دبل نفر لګښـت کې کموالی رانه ولي. عامه اوخصـوصـي اجناس ددوه خصـوصـياتو په اساس سره بيلولای شو . غيري سياليز۲-نه منع کيدونکي. سوچه عامه اجناس : دلته هيڅ دمنع کيدلو توانمندې شتون نه لري او نه دده دګټو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دترلاسه کولو لپاره کوم سیالیز حالت شتون لري. ۲-سوچه خصوصي اجناس: په دې حالت کې په واضیح ډول دعدم ممانعت درجه یا دنه منع کولو درجه شتون ولري او سربیره پردې رقابتي یا ســـیالیز حالت هم وجودلري.دچمتو کولو نهایي لګښـــتونه : دیو بل کس نهایی لګښتونه دسوچه عامه اجناسو څخه دګټې اخیستنې لپاره صفردی ددې څخه وروسته دنورو وګړو دعامه اســتفادي لپاره شــتون لري یعنې نوروګړي هم کولای شــي چې دیو عامه جنس څخه اســتفاده وکړي ځکه دهغې نهایي لګښــتونه صــفر یا ثابت وي په داســې حال کې چې په لوړه کچه دعامه اجناســو مقدار دزیاتوالی لپاره اضــافي ســرچینو ته اړتیا ده یعنې که چیرې وغواړو چې په لوړه کچه عامه اجناس تولید کړو نوباید چې اضافي سرچینې په کار واچوو . مثال ډوډۍ دتودوخې په مقابل کې ډوډۍ په بشــپړه توګه خصــوصــي جنس دی ځکه دلته دسوچه خصوصي اجناسو دوه حالته شتون لري. ۱-الف دمنع کیدو درجه شتون لري ۲-ب سیالیز حالت شتون لري . تودوخه په بشپړه توګه سوچه عامه جنس دی ځکه دلته دسوچه عامه اجناســو دوه حالتونه شــتون لري. الف دنه منع کیدوب-غیرســیالیز حالت. هم شــتون لري.price excludableعامه اجناس هغه عامه اجناس دي چې دقیمت په وضــع کولو ســره وګړي دهغې داستفادې څخه منع کیږي. او په ډیرې اسانۍ سره تري وګړي منع کیږي لکه . ټلویزون کیبل، دتفریح او ورزش ځایونه. Congestible: عامه اجناس سیالیز وي مګر دمنع کیدلو وړنه وي. دلته دعامه اجناسو یو بل ډول هم شـته چیرې چې دیو مودې یا وخت څخه وروسته دلګښت کوونکو لخوا ترلاسه شوي ګټه دګټه ګوني له امله کمه شي.دي ډول اجناسو ته congestibleعامه اجناس وایي. بیلګې : سړکونه، پارکونه.دسوچه خصوصــي او عامه اجناسـو تقاضــا : دسـوچه خصـوصــي اجناسـو لپاره تقاضــا دمقدارونو په جمع کولو ســره په هرقیمت کې ترلاسه کیږي یا پیداکیږي.دسوچه خصوصي اجناسو په صورت کې مقدارونه په افقي محور جمع کوو ددې لپاره چې مجموعي یا دبازار تقاضـــا پیداکړو. دســـوچه عامه اجناسو لپاره دمؤثر یا مساعد مقدار پیداکول: دعامه اجناسو لپاره مساعد یا مؤثر مقدار دهغه مقدار څخـه عبـارت دی چیرتـه چې ټولنیزي نهـایي لاســـتـه راوړنـي دګټې دټولنیزو نهـایي لګښتونو سر ه برابروي msb=mscلینډال وایي چې وګړي دعامه اجناسو دعین مقدار لپاره مختلف قیمتونه تادیه کوي دلینډال دقیمتونو مجموعه(p) باید دعرضـــه شـــویو عامه اجناســـو دلګښــت ســره مســاوي وي . باندېنې اغیز کوونکي هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې دیوه اقتصادي عامل پریکړه اوتصمیم دبل اقتصادي عامل په ګټه مستقیم اغیز ولري اودخپل نفوذ لاندې یې راولې . مالي باندېنې اغیزې دغیرې مالي باندیني اغیزو په مقابل کې ځینې وخت اقتصـــادپوهان دمالي باندېنې اغیزو او غیرې مالي باندېنې اغیزو ترمنځ توپیر کوي او وایي چې دمالي باندېنې اغیزکوونکو او غیرې مالي باندېنې اغیزکوونکو ترمنځ توپیر شـــته په مالي باندېنې اغیز کوونکي یو اقتصــادي عامل دبازار دنرخونو په بدلولو ســره نوراقتصــادي عاملین او وګړي ترخپل اغیز لاندې راولې . ددې برعکس که چیرې یو اقتصـــادي عامل یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وګړی نوراقتصـــــادي عاملین یا وګړي دقیمت دبدلون داغیزو څخه پرته دنورو تاثیراتو اواغیزو له امله ترخپل نفوذ لاندې شـو؟نو په دې صـورت کې بیامونږ دغیرې مالي باندېني اغیز کوونکو څخه خبري کوو.اقتصـــادي سـیتمونه په ۴ ډوله دي ۱-دازاد بازار اقتصـــادي سـیسـتم۲-مرکزي پلان جوړونې اقتصـادي سـیسـتم۳-مخلوط اقتصـادي سـیسـتم ۴-اسـلامي اقتصادي سیستم. ازاد بازار اقتصادي سیستم دا نظام په شخصي ګټو زیات پوکس کوي چې په دې نظام کې قیمتونه دبازار دعرضې اوتقاضا په اساس ټاکل کیږي چې ددولت مداخلي ته په کې اړتیا نـه لیدل کیږي. او یواځې دڅارونکي رول لوبوي . ۲-مرکزي پلان جوړونې سیستم: په دې نظام کې هرڅه په دولت پورې اړه لري حتې واده کول هم په دولت پورې اړه لري چې دانظام زیات عمومي ګټو ته ژمن دی . دعامه اقتصــــاد وســــایل: ددولت عایداتي سـرچینو او لګښـتونو په اړه مالي سیاسـتونه دعامه اقتصـاد دوسـایلو څخه ګڼل کیږي.دمفت خور مشکل اکثره دعامه اجناسو په وجه منځ ته راځي . دایجورت بکس په طریقه اوددې په مرســـته باندې مونږ دوه اشـــخاص او یا هم دوه هیوادونو ترمنځ دتوکو تبادله په خاطر دایجورت بکس څخه اسـتفاده کوو. ایجورت بکس دوه اسـاسـي عناصـر یا اجزاووي لري نوددې نه معلومیږي چې دایجورت بکس دوه مختلفي منحني ګانې لري البته بې تفاوته منحني ګانې لري. دپریټو ایفیشنسـي : څخه مطلب داده چې دیو کس باید ګټه ترلاسـه کړي خوبیدون ددې چې بل کس ته تاوان ورســیږي. دپریټو دتبادله مؤثریت نقطه هغه نقطه ده چې په هغې کې دوه مختلفي منحني ګانې سـره یو ځای شـوي وي . غیرمؤثره تبادله دا دتوکو مشـخصـه اندازه ده مګر دتجارت څخه وروســته ده نو په دې حالت کې یو زیاته اندازه افاده ترلاســـه کوي او بل شـــخص کمه افاده ترلاســـه کوي .intial endowment:داهغه حالت دی چې دتجارت څخه مخکې وجود لري اودلته دتوکو مشخصه اندازه راښیي . پریټو داسې وضعیت ته اشـاره کوي چې یوکس رفاه داعظمي کیدو لپاره نشـي کولای چې دبل چا څخه ناوړه ګټه ترلاسه کړي. په ښه ډول دمنابعو استعمال ته اقتصاد وایی. دلینډال تعادل څه ته وایي: دایوه نظریه ده کوم چې مونږ ته تشــــریح کوي چې انفرادي اشـــخاص دخپلو نهایي ګټو په خاطر دعامه اجناسو دتولید یادتهیي لپاره تادیه کوي. ددې لپاره چې مونږ دعامه اجناسو دتولید او دتهیې لپاره مســـاعد او مطلوب مقدار پیداکړو دتعادل په حالت کې ټول وګړي عیني مقدار عامه اجناس په لګښت رسوي مګر امکان لري چې دوی دمختلفو قیمتونو سره مخامخ شـي. دلینډال تعادل دسویډنې عالم : ایریک لینډال لخوا وړاندې شوی دلینډال قیمت: نهایي نتیجه ده کوم چې دانفرادي اشـخاصـو په واسـطه تادیه کیږي دعامه اجناسـو دلاسـته راوړلو لپاره دلینډال قیمت دي داهغه قیمت دی کوم چې دانفرادي اشـخاصـو لخوا دعامه اجناسـو دترلاسـه کولو په خاطر تادیه کیږي. دلینډال دقیمتونو مجموعه باید دعامه اجناسـو دعرضـې دلګښـت سـره مسـاوي وي .لکه ملي دفاع. دلینډال دتعادل یو بنسټیزه ستونزه داده چې مونږ په دقیقه نه پوهیږو چې هرشـــخص څومره ارزښــت دعامه جنس څخه ترلاســـه کړی کوم چې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظريي تطبيق په حقيقي نړۍ کې ســتونزمن کاردی. مفت خور مشــکل هغه وخت رامنځ ته کيږيکله چې يو کس يا ګروپ ګټه لاســـته راوړي بلکې مانع ماليه وي او تاديه دمالييي نه کوي.عامه اقتصـاد دوه اساسـي دلايل وړاندې کيدلای شـي چې دعامه سـکتور رول اصـلاح کوي چې دا دوو عنوانونو دمؤثريت او تعادل لاندې ګروپ بندي کيدلای شـــي . مؤثريت په هغو دلايلو پوري ارتباط پيداکوي چې دلويو اقتصـادي فعاليتونو دکچې سره ارتباط لري حال داچې تعادل يا مساوات اقتصادي ګټو ويش ته اشاره کوي اود هغې څخه بحث کوي . دملکيت دحق پرته دجانبينو يا قرارداد کوونکو ترمنځ دتوکو تبادله په باورې ډول او داعتماد په فضا کې نشي ترسره کيدلی. هرکله چې افراد دخپلو ګټو لپاره يو دبل سره په جګړه اخته شي نودامســله بيا دHobbesپه نوم پيژندل کيږي نو په داســې حالاتو کې کاروباري افراد دولت ديو ټولنيز قرارداد په حيث رامنځ ته کوي ترڅو دولت خلک له انارشۍ يا خپل سرۍ څخه خلاص يا تيښـــتې ته مجبور کړي. هغه حالت چې مداخلي ته په کې ممکن اجازه ورکول شـوي وي په دوو ډولونو ويشـل کيږی. ۱-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی وي۲-هغه حالت دی چې مارکيټ په کې بريالی نه وي. دبازار دناکامی څخه علاوه ددولت مداخله دمشـــاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شـــي چې په مختلفو برخو کې لکه دعوايدو ناانډولي په شـــتمنيو کې ناانډولي او نورو کې وي . دپورته ســـتونزو دله منځه وړلو په خاطر دولت په اقتصـــــاد کې مداخله کوي او دولت مداخله خورا اړينه او ضـروري ده حتی که اقتصـادي ګټورتوب يي هم کم وي په داسـې حالتونو کې داقتصـادي رفاه اود دولت په واسـطه رامنځ ته کيږي.، او د جوړشـويو او وضـع شـويو سياسـتونو په مرسته هڅه کوي ترڅو دا ناانډولي راکمه کړي. ګټورتوب او مساوات...

واګنر دحکومتي لګښـــتونو دزياتوالي په پديده باندې خبرې کړي . همدارنګه واګنر په دې عقيده وه چې ددولت دکړنو دوام بايد په ملي عايد کې زياتوالی راولي ځکه دملي عايد په زياتوالي سـره داقتصــادي ودې او ترقۍ لپاره لاره هواريږي. اګر چې دواګنر نظريه يواځې دانه تصــدۍ قوي چې دعامه لګښــت زياتوالی دملي عايد په فيصــدۍ ســره دی . واګنر په ۱۹پيړۍ کې يو اقتصـــــاد پوه وه نوموړي خپلې څيړنې ددولتي لګښـــتونو په برخه کې دڅو اروپايي هيوادونو جاپان او دامريکا متحده ايالاتو څخه په راټول شـــوي معلوماتو باندې بشپړې کړي نوموړي وويل چې دعامه سکتور ونډه په GDPډيره لوړه ده اودوخت په اوږدو کې په کې خورا ډير زياتوالی راغلی دی دواګنر دقانون محتويات ددې تمايلاتو تشـــريح وه اووړانديز يي وکړ دابه دوام وکړي۲-پروفيســـورفيکو وايي چې دولتي لګښـــتونه عامه سـکتورونو بايد ملی عايد په زياتوالی سره وده وکړي اوده خپل دلايل په لاندې توګه وړاندې کړي دي۱-که يو ه ټولنه غواړي چې واقعا پرمختګ وکړي نوبايد چې وګړي يی دولت سره اوړه په اوږه خپل لګښتونه دخپلو اړتياو اوضـرورتونو له مخې ترتيب کړي يا په بل عبارت دوی بايد خپلې پيسـې داسـې په لګښـت ورسـوي لکه چې مخکې به قانوني پيسـې په لګښـت

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسيدلي.ځيني وختونه دګټورتوب دپاليسی په نسبت دمساوات پاليسي مهم بلل کيږي ترڅو داقتصادي کړنو په وړاندې کوم خنډونه او موانع موجود وي هغه لري کړي داستدلال لپاره اخري دليل به داوي چې دبيلګې په توګه دمساوات په سياست کې يو يا څو لګښت کوونکي يو شان رول لوبوي په داسې حال کې چې دويش مسله په کې نه رامنځته کيږي چې همدغه سياست يواځې او يواځې دمساوات څخه پرته ګټورتوب په نظر کې نيسي نودنوموړي سياست پورې اړوند ټول وسايل دقيق تحليل او مطالعې ته اړتيا لري. بازار دناکامۍ څخه علاوه ددولت مداخله دمشاهدې او نظارت له مخې هم رامنځ ته کيږي دامداخله کيدای شي چې په مختلفو برخو کې لکه عوايدو ناانډولي په شتمنيو کې ناانډوالي او نورو کې وي نو دپورته ستونزو دله منځه وړلوپه خاطر دولت په اقتصاد کې مداخله کوي اوددولت مداخله خورا اړينه او ضروري ده حتی که اقتصادي ګټورتوب يي هم کم وي . دعامه سکتور دودې تشريح کولو فرضيه : لکه څنګه چې ددولت کړنې ورځ په ورځ پراخوالی مومي نوپه دې توګه ددولت په لګښتونو کې هم زياتوالی راغلی دی پروفيسور پيګوPigouوايي چې دولتي ياعامه سکتوررونه بايد ملي عايد په زياتوالی سره وده وکړي.

احتمالات

احتمالات: احتمال په لغت کې د ممکن يا شوني په معنا ده. داحتمالاتو په هندسي مفهوم کې دوه شرطه ډير ضروري دي۱-بايد (سطحې) يو دبل مساوې وي۲-تعداد بايد سره مساوې وي.کلاسيک نظر په ۱۷ م پيړۍ کې يوعالم چې لاپلاس نوميده داحتمالاتو لپاره نظر وړاندې کړو.هغه ويل چې ټول انساني فعاليتونه په ټولنه کې د بعضي فکتورونو له امله متاثر کيږي او ثابت نه شي پاتې کيدای يعنې ټولې هغه پيښې چې په کمي ډول رامنځ ته کيږي. داحتمالاتو مشخصات ۱- ديوې اتفاقي حادثې دظهور چانس د هميش لپاره ديو څخه کوچنی او دصفر څخه لوی دی۲-ديوې يقيني حادثې دظهور چانس دهميش لپاره د يو سره برابر وي ۳-ديوې اتفاقي حادثه ظهوراونه ظهور مجموعه مساوي ديو سره ده ۴-که چيرې (ای) اتفاقي حادثه د(بي)اتفاقي حادثې يوه برخه وي نو (بي) اتفاقي حادثه هم د(ای) اتفاقي حادثې دظهوريوه برخه ده. داحتمالاتو دسنجش قواعد يامیتودونه ۱-وي اور يو(اتحاد)چې ديا په معنا ده ۲-سرچپه وي عدد يعنې پښتو ۸ عدد غوندې يا يا سرچپه يويا تقاطع د او په معنا ده . اتفاقي حادثه په دوو برخو ويشل شوي کيږي۱- مستقله اتفاقي حادثه ۲- غيرمستقله اتفاقي حادثه.مستقله اتفاقي حادثه عبارت له هغې اتفاقي حادثې څخه ده چې ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره دسيټ دنورو عناصرودظهور چانس تغير ونه ښورې يعنې دټولو دظهور چانس ۱۰/۱ (يوپه لس وي).غير مستقله اتفاقي حادثه عبارت دهغې حادثې څخه د ه چې دسيټ ديوې اتفاقي حادثې په ظهور سره د سيټ دنورو عناصرو د ظهور چانس تغير وښوري. دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد قانون:کله چې په يو سيټ کې ددوه يا څو اتفاقي حادثاتو هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمان ظهور امکان ونه لري او يوائې دوه يه څو اتفاقي په منځ کې د يوي اتفاقي حادثي دظهور امکان برابروي نو ددې ډول اتفاقي حادثي د چانس معلوملو لپاره مونږ دمستقله اتفاقي حادثاتو داتحاد دقانون څخه استفاده کوو. د مستقله اتفاقي حادثاتو د تقاطع قانون کله چې په يو سيټ کې ددوو يا څو اتفاقي حادثاتو هم زمان ظهور امکان برابر وي او غواړو چې په هکله يې د باور درجه پيداکړو نو ديته د تقاطع قانون يا ميتود وايي.توزيع تابع: که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او ايکس١،ايکس٢، ايکس٣،....ايکس این د نوموړي اتفاقي متحول ممکنه قيمتونه وي د ايکس اتفاقي متحول احتمال چې د يو معين ايکس اې څخه کوچنی او مساوي(ايکس لوی مساوی د ايکس اې)قيمتونه واخلي عبارت دتوزيع تابع څخه ده.متمادي اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په داخل ديو انتروال يا معلومه ساحه کې نهايت زيات تام او کسري اعدادو قيمتونه اخيستلای شي. لکه دحرارت درجه ٢- غيرمتمادي يا مجزا اتفاقي متحولين: هغه متحولين دي چې په يوه معلومه ساحه کې يوائې دتام اعدادو قيمتونه اخستلای شي: لکه دکورنۍ دغړو تعداد.احتمالاتو تابع که چيرې ايکس يواتفاقي متحول وي او (ای بي سي) يي دتحول ساحه وي نو دتحول ساحې د ظهورچانس عبارت داحتمالاتو تابع څخه ده.يا په بل عبارت که چيرې ايکس يو اتفاقي متحول وي او يوه معلومه د تحول ساحه ولري داچې دتحول په ساحه کې کوم قيمت اخلي دنوموړي قيمت دظهور چانس عبارت داحتمالاتو د تابع څخه ده.هرهغه انساني فعاليت چې نتيجه يې دمحيطي عواملو د اغيزو له پلوه په دقيق ډول سره دسنجش وړ نه وي يوه اتفاقي تجربه چې لږ تر لږه ممکنه نتايج لري.لاپلاس په نظريو اتفاقي تجربې هر ممکنه نتيجه داتفاقي حادثه ده چې دهغې ظهور او نه ظهور په مطمين ډول سره سنجش کيدای نه شي خو دهغې دظهوراو نه ظهورپه هکله دباور درجه دسنجش وړده.

د بشري منابعو مديريت

د بشري منابعو پيژندنه : ټولي انسانان ، دهغوی استعداد، مهارت،کاري ځواک او داسې نور د بشري منابعو څخه عبارت دي. دبشري منابعو مديريت عبارت له هغه پروسې دی چې د۴ عمده او مهمو فعاليتونو څخه تشکيل شوی چې عبارت له (بشري منابعولاسته راوړل،دهغوی پرمختګ،دهغوی تشويقونه،او همدارنګه دهغوی دساتنې څخه ده. ديوې ادارې لپاره کارکوونکي تر ټولو بنسټمني ده ديوې ادارې کيفيت او اغيزمنتوب د هغه د وګړيو په واسطه تعينيږي چې په کارګمارل کيږي. داکثرو ادرارو بريا دمهارت لرونکو کارکوونکو په پيداکولو باندې اتکا لري چې ترڅو غوښتل شوي دندې په بريالیتوب سره ترسره او دکمپنۍ (ادارې) اوږدمهاله موخې ترلاسه کړې. دبشري منابعو مديريت پيژندنه: سکاټ کلوتيير او سپريګل (scott clothier and sprigel) دبشري منابعو مديريت دارنګه تعريف کړی دی:---- دمديريت هغه برخه چې په کارکوونکو (ستاف) باندې مسوله وي او اوده عملياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اړخونه چې دمديريت اړيکې دکارکوونکو سره او دکارکوونکو اړيکې دکارکوونکو سره او همدارنګه دفردي او ګروپي پرمختګ سره تړاو لري بنسټيزه توجه کوي. (دبشري منابعو مديريت په کارکې دبوختو وګړيو او يوې ادارې سره دهغوی اړيکو ته توجه کول دي.دبرطانيه داړيکو مديريت آداره)دفرينچ ويندل(French wendel) له نظره : دبشري منابعو مديريت ديوې ادارې پواسطه د بشري منابعو ګمارنه،انتخاب،پرمختګ،ګټه اخيستنه مزدورکونه چې دکاري قوې په ارتباط سرته ورسيږي ترڅو وکولای شي لاندې درې ډوله اهداف ترلاسه کړي ۱-شخصي موخې ۲-اداري موخې ۳-ټولنيزي موخې او همدا درې ډوله موخې لرې هم ۱- شخصي اهداف : داشخاصو حقوق ساتل او دهغوی دتربيې څخه عبارت ده ۲اداري اهداف : د ادارې اهداف څه دي ؟ او د څه لپاره جوړه شوي ده؟ د ادارې يواځّينی موخه ګټه لاسته راوړل دي ۳-اجتماعي اهداف: په ټولنيز او اجتماعي ډول اداره مسوليت لري هغه ضرورتونه چې يوه ټولنه يې لري دهغې په رڼا کې بايد خپل فعاليتونه سرته ورسوي او جامعه بايد متضرره نه شي.شخصي اهداف: دکارمندانو څخه اعظمي استفاده کول۲-دکارمندانو دضرورياتو معلومول او دهغوی د ضرورياتو مطابق دهغوی تشويق کول ترڅو د ادارې کارخپل مسوليت وګڼي او په مؤثر ډول کارسرته ورسوي داد کارمندانو په ذهني تقويت پورې اړه لري مثلا هغوی ته احترام کول په هغوی باور کول او دهغوی نظرياتو او خبرو ته غوږ کيښودل دخپل توليد دمؤثريت دزياتوالي په خاطر کارمندانو ته ټريننګونه ورکول لارښونه اومعلومات ورکول او دهغوی سره مشوره کول. او ټولې هغه لارې چارې چې د کارمندانو روحيه تقويه کوي په کاراچول دکارمندانو دشخصی اهدافو څخه شميرل کيږي . دبشري منابعو دمديريت ځانګړنې ۱- ذاتي يا ارثي څانګه دمنجمنټ ده ۲- دټولو وظيفوي ساحو بنسټ۳-په وګړو تمرکز۴-شخصي فعاليتونه يادندې۵-دوامداره پروسه ۶-په بشري روابطو اتکا. دبشري منابعو دمديريت وظايف۱-مديريتي ۲-عملياتي دمديريتي او عملياتي ترمنځ فرق په دوو نقطو کې دی چې مديريتی مفهومي وظايف دي او لوړې سطحې منيجرانوکاردی او عملياتي وظايف فزيکي دي او دټيټې سطحې مديرانو په واسطه سرته رسيږي.لاندې ۴ ډوله وظايف د مديريتي وظايف له جملې څخه شميرل کيږي۱-پلان جوړونه۲-تنظيمونه۳-لارښونه۴-کنټرولونه پلان دراتلونکې کارونو لپاره يوه پيش بيني ده پلان جوړونه يوه پروسه ده چې د هغې په پايله کې پلان جوړيږي. دبشري منابعو پلان جوړونه: هغه پروسه ده چې په هغه کې دبشري منابعو (قوي) ضرورتونه مشخص او بيا دهغې دترلاسه کولو لپاره وسايل يا لارې چارې په کاراچول کيږي ترڅود ادارې جامع(مرتبط) پلان مخ په وړاندې لاړشي پلان جوړونه دمديريتي وظايفو لومړی دنده پلان جوړونه ده چې په دې کې دا مشخص کيږي چې اداره په کومه اندازه دکارمندانو ضرورت لرې بيا دهغوي لپاره پروګرامونه او پاليسي ګانې جوړيږي چې څومره او څه ډول مهارت لرونکې کارمندان بايد استخدام شي . تنظيمونه : داهم دمديريتي وظايفو څخه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کارمندان په کې په عملي ډول تنظيميږي يا دلته دپرسونل تنظيمول دی چې په خپلو خاصو ساحو يا د عملياتي دندو داسې ترتيب کول دی ترڅو د هر شخص ونډه د ادارې په اهدافو کې په اعظمي ډول وي او داد پرسونل او کمپنۍ دفزيکي کاروبار ترمنځ ارتباط دی او لاندې فعاليتونه په تنظيم کې ضرورور دي ۱- ددندې لپاره دکاري قوې اماده کول ۲-دهريو شخص ته دکار دساحې معلومول۳- integration of the effort of the task force ودوظيفي ځواک دهځو انضمام.۴- ديو فرد همغږي دهغه د مربوطه ډيپارټمنټ سره.۳- لارښوونه:---رهنمايې کول د تنظيم کړای شو فعاليتونو په تحرک او لاسته راوړنه کې مرسته کوي۴-کنټرولونه:---دا هم مديريتي دندو څخه ده چې دلته د هغه معيارونو په اساس چې په پلان کې ټاکل شوي دي کنټرول سرته رسيږي او ددندو تحليل او اجراتو کنټرول لپاره چې تر څو مؤثر کيفيت رامنځ ته شي دمختلف تخنيکونو څخه استفاده کيږي يا هم کنټرول دپلان دوامداره څارنه دکنټرول په معنا ده ۲- عملياتي وظايف: په لاندې برخو کې شاملې دي ۱-دپرسونل اماده کول۲-پرمختګ ورکول۳-تشويقونه۴-ساتنه دکارمندانو۵-ثبت يا ريکارډساتل ۶-دپرسونل پلان جوړونه او د هغوی ارزونه. دپرسونل اماده کول : دادعملياتي وظايفو لومړۍ دنده ده چې مناسب کارمندان په مناسب شمير چې اداره ورته داهدافو په لاسته راوړلو کې ضرورت لري ولرو.۲-پرمختګ ورکول: داعملياتي وظايفو څخه شميرل کيږي چې لاندې څلورفعاليتونه په بر کې نيسي کارمند ته پرمختګ ورکول: دلته دکارمند مهارتونو ته پرمختګ ورکول کيږي. لکه ادراکي تخنيکي ارتباطي اونور۲مديريت ته پرمختګ ورکول: دلته د ادراکي توانايي لاښه کول دي او دهغې د ارزښت لوړول دي او پراختيا ورکول دي او کارمند تعليمي کچې لوړول دي ادارې ته پرمختګ ورکول او دلته په پلان کې جوړونه او تنظيمونه کې نوې پرمختګونه رامنځ ته کول دي او په هغې کې تغير راوستل دي ۴-مسلک ته پرمختګ ورکول:--- دلته بلاخره اوږدمهاله لاسته راوړل دي يعنې داهدافو پرمختګ رامينځ ته کيږي چې دا ټولې لاسته راوړني د ادارې کارمندانو په وسيله ترسره کيږي ۳- تشويقونه: دکارمند تشويقونه داهم دعملياتي وظايفو له جملې څخه ده او دلته کيدای شي کارمند دلاندې دوو لارو څخه تشويق شي ۱-مادي۲-معنوي.مادي: په معنا چې کارمند ته دژوند ښه سهولت برابرول او معنوي تشويقونه: په دې معنا چې کارمند ته په داخل دااداره کې تشويق ورکول لکه د هغه رتبې لوړول معاش زياتول او داسې نور.۴-دکارمند ساتنه :---داهم دعملياتي دنده چې دلته دکارمندانو دکاري حالت په نظرکې نيولو او معلومولو سره دهغوی لپاره خدمات برابرول او هغوی ته ګټه ورکول ترڅو هغوی تشويق شي او اداره ترک نه کړې.۵-ثبت يا ريکارډ کول:---داهم دعملياتي دندو څخه ده چې دلته کارمندانو په هکله ريکارډ برابريږي او دکارمندانو او کارونو په هکله يې معلومات ثبتيږي چې په ارزيابي کې مرسته کوي۶-دپرسونل پلان جوړونه او دهغوی ارزيابي : داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعملياتي دندو ځخه ده چې په اداره کې سرته رسيږي.په دې کې دکارمندانو ارزيابي ترسره کيږي او دغه ارزيابي عموما دلوړې سطحې مدير په واسطه سرته رسيږي.

دبشري منابعومديريت اهميت :

1-it helps management in the preparation adoption and continuing evaluation of personal program and policies2-it supplies skilled workers through scientific selection process3-it ensures maximum benefit out of the expenditure on training and development and appreciate the human assets4-it prepares workers according to the changing needs of industry and environment5-it motivates workers and upgrades them so as to enable them to accomplish the organization goals6-through innovation and experimentation in the fields of personal ,it helps in reducing costs and helps in increasing productivity7-it contribute a lot in restoring the industrial harmony and healthy employer –employee relation8-it establishes mechanism of the administration of personnel services that are delegated to the personnel departments.

بشري منابعو مديريت خنډونه يا ننګونې۱-محيطي ننګونې ۲اداري ننګونې۳-انفرادي ننګونې نوټ په ځينو کتابونو کې دغه خنډونه يا ننګونې دوه ډوله هم راغلي(راتلی) شي چې عبارت ده ۱-خارجي ۲-داخلي ۱-محيطي ننګونه : داهغه ننګونې دې چې دکمپنۍ خارجي ځواکونو ته راجع کيږي چې د ادارې دکنترول نه بهردي مګر د ادارې په اجراتو باندې مستقيما مثبت يا منفي تاثير اچولای شي او په لاندې ډول دي.::ـــ----۱-نړيوال توب ۲-دکارګرانو اتحاديه ۳- دولتي قوانين ۴-اقتصـــادي حالت ياشـــرايط ۵-د ادارې موقيعت ۶- دکاري قوې نه ورته والې يا ډيورسيټي ۷- ټکنالوژي۲- د ادارې په وړاندې ننګونه :دا هغه اخطارونه دې چې په اداره کې داخل کې ورســـره مخامخ کيږي او کنټروليدونکي دي چې په لاندې ډول دي۱-ســتراتيژي۲-د ادارې کلتور۲-دکاري قوې ګروپ۴-د ادارې په کاميابۍ کې مرســتندويه ونډه ۵-رقـابتي حـالـت ۶ عدم مرکزيت۷-دکـارکوونکو راکمول۸د ادارې دوبـاره جوړښـــت۹-تکنـالوژي۳-انفرادي ننګونې :---- داهم دافرادو پـه وړانـدې د ايچ ار ايم يو چيلينج دی چې دلته بايد دوی ته توجه ورکړل شي ترڅو پرمختګ رامنځ ته شي او بلې ادارې ته لاړنه شي او اداره دناکامۍ ســره مخ نه کړې نو دايو چيلينج ده چې بايد قبول شـــي. دبشـــري منابعو دمديريت مهارتونه:-- ۱-دبشري منابعو مدير بايد روښانه فکر ولري(as intellectual) چې حالت تحليل کړي۲communicate,articulate,understand-دبشـــري منابعو مدير بايد

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو مدرس وي۳-دبشـــري منابعو مدير بايد توپير كوونكي وي۴-بشـــري منابعو مدير بايد داجراتو توانايي ولري۵-دبشـري منابعو مدير بايد واقعي رهبر وي۶-بايد بشـردوسـت وي۷-بايد لرليد لرونكې وي. دبشري منابعو دپلان جوړونې اهميت او ضرورت:--په دې معنا چې يوه اداره كې كوم ډول خلک او په څومره تعداد په كوم ځاى او په كوم وخت كې دځان سره ولري. اهميت دبشري منابع دادى چې صحيح تعداد خلک په مناسب وخت او ځاى كې ولري . دبشري منابعو دپلان جوړونې موخې ۱-دبشري منابعو څخه اعظمي استفاده ۲ – په دې باور ترلاســه كول چې بشــري منابع په مناســب ځاى كې تخصــيص او ځاى په ځاى شــوي دي۳-ددې په وسـيله پيش بيني په بنـه ډول ترسـره كول۴-دكنترول لپاره معيارونه تعينول۵-دبشـــري منابعو دټولواړخونو دمصـــارفو كنترول۶-دتبديلۍ او ارتقا دپاليســـيو فورمول بندي كول.

دبشري منابعو پلان جوړونې مراحل:--

human resource planning: is a process by which an organization ensure that it has the right number and kinds of people at the right place right time capable of effectively and efficiently completing those tasks that will help the organization achieve its overall strategic objectives. Coleman: has defined HR planning as the process of determining manpower requirement s and the means for meeting that requirement s in order to carry out the integrated plan of the organization. Needs and importance of HR planning ? objectives of HR planning: the major objectives of human resource planning in an organization are to 1-ensure optimum use of human resource currently employed2-avoid balances in the distribution and allocation of human resources3-assess or forecast future skill requirements of the organization overall objectives4povide control measure to ensure availability of necessary resources when required 5-control the cost aspects of human resource6-formulate transfer and promotion policies.

دوه مراحل لرې چې دغه مراحل په خپل وارسره زياتو برخو ته شامل دى په لاندې ډول سره دي ۱-موجوده بشري منابع ارزول يا تحليل ۲-دبشري منابعو راتلونكې ضرورتونه پوره كول يا دهغې پيش بيني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Assessing current human resources: 1-HR planning starts with determining the current status of human resource. this is an internal analysis of the manpower available within the organization. it includes an inventory of the people and the skills available. A comprehensive job analysis is mandatory to understand the jobs and the skills required for each 2-the inventory includes a list of names of employees on the rolls, their education, training, prior employment, capabilities, and special skills. 3-this inventory is use full in determining (skills available, new opportunities, selection, training and executive development. transfers, promotion, career planning and management. 3-the human resource inventory provides crucial information for identifying current and future manpower problems.

Job Analysis: a start point for identifying manpower is to first understand what are all the jobs available in the organization and the knowledge, skills and ability of required for each. This is possible through a good job analysis. let us see what it is?

Job Analysis: job analysis defines clearly the job within the organization. the behavior needed to perform these Job is also identified. job analysis obtains information about all jobs in the organization. this information is used to develop job description, job specifications and to conduct job evaluation. these are useful to identify individuals suitable for recruitment. it also provides information about training needs of employees. it is valuable for performance appraisal, career development and compensation administration. a good job analysis provides up to date, accurate information on the tasks, duties, scope and position of employees.

Job Description: job description is a written record of the duties, responsibilities and requirements of a particular job, it is concerned with the job itself and not. With the work. It is a statement describing the job

(c) ketabton.com: The Digital Library

in such terms as its title. Location, duties, working conditions and hazards. in other words, it tells us what is to be done and how it is to be done and why. It is a standard of function, in that it defines the appropriate and authorized contents of a job

1-job identification (job title, alternative title, department, division. plant and code number of the job)2-job summary3-job duties4-relation to other jobs 5-supervison 6-working conditions (cold, heat, dust, wetness, moisture, fumes, odor, oily condition)

Job specification: the job specification indicates the minimum qualification s that the jobholder must possess to perform the job well. it identifies the knowledge, skill, and abilities needed to do the jo effectively.

A:physical characteristics , which includes health strength endurance, age-range, body size height, weight , voice, eye, hand and foot co-ordination.B:psychological characteristics or special aptitudes which include such qualities as manual dexterity mechanical aptitude , ingenuity, judgment, resourcefulness ,analytical ability and mental concentration C:personel characteristics trait of temperament such as personal appearance good and pleasing manners emotional ability , leadership, cooperativeness, initiatives and drive skill in dealing with others. D: responsibilities which include supervision of others responsibility for production, process and equipment responsibility for the safety of others responsibility for generating confidence and trust responsibility for preventing monetary loss. E-other features of a demographic nature which are age, sex education experience and language ability.

موجوده حالت داده چې مونږ باید دادرک کړو چې مونږ اوس وخت په کومه اندازه بشري منابع لرو او په کومه ساحه کې دغه بشري منابع موجودې دي او دکوم مسلک لرونکې دي یعنې دلته مونږ ته بشري منابعو ذخیره ښایې چې په کوم اندازه یا څومره مسلکي دي څومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارت لرونکي دي او څومره تعليم يافته دي چې دلته ددې درک او تحليل کيږي او داهم تحليل کيږي چې وظيفه څه شـــی دی او دوظيفي د ترســـره کولو لپاره کوم قســـم خلکو ته(مهارت لرونکې ليسانس،ماسټر،دوکتور) ضـرورت دی او دکارمندانو په اړه بايد خبرې وکړو چې په وظيفه کې کوم قســم کارمندانو او نورو ته ضـــرورت دی نو مونږ بايد دلته د جاب انلايســيس څخه اســتفاده وکړو ددندې په تحليل کې دوه شــيان ډيرمهم دي ۱-دوظيفي معلومول (لايحه)۲-دوظيفي ســرته رســونکي مشــخصـــات معلومول.ددندو په لايحه کې دا معلوميږي چې د وظيفي عنوان څه شی ده کوم کارونه په دغه وظيفه کې سرته رسيږي مثلا د محصلانو معاونيت، دوظيفي دعنوان په معنا ده او په دې کې بيا نورکارونه سرته رسيږي لکه دپوهنتون ريس ته دمحصـــلانو په اړه مشـــورې ورکول دکانکوردکامياباتو ليســتونه ليږل مربوطه پوهنځيو ته . ياهم دمحصـيلينو سـهولتونه برابرول.جاب سـپسـيفيکيشـن يا دوظيفي ترســـره کونکي توانايي او نورخصـــوصـــيات په نظرکې نيول کيږي مثلا فزيکي،روحي،او همدارنګه دسلوک دلحاظه.۲-دراتلونکي لپاره پيشبيني کول :

Meeting future human resource

future human resource needs are determined by organization’s mission, goals and strategies. demand for employees is a result of demand for the organization’s products or services.

کله چې لومړۍ مرحله پاې ته ورســيږي نو دوهمه مرحله دبشـــري منابعو پلان جوړونه کې منځ ته راځي چې هغه هم (دراتلونکې لپاره پيش بيني ده)په دغه مرحله کې داتخمين کيږي چې مونږ بـايد څرنګه ؟ دچـاپه واســـطـه؟ اوچيرتـه ؟ څـه کـار وکړو. دپيش بيني لپـاره د؛ګولز،ويژن،ميشن او ستراتيژيانو په نظرکې نيولو سره لاندې ۵ طريقې کارو.

۱-تاريخي مقايسهhistorical comparison

in this technique. past trends are used to project the future. trends are meaningful when organizations are exposed to stable conditions. yet. in a dynamic competitive environment past trends may not provide an accurate prediction of the future.

۲-دماهرخلکو څخه جوړه کميټه

Experts committee: in this approach, experts familiar with employment trends estimate the organization’s future needs. these estimates are

(c) ketabton.com: The Digital Library

based on their experience and judgment of the future prospects of the organization.

۳-رابطه

Correlation: human resource requirement is observed to fluctuate I the same pattern as some other variable (for example demand).it is possible to forecast the human resource requirement by correlating it to demand

۴-ماډل جوړونه:

deciscion model: More particularly quantities ones, can be used for demand forecasting linear programming are used widely to predict human resource requirements these models consider the relationship between a number of variable.

۵-دوظيفي تحليل

Task analysis: each job is analyzed to determine tasks or duties expected of it. It clearly identifies what needs to be done on the job. this method is tedious, takes time and is costly .it useful to identify shortage of skills required within the organization.

دبشـــري منابع جلبول يا ريکروټمنټ او انتخاب: کله چې د ســـازمان ايچ ار دخپل ســـازمان دبشري منابعو دموجوده حالت او اړتيا معلومې کړي نو بيا کولای شي ايچ ارمنابعو دکموالي او زياتوالي په اړه تصميم ونيسي که چيرې په يوسازمان کې يو خالي بست رامنځ ته شي نو ريکروټمنټ له لارې کولای شو ددې بست لپاره مناسب اشخاص تشويق وپلټي او جذب کړي برعکس کـه چيرې ايچ ار پلانينـګ پـه بشـــري قوه کې مـازاد وښـــيي نو مـديربـه ددې ريکروټمنټ له لارې دهغه دکمولو لپاره هڅه وکړي. له تخنيکي لحاظه جلبول هغه پروســـه ده چې د هغې په واسطه ديوې دندې لپاره وړ اشخاص ورته وهڅول شي چې نوموړي دندې لپاره درخواست وکړي. ايډوين بي پليفو له نظره جلبول هغه پروسه ده چې دهغې په واسطه اشخاص ديوې دندې دترلاسه کولو لپاره تشويق او اګاه کړی يعني له تيوريکي له نظره خلک ديته هڅول چې ددې پوسـت لپاره داخلي وکړې يا په سـاده الفاظو داسـتخدام لپاره کواليفيډ يا وړ نوماندانو دموندلو او جذبولو پروســـه ده پدې برخه کې ديوې دندې دخلکو پلټنه ترســـره کيږي چې له دغه نوماندانو څخه داسـتخدام لپاره انتخاب ترسـره کيږي او ځيني ممکن چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددندې دغوښتنو سره برابر نه وي رد شي . دجلبولو اهداف:۱-دپوه او وړ نوماندانو جذبول: له دې څخه هدف دادی چې داسې اشخاص چې مربوطه بست سره مطابقت ولري پيداکول ترڅو وهڅيږي ددندې لپاره درخواست وکړي۲-هغه نوماندان چه دې بست سره برابر نه وي دهغوي ردول. دريکروټمنټ لپاره منابع په دوه ډوله دي۱-داخلي ۲-خارجي.داخلي منابعو په طريقه کې دسازمان له داخل څخه خپل پخواني کارمند ته ترفيع ورکوي او په وړ بست يې ګماري چې په نتيجه کې دکارکوونکو مورال هم لوړيږي داطريقه دمنځنۍ سطحې او لوړې سطحې منيجرانو لپاره ډيره مؤثره ده. ددې طريقې نيمګرتيا:لکه سازمان ممکن دشخص کيفيت ډيرپه پام کې ونه نيسي او يو شخص ته په داخل کې پرمختګ ورکړي . دداخلي ريکروټمنټ ډيرې مهمې او عمده سرچينې په لاندې ډول دي۱-په داخل کې پرمختګ ورکول۲-دنوي پوست رامنځ ته کول۳-دکارمندانو رجوع کول employee referrals اداري ته. ګټې يې ۱-لږ مصرف۲-سازمان دداخلي خلکو په اړه او خلک دسازمان په اړه ښه معلومات لري۳- -داخلي کارمندانوته دپرمختګ په واسطه هغوی تشويقيږي چه په راتلونکې کې ډير ښه کارونه وکړي۴-دسازمان وفاداري خپل کارګرو ته او دکارګرو وفاداري خپل سازمان ته زياتيږي-.تاوانونه : ۱- زړه پديده دکارونو د کولو۲-تنګ نظري رامنځ ته کوي (هغه خلک چې فروموټ شوي نه وی) ۳-دکانديد اوسنی کارکيدای شي مؤثر يا اغيزمن شي (ځکه هغه ددې نوي بست کې دځّان راوستلو لپاره خواري کوي)۴-په دې کې سياست(سياست مداران) غټ رول لوبوي ۵-دروحيې دلاسه ورکولو مشکل هغه خلک چې نه دي فروموټ شوي۶-دنوي استعداد لرونکو خلکو دنه مقررولو له امله چانس له لاسه ورکول ځکه هغوی نوو مفکورو سره يوې اداري ته راځي او غواړي چې په اداره يا ادارو کې دوظايفو او کارونو دانجامولو په وخت کې دنويو طريقو څخه استفاده وکړي. ۲-خارجي منابع:له هغو منابعو څخه عبارت دي چه دسازمان پورې اړه نلري . پدې طريقه کې دسازمان څخه بيرون وړاشخاص استخدام پروسې ته راوستل کيږي بهرني محيط څخه ريکروټمنټ ځينې مهمې طريقې په لاندې ډول دي۱-مستقيم جلبولو طريقه۲-پخوانيو سي وي ګانو ته کتنه۳-درسنيو له لارې اعلانات۴-کارګرې اتحادي۵-دمنجمنټ مرسته کوونکي۶-دتعليمي ادارو څخه جلبول۷-انټرن شيپ: هغه طريقې څخه عبارت دی چې زده کوونکي ديوې موقتي دندې لپاره يوې ادارې ته معرفي کيږي۸-سپارښتنه۹-دکارګرو تړون. دخارجي استخدام ګټې:دخارجي استخدام په نتيجه کې نوي مهارت لرونکې او نوي تجربه لرونکي د ادارې لپاره ترلاسه کيږي۲-کافي تجربه لرونکې شخص د ادارې لپاره استخداميږي يا جلبيږي۳-compliance with reservation policy become easy ريزرويشن دپاليسی استانتيا۴- scope for resentment ,jealousies and heartburn are avoided.دخارجي ريکروټ منټ نواقص۱- په دي کې دسازمان داخلي افرادو ته توجه نه کيږی نو دداخلي خلکو عدم تشويق سبب ګرځي۲-دخارجي استخدام پروسه پرمصرفه پروسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده۳-دلته کیدای شـي صـحیح کې غلط یاغلط کې صـحیح راشـي)۴-دنويو مامورينو د اداري سره(قوانيو،ماحول، خلکو،وسايلو...)برابرښت يا اشنايې ډير وخت غواړي.دريکروټ منټ په وړاندې چيلينجونه۱-حداقليت اسـتخدام۲-دټولو خلکو لپاره داسـتخدام مسـاويانه شـرايط۳-داستخدام دصحيح طريقې څخه استفاده۴-دصحيح کانديد انتخابول.

Definition of selection: to select means to choose selection is a part of the recruitment function. it is the process of choosing people by obtaining and assessing information about the applicants (age, qualification, experience, and qualities) with a view of matching these with the job requirements and picking up the most suitable candidates. the choices are made by elimination of the unsuitable at successive stages of the selection process.

Purpose of selection

1-to pick up the most suitable person who would match the requirements of the job and the organization 2-a secondary objective in selection could be to choose the best person available.

Criteria of selection

1-selection decisions are usually based on how an applicant is rated (rather, predicted) in terms of the likelihood of success on the job2-job analysis and job description provides the basis for determining relevant criteria3-frequently educational qualifications, technical skills and achievements4-integrity loyalty, initiative/drive. Resourcefulness and intelligence/mental alertness.

Selection process: the selection process covers the period from the job specification and initial contact with the applicant to his final acceptance or rejection.

Key steps in selection process: 1-completion of application form2-initial screeining3-employment test A-written tests B-performance stimulation tests C-work sampling D-assessment centers4-comprehensive

(c) ketabton.com: The Digital Library

interview5-background investigation 6-physical examination7-final job offer.

Socialization: it is a process of adaption. The socialization process1-prearrival 2-encounter3-metamorphos: positive outcomes, productivity, commitment, loyalty, low turnover.

Training: Definition of training: Edwin B. Filippo: training is the act of increasing the knowledge and skills of an employee for doing a particular job training involves changing knowledge. Skills and attitudes it also involves changing social skills to suit organizational needs training is confined to operatives.

Objectives of training: the primary objective of training is 1-to prepare employees –both new and old, for promotions to positions which require added skill and knowledge2-to bridge the gap between existing performance ability and desired performance.

Need and Importance of traning1-increasing productivity 2-improving quality3-helping a company fulfill its future personnel needs4-improving organizational climate5-improving health and safety 6-obsolescence prevention 7-personel growth

Training methods1-on-the-job training2-off-the-job training. On the job training: this is perhaps one of the most popular methods of training. the employee observes other at their job the employee then learns by doing the job. Two popular on the job training techniques are: 1-apprenticeship programs2-job instruction training.

On the job training 1-apprenticeship programs: learning of skilled trades is facilitated through apprenticeship training the apprenticeship period usually extends to a year. For more complex trades the periods may have extended longer the apprentices are usually paid a stipend which is much lower than the pay of a regular employee at the end of the

(c) ketabton.com: The Digital Library

apprenticeship they may be absorbed into a regular post during the period of apprenticeship. The apprentice trains under the guidance of a superior.

On the job training: job instruction training: this is a systematic on the job training developed during the world war2nd. It facilitated training of operatives by their supervisor. it consists of four steps they are 1-familiarizing the trainee about the job this reduces anxiety about uncertainties2-giving key information about the job and clear instruction about doing it 3-prcatice sessions to ensure that the trainee has understood the job.4-working on the actual job. In case there is a problem a pre-designed superior helps out. This method is found to improve productivity and reduce risk of rejects. it also improves the quality of the output. Even today. It is used in the manufacturing organization as an effective method to train workers.

Off-the-job training: in this method, the training is done always from the workplace. there are a number of techniques used in this method of training. while some are very easy and use simple equipment some other are complex and require sophisticated equipment. Four popular off-the-job training techniques are 1-lecutre 2-films3simulation.case exercise, experiential learning, vestibule training, complex computer modeling

Process of designing a training program

Process of designing a training program: training programs are costly propositions. they are time and energy consuming too. Hence the training program s should be framed with great care and caution. the following steps should be take while developing a training program these steps usually involve a considerable amount of dialogues between personnel department professional and other supervisors and managers. 1-determining the need and priority for training. Mc.Guhee and Thayer have recommended the following three-steps approach in

(c) ketabton.com: The Digital Library

order to determine training need A-organizational Analysis-B-man analysis-c-operational analysis

Process of designing a training programs: 2translating needs into objectives and establishing training goals and objective: once the training needs have determined, the next important step is to translate the skills needed into specific training objectives or desired outcomes of training objectives. these training objectives or goals are then used to determine the specific courses that will be offered. training objectives should include such matters as specific skills to be taught, the number of people to be trained and from which units, and the period within which such training should take place.3-selecting trainees: selecting individuals or groups for training is A very complex decision for the firm and the individuals chosen. form the firm's perspective. Providing the right training to the right people can help to create and maintain a well-trained and stable work force.4-making the curriculum and choosing training methods after-deeming training objectives and translating into specific course areas, the trainees are identified and evaluated management will be in in a position to decide the overall curriculum I.E. the arrangement of courses to be offered. the curriculum is a sort of grand plan of what training is to be presented and with what frequency. however, apart which must be added to this grand plan is the matter of training method will the training be on the job. Off the job, prior to employment, or prior to a formal assignment? will it be done by lecture computer assisted, or carried out by some other method? will it be long-term or short-term? 5-preparation of training budget6-selecting trainers and providing training to trainers7-using selected training technique8-evaluation system of training program1-determining whether a program meets its objectives or goals 2-identify strengths and weakness in the training process 3-caculate the cost-benefit ration of a program4-

(c) ketabton.com: The Digital Library

determine who benefited the most from a program and why 5-establish a data base for further decision about the program.

Development:

Management or executive development is an educational process utilizing a systematic and organized procedure by which managerial learn conceptual and theoretical knowledge for general purposes.

Training and development compared

No	Point of distinction	Training	Development
1	Contents	Technical and mechanical operation	Conceptual and philosophical concepts
2	Participants	Non managerial personnel	Managerial personnel
3	Time period	Short one short affair	Long-term continuous process
4	Purpose	Specific –job related skill	Total personality
5	Initiative	From management – external motivation	From individual himself-internal motivation
6	Nature of the process	Reactive process to meet current need	Proactive process to meet future needs

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

(c) ketabton.com: The Digital Library

Performance evaluation, progress rating, merit evaluation

According to yorder

Performance appraisal refers to all formal procedure used in working organization to evaluate contributions and potential members

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Performance appraisal

Definition of performance appraisal

Various name of PE: performance evaluation, progress rating merit rating, merit evaluation

According to Yorder

Performance appraisal refers to all formal procedures used in working organization to evaluate contributions and potential of group members.

Performance appraisal is the systematic evaluation of each employee with respect to his performance on the job and his potential for development

Nature of performance appraisal

1-it is a process of evaluating the performance of employees 2-it is the systematic examination of an employee's strength and weakness in terms of the job requirement3-it is an ongoing or continuous process wherein the appraisal is done periodically according to a definite plan4-criteria 1-knowledge of work2-ability to do the work3-qulaity and quantity of output4-relations with superior's peers and junior 5-personneel qualities like dependability adaptability, initiative, leadership, etc.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Objective of performance appraisal

1-to provide a record of each employee’s performance for the purpose of determining wages and incentive pay. 2-to identify the employees who have been placed on wrong jobs to transfer them to the job for which they are better suited3-to know the quality of performance of each employee and identify their strength and weakness4-to design training program for the improvement the quality of personnel 5-to facilitate the employee to know his performance level and take steps to develop himself6-to locate employees who have adequate potential for promotion and devolvement 7-to serve as the basis of personnel decisions like transfer and promotion.

Significance of performance appraisal

1-it provide data about past present, and expected performance of the employees which is helpful in taking decision on selection, training and development, increase in pay, promotion, transfers etc.

2-benefits of performance appraisal are as follows

1-it helps the supervisor to evaluate the performance of his employees systematically and periodically. it also helps s him to assign that work to individuals for which they are best suited 2-it helps in guiding and correction of employees 3-it can be used as a basis of sound personnel policy in relation transfer and promotion

4-it can be used to evaluate the effectiveness of training program5-it will prevent grievances and develop a confidence among the employees.

منطقوي (سيميز)اقتصاد

سـيمه ايز اقتصـاد: تعريف داقتصـاد دعلم يوه څانګه ده چې ديو اقتصـاد جغرافيي سـاختار(بنه)ترڅيرنې لاندې نيسـي په تيره بيا په سـيمه کې صـنعتي موقيعت(industrial

(c) ketabton.com: The Digital Library

location)،ســــیمه ایز پرمختیا،ښــــاریتوب، مهاجرتونه(migration)اودځمکې څخه ګټه اخیستنه. سیمه (region)څه ته وايي؟

دځمکې یا اوبو یوه متوسطه پیمانه ساحه ده چې دفزیکي ، انساني، او وظیفوي مشخصاتو پربنیاد سره بیلیږي. فزیکي مشخصات : په دغه مشخصاتو کې ځنګلونه ،سطحې(ځمکې)، منرالي سرچینې او اقلیمي فکتورونه ګډون لري. انساني مشخصات: په دغه مشخصاتو کې تاریخې ، توریستي او مذهبي سیمې ګډون لري. وظیفوي مشخصات: په دغه مشخصاتو کې دکاروبار جریانات ، میډیا ، او داسې نورفکتورونه ګډون لري.ولې سیمه ایز اقتصاد مطالعه کیږي؟ لکه څرنګه چې پوهیږو هره سیمه بیلابیلې ځانګړنې لري پس دهرې سیمې اقتصادي او سیمه ایز مشکلات هم سره توپیرلري پس نو سیمه ایز اقتصاد ته اړتیا لیدل کیږي ترڅو چې دنوموړي علم څخه په ګټه اخیســــتنې ســــره دهرې منطقي لپاره پلان جوړ او داســــې نوراړین کړنې ترسره شي. بیلابیلې برخې چې منطقوي اقتصــاد پوهان په کې څیړنه کوي ۱-دصنعتي موقیعت مشخصـات (په ملي او منطقوي کچه)۲-دتصدیو دورود او دوتلو سیمه ایز اقتصادي تاثیرات۳-دکورني مهاجرتونو مشخصات او دځمکې څخه په ګټه اخیستنه کې تغیرات۴-سیمه ایز تخصص۵-داقتصادي او ټولنیز تغیراتو محیطي تاثیرات ۶-داقتصادي او اجتماعي شرایطو جغرافیایي اتحادیي. دلازیات وضـاحت لپاره مونږ کولای شـو چې سیمیز اقتصاد محتویات په دریو اساسي پوښتنو کې خلص کړو.

What(څه): څه راجع کیږي ټولو اقتصــــادي فعالیتونو ته یعني نه یواځې په تصـــــدیو ، فابریکو، او کانونو کې تولیدي ظرفیتونو تاسیسات بلکې دسوداګریزو ، کورنیو، خصوصي او عمومي اداراتو کې هم تاسیسات په برکې نیسي.

Where(چیرته): چیرته داقتصــــادي فعالیتونو موقیعت په برکې نیســــي او په دې برخه کې دفضایي ځایونو(بیلګو) دنږدیوالي ، متمرکزیت، انحراف، ورته والي او توپیر پوښتنې ګډون لري.

Why(ولې)ولې کې په پورتنیو مسایلو کې داقتصاد پوهانو تیوریګانې او تحلیل شامل دی.

دســـیمه ایز اقتصـــادي انضـــمام مفهوم او پیژندنه : دتعریف نه شـــتون ســـتونزه نه ده (مګر متناقص تعریفونه) ســـیمه ایز اقتصـــادي انضـــمام : په یو جغرافیایي ســـیمه کې دیوګروپ هیوادونو ترمینځ تړون چې موخه یې داجناسو او خدماتو او تولیدي عواملو انتقال په لاره کې دتعرفوي خنډونو راکمول او په پای کې دهغوی له منځه وړل وي. هغو ترتیباتو چې دهغې په ترڅ کې دیوې سیمې هیوادوونه هوکړه کوي ترڅو خپله سوداګري،مالي او یا پولي پالیسي ســره همغږي کړي. پراخه مفهوم : دموقیعت په اســاس په یوه معلومه جغرافیوي ســیمه کې ددولتونو داتحادیي څخه عبارت دي چې موخه یې دغړو هیوادونو خوندیتوب او ترقي وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې يوه اتحاديه چې مناسبات يې ديو تړون په اساس تنظيم شوي وي.دسيمه ايز اقتصادي انضمام مفهوم اوپيژندنه: دانضمام موخې کيدای شي داقتصادي څخه نيولې ترسياسي پورې وي خو په وروستيو کې دغه موضوع دسياسي اقتصاد په چوکاټ کې داخله شوي کوم ځای کې چې سوداګريزې موخې دلوړو سوشيوپوليتيکې اهدافو دلاسته راوړلو لپاره يوه وسيله ګڼل کيږي .ملي انضمام (ديوهيواد دولايتونو ترمنځ)نړيوال انضمام(دنړۍ دټولو هيوادونو ترمنځ) سيمه ايز انضمام (دڅو هيوادونو ترمنځ) سکتوري انضمام(ددوه يا څو هيوادونو دځانګړو سکتورونو لکه بريښنا، ترانسپورت ، مخابرات، معادن، اوداسې نوروترمنځ) لکه اروپايي اتحاديه (EU)(NAFTA)دشمالي امريکا دازاد تجارت تړون(APEC) داسيافاثيفيک داقتصادي همکارۍ سازمان او داسې نور.

اقتصادي انضمام په ۵ ډوله ويشل شوی دی ۱-دازاد تجارت سيمه (ساحه)۲-ګمرکي اتحاديه ۳-ګډ بازار۴-اقتصادي اتحاديه۵-سياسي اتحاديه.

5 types of economic integration

1- Free trade area
2- Customs union
3- Common market
4- Economic union
5- Political union

Regional economic integration

1- Free trade area
All barriers to the trade of goods and services among members are removed each member country can determine its own trade policies with regard to non-member countries
Example: EFTA (European Free Trade Association) NAFTA (North American Free Trade Agreement) Include USA, Canada and Mexico
2-customs union: Eliminate trade barriers between members adopts a common external trade policy: Example: Andean community. Includes Bolivia, Colombia, Ecuador, Peru and Venezuela establishes free trade among member countries and

(c) ketabton.com: The Digital Library

imposes a common external tariff (5%20%) on products imported from outside.

3-common market: has no barriers to trade between members has common external trade has common external trade policy allows factors of production to move freely among members. Example: MERCOSUR include Argentina, brazil, Paraguay and Uruguay aim to eventually establish itself as a common market. =custom union + free movement of labor and capital.

Economic union: allows free flow of products and factors of production between members-has common external trade policy2-has common currency-harmonization of member's tax rates-has common fiscal and monetary policy-example: European union consists of 27 European countries. However, not all members adopted the Euro (currency of the EU) and difference in tax rates across countries still remains.

5: political union: the move towards economic raises the issue of political union coordinates the economic, social and foreign policy of the member states EU is on the road towards at least partial political union. Example European Parliament is elected by citizens of the EU countries.

1-economic case for integration

۱-اقتصادي انضمام په غړو هيوادونو کې ودې ته لاره هواروي .

۲-اقتصادي انضمام دمستقيمې خارجي پانګې اچونې دزياتوالي سبب ګرځي.تخصيص countries specialize achieves additional gains from free trade beyond the international agreements such as WTO.

2. political case for integration: economic interdependence () creates incentives for political cooperation--- reduces potential for violent confrontation(جنګ)Example: after world war 2nd, the European nation-states were no longer large enough to hold their own in world markets

(c) ketabton.com: The Digital Library

and world politics a united Europe was needed to deal with the United States and the politically alien Soviet Union the European community (EC) was established (the forerunner of the EU)

داقتصاد په مخ کې موانعImpediments to integration

Integration is hard to achieve and sustain for 2 reasons:

1 nation may benefit but groups within countries may be hurt example: under NAFTA, Canadian and US firms moved production to Mexico

2 potential loss of sovereigntyحاکمیتand control over domestic issues Example; Great Britain remained using its British currency instead of the Euro.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه. داقتصادي انضمام دموجوديت لپاره درې مهم شرطونه وړاندې شوي چې عبارت دي له : ۱-دکارويش(division of work)۲-خوځښت(Mobility)۳-عدم تبعيض(Non discrimination)

دسيمه ايز انضمام پروسه : په برياليۍ توګه دانضمام دپروسې دعملي کيدو لپاره بايد لاندې عمده ټکي په نظر کې ونيول شي. ۱-دروښانه ګډو اهدافو ټاکل۲-ګام په ګام پرمخ تلل ۳-دروښانه او عملي ليږد وړخيزونو (Deliverables)معرفي کول ۴-ديوکاري چوکاټ رامنځته کول.

داقتصادي انضمام مهم شرطونه

دانضمام يوه منظمه پروسه ددې ايجاب کوي چې يو لړ پرله پسې پړاوونه تعقيب شي چې په لاندې ډول دي . لمړی پړاوو: دانضمام دکچې ټاکل دانضمام دشپږو بيلابيلو کچو څخه ورسته څيرل شوی بايد يوه کچه وټاکل شي. لکه دازاد بازار تجارت سيمه ، ګډ بازار... اوداسې نور. دوهم پړاوو: دسيمه ايز انضمام لپاره دغړو هيوادونو ټاکل. دنورو معيارونو ترڅنګ دهيوادونو سايز او دعدم تجانس درجه دهيوادونو دټاکلو لپاره مهم ګڼل کيږي.دريم پړاوو دپروسې ديوځايوالي دکچې ټاکل.څلورم پړاوو: دپروسې دانعطاف پذيری دځانګړنو ټاکل . دانعطاف پذيری څخه موخه داده چې ايا دغه تړون نوي غړي مني او که نه؟

دسيمه ايز انضمام او سيمه ايزې همکاری ترمنځ توپير:سيمه ايزه همکاري او سيمه ايز اقتصادي انضمام يوشان نه دي ان داچې ددې دواړو ترمنځ ډير لږ اړيکه ليدل کيږي. کيدای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي ځيني هيوادونه په خپل مينځ کي دګڼ شمير مسايلو په برخه کي دهمکارئ لپاره هوکړي ته رسيدلي وي خو پرته له دي چي يو بل ته دسوداګريزو امتيازاتو قايل شي

دسوداګريز انضمام چې دبازار انضمام هم بلل کيږي دسيمه ايز اقتصادي انضمام عمده

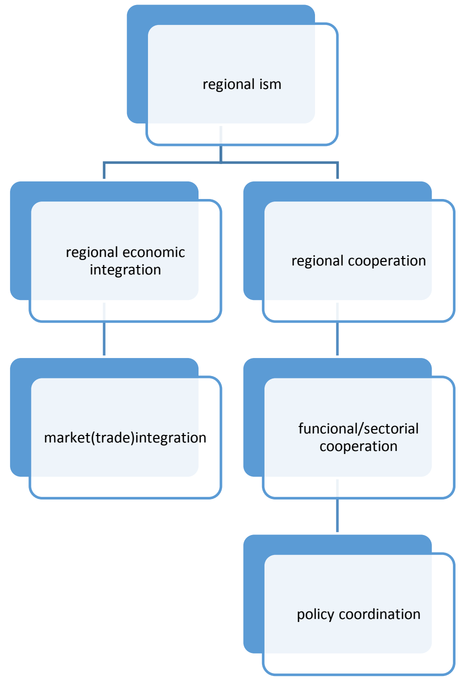

څانګړنه ده او وظيفوي اوسکتوري همکاري دسيمه ايز همکارئ څانګړنه ده په داسي حال کي چي دپاليسيو همغږي کول دسيمه ايز اقتصادي انضمام اوسيمه ايزي همکارئ ګډه څانګړنه شميرل کيږي.

پاتي دسيمه ايز اقتصادي انضمام څخه يواځي هغه وخت کيداي شي چي دسيمي دهيوادونو ترمنځ دسوداګرئ په اړه څانګړي تړونونه صورت ونيسي چي لمړنئ موخه يي دسيمي په کچه دسوداګرئ په وړاندي دشته خنډونو لري کول وي.

دسيمه اقتصادي انضمام عمده دندي

که څه هم هرسيمه ايز انضمام دخپلو اړتياوو په بنسټ خپلي څانګړي موخي تعقيبوي خو په عمومي توګه د Van Lange houseپه اند هرسيمه ايز انضمام بايد لړ ترلږه اته مهمي دندي ترسره کړي

۱-په سيمه کي دسوداګريزو اړيکو پياوړتيا۲-دخصوصي سکتور ديرمختيا لپاره دمناسب چاپيريال رامنځته کول۳-داقتصادي او سيمه ايز انضمام پرمټ دزيربنايي پروګرامونو پرمختيا۴-ددولتي سکتور دادارو پرمختيا او ښه حکومت داري۵-دټولنيزي انزوا راکمول او ديوئ هراړخيزئ مدني ټولني رامنځته کيدل۶-دسيمي دسولي او امنيت په چاپيريال ساتني

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروګرامونو جوړول۷-په ســـيمه ايزه کچه دچاپيريال ســـاتنې پروګرامونو جوړول۸-دنړۍ دنورو سيمو سره داړيکو پياوړي کول.

دسيمه ايز اقتصادي انضمام پړاوونه

داچه ســيمه ايز انضــمام يوه اوږده پروســه ده نودغه پروســه عموما پنځه يا شــپږ پړاوونه /ډولونــه طی کوي چې عبــارت دي لــه :۱-دامتيــازي تجــارت تړون preferred trade agreement۲-دازاد بازار تجارت ســـيمهfree trade area۳-ګمرکي اتحاديه customs union۴-ګډ بازارcommon market۵-اقتصـــادي اتحاديهeconomic union۶-ســياســي اتحاديهpolitical union

داقــتصـــــــادي انضمام پړاوو	دغړو هيوادونو ترمنځ دتعرفو له منځه وړل	يو شـــان ګمرکي سياست	دتوليـد دعواملو ازاد انتقال	يو شان اقتصادي سياستونه
امتيازي موافقه	هو	نه	نه	نه
دازاد تــجــارت سيمه	هو	نه	نه	نه
ګمرکي اتحاديه	هو	هو	نه	نه
ګډ بازار	هو	هو	هو	نه
اقتصادي اتحاديه	هو	هو	هو	هو
سياسي اتحاديه	هو	هو	هو	هو

دوام ....

که څه هم ددغه پړاوونو رديف بندي په همدې ډول ســـره چې پورته ورڅخه يادونه شـــوي لازمي نه ده خو بيا هم تجربې ښـــايي چې داقتصـــادي انضـــمام په خاطر لمړی بايد دنظروړ هيوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو دتجارت په وړاندې خنډونه لري شي. په داسې حال کې چې هر هيواد دنورې نړۍ څخه په وارداتو تعرفې په لړولو کې ازاد لاس ولري چې دازاد تجارت دسيمې مشخصه ده په دوهم پړاوو کې دلمړي پړاوو ترڅنګ ګمرکي سياتونه يو شان شـي چې دګمرکي اتحاديي مشـخصـه ده چې بيادتوليد دعواملو دتحريک په ازاديدو سـره يو ګډ بازار او بلاخره دنورو اقتصادي پاليسيو په يو شان کيدو سره داقتصادي انضمام وروستي پړاوو چې داقتصـــادي يا ســـياســـي اتحاديې څخه عبارت دی رامنځ ته کيږي. داچې دولتونه داقتصادي انضمام په اړه په ازادانه ډول سره خبري اتري کوي او دهغه تړونونه لاسليکوي چې دهغوی دولتونو لپاره عملي او ګټور دي او ځينې وخت دغه تړونونه دپورته يادشـــوو پړاوونو څخه دهيڅ پړاوو په چوکاټ کې په پوره ډول ســـره نه راځي چې دايو ډول تشـــکال رامنځ ته کوي. دبيلګې په توګه کانادا،متحده ايالات او مکسيکو دازاد تجارت دسيمې غړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي خو NAFTAځيني داسي اصول هم لری چې دهغې له مخې دنومړو هیوادونو ترمنځ دپانګې او کارګرو انتقال په قسمي ډول سره ازاد دی چې داد ګډبازار یو عنصر دی.

دسیمه ایز اقتصادي انضمام اقتصادي او حقوقي اړخونه

الف: دسیمه ایز اقتصادي اړخونه

دسیمه ایز انضمام اغیزېeffects of regional integration

کله چې په یو ټاکلې سیمه کې څو هیوادونه سره یوځای کیږي او یو سوداګریز بلاک جوړوي نوبیې له شکه دغه تړون دغړو هیوادونو پراقتصاد اوسوداګرۍ باندې په ځانګړي ډول او دنړۍ په کچه په عام ډول یو لړ مثبت او منفي اغیزې واردوي ددغه اغیزو دڅیړلو په منظور عموما ګډ بازار(common market)داقتصاد پوهانو لخوا دسیمه ایز انضمام په استازیتوب څیړل کیږي دسیمه ایز انضمام اغیزې بیا په دوه برخو ویشل کیږي چې داقتصادي او غیر اقتصادي اغیزو څخه عبارت دي.

سیمه ایز سازمانونه

په دې ځای کې دسیمیزو سازمانو څخه بحث کیږي لکه داروپا اتحادیه ،نافتا ، سارک،شانګهای او داسې نور.

تهیه او تدارکات

تهیه او تدارک څه شی ده؟تهیه او تدارک یوه پروسه ده چې په مرسته یې سازمانونه داړتیا وړ مواد په درست کیفیت اودرست کمیت سره ددرست عرضه کوونکي څخه په درست نرخ او په درست وخت کې تهیه کوي او ترڅنګ یې دتهیې او تدارک پروسه دموادو دعرضه کوونکو مدیریت کوي، اودسازمان (کمپنۍ) دستراتیژۍ دعملي کیدو لپاره کارکوي. تهیه او تدارک دکاروبار دمدیریت یوه دنده ده چې دیو سازمان داړتیا وړمنابع(چې اوس یا په اینده کې ورته ضرورت لري)په ګوته کوي درانیولو مدارک ورته پیداکوي، لاسرسی ورته پیداکوي او هم یې ددې منابعو مدیریت کوي ترڅو دسازمان ستراتیژیکې موخې ترلاسه شي.

دخریداری (پیر) او تدارک توپیر purchasing and procurement

Purchasing پیرودنه

Acquiring goods/services to satisfy organizational needs.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Its role is to buy goods/services at best price, and to ensure consistent and reliable flow of goods (from market to organization)

Procurementتدارک

Is identifying right needs, conducting purchasing, and managing suppliers. Procurement is an umbrella term which covers purchasing. the process of procurement is also broader than purchasing. it includes few activities prior to and few activities after actual purchasing. purchasing is more like a making a transaction, whereas procurement deals with creating and maintain fruitful long-term relationship with suitable suppliers.

دسازمان دپيرودنې په پروسه کې برخه اخيستونکي –دپيرودنې مرکز

Participants in the organizational buying process –the buying center

په ننې پرمختللې تکنالوژيکي اداره کې دپيرودنې پروسه پيچلې شوي ده.په دې اساس ديوې ادارې يا سازمان دپيرودنې په پروسه کې مختلف اړخونه برخه اخلي چې په لاندې ډول ويشل کيږي

۱-ابتداکوونکیinitiator

ديوې ادارې په هره سطحه کې کيدای شي يو پرابلم درک کړي او يا يو فرصت ووينې چې ددواړو نقطو څخه په استفاده دپيرودنې ابتدا کوونکي بلل کيدای شي.

۲-استفاده کوونکي users

په اداره کې ديو جنس څخه استفاده کوونکي دهغه جنس داخستلو په پيرودنه کې هم برخه اخيستلای شی او هم پرې اثر کوي .

۳-اغيز کوونکيinfluencer

دمعلومات لرونکي يا دمتبادلو اجناسو ارزيابې کوونکي،لکه دپيلوټ يا الوتنې انجينران چې دانجن په انتخاب کې ونډه اخلي .

۴-دمعلوماتو کنترولوونکي Gatekeepers

Control the flow of information to other people involved in purchasing process.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵-پیرودونکي Buyers

The person who actually place the order

۶-پریکړه کوونکی Decider

Person with final authority

۷-کنترولونکی controller

The person who determine the budget.

دتهیه اوتدارک رول the role of procurement

Purchasing as a factor in profitability is very critical because:

1- Bought-out items form a high proportion of total expenditure
2- Short-run prices fluctuate
3- Markets for the finished products are highly competitive.

تهیه اوتدارک دسازمان دګټورتیا(دګټي دزیاتوالي)له پلوه ډیر اهمیت لري ځکه چې :

۱-دمواد خریداري دکمپنیو دمصـــــارفو لویه برخه جوړوي۲-دموادو نرخونه بدلون کوي۳-دتولید شـــوي محصـــولاتو لپاره بازارډیررقابتي دی. دتدارک اهداف: دتولونه لومړی هدف دتدارک چې ترلاســه کړي صــحیح کیفیت والا مواد په صــحیح وخت او په صــحیح کمیت دصحیح منبع (تولیدونکي نه)په صحیح قیمت دی اویا ورته پنځه صحیح ویلای شی.

صحیح کیفیت right quality

صحیح کمیت right quantity

صحیح وخت right time

صحیح قیمت right price

صحیح منبع right source(supplier)

نوراهداف additional objectives

دســـازمان داړتیا په نظر کي نیولو ســـره دموادو جریان to supply the organization with a flow of materials and services to meet its needs

(c) ketabton.com: The Digital Library

To ensure continuity of supply by maintaining effective relationship with existing sources and by developing other source of supply, to buy efficiently and wisely, obtaining the best value for every Afghani spentپه مؤثره توګه خریداري ، دهرې مصرف شوې افغانۍ غوره ارزښت په لاس راوړل.

to select the best supplier in the پهٔ مارکيټ کې دغوره عرضــه کوونکي انتخابول market

دمعاصر خرڅلاو ځانګړتیاوي

Characteristics of modern selling

دخرڅلاو دپروسې پړاونه

۱-دمشتري پیداکول دمشتري دپیداکولو تخنیکونهprospecting for customer

۲-داړیکو جوړول دپیچیده یا ګران بیه خرڅلاو په صورت کې پالیسي جوړونه opening the relations۳-دمشتري تاکل ۱-ایا مشتري زما تولیداتو یا خدماتو ته اړتیا لري۲-ایامونږ غوښــتنو ته ځواب ویلای شــو؟۳-ایادګتې وړخرڅلاو دی؟qualifying the prospect-۴ دخرڅلاو پیغــام وړانــدې کولpresenting the sale message۵-دخرڅلاوترســـره کول closing the sale : closing the sale refers to obtaining a final agreement

(c) ketabton.com: The Digital Library

serving the account: how with B2B.2-how دمشتري خدمت کول-۶to purchase with B2C?

دتهيې او تدارک پروسه the procurement process

1- Understand need and develop a high level specification
2- Market/commodity and options (including make or buy assessment)
3- Develop strategy/plan
4- Develop documentation, PPQ/detailed specification
5- Supplier selection to participate in ITT/RFQ/negotiation
6- Issue ITT/RFQ
7- Bid/tender evaluation and validation
8- Contract award and implementation
9- Contract performance review and continuous improvement
10- Asset management and lesson learnt.

بررسي او کنټرول

کنټرول: دترسره شوو فعاليتونو مقايسه دپلان شوو فعاليتونو سره عبارت دکنترول څخه ده مثال تخمين شـوي فعاليتونه په يوکال کې هدف۵۰٪----۵۰٪بوديجه مګر حقيقي فعاليتونه په يوکال کې هدف۴۰٪۵۰٪۶۰٪بوديجه ۱۰٪منفي خلا په دې معنا چې دلته بايد منفي بدله ورکړل شـی×کړنې درستې نه دي×هدف لوړ ټاکل شـوی دی ريويو بايد ترسـره شـي يعنې هدف بايد ټيټ ټاکل شوی وه.اوکه ټيټ ټاکل شوی وي ريويو بايد ترسره شي يعنې هدف بايد لوړشـي. بررسي دخلاو کتل او دهغوی اداره کول دبررسـې په نوم يادېږي. دکنترول ډولونه ۱-نظر ځای يا موقيعت ته کنټرول دبازار کنترول عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په خارج کې ترسـره کيږي چې اداره يې دقيمتونو دميکانيزم کتو په موخه ترسـره کوي۲-بروکراتيک يا اداري کنترول: عبارت له هغه کنترول څخه دی چې د ادارې په داخل کې ترسـره کيږي چې اداره يې دکارکوونکو د صـلاحيت او مسـوليت ته کتو موخه په يې ترسـره کوي.۳-طايفوي کنترول :عبارت له هغه کنترول څخه ده چې د ادارې په داخل کې ترسـره کيږي ،اداره يې دکارمندانو دسـلوک او رويې او دلچسـپی په موخه ترسـره کوي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیریت : دمنابعو څخه په مؤثره توګه استفاده ترڅو د اداري اهداف په مثمره توګه ترلاسه شي. نظر کړنو ته کنترول :۱-ابتدايي کنټرول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت دشروع نه مخکې ترسره کيږي او په دې خاطر ترسره کيږي چې دغلطیو مخنیوی وشي۲-جرياني کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت په جریان کې ترسره کيږي او پدي خاطر ترسره کيږي چې دموجوده غلطۍ مخنیوی وشي تر څو غلطي پراخوالی ونه مومي۳-وروستنی کنترول : عبارت دهغه کنترول څخه ده چې دفعالیت په اخر کې ترسره کيږي او په دې خاطر داډول کنترول ترسره کيږي چې ایا هدف دپلان مطابق ترلاسه شوی او که نه ٪۵۰----چې هدف په درې حالتونو کې ترلاسه کيږي۱-خراب ډول۴۰٪۲-عادي ډول۵۰٪۳-ښه ډول٪۶۰.بررسي دمالي حسابونو امتحانول دبررسی په نامه یاديږي. ولې تفتیش ترسره کووجواب: مالي حسابونو په هکله دنظروړاندې کولو په خاطر ترسره کيږي چې دمحاسبې اصولو مطابق دي او که نه . دنظرياتو وړاندې کول لاندې ډولونه لري۱-غیر معتبر (unqualified) نظر۲-معتبر(qualified) نظر۳-رد(disclaimer)نظر۴-مخالف(adverse)نظر. مالي حسابونه د(gaap) په اساس جوړيږي چې عمومي قبول شوي دمحاسبې اصول ورته وايي .۱-غیرمعتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ نه لیدل کيږي۲-معتبر نظر: په دې کې په مالي حسابونو کې غلطۍ لیدل کيږي(ګیفgaap) نو په اساس یې داډول نظر وړاندې کيږي۳-ردشوی نظر: په دې کې د تفتیش څخه وروسته نظر نه وړاندې کيږي ۴-مخالف نظر:په دې کې دتفتیش څخه وروسته غلطي زیاتې موجودې وي داسې نظر وړاندې کيږي۲-کله(when) تفتیش کله ترسره کيږي.تفتیش دداخلي مدیریت داجرا څخه وروسته دمالي حسابونو دتحلیل په خاطر ترسره کيږي۳-څوک(Who) تفتیش کوونکی باید څوک وي: عبارت دهغه شخص څخه دی چې دنظر په وړاندې کولو کې ازاد وي۴-چیرته(Where) : چیرته خپل نظر وړاندې کوی شي.دتفتیش په راپور کې باید خپل نظر وړاندې شي . د(ګیسGAAS) په اساس ترسره کيږي(جنرال اکسيفټيد اکونټينګ سټنډرډس) ورته وائې او درې برخې لري ۱-عمومي معیار(genral standard).(TIP)۱-ټريننګ او سوپرويژن۲-ازادي۳-مسلکي وي۲-ساحوي معیار (field standard) .(PIC)۱-پلان مطابق باید لاړ شي(planing)۲-داخلي کنترول۳-کافي اندازه ثبوت (coroborative) ایوډینسevidence.۳-دراپور جوړوني معیار۱-دمحاسبي دعمومي اصولو مطابق ۲-ثبات یعني په ترتیب سره باید لاړشي ۳-واضحه وي دمقابل جانب راپور باید دمحاسبي دعمومي اصولو مطابق وي۴- ګیس زمونږ راپور باید دګیس مطابق وي یا express opinion. تفتیش دازاد شخص لخوا دمالي حسابونو تحلیل یا کتل یا امتحانول دتفتیش په نامه یاديږي. تفتیش دمالي حسابونو کتنه یا امتحانول دتفتیش په نامه یاديږي. auditاډيټ دلاتیني کلمې audire څخه اخستل شوی چې معنا یې اورول دي. په دې معنا چې کله به یو کاروبار یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص د تفتيش ترسره کولو په غرض راغوښتلو او غلطي به يې مالک او محاسب دواړو ته اوروليږ. بررسي په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتيش ويل کيږي.دمالي حسابونو دوباره کتنې پروسې د صحيح والې تصدیقولو په موخه ترسره کول دتفتيش په نامه ياديږي. دکنترول څخه وروسته اډيت ترسره کيږي . په رسمي ډول دمالي حسابونو کتنې پروسې ته تفتيش ويل کيږي ---رسمي ورته ځکه وايې چې په رسمي توګه تفتيش کوونکي اداري ته ځي او دهغوی حسابونه ګوري. (spicer and pigler)سپسر او پيګلر وايې :تفتيش ديو کاروبار مالي حسابونو او مالي سندونو کتنه او امتحانول دي. (mautz)ميوټز: دمالي حسابونو کتنه يا ارزيابي کول ددې په خاطر چې د مالي حسابونو صحيح والی معلوم کړي چې ايا صحيح دي او که نه چې هغې په اړه نظر وړاندې کوي. (the international audit comitee)د انټرنيشنال اډيټ کميټې) يې داسې تعريفوي۱- تفتيش ازاده ليدنه ده دټولو ادارو چې ګټه کوي او که نه چې د ادارې دشکل سره هم تړاو نلري۲-خپل نظر وړاندې کول دمالي حسابونو په اړه . جامع تعريف:تفتيش عبارت له هغه ازادي ليدنې څخه ده چې دټولو ادارو چې ګټه لري او که نه لري او همدارنګه د ادارې دشکل سره هم تړاو نه لري او د هغوي دمالي حسابونو په اړه نظر وړاندې کوي چې ايا غلطې لري او که نه. دمختلفو وجوهاتو له امله نظر نه وړاندې کيږي .لکه ۱- په مالي حسابونو نه پوهيدل۲-دمعلوماتو نه ورکول دمقابل جانب لخوا . تفتيش کوونکی هغه ازاد او باصلاحيته شخص دی چې په رسمي توګه يوي اداري ته ځي او دهغوي مالي حسابونه تفتيشوي.تفتيش کوونکی کيدای شي چې ۱-عامه سهامي شرکت وي۲-خصوصي سهامي شرکت وي خو په دي شرط چې دعامه سهامي شرکت نماينده ګي وکړي او همدارنګه دا بايد دري ميليون هندې روپۍ پانګونه ولري. تفتيش کوونکی بايد د(ای سي سي ایACCA) ولري يعني چارټرډ اکونټينټ وي تفتيش کوونکی بايد (Quality Controlکواليټي کنټرول) ريويو پاس کړې ياولري: دتفتيش ساحه: دکاروبارونو دپراخوالي سره پراخوالی مومي او همدارنګه دعامه تمويل په نتيجه کې هم دتفتيش ساحه پراخوالی مومي. چې تفتيش يواځې مالي حسابونه په برکې نه نيسي (association of chartered certified accountantsاسوسيشن اف چارټرډ سرټيفيډ اکونټانټس) دتفتيش او تحقيق ترمنځ توپير: تفتيش په مالي علومو کې ترسره کيږي+تفتيش دمالي حسابونو حقيقت ښکاره کوي+تفتيش دمشخصې موده په جريان کې ترسره کيږي+تفتيش دکاروبار دمالکانو او همدارنګه هغه اشخاصو لخوا چې مستقيما کاروبار څخه متاثر کيږي ترسره کيږي.تحقيق : تحقيق ديو مشخص هدف لپاره ترسره کيږي+تحقيق په دوامداره توګه ترسره کيږي+تحقيق عموما دبهرني افرادو لپاره ترسره کيږي+په ټولنيزو علومو کې ترسره کيږي.دتفتيش اهميت: ۱- تفتيش دمالکانو او مديرانو ترمنځ يو تسکين دی چې دمالکانو او مديرانو ترمنّځ شخړې هواروي يعني کاروبار په غتيدو سره مالکان او هم مديران جلا کيږي چې ددوي ترمنځ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـخړي رامنځ ته کيږي چې تفتيش ددوي دواړو ته تسـکين ورکوي. دتفتيش اهداف :ابتدايي اهداف ۲-دوهمي اهداف.ابتدايي اهداف: دنظر وړانـدې کول چې ايا مـالي حسـابونـه د(GAAPګيف) داصولو مطابق دي او که نه ---دمالي حسابونه دهيواد دداخلي اصولو مطابق دي او کـه نـه ۲-دوهمي اهـداف: دغلطيو مخنيوی : تفتيش کوونکی دمختلفو ميتودونو پـه مرسـته محاسـبې ريکارډونو کې غلطي په ګوته کوي +ددرغليو په ګوته کول:تفتيش مديريت مختلفي درغلۍ په ګوته کوي +دتيروتنو مخنيوي دداخلي مؤثر چيک په واسـطه دغلطيو مخنيوی لري +ددرغليو مخنيوی : تفتيش نه په اسـتفاده ددرغليو مخنيوي وکړي.(erorيرر) غلطي عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه نه وي ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې څه غرض هم نه وي.ـــ(fraudفراډ) درغلي : عبارت له هغه کړنو څخه ده چې په قصـدي توګه ترسـره شـوي او همدارنګه دمديريت په کې غرض موجود وي.دغلطيو ډولونه ۱-دحذف کولو غلطي داډول غلطي په مالي حسـابونو کې دمعاملاتو دثبت کولو په وخت کې رامنځ ته کيږي يعني(۱)دواړو مالي معاملاتو يو اړخ پاتي کيدل نو پيداکول يې اسـانه کارده(۲)دواړو مالي معاملاتو اړخونه پاتې کيدل دي نو دهغې پيداکول مشـکل کار دی.۲- دغلط ثبت کولو تيروتنه: کله چې دمحاسـبې په کتاب کې مالي معاملي دواړه او يايو اړخ غلط ثبت شي نو داوميشن omissioonغلطي په نامه ياديږي: مثال: محاسبه کول، غلط انتقال، غلط معامله ثبت کول، داموالو انتقال کې غلطي۳- دجبران کولو غلطي: کله چې يو کاروبار کې دوه يا ددوو څخه زياتي غلطي يو دبل سـره په توازن کې ترسـره شـي دجبران کولو غلطي په نامه ياديږي.مثال: په يو ځای کې مو د۳۰۰ په ځای ۲۰۰ رسـولي چې بيا په بل ټرانزکشن کې د۲۰۰ په ځای ۳۰۰ رسوي نو دجبران کولو دغلطي په نامه ياديږي.اصول په دوه ډوله دي ۱-نړيوال اصـول۲-ملي اصـول۴-داصـولو غلطي : عبارت له هغه غلطي څخه ده چې محاسـب په دي نه پوهيږي چې داټرانزکشـن څنګه ثبت کړي نوداسـي غلطۍ داصولو غلطۍ په نامه ياديږي. يعني داصولو دنه مراعات کولو په وجه رامنځ ته کيږي .۵- دليکلو غلطي : هغه غلطي چې دمحاسـب دغوری له وچې محاسـبې په کتاب کې رامنځ ته کيږي =+دتيروتنو ځای په ټريل بيلانس کې دغلطيو په ګوته کول چې دتفتيش کوونکي دنده دغلطيو اصـلاح کول نه بلکې دغلطيو په ګوته کول دي او دهغې په اړه نظر وړاندې کول دي.*دغلطيو په ګوته کولو په خاطر لاندې پروسـيجر ترسـره کول (۱) بيلانس شـيټ چيک کول۲- دډيبيټ او کريډيټ دبرخې ستونو سره مقايسه کول۳-داکونټ نومونه چې په امتحاني بيلانس کې ښکاري:دليجر اکونټ سره درست دي او که نه.۴-دمحاسبي داکونټونو دمجموعي بيلانس چې امتحاني بلانس ته انتقال شـوي چيک کول چې ايا صـحيح دي او که نه ۵- دمحاسـبې مختلفو ژونالونو څخه ليجر کتابونو ته پوسـټ شـوي تجارتي معاملاتو کتنه ده . دوکي يا ددرغلۍ ډولونه: ۱-دنقدو ناسـمه ارايه يا ښـودنه: دادرغليو پيژندل شـوی شـکل دی کوم چې عموما دسـازمان په نغده ډيپارټمنټ کې رامنځ تـه کيږي مطلب داچې د نغدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډیپارټمنټ له لورې رسـيدات کم او تاديات زيات ښـايي : مثال حقيقت نه لرونکې مزدوران،ښکاره کول۲- داجناسو ناسمه ارايه : دتوکو ناسمه ښودنه څخه مراد دهغو اموالو ريکارډ کول چې اخيسـتل شـوی نه وي دغه ډول غلطۍ لپاره دکدام ريکارډ چيک کول ۳- دحسابونو غلطه ښودنه: ياحسابونو کې لاسوهنه د خپلې خوښي مطابق په حسابونو کې تغيير راوسـتل دحسـابونو غلطې ښـودنې درغلې په نامه يادېږي چې دغې غلطۍ دلوړي سـطحې مديرانو لخوا رامنځ ته کيږي*حقيقت څخه دګټې کم ښـودل لاندې مقاصـدو لپاره يې مديريت ترسـره کوي۱-رقابت کوونکو ته غلطو مالوماتو ورکولو په خاطر ترڅو کاروبارپرمختګ وکړي۲-دمالي‌ي کمولو په موخه ۳-دکاروبارداسـهامو په ټيټ قيمت اخيسـتلو په خاطر. له حقيقت څخه د:ګټې زيات ښـودل لاندې مقاصـدو لپاره ترسـره کيږي.۱-دلوړې ګټې ښـودنې سـره کيدای شـي اسـهام داسـهام په بازار کې په لوړ قيمت وپلوري۲-له بانک څخه په اسـانه دقرض اخيسـتلو په خاطر۳-دپانګوالو دجذب کولو په خاطر دزياتې ګټې ښـودل . دتفتيش او محاسبې ترمنځ توپير:۱-محاسبه دمالي حسابو نو ترتيب سره سروکارلري مګر تفتيش دمالي حسـابونو دچيک کولو سـره۲-محاسـبه داوسـنۍ او تيرې زمانې فعاليتونو سـره سـراوکارلري مګر تفتيش يواځې پخوانۍ تياره شـوي ډيټا سـره ۳-محاسـبه ديو سـازمان مالي حالت ښـکاره کوي مګر تفتيش ديوسـازمان دمالي حسـابونو صـحيح والی په ګوته کوي۴-محاسـبه دتجارتي معاملاتو د ثبت سـره پيليږي او په نهايي مالي حسـابونو ختميږي مګر تفتيش دمالي حسـابونو دکتنې سـره پيليږي او په نظروړاندې کولو سـره ختميږي ۵-محاسـبه دهرې ادارې لپاره ضروري ده مګر تفتيش دهرکاروبار لپاره ضروري نه ده ۶-محاسبې رپورټ ته ضرورت نه شته مګر په تفتيش کې نهايي رپورټ ته ضرورت ليدل کيږي.دتفتيش ګټې :۱-دتيروتنو په ګوته کول۲-ددرغليو په ګوته کول ۳-دضعيفو نقاطو اصلاح کول۴-دمالي‌ي ورکړه کې اسانتيا يعنې دمالي حسـابونو دوباره کتنې ته ضـرورت نشـته ده۵-داخلي کنترول کې بهتروالی۶-داسـهامو خاوندانو ته دحقوقو څخه سـاتنه ۷-دقرضـونو ورکوونکو له حقوقو څخه سـاتنه. دتفتيش ډولونه:خارجي تفتيش عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دقانون له مخې يوه اداره خپل مالي حسـابونه او نورتفتيش ترسـره کړي چې داتفتيش ديوې خارجي ادارې دتفتيش کوونکي په واسـطه ترسـره کيږي۲-داخلي تفتيش:عبارت دهغه تفتيش څخه ده چې د ادارې دداخلي شخص په واسطه دخپل مالي حسابونو تفتيش ترسره کوي ۳-جاري تفتيش : عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې تفتيش کوونکی ديوې ادارې مالي حسـابونه په دوامداره توګه تفتيش کوي .دجاري تفتيش ګټې:۱-تفتيش لپاره دکاروبار اسـناد هروخت تياروي۲-دکم وخت په خاطر دوامداره تفتيش ترسـره کيدل۳-دکاروبار داخلي کنترول کې ښـه والی راځي۴-د ادارې مالکانو لپاره هروخت مالي تفتيش شـوي حسـابونه موجود وي او هغوی ورڅخه اسـتفاده کوي۴-منځ مهاله تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه دی چې دمالي دورې په مينځ کې ترسـره کيږي يادمالي حسـابونو دبندولو څخه مخکې تفتيش ترسـره کيږي۵-نهايي تفتيش

(c) ketabton.com: The Digital Library

:عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې دمالي دورې په اخر کې ترسره کيږي يا دمالي حسابونو ده بندولو څخه وروسته ترسره کيږي۶-دمصارفو تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده کوم چې يواځې دمصارفو دمحاسبې دکتابونو سره سراوکار لري۷-دمديريتي کړنو تفتيش: په يوه اداره کې دمديرانو عملياتي فعاليتونو کتنه دمديريتي کړنو تفتيش په نامه ياديږي چې يا به بشري منابعوپه برخه کې تفتيش کوي او يا هم دفزيکي شيانو په برخه کې تفتيش کول دي۸-جزوې تفتيش: عبارت له هغه تفتيش څخه ده چې په اداره کې دمالي حسابونو د ځانګړې برخې تفتيش کول دی هغه کيدای شي بيلانس شيټ، اينکم سټيټ مينټ وي او يا هم کوم بل مالي حساب وي*۹-قانوني تفتيش: که چيرې قانوني وي نو تفتيش کوونکی کولای شي هروخت تفتيش ترسره کړي او برعکس که تفتيش قانوني نه وي نو تفتيش کوونکي نه شي کولای چې تفتيش ترسره کړي. دداخلي او خارجي تفتيش پيژندنه : دعلت له مخې داخلي او خارجي تفتيش دکومو موخو لپاره کوو*داخلي تفتيش ددې لپاره کوو چې په اداره کې په داخلي فعاليتونو کې بهتروالی راشي*خارجي تفتيش په دې خاطر ترسره کوو چې دکاروباردمالي حسابونو په اړوند خپل نظروړاندې کړو.===راپور چاته ارايه کوو۱-داخلي تفتيش کوونکي خپل تفتيش راپورداخلي ډيپارټمنټ ته وړاندې کوي او خپل راپور تفتيش کميټې ته هم وړاندې کوي۲خارجي تفتيش کوونکي خپل راپور دسهم خاوندانو ته وړاندې کوي چې هغوي وربانډې وپوهيږي چې ايا کاروبار په سم ډول روان دی او که نه دی===تفتيش دکاروباردکوموبرخوسره اړيکه ساتې ۱-داخلي تفتيش دکاروبارعملياتي کړنو پورې تعلق ساتې ۲-خارجي تفتيش: دکاروبار مالي حسابونو پورې تعلق ساتي====تفتيش دچا په واسطه ترسره کيږي*داخلي تفتيش دداخلي کارکوونکو لخوا ترسره کيږي چې دکاروباردايمي کارمند وي*خارجي تفتيش دخارجي ازاد شخص لخوا چې دکاروبارفشار پري نه وي ترسره کيږي. دتفتيش دپيل څخه مخکې چمتوالی۱-دکاروبارپه نوعيت ځان پوهول۲-دکاروبار په وظايفو ځان پوهول او دتفتيش داجرا څخه مخکې دکاروبارمالي حسابونه بندکړي۳-دکاروبارداخلي تفتيش اغيزمنتوب ارزيابې کول چې څنګه وي ۴-دکاروباردمالکينو په صلاحيت ځان پوهول۵-دهغو کتابونو يا حسابونو يو ليست کاروبار ته ليږل چې تاسو يې تفتيش کوی۶-دتيرکال دتفتيش راپور بايد تفتيش کوونکی له ځان سره ولري.دتفتيش پروګرام: دهغه تفصيلي پلان څخه عبارت دی چې مونږ ته مشخصوي چې دمالي حسابونو هرې برخې دوباره کتنې او تصدیقولو په موخه کې کوم پروسيجرونه اساسي او په څومره وخت کې ترسره شي دتفتيش پروګرام په نوم ياديږي.ګټې : په سيستماتيک ډول تفتيش کوونکي ته دوظايفو په اړوند لارښوونه کوی ۲-کاري ساحې په منظم ډول ويشي ۳-تفتيش کوونکی په اسانی سره کولای شي چې دکړنو جريان کنترول او وڅاري۴-ترسره شوو کړنو لپارشواهد دي۵-اينده تفتيش لپاره رهنمود دی ۶-داتضمينوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دتفتیش سیستم باندې روان دی ۷-دیو تفتیش کوونکي درخصت په مقابل کې بل تفتیش کوونکي ته دندي انتقال اسانه کوي۸-دکړنو دتکرار مخنیوی کوي.

ستراتیژیک مدیریت

ستراتیژیک مدیریت دهغه پلانونو قوانینو اقداماتو پریکړو ستراتیژیو پالیسیو مدیریتي کړنو او هڅو څخه عبارت دی چې دیو سازمان د بنسټیزو موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. ستراتیژیک مدیریت له هغه سیستم څخه عبارت دی چې دستراتیژیکې پلان جوړونې او تصمیم نیونې اړیکه له ورځنیو عملیاتي کارونو سره پیداکوي((Gluck, Kaufman, and Walleck)) ستراتیژیک مدیریت هغه پریکړو او اجراتو ته ویل کیږي کوم چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو په منظوراغیزمنې ستراتیژیانې رامنځ ته کوي((jauch and Glueck1988))ستراتیژیک مدیریت له هغو پریکړو او اجراتو څخه عبارت ده چې دهغې په نتیجه کې داسې ستراتیژیانې جوړیږي چې سازمان پرې خپلې موخې لاسته راوړي۱۹۸۸((روبینس او پیکرrobins and peacre))ستراتیژیک مدیریت له هغه تکراري پروسې څخه عبارت دی چې سازمان دخپل چاپیریال په نظر کې نیولو سره دخپلو اهدافو دلاسته راوړلو لپاره ترسره کوي۱۹۹۵((cetro and peterسیترواو پیټر)). دستراتیژیک مدیریت تاریخچه : دستراتیژي کلمه دیونانې کلمې ستراتیژیا څخه اخیستل شوي چې دقوماندې او لارښوونې په معنا ده دا کلمه دمیلاد څخه۴۰۰کلونه وړاندې دلښکرکشې او نظامي چارو دښه سمبالښت او لارښوونې په موخه کارول شوي ده.فریډ اردیویډ وایې چې په ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰کلونو کې یو خیال وه په ۱۹۸۰کې یې ځانګړX تغییرات رامنځ ته کړل او په ۱۹۹۰ کال کې یې عملي بڼه غوره کړه.دستراتیژیک مدیریت پنځه دندې:۱-دیوکاروبارموخې ټاکې او دلاسته راوړلو لپاره یې لرلید او ماموریت روښانه کوي۲-دکاروبارستراتیژي عملي کولو لپاره اقدام ۳-دکاروبارستونزې مطالعه کول او دلمنځه وړلو لارې چارې ټاکل ۴دبدلونونو په وړاندې سازمان اداره کوي۵-دبدلونونو او وړاندوینو په وړاندې دډولو پوښتنو ځوابول. دستراتیژیک مدیریت ځانګړتیاوې۱-دارتجاعیت خاصیت درلودل۲-دیوبشپړ پلان طرحه کول۳-په فعالیتون کې چټکتیا پیداکول۴-دنوښتونو راپیداکول۵-اوږدمهاله پلانونه طرحه کول۶-دپلانونود عملي کولو لپاره لارښوود دنده اجراکول۷-بدیلونه ټاکې ۸-دچاپیریال په اړه پاملرنه کوي. دستراتیژیک مدیریت پروسه درې پړاونه لري.۱-دستراتیژیو جوړول۲-دستراتیژیو عملي کول۳-دستراتیژیو ارزونه او کنترول. پالیسي دفعالیتونو د اجرا له هغې اغیزمنې لارې څخه عبارت ده کومه چې په ځانګړي اصولو ولاړه وي اود سازمانونو دعمومي موخو دلاسته راوړلو لپاره ترتیبیږي. کاروباري پالیسي ټول کاروباري سازمانونه دخپلو موخو دلاسته راوړلو لپاره بیلابیلې پالیسي ګانې ټاکې او دهماغه ټاکل شویو پالیسیو په وسیله یادو اهدافو ته ځان رسوي. ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پالیسۍ عناصر: ۱-داصولو عمومي بيانيه ۲-داوږدې مودې لرليد۳-اوږدمهاله موخو لاسته راوړل۴-دتکراري فعاليتونو لپاره لارښود۵-دمراتبو سلسله ۶-دتصميم نيونې پروسه. ستراتيژي: هغه بشپړه واحده لاره ده چې دهغې په وسيله ديو سازمان موخو ته ځان رسول کيږي. دکاروبار پالیسۍ دتصميم نيونې فکتورونه په دوه دوله ويشل کيږي۱-داخلي ۲-بهرنې.په داخلي کې لاندې فکتورونه شامل دي۱-دکاروبار ماموريت۲-دکاروبارموخې۳-سرچينې۴-مديريتي ارزښتونه. بهرنې فکتورونه:۱-صنعتي جوړښت۲-اقتصادي چاپيريال۳-سياسي چاپيريال۴-ټولنيز چاپيريال۵-ټکنالوژي.دستراتيژيو ډولونه:۱-دبازارموندنې ستراتيژي۲-دبشري سرچينودمديريت ستراتيژي۳-مالي ستراتيژي۴-اطلاعاتي ستراتيژي۵-عملياتي ستراتيژي۶-دخرځلاو ستراتيژي۷-دپرمختيا ستراتيژي۸-رقابتي ستراتيژي۹-دتوليداتو ستراتيژي۱۰-مشارکتي ستراتيژي. کاروباري ستراتيژي عبارت د هغه ستراتيژي څخه ده چې دکاروبار دپرمختګ په موخه رامنځ ته کيږي او يو کاروبارپه دې قادروې چې دخپلو سيالانو سره پرې سيالي وکړي. دستراتيژۍ او پالیسۍ ترمنځ توپير: ۱-پاليسي دوامداره مګرستراتيژي دلنډ مهال لپاره وي ۲-پاليسيي په سازمان کې دلوړې کچې مديرانو پورې تړاو لري مګر ستراتيژي دجوړولو مسووليت دمنځنۍ سطحې مديرانو پورې تړاو پيداکوي۳-پاليسي دا څرګندوې چې کوم کارباید انجام شي او کوم نه ، خو ستراتيژي هغه ميتود دی چې دپاليسي مطابق دټاکل شويو موخو ترلاسه کولو په منظور کارول کيږي۴-پاليسي په فکر او عمل دواړو پورې اړه لري مګرستراتيژي يوازې دعمل پورې اړه لري۵-ستراتيژي يوه پراخه طرحه ده چې دسازمان دموخو دترلاسه کولو لپاره طرحه کيږي او پاليسي داصولو لارښود څخه عبارت ده چې سازمان ته دمنطقي پريکړي نيولو توان ورکوي۶-ستراتيژي ارتجاعي خاصيت لري او پاليسي په ځينو استثنايي حالتو کې ثبات له لاسه ورکوي۷-ستراتيژي يو عمل دی خو پاليسي بيا تصميم نيونه ده ۸ –ستراتيژيو ترتيبول دلوړې سطحې او منځنۍ سطحې دمديرانو دنده ده او پاليسي يوازې دلوړې کچې مديران تهيه کوي. ستراتيژيکه تصميم نيونه : ديو سازمان داوږدمهاله اهدافو دلاسته راوړلو په اړه تصميم نيول دستراتيژيکې تصميم نيونې په نامه يادېږي.دستراتيژيکې تصميم نيونې اهميت: ۱-دکاري ځواک وړتيا۲-کارګرانو په حاصل باندې اغيزې۳-دټيټې کچې مديرانو او کارکوونکو لپاره لارښود دی۴-دوخت ضايع کيدو مخنيوی کوی۵-دچټکو فعاليتونو په اړه چټکې پريکړې کوي . دستراتيژي ارزونه په اوس وخت کې يو څه ستونزمنه ده ځکه چې ۱-چاپيريال پيچلتيا او په محيطې عواملو کې ستونزې ۲-راتلونکې فعاليتونولپاره دوړاندوينې ستونزې ۳-دسازمانونو په فعاليتونو کې دداخلي او نړيوالوپيښو اغيز۶-دستراتيژيو څخه متوقعه اطمينان لپاره دوخت کموالی. دپاليسيو دارزونې او کنترول اهميت: دبيلابيلو ادارو ترمنځ همغږي۲-دسرچينو څخه دګټې اخيستنې اسانتيا۳-عملياتي لارښود۴-دکارکردګۍ لپاره اسانتيا ۵- دکارکوونکو هڅونه۶-دمسووليت ادا کول. دستراتيژۍ دارزونې پروسه ۱-معيار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکل۲-دربېنــتېنو کړنو اندازه کول۳-هغه فعالیتونه موند ل چې ناســم ترســره شــوي دي۴-دفعالیتونو دناسم ترسره کیدوتحلیل او تجزیه ۵-اصلاحي لاربنوونې . دستراتیژیک تصمیم نیونې پړاوونه:۱- دستونزو مالومول او روښانه کول۲-دمعلوماتو راټولول۳-دمعلوماتو تحلیل او تجزیه ۴-دبدیلونو پیداکول۵-دبدیلونوارزول او انتخابول۶-دپریکړو عملي کول۷-دپایلې ارزونه.دتصــمیم نیونې ډولونه :۱-پروګرام شــوي او ناپروګرام شــوي تصــمیم نیونه۲-عادي تصــمیم نیونه۳-عملیاتي او تاکتیکي تصــمیم نیونه۴-شــخصــي اوســازماني تصــمیم نیونه۵-کوچنۍ او بنسټیزه تصمیم نیونه۶-انفرادي او ګروپي تصمیم نیونه.دعادي او تکراري مسایلو په اړه تصمیم نیونه دپروګرام شوي تصمیم نیونې په نوم یادیږي. دنویو موضــوعاتو په اړه تصــمیم نیول دناپروګرام شــوي تصــمیم نیونې په نوم یادیږي.انفرادي دهغه څخه عبارت ده چې دیو شــخص لخوا نیول کیږي.او ګروپي چې د یو ګروپ اشــخاصــو لخوا نیول کیږي. دســتراتیژي پریکړه نیونکي اشــخاص:۱-دلوړې کچې مدیران۲-منځمهاله مدیران او کلیدي غړي۳-مدیره هیئت. پلان جوړونه : دموخو تعینول او موخو ته درســیدو لپاره وړاندوینه پیدا کول او دهغې څخه استفاده کول دپلان جوړونې څخه عبارت ده.پلان هغه کړنلاره او سیاست ده چې یوه تصـــدۍ اداره او وګړی دخپلو فعالیتو په تنظیم کې له هغې څخه پیروي کوي. ستراتیژیک پلان جوړونه عبارت له هغه پلان جوړونې څخه ده کوم چې دسازمان دموجوده ســرچینو څخه دګټې اخیســتنې په مقابل کې دســازمان داوږدمهاله موخو دلاســته راوړلو په خاطر ترسره کیږي. دستراتیژیکو پلانونو ډولونه ۱-دموضوع له پلوه پلانونه: ۱-دمشتریانو او تولیداتو لپاره ځانګړي پلانونه ۲-دخدماتو په اړه پلانونه ۳-دصنعتي تصدیو دبازارموندنې په اړه پلانونـه(۲) دوخـت لـه پلوه پلانونـه : اوږدمهـالـه ۲لنـدمهـالـه۳منځمهـالـه(۳)دپلانونو دمیتودونو له پلوه پلانونه: ۱-دبنـــکته څخه پورته خوا ته پلانونه۲-دپورته نه بنـــکته خوا ته پلانون۳-ترکیبي پلانونه. دستراتیژیک پلان جوړونې عناصر:۱-داړیکو ستراتیژي۲-دکاري ځواک لپاره ســـتراتیژي جوړول۳-لرلید ټاکل۴-ماموریت ټاکل۵-موخې۶-ددندوپیژندنه۷-دســـتراتیژیک پلان پلي کول۸-دســـتراتیژیک نظارت کول . دســـتراتیژیک پلان جوړونې پروســه:۱-ماموریت اولرلید ۲-دموخو ټاکل۳-دچاپیریال څیړنه۴-دســتراتیژیوترتیب او عملي کول ۵-دســتراتیژیو نظارت ، ارزونه او کنترول. دســتراتیژیکو پلانونو اهمیت۱-اوږدمهاله موخوپه اړه معلومات راټولول۲-له معلوماتو څخه یو ښــه پلان جوړول۳-دبشــري ســرچینو څخه اغیزمنه استفاده ۴-دچاپیریال دبدلون سره ځان عیارول۵-درقابت کولو وړتیا۶-دکاروبار په رهبري باندې بې باورې کیدل۷-په مولدیت کې زیاتوالی. کاروباري پلان لیکل ---- کاروباري نظریه رامنځ ته کول۲-کاروباري نظریې ته پراختیا ورکول. دکاروباري نظریې هیله بښــونکې عناصــر په څو بیلابیلو برخو ویشــو۱-دمشــتریانو ارزښــتونو ته پام کول۲-په بازار کې دســهم درلودل ۳-دنوبښــتونو دتســکین درجه ۴-کاروباري نظریه باید اســانتیاوې ولري۵-دکاروباري نظرېې خوندیتوب۱-کاپي کوونکي اشــخاص باید ســتاســي معلومات تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاسه نه کړي۲-پانګوالو ته دکاروباري نظريې وړاندې کول. کاروباري پلان عبارت له هغه
پلان څخه ده چې په هغې کې دکاروبارساحه ، موخې او پروسيجرونه تشريح کيږي.
دکاروباري پلان ځانګړنې :۱-دکاروبارتګلاره په روښانه بڼه بيانوي۲-دمالي اړتيا په اړه
واضح بيان ورکوي۳-دکاروبارمارکيټ روښانه کوي۴-درقابت کوونکو په اړه معلومات
لرل۵-کاروباري پلان د خطراتو معلوموونکی دی۶-دکاروباري پلان ديو کاروبار لنډيز
ده۷-دمالي سرچينو داستعمال په اړه معلومات ورکول ۸-څومره وخت بايد ونيسي.
دکاروباري پلان ساختاراو بنسټيز عناصر۱-اجرايوي لنډيز۲-توليد او خدمات۳-دمديريت
ټيم۴-بازار او سيالي۵-بازارموندنه او خرڅلاو۶-کاروباري سيستم اوسازمان۷-وخت بندي
۸-فرصت او خطرات ۹-مالي پلان: کاروباري چاپيريال هغه داخلي او بيروني څواکونه دي
چې دکاروبارفعاليتونه تر اغيز لاندې راولي دکاروباري چاپيريال په نامه ياديږي. چې په دوه
ډوله ده ۱-داخلي ۲-خارجي. داخلي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده چې ديوکاروبار
فعاليتونه مستقيما تراغيز لاندې راولي چې کاروبارکولای شي کنترول يې کړي چې لاندې
عوامل په کې شامل دي۱-لرليد ماموريت اوموخې ۲-مديريت۳-بشري سرچينې ۴-فزيکي
سرچينې۵-مالي سرچينې۶- دبازارموندنې سرچينې ۷-توليداتي سرچينې ۸-څيړنه
اوپرمختګ۹-دمعلوماتو او اطلاعاتوسيستم.خارجي چاپيريال عبارت له هغه چاپيريال څخه ده
چې په کاروبار په مستقيم ډول اغيز نه غورځوي بلکه په غيري مستقيم ډول اغيز غورځوي
او کنترول يې دکاروبار په واک کې نه دی مګر کاروبار بايدځان ورسره عيار کړي چې
دادوه برخې لري۱-کوچني کاروباري چاپيريال لکه عرضه کوونکي مشتريان رقيبان۲-لوي
کاروباري بهرنې چاپيريال لکه اقتصادي سياسي قانوني ټکنالوجي تاثيرات اوداسې نور.د
عرضه کوونکي په ټاکنه کې لاندې لارښوونې په نظر کې ونيسئ. ۱-چټک عرضه کوونکی
انتخاب۲-دباکيفيته موادو عرضه کوونکی انتخاب کړئ۳-دټيټ قيمت عرضه کوونکی۴-
دښواريکو لرونکی عرضه کوونکی انتخاب کړئ. دمشتري په ټاکلو کې مهم ټکي:۱-هغه
شيان توليد کړو چې مشتري ورته اړتيا لري ۲-دمشتريانو ذهن کې ښه انځورجوړول۳-
دمشتريانو سره دوامداره اړيکې ۴-دتوليداتو دکيفيت ترڅنګ ټيټ قيمت ايښودل۵-دمشتريانو
سره دښواړيکو درلودل۶-دخرڅلاو بهتره ستراتيژيانو تهيه کول ۷-دتوليد په اړه دمشتريانو
څخه پوښتنه کول.رقيبان. په رقابت کې لاندې ټکي بايد په نظر کې ونيول شي۱-دخلکو په
ذهن کارکول۲-په بازار کې ځانګړی ټارګيټ برخې لرل۳-دمسلکي کسانو ګمارل۴-خپل
راتلونکی په نظر کې نيول۲-دکاروبارلوی بهرنی چاپيريال :اقتصادي څواکونه : هغه
څواکونه دي چې په نه موجوديت کې کاروبار هم پرمختګ نه شي کولای لکه: انفلاسيون،
پولي او مالي پاليسيګانې دسود نرخ دبودجې کسر ،ماليات، دتبادلې نرخ ،اقتصادي
رکود،اوداسې نور۲-ټولنيز کولتوري او ديموګرافي څواکونه :هغه څواکونه دي چې دټولنې
عنعناتواو فرهنګ پورې تړلي دي چې دابايد کاروبار په نظر کې ونيسي. ديموګرافي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ديوهيواد دنفوسو اندازه د يوې ټولني دژوند كچه دنفوسوويش مړينه دعمر اوږدوالی او داسې نور په نظركې ونيول شي. دمديريت دپياوړي ټيم لاندې ځانګړتياوې لري١-مشترک لرليد درلودل٢-قوي نقطې او بشپړي ځانګړنې لري٢-لږترلږه درى تنه په كې موجود وي٤-دكاروبار په اړه پوهه لرل٥-دكړكيچ په مهال دښه فكردرلودونكی٦-روښانه موخې ولري٧-دښه ټيم غړي بايد متحرک وي٨-دكاروبار پرمختګ لپاره دتجربو شريكول٩-ديوځانګړي پلان څخه پيروي كول١٠-په كړنو كې ديوبل سره سيالي كول*دلرليد ماموريت او موخو په اړه لاندې لارښوونې په نظر كې ونيسئ١-لرليداو موخې به لاسته راوړونكې ،روښانه،واقعي، او تشريحي بڼه ولري٢-دلرليداوموخو ته درسيدو لپاره بايد ښه طرحه ترتيب شي+===دمديريت په برخه كې لاندې لارښوونې عملي شي١-دستراتيژيک مديريت له اصولو څخه ګټه اخيستل٢-لنډمهاله او اوږدمهاله موخې به اندازه ګيرې وړوي٣-دبيلابيلو كچو مديران بايد اغيزناک پلانونه تهيه كړي٤-اړونده اشخاصو ته دمسوليتونو ترڅنګ صلاحيتونه وسپاري٥-سازمان بايد اداري جوړښت ولري ٦-دندې په روښانه ډول تنظيمېږي٧-دكاركوونكو روحيه لوړه ساتل٨-ددندو پرمهال دكاركوونكو دګټې څخه ځان ژغورل ===دبشري سرچينو په اړه لاندې لارښوونې عملي كړئ.١-دمسلكي اشخاصو ګمارل٢-داستخدام پروسه بايد شفافه وي٣-داضافي بستونو څخه ډډه كول دايجاد يې ٤-دكاركوونكو ترمنځ دښو اړيكو جوړول٥-دكاركوونكو خونديتوب ته پاملرنه٦-دكاركوونكو پرمختګ لپاره ټريننګونه برابرول.-===دفزيكي سرچينو په اړه لاندې لارښوونې په نظر كې ونيسئ.١-ټولو ماشينونو لپاره مناسب ځاى انتخابول٢-دتوليد لپاره دويش ترانسپورت تهيه كول٣-دتوليداتو دساتنې لپاره دګودام درلودل٤-دخامو موادو تهيه كول٥-دټولو اداراتو لپاره داړتيا وړفرنيچر تهيه كول===مالي سرچيني :١-دسهمونو او قرضونو په وسيله دپانګې تهيه كول٢-دبودجې تخصيص په خاطر اغيزناكو تخنيكونو څخه استفاده٣-په كامله توګه دمالي سرچينو موجوديت٤-دلنډمهاله او اوږد مهاله لپاره دپانګې موجوديت٥-دپانګوالو ترمنځ دښواړيكو قايمول٦-مالي مديران به تجربه لرونكې اشخاص وي===دبازارموندنې سرچينې :١-په داوامداره توګه دبازارڅخه ځان خبرول٢-دښه كيفيت لرونكو توليداتو وړاندې كول٣-دمناسب قيمت ټاكل٤-سالم رقابت٥-دتشهير دښودلو دښو لارو چارو استفاده٦-دبازارموندنې لپاره دځانګړو پلانونو جوړول٧-بازارموندنې مديران به مسلكي اشخاص وي . دبشري سرچينو ستراتيژيک مديريت: له هغه پلان او پروسې څخه عبارت دى چې په هغې كې ديو سازمان اوږدمهاله موخې د اداري افرادوپه وسيله ترلاسه كيږي. بشري سرچينې هغه پانګه ده چې دنورو سازمانونو سره سيالي ته زمينه برابروي او دهمدې افرادو په وسيله يو سازمان دبل سازمان سره خپلو رقابتي هڅو او لاسته راوړنو ته دوام وركوي. دبشري سرچينو دستراتيژيک مديريت موخې:دهغه فكتورونو پيداكول چې په وسيله يې د اداري اوږدمهاله موخې لاسته راوړل كيږي او توليد پروسه ګړندۍ كوي٢-دكاركوونكو رويه له

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیرودونکو سره منظم کول۳- دبشري قوی له اړتیاوواو ستونزو ځان خبرول۴-دکارکوونکو او پیرودونکو ترمنځ اړیکي قایمول۵-دکارکوونکو پرمختګ امنیت او نورو په اړه لازمي هڅي کول۶-دکاروبار دګټي لوړوالي رامنځ ته کول ۷-تکنالوژي څخه په استفاده دسازمان اوږد مهاله اهداف لاسته راوړل ۸-دبشري سرچینو دمعیار په بنسټ یو غښتلي ټیم جوړول۹-کاروبار ته درقابت قدرت وربښل. دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت اصول۱-دکارځای خوندیتوب اصل: پدې معنا چې دبشري قوي دکارساحه دهرډول خطراتو څخه ژغورل۲-دکارکوونکو دپرمختګ اصل: په دې معنا چې دبشري قوي دعلمي سویې او پرمختګ په خاطر ورته ټرینګونه برابرول۳-دجبران او حق الزحمې اصل: په دې معنا دبشري قوي دتنخوا ګانو ، حق الزحمې او دحقوقو ټاکل او دپیښو درامنځ ته کیدو لپاره یو چوکاټ جوړول۴-استخدام او غوراوي اصل: په دې معنا چې دبشري قواو وړتیاوي اړیکي استعداد کاروباري اخلاق او نور په نظر کې نیول۵-دکارکوونکو ترمنځ د اړیکو اصل: په دې معنا چې دبشري قووترمنځ دحسنه اړیکو ایجادول**دکاروباردپرمختګ لپاره دبشري سرچینو دستراتیژیک مدیریت رول. ۱-داړیکو اغیزمنې فضا رامنځ ته کول۲-دکارکوونکو دانګیزود پرمختګ او کاري فعالیتونو لپاره ژمنتیا۳-دکارکوونکو دوړتیا او دپرمختګ زمینه ۴-کارکوونکو ته دمسولیتونو او صلاحیتونو سپارل۵-په اداره کې دکارکوونکو ارتقا ته شفافه زمینه برابرول۶-دکارکوونکو ترمنځ داړیکو ټینګول۷-دکارکوونکو ټول نغدې او غیرې نغدې حقوق ورکول۸-دفعالیتونو ارزښتونه معلومول. دبشري سرچینو دپلان جوړونې پروسه۱-دسازمان اوږدمهاله موخو تحلیلول۲-دموجوده بشري قوي څیړنه۳-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې وړاندوینه۴-دبشري سرچینو دتقاضا او عرضې پرتله. ۵-نظارت کنترول او غبرګون: دپالیسیو ډولونه عبارت دي له دکمپنیو پالیسي ګانې۲دمعلوماتي اړیکو پالیسي ګانې ۳-دبشري سرچینو پالیسي ګانې۴-عامه پالیسي ګانې۵-اقتصادي پالیسي ګانې۶-دنفوسو دديموګرافي پالیسي ګانې۷-ټولنیزې پالیسي ګانې۸-دترانسپورتیشن پالیسي ګانې۹-دکاروبار پالیسي ګانې. دستراتیژیو په ارزونه کې لاندې درې ډوله بنسټیز فعالیتونه شامل دي۱-دکاروباردستراتیژیو بنسټونه ارزول۲-دلاسته راغلې پایلو پرتله له اټکل شویو پایلو سره ۳-دفعالیتونو کتنه چې ټاکل شوي پلان سره سمې ترسره کیږي او که نه. دستراتیژیک پلان جوړونې ګټې ۱-مسولیت اداکول۲-دموخو ارزونې استعداد پیداکول۳-په تصمیم نیونه کې دپرمختګ سبب ګرځي۴-دبدلونونو په وړاندې مقاومت۵-دمولدیت لپاره لاره هوارول۶-نوښتونه رامنځ ته کول۷-دستونزو مخنیوی کوی ۸-همغږي رامنځ ته کول ۹-دسیالۍ کولو ځواک ورکوي او اړتیاوي په ګوته کوي. کاروباري نظریه : ترهرڅه لومړی دیو کاروبارلپاره نظریه رامنځ ته کول په کاردي داسې نظریه چې په بازار کې دبریالیتوب چانس زیات وي رامنځ ته کیږي او عملا یې دپلي کولو لپاره کاروباري پلان تهیه کیږي. کاروباري پلان: هغه سند دی چې دیو کاروبار ټول کاروباري پروسیجرونه او موخې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخو ته درسیدو لارې تشریح کوي. سوکالي : هغه حالت ته ویل کیږي چې هلته اجناس او خدمات په کې په پراخه پیمانه شتون ولري وزګارتیا کمه وي او دا حالت اقلا تردوو لسیزو دوام کوي. رکود (ریسیشن recission) هغه حالت ته ویل کیږي چې اقتصادي چارې په ټپه دریدلې وي اوبطي حرکت وکړي.نزول: هغه حالت ته ویل کیږي چې په اقتصادي فعالیتونو اوږد مهاله تنزیل رامنځته شي نزول وایي. بهبود یا (ریکاوريrecovery) هغه حالت ته ویل کیږي چې کله چې کار ددوران نزول له حالت څخه وژغورل شي او درونق مرحلې ته داخل شي. دبشري سرچینو ستراتیژیک پلان جوړونه: په حقیقت کې دیو سازمان دټولیز مدیریت سره دګډو فعالیتونو دلاسته راوړلو لپاره دیو ډول همکارئ په ډول ده یا همکاري ده.دسازمان دبیلابیلو برخو دکارکوونکو او پرسونل په اړه دبیلابیلو ستراتیژیو جوړول دعمومي مدیریت لپاره ډیر دپام وړموضوع ده چې دبشري سرچینو په پلان جوړونه کې پرې غورکیږي دبشري سرچینو پلان جوړونه کې دغه دوه خبرې چې۱-دبشري سرچینو داړتیاو څیړنه او تحلیل یاتجزیه ۲-دبشري سرچینو ساتنه: دبشري سرچینو دپلان جوړونې موخې په ټوله کې څلورمهمې موخې دیادونې وړدي۱-په فعالیتونو کې مولدیت۲-دکارکوونکو تخصص او مسلکیتوب۳-دسازمان په عمومي ارزونه کې اسانتیا رامنځ ته کول۴-دفردي او سازماني ګټو خوندي کول.دبشري سرچینو دپلان جوړونې دګټو څخه یو څو دلته رانقلوو۱-دبشري سرچینو په وړاندې دموجوده تهدیدونو او محیطي خنډونو له منځه وړل او دبشري سرچینو په وسیله دټاکلو موخو ته ځان رسول ۲-په سازمان کې دبشري سرچینو دقوت او کمزورئ نقطې معلومول۳-دموخو په وړاندې دبشري سرچینو رهي کول۴-داستخدام دپروسې په سمه توګه رهنمایي کول۵-دبشري سرچینو څخه دښې ګټې اخیستنې لارې چارې او زمینې مساعدول۶-دبشري سرچینو په وړاندې پرتې ستونزې لمنځه وړل او دتجربو دلوړاوي په اړه پریکړې کول۷-دبشري سرچینو دپلان جوړونې په وسیله دکارکوونکي اوسنی او راتلونکی حالت روښانه کیږي او له دي درک څخه په استفادې پلان جوړیږي.دبشري سرچینو دپلان جوړونې له مخې داستخدام پړاوونه ۱-دخالي بستونو په ګوته کول۲-ددندو او مسولیتونو تشریح۳-ددندې اعلانول اودوړاشخاصو پیداکول۴-دمرکې لپاره شارت لست کول۵-مرکه دکاندیدانو ارزونه او انتخاب۶-افراستول۷-دپروسې ارزونه. بدلو ن ممکن مثبته یا منفي نتیجه ولري ، بدلون په دوه ډوله دی :پلان شوی او ناپلان شوی. دبدلون لاملونه: ټکنالوژي چټک بدلونونه دیوکاروبارساحه. دبدلون مدیریت درې کچې لري۱-په فردي توګه دبدلون مدیریت سازماني مدیریت او تشبثاتي مدیریت. دستراتیژیک مدیریت اهمیت:۱-دسازمان دراتلونکې موخې په اسانه ترلاسه کول۲-دتولید په برخه کې دښو لاسته راوړنو چارې ترتیبول۳-ددې په وسیله یو سازمان له خپل چاپیریال سره اړیکه کې پاتې کیدای شي۴-دچاپیریال بدلون سره ځان بدلول۵-ددې په واسطه ستونزې او فرصتونه پیژندل کیږي۶-په لږ وخت کې ډیرو اړتیا و پوره کول۷-دسازمان په پرمختګ کې مهم رول

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوبوي. دستراتيژيک مديريت دندي۱-دموخو ټاکل او دموخو دلاسته راوړلو لپاره ماموريت او لرليد ۲-دستراتيژيو دعملي کولو اقدام اودبدلون سره ځان عيارول۳-دستونزو حل لارې چارې پيداکول۴-دسازمان په پرمختګ باندې تمرکز کول ۵-ستراتيژيک مديريت بايد ټولو پوښتنو ته ځواب ويونکی وي ۶-دراتلونکو فرصتونو څخه ګټه اخيستل ۷-دچاپيريال د بدلون سره ځّان عيارول۸-ديوسازمان ورځنې فعاليتونه دعمومي ماموريت سره سم ټاکل۹-دسازمان فعاليتونه او امکانات د(سواټswot) تحليل په واسطه څېړل۱۰-دستراتيژيکو پلانونه په سمه توګه عملي کول دعمومي پاليسيو ځانګړنې۱-داجراکولو وړ وي ۲-وضاحت او صراحت ۳-دارتجاعيت خاصيت درلودل۴-همغږي درلودل۵-بشپړوالی۶-مسوده يعنې ليکلې بڼه ولري۷-منطقي او مستدلل۸-دراتلونکې ډادمنتيا. دپلان او ستراتيژي ترمنځ توپير:۱-ديوي کړنې لپاره ستراتيژي جوړيږي مګر ديوي کړنې لپاره کيدای شي ډيرپلانونه جوړشي۲-ستراتيژي دټولو پلانونو څخه غوره پلان ده ۳-پلان ددندو داجرا لپاره يوه لاره ده مګرستراتيژي داهدافو دترلاسه کولو لپاره يو مسيردی۴-پلان يو احتياطي اقدام دی مګرستراتيژي رقابتي بڼه لري۵-پلان جوړونه فکر کول دي مګر ستراتيژي عمل ده ۶-پلان فرضيه او انګيرنه ده مګر ستراتيژي عملي بڼه لري۷-پلان دلوړې کچې او منځنۍ کچې مديرانو لخوا جوړيږي مګر ستراتيژي يوازې دلوړې کچې مديرانو لخوا جوړيږي۸-پلان جوړونه دمديريتي دندو برخه ده مګر ستراتيژي دپريکړې نيونې فرعي برخه ده ۹-پلان جوړونه په دويمه مرحله کې راځي مګر ستراتيژي په لومړۍ مرحله کې راځي. دموخو ځانګړتياوې ۱-څرګندې او روښانه وي ۲-داټکل او اندازې وړ به وي ۳-دترلاسه کولو وړبه وي۴-په حقيقت به ولاړ وی۵-دټاکلې وخت سره سم دترلاسه کيدو وړوی(سمارټ)هدف هغه مطلوبه نتيجه ده چې دادار ې ټول وسايل دهغې دلاسته راوړلو لپاره سوق کيږي. عادي تصميم نيونه دعادي او ورځنيو کړنو په اړه تصميم نيول او عملياتي تصميم نيول دکاروبار دکړنو لپاره تګلاره ټاکل او دستراتيژيو ټاکل دعملياتي تصميم نيونې په نوم ياديږي. کوچنۍ او بنسټيزه تصميم نيونه دلويو فعاليتونو په اړه تصميم دبنسټيزې تصميم نيونې په نوم ياديږي او کوچنۍ تصميم نيونه چې دسازمان دکوچنيو فعاليتونو دتنظيم په خاطر ترسره شوي کوچنۍ تصميم نيونه ده.

تمويل

ديوې تصدۍ فرد کورنۍ او يا هم دولت له لوري ديو اقتصادي فعاليت دترسره کولو لپاره دپولي پانګې يا پيسو چمتوکولو برابرولو او تهيه کولو ته تمويل ويل کيږي. ديو کاروبار دفعاليتونو دترسره کولو لپاره دمالي امکاناتو پولي پانګې او يا هم پيسو چمتو کولو او تهيه کولو ته کاروبارتمويل ويل کيږي. ديوکاروبار دتمويل مقدار کاروبار دشکل نوعيت او حجم په پام کې نيولو سره فرق کوي دبيلګې په توګه دشرکتونو او يواځېني مالکيت کاروبارپه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرتله په سهامي شرکتونو کې زيات مقدار پولي پانګې او پيسو ته اړتيا ده. کاروبار ولې تمويل ته اړتيا لري۱-هرکاروبار دخپلو فعاليتونو دترسره کولو لپاره په شکل داشکالو يوه اندازه ثابتو شتمنيو (ځمکه تعمير ماشين الات موټرې ونور)ته اړتيا لري چې پرته له دې شايدد يو کاروبارپيل کيدل او په ښه شکل سره پرمخ تلل ممکن نه وي ۲-دکاروباردورځنيو فعاليتونو دترسره کولو په نتيجه کې زيات شمير مصارف رامنځ ته کيږي ، دبيلګې په توګه داموالو خريدارې دمزد او معاش تاديه کول او نور دنوموړو مصارفو دپوره کولو لپاره تمويل ضروري دی دثابتو شتمنيو لپاره چې څومره مقدار پيسو او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (fixed capitalفيکسډ کفيټل) وايې. ۲-دنوموړو مصارفو پوره کولو لپاره چې څومره مقدار پيسې او پانګې ته اړتيا وي هغې ته (working capitalورکينګ کفيټل) وايي.ديو معين مال يا ملکيت ديو نفر يا کس څخه اخيستل او هغه ته ګټه ورکول دمرابحې څخه عبارت دی. يواځېنی مالکيت کاروبار ګټې : دغه ډول کاروبار په اسانۍ سره رامنځ ته کيږي ۲-دکاروبار مالک په اسانۍ سره کولای شي خپل کاروبار ختم کړي۳-دکاروبار ټوله ګټه يواځې يو نفر ترلاسه کوي ۴-سهامي شرکت په څير دوه ځل ماليه په کې نشته ۵-دکاروبارمالک په تصميم نيولو سره بشپړه خپلواکې لري او نيمګړتياوي۱- دپور د اداکولو لامحدود مسوليت ۲-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو ديواځېني کاروبار پانګه هم دشرکت او سهامي شرکت په پرتله کمه وي ۳-داچې دکاروبار مالک يواځې يو نفر وي نو دکاروبار مديريت کې هم ستونزې موجودې وي۴-دبانکونو او نورومالي ادارو څخه دپورپه ترلاسه کولو کې اکثر ستونزې لري۵-داچې دکاروبار پانګه کمه وي نو دکاروبار دوسعت او پراختيا فرصتونه هم کم وي۶-دسهامي شرکت په پرتله ديواځېني مالکيت کاروبار موده هم کمه وي يعنې کيدای شي ډيرژر له منځه ولاړ شي .شرکت : دکاروبار هغه شکل ته ويل کيږي چې په هغې کې دوه يا له دوو څخه زيات اشخاص ديو ليکلې يا شفاهې قرارداد په اساس خپلې پانګې سره يوځای کوی او دګټې په خاطرپه ګډه سره يو کاروبارترسره کوي په دې شرط چې ګټه او تاوان به دشريکانو ترمنځ شريک وي. دشرکت ګټې: ۱-ديواځېني مالکيت په څيرشرکت هم په اسانۍ سره رامنځ ته کيدای شي۲-داچې په شرکت کې دشريکانو شمير زيات وي نو ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت کې پانګه زياته وي۳-داچې دکاروبار شريکان زيات وي او داکثرو دپوراداکولو مسوليت هم لامحدودوي نو په اسانۍ سره کولای شي چې دبانکو نو او نورو مالي ادارو څخه پورترلاسه کړي۴-ديواځېني مالکيت کاروبارپه پرتله په شرکت دزيات شميرشريکانو په موجوديت سره دکاروبار مديريت ښه ترسره کيږي۵-دټولو شريکانو له لورې په ګډه تصميم نيول کيږي. اونيمګړتياوې ۱-په شرکت کې هم داکثره شريکانو دپوراداکولو مسوليت لامحدود وي ۲-دشريکانو ترمنځ شخړې او اختلافات۳-دسهامي شرکت په پرتله دشرکت موده هم کمه وي ځکه ديو شريک په مړ کيدلو سره کيدای شي شرکت له منځه ولاړشي۴-دشرکت څخه دخپلې سرمايې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویسـتلو کې سـتونزې۵-داچې په شـرکت کې ټول شـریکان په ګډه سـره کارکوي نو که یو شـریک خپله دنده په درسـت ډول سـرته ونه رسـوې نو به ټول شـرکت ورځخه متضـرره کیږي.سـهامي شـرکت یا کمپنی: دکاروبار هغه شـکل ته ویل کیږي چې دقانون په رڼاکې دحکمي شخص حیثیت لري او دقانون له مخې په سهامي شرکت کې دکاروبار مالکان جلا او کاروبار جلاوي. ګټې :۱-دسهامي شرکت سهم لرونکو دپوراداکولو مسولیت محدود دی ۲-دسهامي شرکت سهم لرونکې په اسانۍ سره کولای شي په سهامي شرکت کې خپله ونډه او یاهم ملکیت دسهمونو دخرڅلاو په ذریعه په بل چا وپلوري ۳-دسهامي شرکت موده ډیره اوږده وي او شرکت په ځیر دیو شریک په مړینه سره پای ته نه رسیږي۴-دیواځېني مالکیت او شرکت په پرتله دسهامي شرکت پانګه زیاته وي۵-سهامي شرکت کولای شي په اسانۍ سره زیات مقدار پانګه دقرض په شکل لاسته راوړي ۶-داچې سهامي شرکت دمارکیټینګ ،منجمنټ، مالي مدیریت او نورو دندولپاره مسلکي او باتجربه اشخاص استخداميږي نو دسهامي شرکت مدیریت ډیرښه وي۷-داچې دسهامي شرکت پانګه نظر یواځېني مالکیت اوشرکت ته زیاته وي نو طبیعي ده چې دسهامي شرکت ګټه هم زیاته وي. اونیمګړتیاوې:۱-دسهامي شرکت تاسیس ډیر مغلق او ستونزمن وي او ډیرقانوني مراحل غواړې ۲-دسهامي شرکت ترټولو ستره نیمګړتیا ۲ځله مالیه ورکول دي چې یو (corporateکرپوریټ) او بل واري (income taxاینکم ټکس) ورکوي سهم لرونکې او کاروبار دواړه ۳-داچې په سهامي شرکت کې سهم لرونکې دسهامي شرکت په مدیریت کې ونډه نه لري او دسهامي شرکت ټول فعالیتونه دمدیره هیت لخوا اداره کیږي نو دمدیره هیت غړې اکثره وخت دخپلو مفادو په خاطر دسهم لرونکو مفادات له پامه غورځوي دکاروبار تمویل منابع دوه دانې دي ۱-دخپلې پانګې په شکل تمویل۲-دقرض په شکل تمویل.دخپلې پولي پانګې څخه هدف داده چې دکاروبار له پاره داړتیا وړ پولي پانګه دکاروبار دمالکانو او یا هم شریکانوله لورې په خپله کاروبار ته راوړل کیږي. دقرضي په شکل تمویل څخه موخه داده چې دکاروبار مالکین او یا هم شریکان دکاروبار لپاره داړتیا وړ پانګه په خپله نه تهیه کوي بلکې دکاروباردفعالیتونو دترسره کولو لپاره داړتیا وړ پانګه دقرض یا پور په شکل دسودي بانکونو اسلامي بانکونو او یا هم نورو مالي ادارو څخه ترلاسه کوي . دکاروبار دتمویل منابع له بل لیدلورې څخه هم په دوو سترومنابعو ویشلې شوي چې په لاندې ډول دي۱-دتمویل داخلي منابع ۲-دتمویل خارجي منابع: دیوکاروبار دتمویل داخلي منابع هغو منابعو ته ویل کیږي چې دکاروبار په داخل کې موجودې وي او دهغې لپاره مونږ بل چا ته مراجعه نه کوو۲-دتمویل خارجي منابع هغه منابع دي چې دکاروبار په داخل کې موجودې نه وي بلکې دهغې لپاره باید مونږ بل چاته مراجعه وکړو ترڅو دکاروبار فعالیتونو لپاره داړتیا وړپولي پانګه ترلاسه کړو.دبانک اور ډرافټ څخه مطلب دادی چې دیو کاروبار داړتیا په وخت کې دخپل جاري بانکي حساب څخه دخپلو اصلي پیسو څخه زیات مقدار پیسې ترلاسه کولای شي دبانک اور

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډرافټ څخه دورکینګ کفیټل دتمویل لپاره اســـتفاده کیږي . دبانک لون دکاروبار داړتیا په وخت کې کولای شـــي یو ســـودي بانک ته مراجعه وکړي او له ســـودي بانک څخه معلوم مقدار پیســـې دمعلوم وخت په معلوم مقدار ســـود باندې ترلاســـه کړي چې دوخت پوره کیدو وروسـته به بانک ته خپلې اصـلي پیسـې تادیه کوي. قرضـه حسـنه : هغه مالي کړنه ده چې دسـود څخه جلاوي قرضـه حسـنه ورته وایې .(discounting of bills)ډیسـکونټینګ اف بیلس سـودي بانکونه خپلو ځینو اعتبارې مشـتریانو ته داړتیا په وخت کې ډیسـکونټینګ اف بیلس پرشـــکل لنډ مهاله قرضـــونه ورکوي داپه دې معنا چې ســـودي بانکونه دخپلو ځینو اعتبارې مشتریانو څخه بیلاټ اکسچینج په یو څه تخفیف سره ترلاسه کوي او دهغه مشتري بانکي حسـاب ته یې لیږدوي چې همدغه تخفیف دسـودي بانک لپاره ګټه وي. ټرید کریډیټ کله چې یو کاروباري یوې شـتمنۍ او یا هم بل جنس ته اړتیا ولري او دهغې دترلاسـه کولو لپاره کافي اندازه پیسې ونلرې نو دغه کاروبار کولای شي دغه شتمني او یا هم جنس دبل چا څخه په قرض شـکل ترلاسـه کړي دغه ډول کړنه په اسـلامي بانکونو کې ډیره مروجه ده . انسټال منټ کریډیټ: ددې څخه هدف دادی چې یو کاروبار داړتیا په وخت کولای شي داړتیا وړ شتمني یا جنس بل چا څخه قرض واخلي او بیا ټولې پیسې په یو ځل نه تادیه کوي بلکې دغه پیسې دقسطونو په شکل تادیه کوي. دقرضې سندونو نشرول. ایشو اف باندس سهامي شرکتونه اړتیا په وخت کې دپیسو ترلاسه کولو لپاره دقرضې سندونه نشروې او بیایې مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي چې دخرڅلاو په نتیجه کې یې سهامي شرکت ته پیسې لاس ته راځي دقرض ســند درې مشــخصــې لري ۱-معلوم رســمي نرخ۲-دســود نرخ۳-دسنددپوره کیدو موده.ایشـو اف شـیرز دسـهمونو نشـرول : سـهامي شـرکت دخپلې پانګې په شـکل دتمویل لپاره دسـهمونو څخه اسـتفاده کوي.سـهم هغه سـند ته ویل کیږي چې دهغې په ترلاسه کولو سره ددغه سنددرلودونکی له سهامي شرکت سره په ګټه او تاوان کې شریک ګرځي . ایشو اف شیر رایټ: کله چې په یو سهامي شرکت تاسیس شي معمولا دلومړې ځل لپاره ټول سهمونه په یو ځل مالي بازار ته دخرڅلاو لپاره نه وړاندې کوي بلکې په یو شمیر ســـهمونه له ځان ســـره ســـاتي او داړتیا په وخت کې یې بیا دخرڅلاو لپاره مالي بازار ته وړاندې کوي . ناتوزیع شـوي ګټه : یواځېنی مالکیت ، شـراکت او هم سـهامي شـرکت کولای شــي داړتیا په وخت کې دهغې ګټې څخه تمویل دمنبع په توګه اســتفاده وکړي چې دکاروبار دفعالیتونو په نتیجه کې ترلاسه شوي وي. دمالکانو لخوا تمویل : له دې څخه هدف دادی چې په یواځیني مالکیت کاروبار کې دکاروبار یواځېنی مالک داړتیا په وخت کې خپله کاروبار ته مالي امکانات تهیه کوي او په شـرکتونو کې دشـرکت شـریکان په ګډه سـره دکاروبار دپیل په وخت او یا هم دکاروبار دپیل څخه وروسـته دکاروبار دتوسـعې او پراختیا لپاره او یا هم دکاروبار دورځنیو فعالیتونو دترســـره کولو لپاره په خپله مالي امکانات او پولي پانګه چمتو او تهیه کوي. اجاره کله چې یوکاروبار ځینو ثابتو شـــتمنیو لکه تعمیر ماشـــین الات موټر

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوداسي نورو ته اړتيا ولري خو دنوموړو شتمنيو داخيستلو لپاره کافي پيسي ونلري، په داسي حال کي کاروبار کولای شي دخپلو فعاليتونو دترسره کولو لپاره نوموړې شتمنئ له بل چا په اجاره ونيسي.داجارې او بيعې ترمنځ توپير دادی چې په بيعه کې ديوې شتمنئ يا جنس ملکيت دخرڅوونکي څخه اخيستونکي ته انتقاليږي ، البته په اجاره کې ديوې شتمنئ ملکيت دشتمنئ دمالک سره وي او دنوموړې شتمنئ داستعمال حق د يو معلوم وخت لپاره دمعلومې اجارې يا کرايې په مقابل کې بل چاته ورکول کيږي. مالي بازارونه هغه بازاروته ويل کيږي چې په هغې کې مالي سندونه يا مالي شتمنئ يا فيننشيل سيکوريټيز داخيستوونکو او خرڅوونکو ترمنځ تبادله کوي. مالي بازارونه دوه داسي ډلې سره يوځای کوی چې يو يې پس انداز پيسي ولري ۱-چې دغه ډلې ته (saving surplus unit)سيوينګ سرپلس يونټ ويل کيږي او بله هغه ډله چې دپيسو ته اړتيا ولري چې دغه ډلې ته (saving deficit unit)سيوينګ ډيپيسيټ يونټ وايي . مالي سندونه يا شتمنئ هغه سندونو ته ويل کيږي چې دهغې په اساس ددغه سندونو درلودونکي ديو سهامي شرکت يا بلې مالي ادارې سره په کاروبار کې شريک کيږي او يا هم دسهامي شرکت يا بله مالي اداره ددغه سند درلودونکې پوروړي ګرځي له دې څخه معلوميږي چې مالي سندونه دوه معمولا حالتونه لري۱-دملکيت حالت ۲-دقرضي حالت. مالي سندونه بيلابيل ډولونه لري چې په لاندې ډول ورڅخه يادونه کوو۱-دونډې سند يا سهم سند : هغه مالي سند ته ويل کيږي چې دسهامي شرکتونو له لوري دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره نشريږي۲-دقرضي سند بونډ)هم دسهم په څير ديو مالي سند چې دسهامي شرکت له لورې دقرض په شکل دتمويل دمنبع په توګه دسرمايې دلاسته راوړلو لپاره استعماليږي۳ټريژري بيلس(treasury bills) داهم دبونډ په څير دقرض يو مالي سند دی چې دامريکا متحده ايالاتو دمرکزې بانک له لورې نشريږي ۴-دمشارکت سند دغه هم يو مالي سند دی چې داسلامي بانکونو له لورې دهغو پروژو يا کاروبارونو دتمويل لپاره نشريږي چې زيات مقدار پيسو ته اړتيا ولري. داجارې سند (Sukuk) هغه مالي سند ته ويل کيږي چې په يوه مشخصه شتمني يا ملکيت کې ددغه سند درلودونکی دبرخې نماينده ګې کوي . (money market)مني مارکيټ : هغه مالي بازار دی چې په هغې کې دقرض لنډ مهاله سندونه تبادله کيږي. په مني(مالي) مارکيټ کې معمولا(ټريژرې بيلس)او(c-paper) سي-فيفر تبادله کيږي. (capital market)کفيټل مارکيټ: هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې دقرضي اوږدمهاله سندونه تبادله کيږي. په کپيټل مارکيت کې معمولا بونډ او شيرزس (bonds &shares)تبادله کيږي. (primary market)فريمرې مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشر شوي مالي سندونه دلومړې ځل لپاره دخرڅلاو لپاره وړاندې کوي .(secondary market) سيکنډري مارکيټ هغه مالي بازار ته ويل کيږي چې په هغې کې نوې نشرشوي سندونه تبادله کيږي بلکې په داډول مالي بازارونو کې موجود ه ياپخواني نشرشوي سندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبادله کيږي. دونډو بازار: هغه مالي بازار ته ويل کيږی چې په هغې کې دسهامي شرکتو نو سهمونه داخيستونکواو خرڅوونکو ترمنځ تبادله کيږي. (OTC)او ټي سي دامالي بازار دونډو دبازار په څير يو مشـــخص ځای نه لري بلکې په دا ډول بازارکې پانګه اچونکې دمالي دلالانو په مرســـته په هر ځای کې خپل مالي ســـندونه تبادله کولای شـــي . فيننشـــيل انټرميډيريز(financial intermediaries) : هغـه مـالي ادارو تـه ويـل کيږي چې دپس اندازکوونکو څخه پيسې ترلاسه کوي او بيا په خپل نو م دغه؟ پيسي دګټې په خاطر نورو ته په قرض ورکوي او يا هم په خپله په دغه پيسو باندې په مالي شتمنيو او يا نورو ځايونو کې پانګه اچونه کوي. ۱-ســـوداګريز بانکونه: ۲-بيمې شـــرکتونه ۳-نورې مالي ادارې مالي دلالان: هغه ځانګړو اشـخاصـو يا مالي ادارو ته ويل کيږي چې دوه داسې ډلې سـره يوځای کوي چې يو پس اندازولري او غواړې چې په خپلو پيسو باندې پانګه اچونه وکړې او بله ډله پيســو ته اړتيا ولري . ســود ياربحه : دقرض په وخت کې چې له پور اخيســتونکي څخه په اصـل مقدار قرض باندې هر څومره اضـافه پيسـې اخيسـتل کيږي هغې ته سود يا ربحه ويل کيږي دســود ډولونه ۱-ســاده ربحه ۲-مرکبه ربحه . ســاده ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې هميشه يواځې او يواځې دقرض په اصلي مقدار باندې وضع کيږي۱-مرکبه ربحه هغې ربحې ته ويل کيږي چې دقرض اصـلي مقدار ترڅنګ په هغه ربحه يا سـود باندې هم وضـع کيږي چې مخکې ترلاســـه شـــوي وي .دســـاده ربحې دپيداکولو فورمول:(si=pv(i)(cn) annuity: کله چې په ځانګړو معلومو وختونو کې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دقرض په ډول ترلاســـه شـــې او يا هم بل چا ته وقرض په ډول ورکړل شـــي قسـط يا انيوټې په نامه يادېږي. Ordinary: کله چې عين مقدار پيســـې په عين مقدار ســـود باندې دهرې مودې په پای کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي اردينرې انيوټې په نامه يادېږي. annuity Due: کله چې عين مقدار پيسـې په عين مقدار سـود باندې دهرې مودې باندې په پيل کې تاديه او يا هم ترلاســـه شـــي انيوټې دو بلل کيږي mixed flowsکله چې په بيلابيلو وختونو کې مختلف مقدار پيسـې دقرض په شـکل په سـود ترلاسـه شـي او يا هم بل چا ته په سـود ورکړل شـي ميکسډ فلوس بلل کيږي. amortizing a loan:له دې څخه هدف دادی چې يو څوک دخپل کاروبار لپاره پيســې په قرض واخلي او دغه ســودي قرض وي او دغه ټول قرض بيرته په يو ځل نه تاديه کوي بلکې دغه ټول قرض سود سره دقسطونو په شـکل تاديه کوي په دې شرط چې دهر قسط مقدار به يو شـان وي. مالي حسـابونه : هغه حسـابونه ته ويل کيږي ، چې ديومالي کال په پای کې ترتيبيږي او ديو کاروبار ديوې مالي دورې ټول عوايد ټول مصارف ترلاسه شوي ګټه او يا تاوان په ګوته کړې . دګټې او تاوان حساب: هغه مالي صـورت حسـاب دی چې ديو مالي کال په جريان کې په يو کاروبارکې د ترسـره شـوو فعاليتونو په نتيجه کې ټول رامنځ ته شـوي مصـــارف او ترلاســـه شـــوي عوايد بنـــايي چې دنوموړو مصارفو او عوايدو له حاصل تفريق څخه ګټه او يا هم تاوان لاسته راځي . بيلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـيټ : هغه مالي حسـاب ته ويل کيږي چې ديو مالي کال په پای کې دازمايښـتي بيلانس له مخې ترتيبيږي او ديو کـاروبـار دمـالي حـالـت څرګنـدونـه کوي يعنې داښـــايي چې يو کاروبارڅومره شـتمني لري او په دي شـتمنی کی څومره برخه دکاروبار دمالکانو او څومره برخه يې پردي پانګه ده. دمالي حسابونو تحليل : دمالي حسابونو تحليل څخه هدف دادی چې مونږ له مالي حســـابونو څخه اعدادو او ارقام راخلو او بيا له هغې څخه داســـې معلومات ترلاســه کوو چې دهغې په اســاس مونږ ديو کاروبار ګټورتيا دپور او تاديې وړتيا دکاروبار سياليت . مالي حالت او داسې نور په بيلابيلو وختونو مقايسه کوواوبيا دهغې په اساس تصميم نيســو چې ايايه کاروبار کې ښــه والی راغلی او که نه. مالي نســبتونه : مالي نســبتونه هغه نسـبتونو ته ويل کيږي چې مالي حسـابونو دتحليل لپاره ورڅخه ديو وسـيلې په توګه اسـتفاده کوي. دمالي نســبت قســمونه - liquidity ratio2financial leverage ratio3activity ratio4coverage ratio5profitability ratio6current ratio7acid test ratio or (liquidity ratio).quick ratioليکويډيټي ريشـيو له دې نسـبتونو هغه وخت اسـتفاده کيږي چې کله مونږ ديو کاروبار لنډ مهاله پورونو دتاديې وړتيا پيداکوو. financial leverage) (ratioفيننشيل ليوريج ريشيو : له دې نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې کله مونږ ديو کاروبار په ټوله شـتمنی کې دپردې پانګې نسـبت پيداکوو. (activity ratio)اکټويټي ريشـو : کله چې مونږ ديوکاروبار دطلباتو دترلاســـه کولو وړتيا او هم دګودام دموجودې يا ذخايرو دخرڅلاو وړتيا پيداکړو نو له دې نســبتونو اســتفاده کوو. کوريج ريشــيو : ددې نســبتونو په مرسته کولای شو ووايو چې ايايو کاروبارداخيستل شويو قرضونو سود په اسانۍ سره تاديه کولای شـي او که نه . (profitability ratio)فروفيټيبيليټي ريشيو له دي نسبتونو څخه هغه وخت استفاده کوو چې مونږ ديو کاروبار ګټورتيا پيداکوو. (current ratio)کرنت ريشيو : ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووايو چې ايا يو کاروبار دخپلو جارې شـتمنيو سـره خپل لنډمهاله قرضـونه تاديه کولای شـي او که نه .(quick ratio) کويک ريشـيو: ددې نسـبت په مرسـته کولای شـو ووايو چې ايا يو کاروبار په خپلو ډيرو سيالو شـتمنيو سـره خپل لنډ مهاله قرضــونه تاديه کولای شــي او که نه. (debit to asset ratio)ډيبيټ ټو اسـيټ ريشــيو : دنوموړي نسبت په مرسته کولای شو ووايو چې ديوکاروبار په ټوله شتمنۍ کې دپردۍ پانګې فيصدې څوده .(debit to equity) ډيبيټ ټو ايکويټي: ريشـو ددې نسبت په مرسـته کولای شــو په يو کاروبار کې دپردۍ پانګې اندازه او فيصـــدې معلومولای شــو. (gross profit margin ratio)ګراس فروفيټ مارجن ريشـــو : دنوموړي نســـبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ (ډالر افغ)په مقابل کې څومره ناخالصــه ګټه کړې ده .(net profit) نوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دخرڅلاو دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصـه ګټه کړې ده. (gross return on investment) ګراس ريټرن ان اينوسـټ

(c) ketabton.com: The Digital Library

منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره ناخالصه ګټه کړې ده . (net return on investment)نيټ ريټرن ان اينويسټ منټ: دنوموړې نسبت څخه معلوميږي چې يو کاروبار دپانګې اچونې دهرې روپۍ په مقابل کې څومره خالصه ګټه کړې ده . (receivable turn over)ريسيويبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل طلبات په کال کې څو دفې ترلاسه کوي .(payable turn over) پيبل ټرن اور: دانسبت مونږ ته ښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره څو ورځې وروسته خپل تجارتي پور تاديه کوي. (inventory turn over)اينويټري ټرن اور: دانسبت دابښايي چې يو کاروبار په اوسط ډول سره خپل دګودام موجود په دفو کې په خرڅلاوو رسوي.(interest coverage ratio) اينټرسټ کوريج ريشو: دانسبت مونږ ته دابښايي چې کله يو کاروبار سودي قرض اخيستې وي نو يا دغه کاروبار دسود پيسې په اسانۍ سره تاديه کولای شي او که نه.(operating cycle) اوفريټينګ سايکل : کله چې يو کاروبار له بل چا څخه اجناس واخلي بيا دغه اجناس په بل چا باندې خرڅ کړي او بلاخره داجناسو دخرڅلاوو څخه وروسته خپلې پيسې لاسته راوړي دغه ټوله پروسه چې څومره موده په برکې نيسي هغې ته اوفريټينګ سيکل وايي. cash) (cycleکيش سيکل : کله چې o-cڅخه دهغه موده منفي شي چې په هغې کې مونږ دبل چا څخه په قرض اخيستل شويو اجناسو پيسې تاديه کوو يعنې کله چې او سې څخه دتجارتي پور دتاديې موده منفي شي کيش سيکل بلل کيږي: (common size)کامن سايز: دمالي حسابونو دتحليل په دې ميتود کې مونږ دبيلانس شيټ په مالي محاسبه کې په ټوله شتمنې کې دبيلانس شيټ دهرقلم (ايټم)فيصدې معلوموو او دنوموړې فيصدې دمعلومولو لپاره دبيلانس شيټ هرقلم په ټوله شتمنۍ باندې ويشو ، همدارنګه دمالي حسابونو دتحليل په ميتود کې مونږ اينکم سټيټ مينټ: په مالي حساب کې په ټول خرڅلاوو کې اينکم سټيټمينټ دهرقلم فيصدې معلوموو چې دمعلومولو لپاره دګټې او تاوان صورت حساب دهرقلم په خرڅلاوو باندې ويشو.(index analysis)اينډيکس انلايسيس: داهم دمالي حسابونو دتحليل يو ميتود دی چې په دې ډول تحليل کې مونږ دګټې او تاوان صورت حساب او بيلانس شيټ دهر قلم ارقام داساس کال دارقامو سره پرتله کوو او بيا دهرقلم دفيصدې تغييرات ګورو چې ايا داساس کال په پرتله په اوس وخت کې په کې څو فيصده کموالی او زياتوالی راغلی دی.

مالي محاسبه

مخکې لدې چې په يوه توليدي تصدۍ کې دتوليد شوو اجناسو دتمام شد قيمت او همدارنګه داجناسو څخه تر لاسه شوي ګټه محاسبه کړو ددې ځينې مخکې مونږ ته لازمه ده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمحاسـبې دوران تشـریح کړو نو لومړی دمحاسـبې علم تعریف او بیا دمحاسـبې ددوران (Accounting Cycle) عناصر چې په لاندې ډول دي تشریح کوو.

دمحاسبې د علم تعریف (Accounting Definition):(دکاروبار ژبې ته محاسبه ویل کیږي .یا په بل عبارت محاسـبه : دمعاملاتوپیژندل،ثبت کول، دمعاملاتو طبقه بندي کول،دحسـابونو خلاصه کول،اودي حسابونو څخه دي نتجي اخستلو هنر ته محاسبه ویل کیږي.

Accounting is the language of business is called Accounting or Accounting is the Process of Observing, identifying, measuring, recording, classifying, summarising and reporting the financial information to its users in the form financial statements.

دمحاسبې د دوران تعریف:

(دکتابونو بسـته Closing the books and preparation of final accounts) بندي او راپورونو ترتیب کولو ته دمحاسبې دوران ویل کیږي.

1. معامله
2. ژورنال
3. لیجر
4. ازمایښتي بیلانس
5. تصفیوي یا تعدیلي حسابونه
6. دګټي او تاوان صورت حساب
7. دپای بیلانس

مخکې لدې چې دمحاسـبې ددوران پورتني عناصـر تشـریح کړو لازمه بولم چې دا څرګنده کړو چې دمحاسـبې یو ښـه معلوماتي سـیسـتم دتصـدی داداري سـره همکاري کوي او لاندې سوالونو ته ځوابونه وایي:

۱. په تصدی باندې څومره پورونه پاتې او دتادیي وړ دي؟

۲. ایا زمونږ خرڅلاو دنورو کلونو په نسبت زیات شوی او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. کوم ډول شتمني مونږ دتصدۍ په اختیار کې لرو؟

٤. نقده جریان څه ډول صورت نیسي؟

٥. ایا زمونږ تولید خو دضرر سره مخامخ نه دی ؟

٦. ایا کولای شو چې دتصدۍ ګټه تر اعظمي نقطي ورسوو؟

دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم دپورتنیو سوالونو په شکل داسې ډیرو نورو سوالونو ته ځواب ویلای شي . نوبنآ ویلای شو چې دمحاسبې یو ښه معلوماتي سیستم د ټولو تصدیو لپاره ګټور او مفید دي

دمحاسبې دوران

Accounting cycle

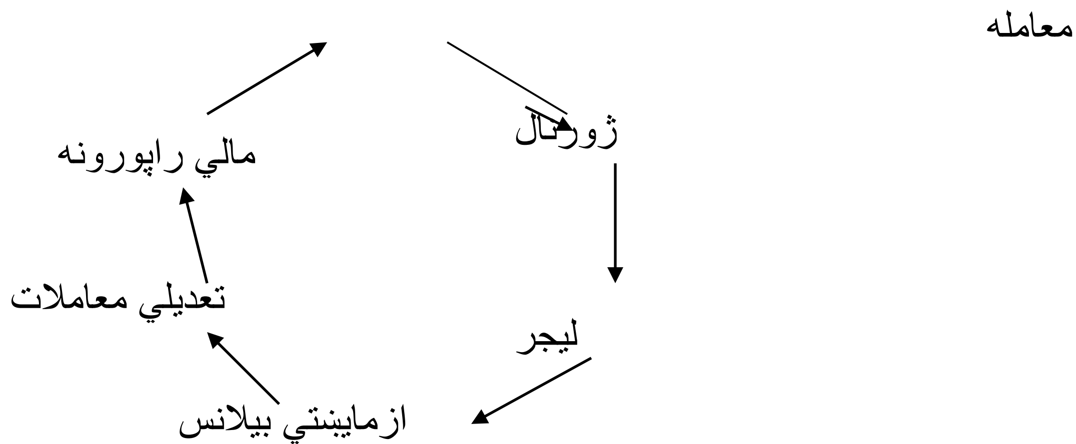

په پورتیني شکل کې چې دمحاسبوي معمالاتو ثبت دابتداء څخه تر وروستۍ مرحلې پورې په کې ښودل شوی چې دمحاسبوي معاملاتو دثبت پروسه ښایي.

ټولي تصدۍ ګاني ددغه ډول پروسې څخه دمعاملاتو په ثبت کې استفاده کوي او همدارنګه دخپلو مالي حسابونو په جوړولو کې ترې استفاده کوي.

دمحاسبې ددوران هر عنصر په لاندې ډول تشریح کوي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

معامله (Transaction): هره راکړه ورکړه چې ددووکسـانو په مابین کې صـورت ونیسـي معامله بلل کیږي .(Any dealing between two persons in is called Transaction)

ژورنال

(Journal)

ژورنال یوفرانسوي لفظ (jour) څخه اخیستل شوی چې دورځ په معنی دی او په انګلیسي

کې ورته (Daily) ویل کیږي . ژورنال هغه کتاب دی چې معاملات په کې هره ورځ ثبت کیږي .(Journal is the book in which we record the Daily Transactions)

. دژورنال خصوصیات

Characteristics of Day Book

۱. ژورنال د ډبل انټري یا دوه طرفه ثبت لمړنۍ مرحله ده . او تر ټولو لمړي معاملات په ژورنال کې ثبت کیږي په دې توګه ژورنال د ورځینو معماملاتو د ثبت کتاب دی .

۲. معاملات دواقع کیدلو په ورځ ثبت کیږي . په دې توګه ژورنال ته ورځنی کتاب یعني (روزنامچه)ویل کیږي .

۳. معاملات په تاریخوار(Chronological) ډول سـره ثبت کیږي نوویلی شـو ژورنال دتاریخوار ثبت کتاب دی .

٤. په ژورنال کې دهرې معاملې لپاره دوه حسابونه وي او هم ښودل کیږي چې کوم حساب دبټ او کوم حسـاب کریډیټ کیږي . چې دا لجر ته دارقامو په انتقال کې اسـانتیا راولي نو ویلای شو چې ژورنال دلیجر معاون دی.

٥.دمعاملې دثبت څخه وروسـته دمعاملې تشـریح لیکل کیږي (دهغو کسـانولپاره دامعلومات لیکل کیږي کوم چې په محاسبه نه پوهیږي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦.دحساـبونو مبلغ په دوو ورسـتيو کالمونو کې ليکل کيږي دډيبيټ مبلغ په ډيبيټ کالم کې او دکريډيټ مبلغ په کريډيټ کالم کې ليکل کيږي.

دژورنال دترتيب کولو ګټې

(Advantages of preparing Journal Book)

١.هريوه معامله کله چې صـورت ونيسـي ثبت کيږي نو بنا دلته ددې امکانات وجود نه لري چې کومه معامله دې ددې کتاب څخه ليري شي.

٢.کله چې معامله په تاريخوارډول دتشـريح سـره دژورنال په کتاب کې په ثبت ورسـول شـي نو بيا مونږ هر وخت کولای شـو چې په اسـانۍ سـره معلومه کړو چې دامعامله څه وخت او ده څه لپاره ترسره کړي وه.

٣. څرنګه چې دهرې معاملې لپاره دوه حسـابونه وي او په څرګنده او صـحيح ډول سـره په ژورنال کې ډيبيت او کريډيټ شوي وي نو د(posting) په وخت کې مونږ ته کوم مشکلات رامنځته کيږي.

٤.څرنګه چې مونږ دهرې معاملې په هکله تفصيل په ژورنال کې ليکلي وي نو په ليجر کې دې تفصيل ليکلو ته ضرورت نشته.

٥. په ژورنال کې مونږ دهرې معاملې په هکله مکمل معلومات ترلاسه کولي شو.

٦. په ليجر کې هره رامنځته شـوي غلطي مونږ کولای شـو چې دژورنال په مرسـته يې رهنماي کړو.

دژورنال شکل

Form of Journal

Date نيټه	توضيحات Particulars	L. F	مبلغ	
			دبت	کريديت

په ژورنال کې معاملاتو دثبت کولوعمل ته (journalizing) ويل کيږي په ژورنال کې دثبت کولو قاعده او قوانين په لاندې ډول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ .دهرې معاملې پورې مربوط حسابونو دنومونو ليکلو لپاره بايد دجدا لاينونو څخه استفاده وشي .

۲ . په لمړي لاين کې بايد مقروض(Debtor)او دهغه حساب نوم اويا هغه حساب وليکل شـــي چې ديبيت کيږي . په دوهم قطار کې دقرض ورکوونکي (Creditor) نوم اويا هغه حساب چې کريډيت کيږي ليکل کيږي .

۳ . ددیبیت کیدونکي حساب نوم دلاین په سر کې ولیکل شي او کريديت کيدونکي حساب نوم دلاين دشروع څخه لږ وروسته فاصله کې وليکل شي .

٤ ــ دحسابونو دنومو څخه وروسته لاين کې بايد دمعاملې لنډيز وليکل شي .

٥ ـــ دمعاملاتو دثبت دجلاکولو په خاطر بايد دهرې معاملې دثبت څخه وروسته دتفصيل په ستون کې خط وايستل شي .

دژورنال دصفحې عناصر په لاندې ډول هر يو تشريح کوو:

دتاريخ ستون (Date column): پدغه ستون کې هغه تاريخ رسول کيږي چې معاملې پرې ترسره شوي وي پدغه ستون کې کال دستون په پورتنی برخه کې مياشت دکال نه لاندې او ورسره تاريخ په ثبت رسول کيږي.

دتشريح ستون (Description column): پدغه کالم کې حسابونه په ثبت رسول کيږي .

هغه حساب چې په ډيبيت کې رسول کيږي په دې حساب کې په چپ طرف کې رسول کيږي اوهغه حســاب چې په کريډت کې رســول کيږي په همدې کالم کې دمعاملې په اړه معلومات ذکر کيږي چې دي ته (Narration) ويل کيږي.

ليجر ته دمعاملې دانتقال شــميري ســتون (Post Reference column): دغه ســتون هغه وخت تکميل کيږي کله چې مونږ معاملات دژورنال څخه ليجر ته انتقال کړو په لنډ ډول ويلای شو چې په دې ستون کې دمربوطه ليجر دصفحې شميره ليکل کيږي .

دډيبيت اوکريډيټ دمقدار ســتونونه (Debit and Credit Amount Column): دکريډيټي حساب مقدار په ژورنال کې دکريډيت په ستون کې په ثبت رسول کيږي او همدارنګه دډيبيټي حساب مقدار په ډبيت ستون کې په ثبت رسول کيږي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دژورنال څخه لیجر ته دمعلوماتوانتقال:

Posting

دمحاســبوي دوران دویمه برخه عبارت ده د posting څخه یعنې دژورنال څخه دحســابونو انتقال لیجر ته چې دلته حسابونه طبقه بندې کیږي .

تعریف:هغه کتاب چي په هغه کې دتجارتي معاملاتو خلاصــــه په ثبت رســـول کیږي دلیجر دکتاب څخه عبارت دی. (A book which Contains the classified record of all the transaction of a business in shape of account is called ledger).

په لیجر کې ټول معاملات دمربوطو حســـابونو لاندې راوړل کیږي ترڅو دمربوطه حســـاب دزیاتوالی او کموالی په اړه معلومات ترلاسه کړو.

مثلا: که مونږ وغواړو دخپل مجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاسه کړو نو د ژورنال په مختلفو صـــفحو کې دخرڅلاو په اړوند ځای په ځای شـــوي معلومات جمع کول مشـــکل بریښــي نو څرنګه چې په لیجر کې دهر حســاب په اړوند ټول معاملات دهغې حساب لاندې ذکر کیږي نو مونږ دخرڅلاو دلیجر څخه کولای شو چې په اسانۍ سره دمجموعي خرڅلاو په اړوند معلومات ترلاســـه کړو. په بل عبارت مونږ ویلای شـــو دلیجر په مرســـته مونږ دمختلفو حسابونو په هکله فوري نتیجه ترلاسه کولای شو.

دلیجر شکل (Ledger form)

دحساب نوم

Date نیټه	دســند نمبر	توضیحات Particulars	J. F	مبلغ		
				دیبیت	کریدیت	بیلانس
مجموعه بیلانس						

دلیجر دجوړولو هدفونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(Objective of Ledger)

۱.دتجارتي معاملاتو خلاصـــه ترڅو په مختلفو حســـابونو کې حقيقي زياتوالي او کموالي په باره کې معلومات تر لاسه کړو.

۲. دليجر څخه مونږ ازمايښـــتي بيلانس جوړو ترڅو دمعاملاتو دثبت دتصـــحيح معلومات ترلاسه کړو.

۳. دهر يو حساب په هکه مونږ کولای شو چې په کم وخت کې په اسانه ډول سره معلومات تر لاسه کړو.

په ليجر کې دمعاملاتو دثبت قاعده

۱. دژورنال څخه دثبت شـــوو معاملاتو انتقال لجر کې دمربوطو حســـابونو ديبت او کريديت طرف کې کوم چې ژورنال کې مشـــخص شـــوي دي صـــورت نيســـي همدارنګه دمعاملې دثبت تاريخ دســـندنمبراو دژورنال دصـــفحې نمبر چې معلومات ورڅخه لجر ته انتقال شوي دي د j.f په ستون کې رسول کيږي .

۲ په ژورنال کې دريفرنس يا L.f په ستون کې هغه حسابونو نمبر چې معلومات ورته انتقال شـــوي دي (يالجر) دصـــفحې نمبر رســـول کيږي . لجر ته دمعلوماتو انتقال وخت دکاروبار په اندازې پورې اړه لري .

دليجر او ژورنال ترمنځ توپيرونه

Distinction between Ledger and the Journal

۱.ژورنال دمعاملاتو دثبت لومړنی کتاب دی اوليجر دمعاملاتو دثبت دويم کتاب دی .

۲. دژورنال کتاب دتاريخوار ريکارډونو لپاره کارول کيږي او دليجر کتاب د Analytical ريکارډ لپاره استعماليږي.

۳.په ژورنال کې دخلاصـې واحد عبارت دی له معاملې څخه او په ليجر کې دخلاصـې واحد عبارت دی له حساب څخه.

٤.په ژورنال کې دمعاملاتو ثبت ته ژورناليزنګ وايي او په ليجر کې دمعاملاتو ثبت ته پوستينګ وايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ازمايښتي بيلانس

(Trail Balance)

تعريف:ازمايښـتي بيلانس هغه راپور دی کوم چي په ليجر کي دډيبيت او کريډيټ بيلانسـونو په مرسـته تشـکليږي (Trial Balance is a statement prepared by. taking out .debit and credit balances of all accounts appearing in the ledger)

کله چې د ټولو حسابونو لپاره ليجر تهيه او ترتيب شي نو دابه ښه وي چې مونږ معلومه کړو چي دغه معاملات په ژورنال او ليجر کې په صـــحيح ډول رســـولي او که نه ددي معلوماتو دتهيه کولولپاره مونږ ديوې وسيلې څخه کار اخلو چې د ازمايښتي بيلانس په نوم يادېږي.

ازمايښـــتي بيلانس دوه ســـتون لرونکي راپور دي چې په دې راپور کې دټولو حســـابونو بيلانسونه په ثبت رسول کيږي.

يعني کوم حسابونه چي دډيبيت بيلانس درلودنکي وي ازمايښتي بيلانس چپ طرف ته او کوم حســابونه چي دکريډيټ بيلانس درلودنکي وي دازمايښـتي بيلانس په ښـي طرف کې په ثبت رسول کيږي او بايد دازمايښتي بيلانس دواړه ستونونه سره مساوي شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دازمايښتي بيلانس دتهيه عمده هدف دادی ترڅو دډيبيټ او کريډيټ حسابونو وروسته ددي ځخه چي دغـه حسابونه دژورنال ځخه ليجر ته انتقال شي بايد سره مساوي وي. ددي خبرې معنی دانه ده چې کله هم

code	Account	پولي واحد Afs	
		D	C
∑	Total		
	saldo		0

دازمايښتي بيلانس دډيبيت او کريډيټ ستونونه سره مساوي وي مونږ. به په ژورنال اوليجر کې معامالات په صحيح ډول ثبت کړي .

دلته مختلف وجوهات شته چي دازمايښتي بيلانس دډيبيټ او کريډيت ستونونه به مساوي وي خو په ژورنال کي به مو معلات په صحيح ډول نه وي ثبت کړي چې په لاندې ډول يي ذکر کوو:

١. معامله په ژورنال کې په ثبت ونه رسيږي.

٢.معامله ليجر ته په صحيح ډول انتقال نشي.

٣. دژورنال ځخه معاملات په تکراري ډول ليجر ته انتقال شي.

٤.په ژورنال او ليجر کې غلط حسابونه استعمال شوي وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعديلي يا تصفيوي معاملات

Adjusting Entries

مونږ د ګټې او تاوان حساب سره يوه جمله ليکو (for the year) ددي مطلب دادی چې په دې حساب کې به هره يوه شی دهغه وخت مطابق ليکل کيږي په څومره وخت کې چې مونږ دګټې او تاوان حساب جوړو مونږ عموما دګټې او تاوان حساب ديوې اقتصادي په پای کې ترتيب کوو.

دپورتنۍ موضوع دلاښه وضحات لپاره يو مثال وړاندې کوو:

مثال: مو نږ سږ کال ددو کالو کرايه پيشکي تاديه کړي نو کله چې مونږ په دې کال کې دګټې او تاوان حساب جوړو صرف ددغه کال کرايه په کې ثبت کوواو ديو کال پيشکي تاديه شوي کرايه دپای په بيلانس کې په متغيره داريي کې په ثبت رسوو چې دغې عمليې ته Adjusting وايي.

تعديلي ياتصفيوي معامالات مختلف ډولونه او دهغې دثبت طريقه دګټې اوتاوان او دپای په بيلانس کې چې ځيني مهم تعديلي معاملات په لاندې ډول ذکر کوو:

۱.تادياتي مصارف (Accrued expenses): هغه مصارف چې واقع شوي وي خو مصارف مو نه وي تاديه کړي چې دې ډول مصارفوته تادياتي مصارف ويل کيږي.

مثلا:مونږ سره کارګرانو کار کړي او معاش مو نه دی ورکړی دغسې مصارف دګټې او تاوان په حساب کي ډيبيت او دپای په بيلانس کيې دپور په ډول ليکل کيږي.

ددغې مصارفو ته په انګلسي کې نور اصطلاحات هم استعماليږي چې په لاندې ډول دي اودغه ټول نومونه يو مفهوم افاده کوي: Accrued Expenses, outstanding exp, Arrears, Expense Due, Expense payable, Expense owing .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲.پیشکي تادیه شوي مصارف (Prepaid expenses):هغه مصارف چي نغدا په پیشکي ډول تادیه کیږي پرته له دې چې په مصرف ورسیږي دپیشکي مصارفو په نوم یادیږي .دغه ډول مصارف دګټې اوتاوان په حساب کې دمصارفو څخه کریډیټ کیږي او دپای په بیلانس کي دمتغیرې شتمنۍ په حیث ثبت کیږي .

دغه مصارف کیدای شي په بیمه،اشتهاراتو،او دکرایي په برخه کې تادیه کیږي .

۳. ترلاسه کیدونکي عایدات (Accrued income): هغه عایدات چي ګټلي مووي خو تراوسه پورې ترلاسه شوي نه دي په راتلونکي کې به ترلاسه کیږي لکه دسود،داسهامو څخه ترلاسه کیدونکي ګټې اوداسې نور ددې طریقه داده چي د ګټې او تاوان په حساب کې دعایداتو سره ډیبیټ کیږي او دپای په بیلانس کې د پانګې سره علاوه کیږي .

٤..پیشکي عایدات (Unearned Income): هغه عایدات چي په پیشکي ډول مونږ ته تر لاسه شوي وي خو ګټلي مونه وي دغه ډول عایداتو ته پیشکي عایدات ویل کیږي لکه: سود،کرایه،تخفیف،کمیشن او داسې نور دي .

دګټې اوتاوان په حساب کې دعایداتو ځینې کریډټ کیږي او په پای بیلانس کې دپور په ډول لیکل کیږي.

فرسایش (Deprecation): عموما تصدۍ دمختلفو تولیدي وسایلو درلودنکي وي لکه:تعمیرات،تجهیزات،ټرانسپورټي وسایل اوداسې نور

دهرې اقتصادي دوري په اوږدو کې دتولیدي وسایلو په استعمال سره دتولیدي وسایلو په حقیقي ارزښت کې کموالی رامنځته کیږي چې دفرسایش په نوم یادیږي. دغه دوسایلو فرسایش یومصرف ایجابوي چې دګټې او تاوان په حساب کې دفرسایش دمصارفو په حیث باید په ثبت ورسول شي او دپای په بیلانس کې دمربوطه شتمني دحقیقي ارزښت څخه کریډیټ کیږي .دفرسایش دسنجش لپاره عموما دفرسایش دخطي میتود څخه استفاده کییږي چې فارمول یې په لاندې ډول دی .

کلنی فرسایش=دتولیدي وسایلو ارزښت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوليدي وسايلو په عمر

مثلا: ديوې توليدي دســــتګاه اقتصـــــادي عمر ۱۰ کاله تخمين شـــــوي او دهغې دخريدراي مصارف ۱۰۰۰۰ډالره دي مونږ. دتوليدي دستګا کلنی فرسايش په لاندې ډول محاسبه کوو:

$$\text{کلنی فرسايش} = \frac{10000}{10} = 1000 \text{ دالره}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي راپورونه

(Financial statements)

څرنګه چي مونږته معلومه ده چي د محاســبې دعلم يو هدف په يوه معينه موده کي دکاروبار نفعه اوضـــرراو همدارنګه مالي حالت څرګندول دي چي دغه اهدافوته درســيدو لپاره مونږ مالي راپورونه ترتيب کوو چي دغه مالي راپورنه په ٤ډولونو ويشـل شـوي دي نو په لنډ ډول ويلای شـو چي دمحاسـبې دراپورونو مجموعې ته مـالي راپورونـه ويـل کيږي.ددغـه ډول مـالي راپورونو ترتيـب کول د ادارې پـه جوړښت پورې اړه لري څيني ادارې دغه ډول راپورونه يومياشت ځينې اداري يي څلورمياشتي اوځيني ادارې يي يو کال وروسته ترتيب کوي.

Definition: A set of accounting reports are called financial statements.

مالي راپورونه: دمحاسبې دراپورونو مجموعي ته مالي راپورنه ويل کيږي.

دغه راپورونه په عمومي ډول سره په لاندې څلورو ګروپونو ويشل شوي دي

1. دګټې او تاوان حساب: (Income statement)

2. د پای بيلانس (Balance sheet)

3.دتصدئ دخاوند په کاروبار کي د حق راپور(A statement of owner equity)

4.نغده جريان راپور(A statement of Cash flow)

1.دګټې اوتاوان حساب (Income statements): دا ډول راپور دتصدئ دنفعې اوضرر دڅرګندولولپاره ترتيب او تهيه کيږي.

2.دپای بيلانس: (Balance sheet): داډول راپور دتصدئ مالي حالت ښايي په دې معنی چې په دي ډول راپور کې داښودل کيږي چي د تصدئ سره په څومره اندازه شتمني لري او څومره دخلکو قرضونه پرې پاتي دي او په کاروبارکې دمالک حق څومره دی.

3.دتصدئ دمالک دحق په اړوندراپور: (A statement of owner equity) کې داښودل کيږي چي ده څومره پيسي په کاروبارکي پانګونه کړي او په دې پيسو کې تغيرات ښايي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

4.(Cash flow statement): دا ډول راپور ښـايي چي دمالي کال په جريان کې تصـدۍ ته څومره پيسي راځي او څومره بيرته تري وځي.

دمالي راپورنو دترتيب کول اهداف

۱.ترڅو دکاروبارمالک اوقرض ورکونکي په دې پوه شـــي چې زمونږ ســـرمايه ګذاري په ځای ده او که نه؟

۲. دمالي راپورونو ترتيب کول د تصـــدۍ دادره کونکو ســـره په پلان جوړولو کې مرسته او کومک کوي.

۳.همداراز ترڅو مونږ ته اپريټينګ ايکسپنسيز معلوم شي ترڅو مونږ دجنس دتمام شـــــدقيمـت کنټرول کړو. ٤. همـدارازترڅو مونږ تـه د (other income) او (Other expenses) په باره کې

۱.دګټې او تاوان صورت حساب يادعايد صورت حساب:

د عايد صـــورت حســـاب يو مالي راپور دی چې ديوې اقتصـــادي دورې په پای کې ترتيب کيږي. نوموړی حســاب د دوری د فعاليتونو نتيجه څرګندوي. ددې حســاب په ښـي طرف کې ټول عوايد په ترتيب ســـره رســـول کيږي او چپ لوري ته مصـــارف چې د عوايد و لاس ته راوړلو په خاطر يې صورت نيولی دی رسول کيږي.

عايدات په يوه دوره کې د خرڅلاو او خدماتو د قيمت څخه عبارت دي او مصــــرف د هغه مبلغ څخه عبارت دی چې د عوايدو د لاسته راوړلو په خاطر کارول شوي دي.

چې عوايد کاروبار ته د شـتمنيو د راتګ Inflow of assets او مصـرف د کاروبار څخه د شتمنيو تګ د Out flow of assets په معنی دی.

د عوايد په صورت حساب کې د عوايدو او مصارفوپه پرتله کولو سره ددورې نتيجه (ګټه يا تاوان) څرګنديږي. کله چې عوايد د مصـــارفو په پرتله زيات اوســـي نو تفاوت يې د ګټې په معنی او کله چې مصارف د عوايدو په پرتله زيات اوسي نو تفاوت يې د تاوان په معنی دی.

مصارف – عوايد = خالصه ګټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عايد صورت حساب هم د T شکل او جدول په توګه ترتيب کيږي.

د T په شکل سره د عايد صورت حساب دوه اړخه لري چې ښي اړخ يې کريډيټ او چپ اړخ يې ډيبيټ نومول کيږي. کريډيټ کې ټول عوايد او ډيبيټ اړخ کې ټول مصارف رسول کيږي. د ډيبيټ او کريډيټ اړخ د ارقامو د مجموعې او تفاوت څخه نتيجه څرګنديږي.

NI = R – E

NI (Net Income) = {R (Revenue) – E (Expenses)}

اکثره تصدۍ ګاني ددې حسابونو په مرسته دخپلې پانګې اچونې ګټورتوب تخمين کوي دغه دعايد صورت حساب دپانګه اچونکو او قرض ورکونکو سره دمرستندويه وسيلې په توګه استعماليږي چې ددوی راتلونکي نغده جريان پيشبيني کوي.

هغه معلومات چې په دې حساب کې موجود وې پانګه اچونکي او پورورکونکي په لاندېنيو مواردو کې ترې استفاده کوي:

۱. دپخوانيو فعاليتونو ارزيابي کول:

په دې حساب کې دعوايدو او مصارفو په مطالعې سره مونږ ويلای شو چې يوې تصدۍ کوم ډول فعاليتونه ترسره کړي او همدارنګه کولای شو چې دتصدۍ فعاليتونه د نورو تصديو دفعاليتونوسره مقاسيه کولای شو.

۲.دتصدۍ دراتلونکو فعاليتونو په هکله وړاندوينه:

ديوې تصدۍ دتيرو فعاليتونو په اساس مونږ کولای شو چې دهغې راتکونکي فتاليتونه لرليد کړو.داپه دې معنی چې يوه تصدۍ په پخوانيو وختونو کې ۱۰۰% کاميابه وه ايا دهغه تصدۍ به په راتلونکي کې دکاميابي دغه سلنه ترلاسه کړي او که نه.

هغه وخت مونږ کولای شو چې په اطميناني ډول لرليد وکړو چې دتيرو فعاليتونو او راتلونکو فعاليتونو ترمنځ نږدې اړيکې وجود ولري.

2. دپای بيلانس (Balance Sheet):

هره کاروباري موسسه د خپل کاروبار مالي حالت باندی پوهيدلو ته ضرورت لري او کاروباري اداري دګټې د لاسته راوړلو په اميد رامنځته کيږي. د کاروبار په دوران کې لمړنی پانګه او دهغې څخه حاصل کيدونکی سود مختلف شکلونه اختياروي لکه:
نقده شتمني، ځمکه او تعمير، ماشين الات، نقليه وسايل، طلبات چې دا ټول د کاروبار د اموالو ډولونه دي. ددې اموالو په مقابل کې ممکن دی کاروبار ځني مکلفيتونه ولري او

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوروړی اوسـي چې د پور اندازه باید ددې اموالو څخه تیری شـي ترڅو هغه څه چې مالک یا شریکانو پوری اړه لري معلوم شي.

دپای بیلانس چې بعضې وختونه دتصدئ دمالي وضع دحساب په نوم یادیږي چې په دې کې په یوه معلومه موده کې دشتمنیو،پوروونو، اومختلفو اسهامو لرونکو په هکله مفصل معلومات ذکر شوي وي په دې معنی چې دکاروبار مالي حالت څرګندوي .

د بیلانس پاڼې شکل:

بیلانس پاڼه باید د موسســـــسی نوم، د صـــــورت حســـاب عنوان (د بیلانس پاڼه) او تاریخ درلودونکې اوســـي، د بیلانس پاڼی تاریخ د هغې د ترتیب کولو تاریخ دی او معمولاً د مالي دورې په پای کی ددورې په اخرني تاریخ ترتیب کیږي.

دبیلانس پاڼې درې عمومي تشکیل کوونکي عناصر عبارت دي له :

الف: شـــتمني (Assets) ب:پورونه (Liabilities) ج: پانګه(Owner (equity

Assets شـتمني: ټول مادي او غیر مادي اشـیاء او حقوق چې دیوه کاروبار ملکیت اوسـي د هغې شتمني ده. د محاسبې له نقطه نظره هغه ملکیت چې په کاروبار کې ترې استفاده کیږي شتمني کڼل کیږي. کولای شو د شتمنی لپاره لاندې درې خصوصیتونه مشخص کړو:

١ : د کاروبار ملکیت اوسي.

٢ : لوی ارزښت ولري.

٣ : په کاروبار کې ترې استفاده صورت ونیسي.

الف: شـــتمني: ټول هغه مالي منابع چي په پولي واحد ســـره ارزښـــت يي څرګندیږي او دکاروباوبار لخوا یو قانوني نوم ورته وضـــع شـــوي لکه: کســـه،طلبات،تعمیر،ځمکه،ماشـین الات ....اوداسي نور.

دغه شتمني مونږ کولای شو چې په لاندېنیو برخو تقسیم کړو:

١. متغیره شتمني (Current Assets) ٢.ثابته شتمني (Fixed Assets)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳.نه ليدونکي(نه حس کيدونکي) شتمني (Intangible Assets)

۱.متغيره شتمني (Current Assets):هغه شتمني ته ويل کيږي چي کيدای شي خپله کسه اوسي او يا په کسه باندې ديوکال نه په کم وخت کې بدليږي ددغسي شتمنيو مثالونه عبارت دي له : دنقده، بانکي شتمني، طلبات، پيشکي مصارف، لاسته راتلونکي عايدات اوداسي نور.

۲.ثابته شتمني (Fixed Assets): هغه شتمني چې په کاروبار کې ددايمي استعمال لپاره رانيول کيږي چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: موبل، ماشين الات، تعمير، عراده جات، اوداسي نو ر .

۳. نه ليدونکي شتمني (Intangible Assets): هغه شتمني ته ويل کيږي چي فزيکي موجوديت نلري کوم چي دتصدئ لپاره ارزښتناک وي اوهمدارنګه دخرڅلاو ارزښت هم لري چي ددې ډول شتمنيو مثالونه عبارت دي له: دکاروبار ښه نوم (Good will) تجارتي نښان (Trade Mark) دچاپ حقوق(Copy Right) اوداسي نور.

ب:پورونه (Liabilities): دخارجي افرادو او اورګانونو په مقابل کې دکاروباري شتمنئ مکلفيت ته پور وايي .دغه پورونه مونږ کولای شو چې په دوو برخو باندې تقسيم کړو.

۱. دلنډې مودي پورونه (Short term Liabilities).

۲.داوږدې مودي پورونه (Long term Liabilities).

۱.دلنډې مودې پورونه (Current Liabilities):

دا ډول پورونه عبارت دهغو پورونو څخه دي چې ديو کال نه په کمه موده کې تاديه کيږي چي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : تاديات، ليکل شوي وعدې، بيلونه، تادياتي مصارف اوداسې نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. داوړدې مودې پورونه (Long term Liabilities):

داډول پورونه عبارت دهغوپورنو څخه دي چې ديو کال نه په زيات وخت کې تاديه کيږي ددې ډول پورونو مثالونه عبارت دي له : ګروی، بانکي پورونه او داسي نور.

۳. پانګه د مالکينو حق (Owner Equity): د ملکيتونو هغه برخه چې د ماليکينو پورې اړه لري. پانګه په بيلانس پاڼه کې د پانګې د سهمو په معنی نه دی په حقيقت کې د حساب داری له نقطه نظره د بيلانس پاڼې په ويش کې د شـــتمنيو او پورونو د تفاوت په معنی ده چې دمالکانو ملکيت ګڼل کيږي.

دا مطلب د محاسبی د معادلې د پوهيدو وړ دی.

پورونه + پانګه = شتمني

پورونه – شتمني = پانګه

په انګليســـي ژبه د بيلانس پاڼې دترتيب په وخت کې د پانګې برخه د موســـسی دمالکانو د برخې په نوم يادوي ولې زمونږ په هيواد کې په عمومي توګه د پانګې د نقطې څخه زياته استفاده کيږي..

ددي لپاره چي دمحاسبې ددوران په مختلفو عناصرو کي معاملات په ښه اوصحيح ډول په ثبت ورسـوو دلته يو عمومي مثال ذکر کوم چي ټول دمحاسـبې دوران پکي تشـريح شي.

مثـال: شـــاه زمـان(مسـلم)دحمـل پـه لومړي نيټـهٔ ۱۳۸۷ لمريزليږديز کـال يوکوچني کاروبار۱۰۰۰۰۰۰افغانيو پانګوني ســره شـــروع او د Afghan Investment) (Support Agency ايســـا ســره ثبت چي پدغه پانګوني کي ۶۰۰۰۰۰نقده او ۲۵۰۰۰۰په ارزښت عراده جات او ۱۵۰۰۰۰په ارزښت موبل شامل دي.

دحمل دمياشــتي په پای کي دلاندېنيو معاملاتو په هکله معلومات راکړل شــوي دي چې هره يوه معامله په خپلو مربوطو حسابونو کي په ثبت رسوو:

۱.دحمل پـه لومړۍ نيټهٔ د۴۰۰۰۰ افغانيو پـه ارزښــت کمپوټرونـه خريداري شــوي چې ۲۵۰۰۰افغانی يي نغداً تاديه شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. دحمل په لومړۍ نیټه ددریو میاشتو کرایه ٦٠٠٠٠ افغانۍ تادیه شوي.

۳.دحمل په دریمه نیټه د ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خام مواد خریداري شول چې ورسره یي ۱۰% محصول هم تادیه کړي.

٤.دحمل په پنځمه نیټه د۲۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطاسیه رانیول شوې.

٥.دحمل په لسمه نیټه د۳۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت اجناس خرڅ شوي چي ددي مبلغ څخه ۱۹۰۰۰۰نقده ترلاسه شوي، اوپه دې خرڅلاو کې ۱۰%نقده تخفیف ورکړل شوی.

٦.دحمل په یوولســـمه نیټه د۲٥۰۰۰۰افغانیو په ارزښـــت مواد دافغاني تاجرانو څخه په پور رانیول شوي.

۷.دحمل په دولسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت مواد په (AWCC) باندې په پور پورل شوي دي.

۸.دحمل په دیارلسمه نیټه د۲٥۰۰۰افغانیو په ارزښت افغاني تاجرانو ته مواد مسترد شوي دي.

۱۰. دحمل په څورلسمه نیټه د(AWCC) څخه د۳۰۰۰۰افغانیو په ارزښت مواد مسترد شوي.

۱۰.دحمل په پنځلسمه نیټه دمالي مینجرانو ته ۱٥۰۰۰ افغاني په پیشکي ډول ورکړل شوي دي.

۱۱.دحمل په شـــپاړســـمه نیټه دمینجرانو لخوا د۲٤۰۰۰افغانیو دپیشـــکي اخســـتولو لپاره درخواســـت لیک لیکل شـــوی وه چي پدي کي یواځې ۱٦۰۰۰ افغاني په پیشـــکي ډول تادیه شوي دي.

۱۲.دحمل په اوولسمه نیټه ۱٦۰۰۰ افغاني دخوراکي موادو درانیولو لپاره تادیه شوي.

۱۳.دحمل په اتلسمه نیټه د۲٤۰۰۰ افغانیو په ارزښت قرطسیه دومن قرطسیه فروشي څخه په قرض رانیولي.

۱٤.دحمل په اتلسمه نیټه۲٦۰۰۰افغاني دټرانسپورټي مصارف لپاره تادیه شوي.

۱٥.دحمل په اتلسمه نیټه ۲۰۰۰۰۰ افغانیو په ارزښت خرڅلاو شوی .

۱٦.دحمل په اتلســـمه نیټه د ۱٥۰۰۰ افغانیو په ارزښـــت داور په نتیجه کي میز او چوکۍ سوزیدلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۷.دحمل په نوولسـمه نيټهٔ ٤۰۰۰افغاني دکابل بانک څخه پور اخسـتل شـوی او په عزيزي بانک کې په خپل حساب کې يي ډيبيټ کړي.

۱۸.دحمل په شـلمه نيټه يوه مشـورتي کميټه دايره شـوه تر څو داداري لپاره ځيني پرمختايي پلانونه طرح کړي چي ددغې کميټي مصـارف ۱۰۰۰اتکل شـوي دي چې دغه کميټه به خپل فعاليتونه دثور په مياشت کې پيل کړي.(دامعامله دثبت وړ نده).

۱۹.دحمل په يووشـتمه نيټه دبانک څخه ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ دشـخصـي لګښـت لپاره ايسـتل (برداشت)شوي دي.

۲۰.دحمل په دوويشـــتمه نيټه دنړيوال بانک لخواد ۱۰۰۰۰۰افغانيوپه ارزښـــت تربيوي ټرينګونه پيل کړي چي ددې مبلغ څخه يواځې ٤۰۰۰۰افغانۍ ترلاسه شوي.

۲۱.دحمل په څلوريشتمه نيټه ۲۰۰۰۰افغانۍ دبانک څخه ددفتر داستعمال لپاره ويستل شوي.

۲۲.دحمل په پنځه ويشتمه نيټه د۱۲۰۰۰افغانۍ دبرق مصارفو لپاره تاديه شوي.

۲۳.دحمل په شپږويشتمه نيټه دکمپيوترونوپور تاديه شو.

۲٤.دحمل په اوه ويشتمه نيټه ۵۰۰۰۰افغانۍ افغاني تاجرانو ته تاديه شوي.

۲۵.دحمل په اته ويشتمه نيټه ۹۰۰۰۰افغانۍ د (AWCC) څخه ترلاسه شوي.

۲٦. دحمل په نهه ويشـتمه نيټه د۵۰۰۰۰افغانيو په ارزښـت خام مواد خريداري شـو ي چې دې کې ۱۰% تجارتي او ۵% نقده تخفيف شامل دی.

.۲۷دحمل په ديرشمه لاندېنې پيشکي تعديلي معاملات راکړل شوي:

ترميم لپاره ۲۰۰۰ افغانۍ.

دتيلو لپاره ۱۲۰۰۰ افغانۍ.

دخوراکي موادو لپاره ٤۰۰۰ افغانۍ.

۲۸.دحمل په ديرشمه نيټهٔ ۹۵۰۰۰ افغانۍ کارګرانو ته مزد تاديه شوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۹. دحمل په یوودیرشمه نیته دلاندنیو وسایلو دکلني فرسایش په هکله معلومات راکړل شوي دي .

عراده جاتو کلنی فرسایش ۱۰%.

دکمپوټرونو کلنی فرسایش ۳۳%.

دموبل کلنی فرسایش ۱۵%.

دپورتنیو معاملاتو په نظر کی نیول سره ژورنال،لیجر،ازمایښتي بیلانس،دعایدصورت حساب او دپای بیلانس پاڼه ترتیب کوو:

مالي مدیریت

مالی مدیریت: فنډ هغه مالي منبع چې دکاروبار مالي ضرورت رفع کړي هغه عبارت دفنډ څخه ده لکه cash securityاومالي سندونه assetsپه سیکوریټي کې مالکیت یا ownershipاو کریدیټورشیپ په مالکیت په مالکیت کې عامه اسهام داخل دي finance is the management of money.دپیسو مدیریت ته تمویل ویل کیږي. دضرورت وړ مالي منابع برابرول عبارت دکاروبار دتمویل څخه دي مالي مدیریت دمالي منابعو څخه په مؤثره او مثمره توګه استفاده کول دکاروبار هدف ته درسیدو په موخه . مالي مدیریت دوه کلمې دی مالي: او مدیریت: په مالي کې درې فعالیتونه مونږ کوو‌ویعني درې پریکړي نیسو۱-تمویلي فعالیتونه یا تصمیم نیونه ۲-دسرمایه ګذاری په اړوند تصمیم نیونه یا فعالیتونه۳-دګټې دویش په اړوند تصمیم نیونه۱- په تمویلي فعالیتونو یا تصمیم نیونه کې مونږ په دې خبرې کوو چې مالي منابع دکوم ځای څخه راشي او په کومه لاره ۱-پیسې ۲-پیسې دکاروبار په داخل کې په کوم ځای کې په مصرف ورسوو۳-پیسې په کومه فیصدي وویشو دا درې واړه دتمویل وظیفي دي ، کله چې مالي مدیریت :ددرې تصمیم نیولو په موخه دمدیریت څخه استفاده وشي دې ته مالي مدیریت وایي . دمالي مدیریت اهداف : ۱-داهدافو دلاسته راوړلو په خاطر په کافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسته راغلې او که نه او مؤثر ده۳-په دې ځان مطمین کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمایه ګذارې کول۵-سالم دسرمایي جوړښت برابرول. دمالي مدیریت تصمیم نیونه : دا دپانګې درلودلو؟ پورې اړه لري چې خپلې پانګې او قرضونه دی ۲-سرمایه ګذارې تصمیم نیونه : دکاروبار په داخل کې پیسې چې په کارواچوو عموما په دوه ځای کې مونږ پیسې مصرفیږي چې په داخل دکاروبارکې په جاري پانګه او ثابته

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه باندې۳-دګټې ویش په اړوند تصمیم نیونه: هرکاروبار ګټه کوي چې یو ۱-dividend ده چې داسهامو خاوندان یی اخلي او بله ۲- retainedیا ناتوزیع شوي ګټه ده چې کاروبار يي ځان سره ساتي . دډیویډنډ تصمیم نیونې څخه هدف داده چې کاروبار څو فیصده ځان سره وساتي او څو فیصده توزیع شي. دمالي مدیریت وظایف: ۱-چې څومره پیسو ته ضرورت لرو یعني هغه تخمین کړو ۲-چې داپیسو ته چې ضرورت دی دکوم يي راوړو دضرورت وړ سرمایه تهیه (جوړښت)قرضونه یا خپلنی پانګه ۳-سرمایه ګذارې چیرته کول یعنې پیسې چیرته مصرفول چې چیرته زیاته ګټه وي هغلته به کوو چې ګټه مو وکړه هغه به ویشو.cash moneyدضرورت وړ پیسو او تخمین شو ترمنځ بیلانس ساتلو ته دنغدو مدیریت وایي. مالي کنترول: دسازمان یا تصدی اهداف :۱-دګټې زیاتوالی۲-دهرسهم په اساس دګټې زیاتوالی۳-په مارکیټ کې دسهم قیمت زیاتوالی۱-چې دکاروبار په مجموعي ګټه کې زیاتوالی راشي دازوړ یا پخوانې شکل دی۲-کله چې سهامي شرکتونه راغلل نو دې کې چې دتیرو کلونو په نسبت هرسهم کې زیاتوالی راشي. Esp=مجموعي ګټه\تعداد دسهمونو۳-مارکیټ کې دخپل سهم قیمت زیات کړه ددې پدیده داده چې دې کوشش کې مه اوسه چې ګټه زیاته کړئ مګر مارکیټ کې دسهم قیمت زیات کړئ. ارزښت: دخلکو په ذهنونو کې دخپل تولید تصویر برابر کړی شي دا اوسنی طریقه ده اوس په ټوله دنیا کې چلیږي. کله چې خلک ستاخریداري وکړي نو ستا دسهم قیمت زیاتیږي نو اوس دسهم زیاتوالي باندې کار کیږي. عصري سهامي شرکت په دوه ډوله ویشل شوي۱-مالکان : هغه اشخاص دي چې نماینده ګانو ته صلاحیت ورکوي چې ددوې ګټې لپاره کاروکړي۲-منجمنټ: یا اجنټ : یو کس دی چې چا ته صلاحیت ورکول شوی وي دبل شخص لخوا چې دهغه نوم مالک دی چې دهغه په ګټه کاروکړي.

Management acts as an agent for the owner(shareholders) of the firms. ایجنسي تیوري دجانسین او میکلن لخوا رامنځ ته شوي چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي. ایجنسي تیوري هغه تیوري ده چې دمالکانو او نماینده ګانو رویه مطالعه کوي دکوم له وجهې چې شخړه رامنځ ته شوي وي. مالکان برابروي په کافي اندازه incentives یا تشویق منجمنټ ته نو منجمنټ به دمالکانو په زړه کارکوي یا عمل کوي. اوبیا دې مالکان نظارت کوي دنتیجي یعنې فقط incentivesدي ورکړي نور دوي ورته کارکوي incentivesکې داخل دي ۱-ستاک افشن۲-عاید یا حاصل۳-بونس. ټولنیز مسولیت هراداره باید دافادې ترڅنګ باید تولنیزه افاده هم ترلاسه کړي .چې ښه مزد وي،پاکې اوبه ، پاکه هوا، او داسې نوردي. په اداره کې دمالي مدیریت جوړښت : عبارت له هغو اشخاصو څخه دی چې په کاروبار کې د٪۵۰څخه زیات سهم ولري چې دوی کوښښ کوي چې دکاروبار په اړه اساسي پریکړې ترسره کړي چې دوی پخپل منځ کې presidentیا C.E.Oټاکې اودا

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبارت دهغه شـــخص څخه دي چې دکاروبار دټولو کړنو داجرا او کنترول صـــلاحيت او مسوليت لري.

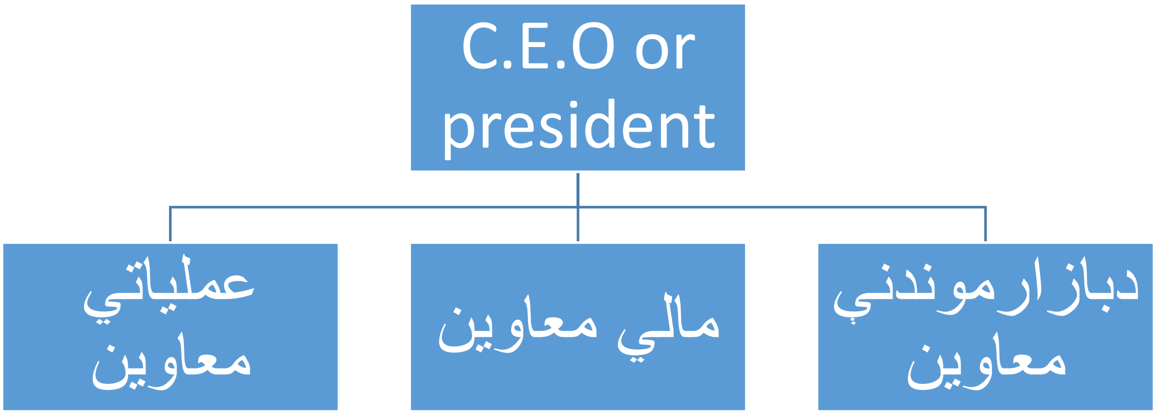

دمالکيت په اســاس کاروبار په څلور ډوله دی۱-انفرادي کاروبار: داهغه کاروبار چې ملکيت او کنترول يې ديو شخص په لاس کې وي ۱-دټولو پخوانی شکل دی ۲-ټکس يو ځل اخيستل کيږي.ګټې ۱-دجوړولو مصارف يی کم وي۲-ساده وي قانوني مراحل يی کم وي ۳-په تيزی ســره جوړيږي۴-په دې کاروبار کې کې يو ځل ټکس اخيســتل کيږي. تاوانونه : ۱-نامحدوده پورونه۲-په دې کاروبارکې داضــافي ســرمايي لاســته راوړل مشــکل دي ۳-دملکيت انتقال نسبت دوه نورو کاروبارونو ته مشــکل دی.۲-شــراکتي کاروبار: عبارت دهغه کاروبار څخه دی چې دمالکينو تعداد يی دوه ياده دوو څخه زيات ترشـــلو پورې وي (خوپه بانکداری کې ددوو نه ترلسو پورې وي دې نه زيات نه شته)خو په دې يعني شراکت کاروبارکې ټکس يو ځل اخيستل کيږي. دشراکت قسمونه: ۱-عمومي شراکت يا لامحدود شراکت: هغه شراکت ته ويل کيږي چې دشـــريکانو قرضـــونه يی لامحدوده وي ۲-محدود شـــراکتي کاروبار: هغه کاروبار ته ويل کيږي چې دشريکانو قرضونه يی محدود وي دهغې سرمايي پورې چې په دې کاروبار کې شــريکه کړي وي. په محدو شــراکتي کاروبار کې يو شــريک بايد لامحدود قرضــونه په غاړه واخلي دايو شــرط دی.ګټې :۱-داهم ســاده ده۲-دجوړولو مصــارف يی کم خو دانفرادي په نســبت زيات وي او دســـهامي شـــرکت په نســبت کم وي۳-په تيزی ســـره جوړيږي دسهامي نه ۴- محدودقرضونه لري دمحدودو شريکانو لپاره . تاوانونه :۱-لامحدود قرضـــونه دلامحدودو شـــريکانو لپاره يعني هغه يو کس چې لامحدود قرضـــونه يي په غاړه اخيستې وي۲-داضافي سرمايي لاسته راوړل دانفرادي کاروبار په نسبت اسانه خو دسهامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرکت په نسبت سخت دي ۳-دملکيت انتقال مغلق يعني سخت وي نسبت دسهامي شرکت ۳- سهامي شرکت دافرادو مجموعه ده چې دقانون په چوکاټ کې حقوقي شخص منځ ته راوړي دمالکينو څخه کاملا جدا، نامعلوم عمر او ځانګړې تجارتي نښــه ولري عبار ت له ســـهامي شــرکت څخه دی په دوه ډوله دی۱-خصـوصــي ســهامي شــرکت: دماليکينو تعداد يې د۷څخه تر۲۰ پورې وی ۲-عامه سـهامي شـرکت: چې دماليکينو تعداد يې کم ترکم دشلو څخه زيات وي يعني دشلو څخه کم نه وي. ګټې ۱-قرضونه په کې محدوده وي ۲-په اسانۍ سره دملکيت انتقال۳-لامحدود نامعلوم عمر لري۴-په اســـانۍ ســـره زياته پانګه لاســـته راوړي شــــي . تاوانونه: ۱-دوه ځلې ماليه۲-ددې جوړول ډير ســخت کاردی۳-دســهامي شــرکت جوړول او ساتل زيات مقدار مصارفو ته اړتيا لري . ۴-محدودالمسوليت شرکت يا limited liability companyهغه شرکت ته ويل کيږي : چې قرضونه يې دسهامي شرکت په شان محدود وي او ماليه يې دشــراکتي کاروبار په شــان يو ځل وي کله چې پورته خصــوصــياتو په اســاس کاروبار منځ ته راشــــی عبارت له محدودالمســـوليت ســـهامي شـــرکت څخه ده يا ورته ويل کيږي.ګټې ۱-محدود قرضونه۲-په دې کې يو ځل ټکس اخيستل کيږی۳-دمالييکانو په اضافه کولوم کې محدوديت نشــته ۴-اضـــافي ســـرمايه (مرســـته) په اســـانۍ ســـره لاســـته راوړل کيږي.تاوانونه: ۱-محدود ژوند نســبت ســهامي شــرکت ته ۲-دملکيت انتقال نســبت ســهامي شرکتونو ته سخت دی . په دې کې صرف يو ضمانت دګټې غواړې او سهامي کې اسانه ده . ماليه : دپيسو يو اجباري رقم يا مقدار دی چې تاديه کيږي داشخاصو او تصديو او يا ادارو لخوا حکومت ته ددوی دعوايد او ملکيتونو يا جايدادونو څخه عبارت له ماليې څخه دی. ماليه دعامه عوايدو ســـرچينه ده ده کوم چې دولت مصــــرفوي په مختلفو پروژو لکه تعليم عامه روغتيا ، دفاع ، ريل وايس ســرکونو او نورو باندې . په خالصـــې ګټې ټکس وضـــع کيږي دټکس څخه عبارت دی . او تعرفه داموالو ارزښـــت دی: ماليه په دوه ډوله دی۱- مستقيمه ماليه په دوه ډوله ده ۱-دتاثير په اساس۲-دنرخ په اساس او دنرخ په اساس په درې ډوله ده ۱-صعودي ۲-نزولي۳-متناسبه يا ثابته ماليه يا نرخ ۲-غيري مستقيمه ماليه .مستقيمه ماليه : هغه ماليې ته ويل کيږي چې تاديه کوونکی او بوج اخيســـتونکی يې يو نفر وي لکه دعوايدو ماليه مســتقيمه ماليه ده ۲-غيري مســتقيمه ماليه : هغه ماليې ته ويل کيږي چې تاديه کوونکي او بوج اخيســـتونکي مختلف وي يــا مختلف افراد وي لکــه دخرڅلاو مــاليــه اوتعرفه.دنرخ په اســاس په درې ډوله ده ۱-صــعودي دعايد په زياتوالي ســره دماليي نرخ هم زياتوالی مومي مســـتقيمه رابطه موجوده ده ۲-نزولي دعايد زياتوالي ســـره نرخ کې کموالی راځي غيرمســـتقيمه اړيکه موجوده ده۳-متناســبه ماليه: دعايد په زياتوالي او کموالي ســـره دماليي نرخ ثابت پاتې کيږي، کومه اړيکه موجوده نه ده. taxable income:هغه عوايد ددولت اصــولو مطابق ماليه پرې وضــع کيږي يا هغه رقم چې ماليه ترې وضــع کولای شــو مثال په افغانستان کې ۵۰۰۰ زره پورې قابل ماليه عايد نه دی کله چې د۵۰۰ نه زياته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو قابل ماليه عايد ورته ويل كيږي. دماليې نهايي نرخ هغه نرخ چې قابل ماليه په اخرې رقم باندې وضـــع كيږي. Average tax rate is measured by dividing the taxes actually paid by taxable income 15000/5000=3

مالي سيستم financial system: عبارت له ّهغه سيستم څخه ده چې دوه اقتصادي واحدونه سره يوځای کوي چې يو سره پيسې کمې وي او بل سره زياتې وي. مالي سيستم په دوه برخو ويشل شـوی ۱-مالي منځګړي۲-مالي ادارات.۱-مالي منځګړي په درې ډولو ويشل کيږي. ۱-سرمايه ګذارۍ بانکونه: هغه بانکونه دي چې دسهامي شرکتونو اسهام په عوامو خرڅوي يا عوامو وګړو خرڅوي دمشخصې ګټې په خاطر.۲-بروکران: هغه افراد دي چې ددوســــرمايه ګذارانو ترمنځ دمعاملاتو ســــهولت رامنځ ته کوي او په مقابل کې خپل ټاکلې کميشن ترلاسه کوي۳-ډيلران: کله چې په مارکيټ کې دسهمونو نرخ ټيټ شي اخلي يې او چې جيګ شـي خرڅوي يې او ګټه لاسته راوړي.مالي ادارې په درې قسمه دي ۱-امانتې ادارې په دې اداراتو کې امانت ګړدی او خدمات درکوي او هروخت کولای شي چې پيسې واخلی يا استفاده کړی۲-قراردادي مالي ادارات: امانت درنه اخلي او تاسو ته ګټه درکوي اوپيسې دټاکلې يا خاص وخت پورې دهغوی يعني ادارې سره وي۳-سرمايه ګذاري مالي ادارې: امانت درنه اخلي او پانګونه پرې کوي او چې ګټه وشــــي ګټه درکوي او که تاوان وشي تاوان درکوي خو په اسلامي اقتصاد کې او په نه اسلامي بانک يا اقتصاد کې کيدای شـــي ګټه درکوي. دمالي مديروظايف:۱-دمالي اړتياوو تخمين کول۲-داړتيا وړسـرمايه تهيه کول۳-سرمايه ګذاري تصميم نيونه۴-ويشل شوي ګټې تصميم نيونه۵-دنغدو مديريت۶-دنورو ډيپارټمنټونو سره اړيکه او نظارت . مالي مدير: هغه شخص دی چې مالي منابعودتهيه کولو وظايف په غاړه لري. مالي حسابونه : مونږ ته cricumstances يا شرايط راښايي او په لاندې ډول دي. دنغدو مديريت: دضرورت وړ پيسو او تخمين شـوو پيسو ترمنځ بيلانس ســـاتلو ته دنغدو مديريت وايي.۱-بيلانس شــيټ مونږ ته دکاروبار مالي حالت راښــايي په مشخصه موده کې ۲-دکاروبار دګټې او تاوان صورت حساب: دکاروبارګټه او تاوان راښايي په مشـخصـه موده کې۳-ناتوزيع شـوي ګټه : دګټې هغه اندازه چې کاروبار يې دځان سره پريږدي . ۴-دنغدو جرياناتو حســاب: مونږ ته راښــايي چې څومره پيسې وتلې او څومره راغلي دي، اوپه دې کې درې فعاليتونه کيږي۱-عملياتي فعاليتونه: هغه فعاليتونه چې روزمره ترسـره کيږي لکه خام مواد، مزد۲-سـرمايه ګذارۍ فعاليتونه:لکه دثابتې شـتمنۍ اخيستل او خرڅول۳-تمويلي فعاليتونه:قرضونه اخيستل او تاديه کول، سود تاديه کول داپه دې کې راځي. دمالی حسابونو تحليل: دمالي ډيټا په مالي انفارميشــن(معلوماتو) بدلول چې تصميم نيونه پرې وکړو عبارت دمالي حسابونو دتحليل څخه دي.دبيلانس شيټ ټولې برخې دمجموعي شتمنيو يو ه برخه يا فيصدي فرض کوو. او دګټې او زيان حساب ټولې برخې دمجموعي خرڅلاو يو فيصدي مدينظر نيسو لاسته راغلې مالي حسابونو ته عمودي تحليل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي مالي حسابونه وايي. په افقي تحليل کې دکاروبار اوسنی مالي ډيټا داساس کال مالي ډيټا په نســـبت يي مقايســـه کوو چې دکاروبار مالي تغييرات نســـبت اســـاس کال ته په ګوټه کړو. $\frac{each\ item\ of\ 200x}{relevent\ item\ of\ base\ year}$ په اساس کال مربوطه برخه په اساس . په افقي تحليل کې اساس کال په خپله ټاکل کيږي او که نه وي ټاکل شوی نو بيا وروستی کال په نظر کې نيول کيږي. دنســـبتونو تحـلـيل : ددوو عـددونو ترمنځ ثـابتي اړيکي تـه نســـبـت ويـل کيږي $\frac{\text{نسبت}ratio}{\text{کړی ویل نسبت ته اړیکي ثابتي ترمنځ عددنو ددوه}}$

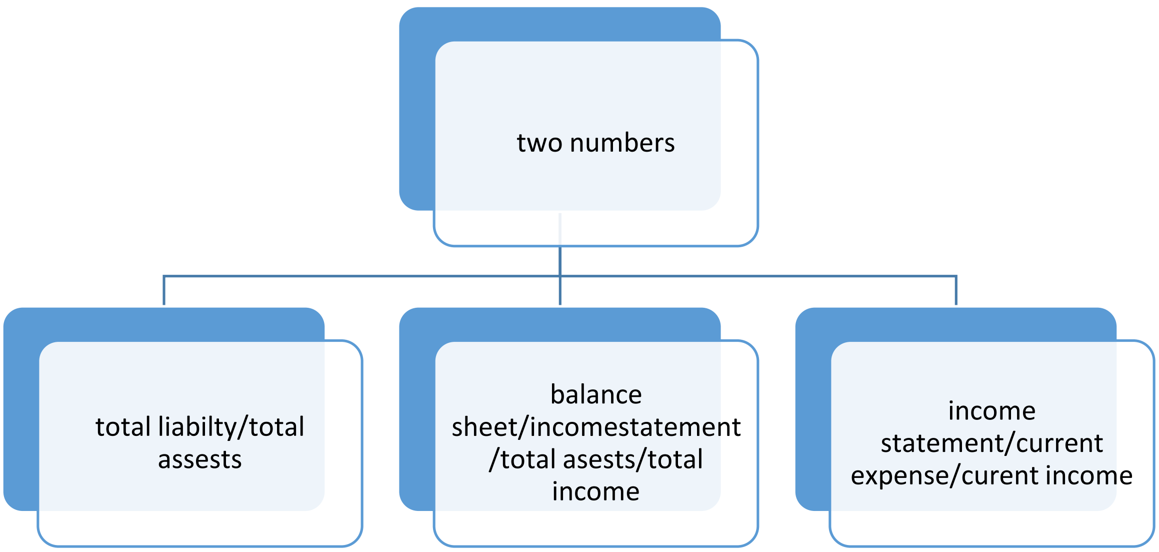

دمالي حسـابونو دتحليل دوسـايلو له جملې څخه دی چې دکاروبار دمالي صحت دمعلومولو په موخه ورڅخه استفاده کيږی. په ۴ ډوله دي ۱-دسيالت نسبت۲-داختتام نسبت۳دګټو نسبت۴-دسـرمايی جوړښـت نسـبت. دسـيالت نسـبتliquidity ratioنسـبت په دري برخو ويشـل کيږي۱جاري نســـبتcurrent ratio۲-تيز نســـبتacid test ratio۳-دنغدو نســـبت cash ratio. جاري نسبت : دکاروبار قدرت ښايي چې خپل جاري پوروونه دجاري شتمنی په اساس تاديه کولای شـــي.ډالر۳ اعشاريه۱ $= \frac{۷۰۸}{۵۴۰} = \frac{current\ assets}{current\ liabilty}$.تيز نســـبت: ديوکاروبار قدرت ښايي چې ايا خپل جاري قرضونه ، دتيزو جاري شتمنيو په اساس تاديه کولای شي.۳-دنغدو نسبت: دکاروبار نسبت ښـايي چې خپل جاري قرضـونه دنغدي په وسيله تاديه کولای شـي. ۲-داختتام نسـبت دابښـايي چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپله شـتمني استعمال کړي چې خرڅلاو زيات کړي څومره چې زيات وي شـتمنی نه زياته استفاده کيږي. او داپه څلور ډوله دی۱-دګودام اختتام نسـبت۲-دشـتمنی داختتام نسـبت۳-دطلباتو داختتام نسـبت۴-دتادياتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

داختتام نسـبت. 1-inventory turnover ration2-asset turn over ratio3-Acount receivable turn over rati4-Account payable turnover ratio.دګودام داختتـام نسـبت: دکاروبار قدرت ښـايي چې په کال کې څو ځلې خپل ګدام په خرڅلاوو بدلوي.۲-دشـتمنيو داختتام نسـبت : دامونږ ته ښـايي چې کاروبار څومره ګودام مؤثره توګه دخرڅلاو په خاطر دشـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده ۳-دطلباتو داختتام نسـبت: دامونږ ته دابښـايی چې کاروبار په کال کې څو ځلې خپل طلبات په نغدو تبديلوي۴-دتاديأتو داختتام نسـبت: دامونږ ته ښايی چې کاروبار څوځلې په کال کې خپل تاديات تصفيه کوي.۳-دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي دخالص عايد دزياتوالي په خاطر. اوداهم په څلوروډوله ده:۱-دخالصـي ګټې نسـبت: دامونږ ته ښـايی : هرډالر خالص خرڅلاو کې څو ډالره خالصه ګټه وجود لري.۲-ناخالصې ګټې نسبت: دابښايي چې کاروبار دهرډالر خاليص خرڅلاو په مقابل کې څو ډالره ناخاليصـه ګټه لاسـته راوړي. ۳-دشـتمنيو دګټورتيا نسـبت: دابښـايي چې څومره مؤثره توګه کاروبار له خپلو شـتمنيو څخه اسـتفاده کړي ده چې ترڅو خاليصـه ګټه کې زياتوالی راشـي يا مونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې شـتمنۍ څخه اسـتفاده کړي ده(جاري او ثابته)دخالصـي ګټې دزياتوالي په خاطر.۴-خپلنۍ سرمايی دګټورتيا نسبت: دامونږ ته ښـايی چې کاروبار څومره مؤثره توګه خپلې سـرمايی څخه استفاده کړي دخالصـي ګټې دزياتوالي په خاطر. دسـرمايی دجوړښت نسبت:دامونږ ته ديو کاروبار دتمويل ميتود روښـانه کوي چې دکاروبار مجموعي سـرمايه تمويل په کوم طريقه شـوی دی. ۱-دقرضـونو او خپلنۍ سـرمايه نسـبت: دامونږ ته ښـايي چې دکاروبار په مجموعي سـرمايه کې څو فيصـده دخپلنۍ سـرمايه ده او څو فيصـده پردۍ سرمايه/قرضونه دي .۲-دقرضونو او مجموعي شتمنۍ نسبت: دامونږ ته دکاروبار په مجموعي شـتمنې کې دقرضـونو فيصدې ښـايي چې څومره فيصـده قرضـونه دي.۳- times interest earned or interest coverage ratio:دامونږ ته دکاروبار قدرت ښـايي چې په کال کې څو ځلې خپل سـود تاديه کولای شـي. دمالي مديريت اهداف: ۱-داهدافو دلاسـته راوړلو په خاطر دکافي اندازه فنډونو برابرول۲-کومه ګټه چې لاسـته راځي چې ګټه کافي اندازه ګټه لاسـته راغلې او که نه او مؤثر ده ۳-په دې ځان مطمين کول چې کافي اندازه فنډونو استفاده شوي او که نه ۴-په کم خطر سره سرمايه ګذارې کول۵-سالم يا ښه دسرمايي جوړښت برابرول.دکاروبار په داخل کې چې مونږ عموما په دوه ځای کې پيسې مصرفوو يا مصرفيږي. يو working capital and fixed capitalدي.

کويک بوکسquick books

(c) ketabton.com: The Digital Library

It is accounting software which is developed and marketed by intuit corporation and it is used to manage all day to day businesses transactions like: purchasing, order, payroll, banking. دمحاسبي يو سافټوير دی چي دانټویټ سهامي شرکت لخوا جوړ اوبازار ته وړاندي شوی چي دیوکاروبار روزمره تجارتي معاملي ثبت راپور برابروي لکه اخیستل او خرڅول.

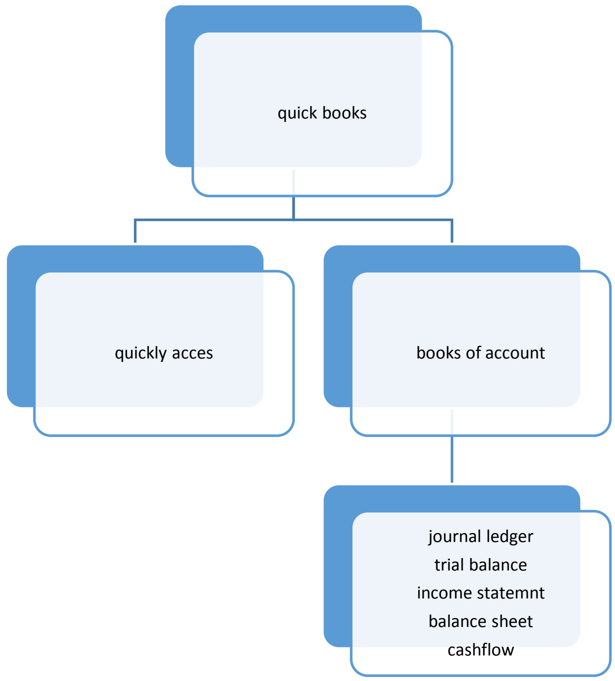

په ۱۹۸۳ م کال ټام او سکاټ په نامه دوه امریکایانو(دمتحده ایالاتو دامریکا) اوسیدونکو یو سهامي شرکت جوړ کړ دانټیوټ په نامه چي په څلورکالو کې ډیر شهرت پیداکړ.مخکې خلکو quicken,dos, desk orperating system وغیره کارول ددوي مشکلات په لاندي ډول وه.

1-single entry system

2-single user

3-audit was not available in it

د مصارفو سنجش

دمصارفو سنجش: دمصارفو سنجش دیو تولیدي واحد داخلي جریان او معاملات څیړي او دفعالیت دنتیجي معلومولو لپاره اساسات برابروي. دمصارفو سنجش: هغه تخنیکونه او میتودونه دي چي دیو محصول، پروسې، پیښې، پروژې، دورى یا نورو اهدافو دمصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

معلومولو او تشریح کولو لپاره استعمالیږي.ترانزیکشن تعریف: ټولې هغه کاروباري معاملې چې پولي ارزښـــت ولري عبارت له ترانزکشـــن څخه دي. داکونټینګ دوه برخې موجودې دي۱-فیننشـــیل اکونټینګ۲-کاســـټ اکونټینګ . دمالي محاســـبې یا فیننشـــیل اکونټینګ نیمګړتیاوې: ۱-په عملیاتې برخې کې صحیح خبره نه کوي۲-مالي محاسبه ماته دکارمؤثریت نه ښـایي لیکن کاسـټ یې ماته ښـایي ۳-مالي محاسـبه دنرخ په ټاکلو کې مرسـته نه کوي۴-دمالي محاســـبې نیمګړتیا داده چې ماته معلومات دمقایســـې او تصـــمیم نیولو په باره کې نه راکوي ۵-دمالي محاسبې نیمګړتیا داده چې په مصرف او کنترول نه کوي۴-دمالي محاسبې بله نیمګړتیا داده چې ماته تاریخې معلومات نه راکوي . محاســـبه عمده درې دندې لري چې عبارت دي ددې نه ۱-مصـــــارف۲-اعداد او ارقام۳-حقیقي معلومات ۱-ادرې ته دخپلو تولید شـــوو محصـــولاتو او عرضـــه شـــوي خدماتو په اړه حقیقي او اتکلي معلوماتو ارایه کوي۲-مصـــارف دواقع کیدو په وخت کې مونږ ته ښـــایي او همدارنګه چې نوموړې محاســـبه هغو محصـــولاتو او خدماتو مشـــخص کولو کې د ادارې ســـره کومک کوي کوم چې دزیات ګټې (revenue)لرونکې وي بل مقصد یې دا دی چې ادارې ته دمصارفو په اړه ضروري اعداد او ارقام تهیه کوی دکنترول په موخه . محاســـبه عبارت له د۱-cost accounting۲- cost center۳-expense۴-costing۵-cost۶-cost unite۷-cost objects.

Cost.ټول هغه پیسـې چې دیو جنس په رانیولو او په هغه باندې مصـرف شـوي وي دکاسـټ څخه عبارت دی. expense هغه پیســـې دي چې دیو جنس په رانیولو مصـــرف شـــوي خو تراوسه مصرف شوي نه وي عبارت له ایکسفینس څخه دي. Expense دcost هغه برخه نیســـي چې کومه ایکســـپیر شـــوي وي. یا کومه چې دعاید دلاســـته راوړلو په اړوند مصـــرف شـــوي وي . costing: ټول هغه میتودونه او طریقې چې دکاســـټ معلومولو په خاطر په کاراچول کیږي دکاســـټینګ څخه عبارت دي. Cost accounting دcostingمیتودونه په عمل کې راولې.

Cost accounting a special branch of accounting which involve ---classifying 2accumulation3-assignment and control of cost.

Cost center: د مصارفو هغه برخه چې په في واحد باندې راځي دکاسټ سینټر نه عبارت ده. cost unit: هغه مصـــارف دي چې کوم چې واقع کیږي په خرڅولو تولید او ســـټورکولو باید یو یونټ باندې راغلي وي عبارت له کاســـټ یونټ څخه ده. cost objectدکمپنۍ یا د اورګانیزیشـــن هغه برخه چې دکوم په خاطر باندې چې مصـــرف کیږي عبارت دي دکاســـټ ابجیکټ څخه دي. مصـــارف په دوه ډوله دي ۱-تولیدي ۲-دوراني ۱-ټول هغه مصـــارف چې دتولید پورې اړه لري عبارت له تولیدي مصـــارفو څخه دي۲-ټول هغه مصـــارف چې دتولید

(c) ketabton.com: The Digital Library

په جریان کې وي عبارت له دوراني مصــارفو څخه دي . پریم کاسـټ : ټول هغه مصــارف چې دیو جنس په تولید کولو کې مســـتقیمه رابطه ولري عبارت له پریم کاســـټ څخه دي: عبارت دي: direct material +direct labor +direct other expensesدیو محصـول دتولید د تړاوو په اعتباردمصــارفو ډولونه په دوه ډوله دي . مستقیم مصـارف: چې دیو جنس دتولید لپاره حتمي اوضـروري وي۲-غیرمستقیم مصـارف ټول هغه مصـارف دي چې تولید باندې نه کیږی بلکې غیرمسـتقیم دتولید لپاره حتمي او ضـروري نه وي بلکې دهغې تطبیق کوونکي وي لکه مامورین . دتولید عناصـــر په درې ډوله دي .۱-مواد۲-دکارمصـــرف۳-نورمصارف. داهریو په دوه قیسمه ویشل شوي دي چې مستقیم او غیر مستقیم . ټول مستقیم مصارفو ته مونږ فریم مصارف وایو چې عبارت دي direct material +direct laborاو دایریکټ نور مصـــــارف او کـه چیرتـه مونږ داټول indirectراوخلو دابـه زمونږ پـه F.O.Hمصـــــارفو کې وي. دمصـــــارفو ویش پـه درې ډولـه دی-1fixed 2-variable3semivariableفیکسډfixedمصـارف هغعه مصـارف دي چې تولید سـره تړاوو نه لري او ثابت وي په مجموع کې ثابت لیکن په في واحد کې متغییر وي۲-بدلیدونکي یا واریبل : مصارف ټول هغه مصارف دي چې دتولید سره تړاوو لري او ثابت نه دي دادوه خصوصیات په مجموع کې ثابت او که تولید شـــروع کوو بیا متغییر دي چې څومره زمونږ مصــــرف زیاتیږي همغومره زمونږ تولید زیاتیږي.semi variable: چې دواړه خصـوصـیات ولري که تولید زیات شـــي زیاتیږي او که کم شـــي کمیږي. او دتولید دیو واحد پورې تړلی دی . مصارف دکنترول دخصوصیاتو په اساس : اول کنترول کیدونکی دویم نه کنترول کیدونکې مصـــارف دي . کنترول کیدونکې مصـــارف همیشـــه بدلون مومي او د بدلون وړدي او ددې برعکس نه کنترول کیدونکې مصارف هغه مصارف دي چې همیشه نه کنټرولیدونکې دي . په وظیفوي لحاظ : ســـره مصــــرف په درې ډوله دی ۱-دخرڅلاوو مصــــارف ۲-دتولید مصـــارف۳-اداري مصـــارف. ټول هغه مصـــارف چې دتولید داخیسـتلو نه تراخرې جنس یا جوړولو پورې وي عبارت له تولیدي مصارفو څخه دي ۳-اداري مصارف هغه غیر مستقیم مصــرف دي چې په دواړو کې شـامل وي هم په تولید او په خرڅلاوو کې اداري مصــارف دي.دوخت په اســاس دمصـــارفو ډولونه په دوه ډوله دي ۱-وړاندویني په اســاس او ۲واقعي مصــارف : ټول هغه مصــارف دي چې په یوه اداره کې واقع شـوي او کنټرول کیدونکې وی عبارت له واقعي مصارفو دي.او وړاندوینې په اساس هغه مصارف دي چې په یوه اداره کې نه وي واقع شوي او نه کنټرول کیدونکې وي . کاسټ ډیسشن: هغه مصارف دي چې دیوې ادارې دتصمیمونو او پریکړو په اساس منځ ته راځي . لکه : اعلانات : ټول : هغه مصارف چې په اخرې یونټ راځي دنهایي مصــــارفو په نوم یادیږي . ســـنک کاســـټ) : ټول هغه مصـــارف چې بیرته داعادې وړنه وي . فرصـــتي مصـــارف : ټول هغه مصـــارف دي چې دیوشـــي دلاســـته راوړلو په خاطر یې له لاســـه ورکوو. دیوبل متبادل کاســـټ دنه کولو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

صـورت کې زما له لاسـه ووځي هغه عواید چې زه لاسـته راوړم .مالي راپور په دوه ډوله کیږي ۱-دصـنعتي کاروبار ۲- دسوداګریز کاروبار: په صـنعتي کې دتولید شوو توکو راپور دخرڅلاو شـوو توکو دګټې او تاوان راپور بیلانس پاڼه او په سـوداګریز کې دخرڅ شـو توکو دمصـرف راپوز دګټې او تاوان راپور بلانس پاڼه راځي.اینوینټرۍ : عبارت دهغه خام موادو څخه او نیم خام موادو او نهایي توکو دمجموعې څخه عبارت ده چې مونږ تری تراوسـه اقتصــادي ګټه نه وي ترلاســه کړي. ابسـټرکټ کاسـټ: داهغه پروسـه ده چې په ذریعه یې دمصــارفو موضـوع او مرکزونو ته ټول هغه مصــارف چې په مسـتقیمه توګه یې چې مونږ نشوکولای چې تخصیص کړو نو وایو چې ټول هغه غیر مستقیم مصارف چې راټول شوی هغه په کاسټ یونټ باندې ویشو؟: اکسپینډیچر: دیو شتمنی دترلاسه کول دیو خدمت تامینولو او یاد یو زیان دمخنیوي په موخه شــوي پرداختونه او پور دخرچ(اکســپینډیچر) په نامه ده دغیرمستقیم مصارفو مجموعي ته عمومي مصارف یا فیکچرې اورهیډ مصارف ویل کیږي .

عمومي مصارف=غیرمستقیم مواد+غیرمستقیم کار+غیرمستقیم لګښتونه.

اقتصادي سیاستونه

اقتصــادي عمومي سیاسـتونه : اقتصــادي سیاسـت عبارت له هر هغه اقدام څخه دی چې دیو دولت یا داړونده دولت دباصـلاحیته پالیسـي جوړونکي ارګان فعالیت چې دمختلفو اقتصــادي وسایلو څخه په استفادي اقتصادي وضعي ته تغییر ورکوي ترمشخص اقتصادي فعالیتونه ترلاسـه او اهدافو ته ځان ورسـوي، دغه اقتصــادي اهداف عبارت دي له اقتصــادي رشـد او پرمختګ دپیسـو ارزښـت ثبات دتادیاتو بیلانس توازن، دقیمتونو اسـتقرار، کامل اسـتخدام و اقتصــادي رفاه دعاید زیاتوالی ، دعاید عادلانه توزیع او دیو مملکت دمختلفو منطقو لپاره یو متوازن رشد رامنځ ته کول. داقتصادي سیاست وسایل عبارت دي له یو سلسله متغییر کمي او کیفي وسایلو څخه چې دهغې په ذریعه اقتصادي سیاست طرحه کوونکي کولای شي چې دمطلوبه نتایجو دترلاســه کولو لپاره په کې لازم تغییرات راوړي ترڅو مشـخص اقتصــادي اهداف ترلاسه شي دغه متحولین په عمومي ډول عبارت دي دیو بانک ربح، مالیې فیصدي، دمزد ومعاش اندازه، قیمتونو سـطحه ، ګمرګي تعرفې ، دولتي مصــارف، داسـعارو نرخ او داسې نوردپورته ذکر شوي متحولینو یا داقتصادي سیاست وسایلو په کاروړلو لپاره مختلفي پالیسـیانې موجودې دي چې هغه عبارت دي له پولي سـیاسـت ، اسـتخدام سـیاسـت، توزیع سیاست ، قیمتونو سیاست او نور داقتصادي سیاست طرحه کوونکي اشخاص موسسات او سـازمانونه دي کوم چې یو سـلسـله معلومات او اولیتونه تشـخیصـوي او دهغې دحل لپاره مختلفي لاري چارې پیشــنهادوي پـه ځینو هیوادونو کې دپـالیســیو طرحـه دپـارلمـان

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتداردرلودونکي افرادو او مستهلیکینو په واک کې وي ددې لپاره چې اقتصادي سیاستونه په مؤثره توګه زیاتوالی وموميي لازم دی چې دیوې ټولنې یو ســـلســـله نور معلومات محیطي مشــخصـــات ، طبیعي ، تخنیکي ، رواني ، ســـازماني،بین المللي عقاید ملي عنعنات تاریخي ارزښتونه سیاسي نظام او داسې نورپه نظر کې نیول کیږي. ملي اقتصـاد علم داسې جامع علم دی کوم چې شـــامليږي په علمي اســـاســـاتو اجتماعي پوهو او دنورو اجتماعي علومو په شان مختلف مشخصات او مفاهیم ځان سره ولري . دملي اقتصاد تیوریګانې اقتصادی پیښې دعلمي نګاه څخه تشـخیصـوي او دهغوي لپاره دحل لارې چارې لټوي. اقتصـادي سـیاسـت دملی اقتصـاد دتیوریانو په استفادې اقتصـادي حالات تشـخیصـوي او دراتلونکي وضـعیت په کوم شـکل چې رامنځ ته کیږي پیشـبیني کوي.پس ویلای شـو چې داقتصـادي اهدافو تعینول اوترتیب او هغې ته رسیدنه دمختلفو وسایلو په ذریعه دسیاسي اقتصاد دبحث اصلي موضوع ده اوددغې روابطو توضـیح دملی اقتصـاد دتیوریانو څخه په اسـتفادې صـورت مومي پس ویلای شـو چې اقتصـادي سـیاسـت عبارت دي له تطبیقي ملي اقتصـاد څخه اوداتعریف داقتصادي سیاست لپاره کافي ګڼل کیږي. دملي اقتصاد دتیوري او اقتصادي سیاست یو دبل سـره تړلې دي ملي اقتصـاد تیوري اقتصـادي واقیعتونه تثبیتوي اوداقتصـادي حوادثو ترمنځ دعلت اومعلول رابطه توضیح کوي اما اقتصادي سیاست دموجوده وسایلو په ذریعه اوضاع تحلیلوي او نهایي هدف ته ځان رســوي.اقتصـــادي ســیاســت عبارت له ټولو هغو هلو ځلو اقداماتو او تدابیرو څخه دی کوم چې اقتصـادي جریانات او وقایع چې په یوه سـاحه او یا یوه معیینـه نقطـه کې ترخپل نفود لانـدې راولي او تنظیموي. هرکلـه چې اقتصـــــادي هلې ځلې نظردیوې منطقي مشخصې رشتې یا سکتورونو پورې تړلی وي کولای شو سکتوري اقتصاد په نوم یې یادکړو مثلازراعتي سیاست، صنعتي سیاست، تجارتي سیاست. هغه موضوعات چې داقتصـادي سـیاسـت تیوري یې دتحقیق لاندې نیسـي کولای شـو په لاندې توګه توضـیح کړو ۱-انسان منحیث داقتصـادي فعالیتونو مرکز ګڼل کیږي.۲-اقتصـادي جوړښت۳-درابطې دنوعیت تعینول۴-داقتصـاد جریان تنظیمول. داقتصـادي سـیاسـت مفهوم او ماهیت: اقتصـادي نظریاتو دانسـانانو دجامعې څخه سرچینه اخیستې او داجتماعي ژوند داسـانتیاوو رفاه ، عامه نظم ، نظام ، او نورلازمي شیان ګڼل کیږي. اقتصادي دعملي او تیوري دنګاه څخه تعریف: تطبیقي یا عملي اقتصادي سیاست عبارت له یو مجموعه تدابیرو او کوښښونو څخه دی چې هدف یې داقتصادي ساحې او یارشتې پورې تړلی دی دغه نوعه اقتصادي سیاست په چاري اموراتو کې دنړۍ په ټولو ملکونو کې شته اوصـورت نیسـي. عملي اقتصـادي سیاسـتونه په دوو لازمي شرطونو ولاړدي او ل داچې دیوې ټولنې دسیاسي جوړښت اقتصادي ضرورتونو په خپل ځان پاتې وي دوهم داچې ددې جوړښت دتحقق امکان ۳-هرکله چې دبازار ضعف له امله نظام خراب شـــي زراعت بازار کاربازارخراب شـــي او عامه المنفعه بنســتونه له منځه ولاړ شـــي نو په دې حالت کې اقتصـــادي ســیاســت فعالیږي. په اقتصـــاد کې ددولت داخلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خصوصيات: دولت امکانات داقتصادي تغييراتو په وړاندې ډيرزيات دي ددې لپاره نو دولت سره ډير زيات تدابير شته چې داقتصادي تغييراتو مخه ونيسي . همدارنګه ددولت په اقتصاد کې ددې لپاره مداخله کوي هغه چاچې ســـتونزه ايجاد کړي ده نه يې حلوي او دنوموړې ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي. مثال کله چې توليدونکې انحصـــار ســـتونزه رامنځ ته کوي نودغه ســـتونزې ته دحل لارې نه لټوی او له دغه ســـتونزې څخه ګټه پورته کوي او له بلې خوا دولت ځکه په اقتصاد کې مداخله کوي چې دخصوصـي سکتور ځينې امکانات په لاس کې نه لري لکه دپيســـو نشـــر، او نور نو دپورته دلايلو په اســـاس دولت مجبوردی چې په اقتصاد کې مداخله وکړي ځکه چې ستونزو دحل لپاره امکانات هم ډير په وس کې لري مثال په ټولنه کې انفلاسيون موجود دی نو ددې لپاره چې دولت دغه انفلاسيون کنترول کړي نو په دې اړونده دوه لارې موجودې دي ۱-دقيمتونو توقف۲-دپيســـو دمقدارکموالی. داقتصـــادي سياست علايم او خصوصيات:۱-مناسب دعلل : مناسب دعلل معنا داچې اقتصادي سياست هغه تغييراتو ته متوجه وي چې اقتصـــادی اهدافو خلاف وي مثال انفلاســـيون يو اقتصـــادي متغيير ده چې داقتصـــادي اهدافو يعنې دقيمتونو دثبات مخالف عمل دی او مناســـب دعلل نه دی ۲-مطابق دنظام : ټول هغه پلانونه يا مداخلې چې فردي نتايج متضرر ه نه کړي مطابق دنظام په معنا ده اومطابق دنظام دوه حالته لري.۱-داجناسو په بازارکې۲-دپيسو په بازار کې . داقتصادي سياستونو معنا تعريف : داقتصـادي عاملينو دمسوليتونو څرانګوالی چې کولای شو پاليسيو په کارونې سره په اقتصادي متغييراتو باندې مؤثر او له مخکې څخه يې مطلوبې ســـطحې ته رهبري کړي څو دملي اقتصـــاد درفاه باعث وګرځي. داقتصـــادي عاملينو دلته مطلب دتوليد عاملين دی. شاووshowاقتصاد پوه وايی اقتصادي سياستونه معنا ددوو نقطو له نظره توپير کوي۱-لوی اقتصـــادي ســياســتونه ۲-کوچني اقتصـــادي ســياســتونه: ټول هغه عوامل چې دمتغييراتو دتغيير باعث ګرځي او ملي اقتصــاد يوې مطلوبې سـطحې ته رسـوي دلوی اقتصادي سياستونونو په نوم يادېږي.۲-ټول هغه تدابير او سياستونه چې فردي تصاميم تر تاثير لاندې راولي دجزوي اقتصادي سياستونو په نوم يادېږي. دکوچني او لوی اقتصادي سياسـتونو توپير۱-دکوچني او لوی توپير يو ه نقطه داده چې کوچني اقتصـادي سـياسـتونه په جزوي او لوی اقتصادي سياستونه په کلي ډول تاثيرلري . داهدافو متغيرات : هغه متغيرات چې يوې خاصې او مطلوبې سطحې ته رسول يې رضايت رامنځ ته کړي مطلوب رضايت هغه وخت رامنځ ته کيږي چې اهداف داقتصادي سياست مطابق په سالم ډول ترلاسه شي . دوسايلو تغيرات: هغه دي چې دولتي مقامات يې په ښـه شـکل سره کنترول کړي او کنترول هغه وخت کيږي چې مناســـب اقتصـــادي ســـياســـت رامنځ ته شـــي لمړي ځل لپاره کينز يو ه پاليســـي وضـــع کړه بايد دولت مداخله وکړي او مجموعي تقاضـــا زياته کړي.هره اقتصـــادي پاليســـي بايد له درې اړخه مطالعه شـی . موضـوع: په دې معنا چې اقتصـادي پاليسـي دکومو ځانګړو موخو لپاره وضـــع کيږی۲-اصـــول او قواعد: په دې معنا چې دکومو اصـــولو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

قواعدو په رڼا کې به نوموړي پاليسي ټاکلو موخو ته ځان ورسوي. وسايل او امکانات: په دې معنا چې بايد ټول هغه امکانات او وسايل که هغه سياسي اجتماعي او ياهم اقتصادي وي له وړاندې پيشبيني شي چې پرمټ يي کولای شو ټاکلي اقتصادي اهداف ترلاسه شي. داقتصادي سياستونو دلوستنې هدف : هرکله چې په اقتصاد کې دولت مداخله زياته وي نو ددولت اغيزې هم ډيرې وي نواقتصادي سياست فعاليت هم فعاله وي او کله چې ددولت مداخله په اقتصادي امورو کې کمزورې وي نو اغيزې يي هم چندان نه وي او اقتصادي سياست فعاليت هم کمزوری وي. چې په پورتنيو دواړو حالاتو کې اقتصادي سياستونه په بيلابيلو ډولونو سره تعريفيږي او نوموړي سياستونه مونږ ددوه اقتصادي مکتبونو دعلماو دنظر سره سم مطالعه کوو. په لومړی حالت کې دکلاسيکو علماو بنسټ ايښودونکې ادم سميت وايي په اقتصاد کې ددولت مداخلې ته ضرورت نه شته ځکه اقتصادي تعادل درقابت په اساس خپله دتعادل حالت ته راځي اوهمدغه رقابت په بازار کې اقتصادي منفعت تضمينوي اواجتماعي منفعت تضمين په مؤثر ډول توزيع کوي يعنې دتوليد دعواملو ګټه درقابت په اساس ويشل کيږي نو که چيرته دولت په اقتصاد کې مداخله وکړي نو دمنابعو منفعت له منځ نه ځي همدارنګه کلاسيک عالمان وايي چې دتوليد ارزښت په بازار کې دمولدينو او مستهليکينو له لوري په اتوماتيک ډول سره ټاکل کيږي. په دې حالت کې چې دولت مداخله ونکړي اقتصادي سياستونه په لاندې ډول تعريفو:اقتصادي سياستونه هغه نهادونه او قوانينو دحفظ او ساتنې څخه عبارت دی چې دبازار قوتونو ته ددې امکان برابروي ترڅو په مؤثر ډول خپل فعاليت ترسره کړي قوانين لکه بيمه تقاعد او دکارشرايط په دويم حالت کې دنيو کلاسيک پوهان وايي دبازار اقتصادي نظام کې تعادل قايميدونکی نه دی او که قايم شي دتصديو له خوا ماتيږي ځکه تصدی دزياتې ګټې دلاسته راوړلو لپاره قيمتونه لوړوي او په دې صورت کې طبيعي رقابت له منځه ځي او مصنوعي رقابت رامنځ ته کيږی چې په اقتصادي تعادل بيا خپله له منځ ځي. سميولس وايي : دبازار اقتصاد ونشو کولای چې په اقتصاد کې تعادل قايم کړي ځکه چې دبازار نيمګړتياوو له کبله ځينې ستونزې ايجاد شوي لکه عامه اجناسو عدم موجوديت، بهرني تاثيرات، سياسي بې ثباتي ، دکافي معلوماتو نه شتون او نور. نوددغه ستونزو دحل لپاره دولت ته ضرورت ليدل کيږي په دغه مهال کې اقتصادي سياستونه لاندې تعريف اختياروي اويا په دوهم حالت کې اقتصادي سياستونه داسې تعريفيږي. دبازار په اقتصادکې ټول هغه تدابير چې مستقلو ادارو او دولت له خوا نه دبازار دضعف سره دمقابلې لپاره په کاروړل کيږي. داقتصادي سياستونو په نوم ياديږي. ۱۹۷۱ م کال کالدارو پخوا به دولتونو دې څخه پرهيز کاوه چې په اقتصادکې مداخله وکړی خو اوس مهال ددولت مداخله په اقتصاد کې ضروري شوي ده او په اقتصاد کې دغه مداخله ترارزيابۍ لاندې نيول کيږي هغه ځکه چې ددولت اقتصادي اهدافو په تعيين او لاسته راوړنو کې مهم رول لري يو لړ هغه اقتصادي اهداف چې تقريبا هره ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اقتصـــادي نظام يي غواړي ترلاســـه يی کړي تربحث لاندې نيســـو چې عبارت دی له کامل اســـتخدام . ديوهيواد کاري قوه به دڅلورو خصـــوصـــياتو درلودونکې وي۱-چې دکارکولو قانوني عمر بـه يي بشـــپړ کړی وي۲-ديو خاص مهارت او هنر درلودونکی بـه وي ۳-دکارکولو علاقه به ولري او هم به دکارپه لټه کې وي۴-کار به کوي يا به بيکاره وي. ۲-دقيمتونو ثبات۳-دتوليد دعواملو څخه مؤثره استفاده ۴-اقتصـادي وده۵-دعايد عادلانه ويش۶-داقتصـــادي ســياســتونو اهداف په لاندې څلور ډولونو باندې ويشــل کيږي۱-کامل اســتخدام تامين۲-دانفلاســـيون نرخ کنترول۳-درشـــد نرخ لوړول۴-دتادياتو دبيلانس توازن. دکامل اســـتخدام څخه هدف دادی چې ټوله بيکاري لري کړو دبيکاري ډولونه ۱-طبيعي بيکاري: هغه بيکاري چې په کامل اســـتخدام حالت کې دمزدونو دکموالي له امله کارګر نه غواړي کاروکړي۲-نوســـاني بيکاري: چې جبري بيکاري هم ورته وايي : او جبري بيکاري هغه وخت په بازارونو کې شـکاره کيږی چې کله په بازارونو کې دحقيقي مزد سـره هم اسـتخدام سـطحه دکامل اسـتخدام څخه ټيټه وي او اقتصـادي سـياسـتونو موضـوع دنوسـاني بيکاری کنترول کول دي نوســـاني بيکاري په لاندې ډولونو ويشـــل کيږي۱-حداقل مزد له وجې بيکاري۲-دتقاضـا دنقصـان له وجې بيکاري (کينزي بيکاري)۳-دسـرمايي دنقصـان له امله بيکاري۴-دبازار جاري قيمت ته اســـمي مزد ويل کيږي . حقيقي مزد : هغه قيمت چې په حقيقت کې کې يو کارګر بري مونږ ته يو واحد جنس توليدوي.اقتصــادي ســياســتونو دتطبيق ســتونزې: ۱-دنوســاني انحراف وخت په دقيق ډول ســره تثبيت کول يو مشــکل کاروي.۲-دناڅاپي تغيراتو دوامداره کيدل۳-نيول شـــوي تدابير له اجرا څخه وروســـته مؤثر واقع کيږي.۴-اقتصـادي سـياسـت پوهان هميش داوږدمهال لپاره فکر کوي.داقتصـادي سـياسـتونو وســـايل : هغه عبارت دي له ټولو هغه چارو طريقو اووســـايلو څخه دي چې ديو اقتصـــادي هدف دلاسته راوړلو په منظور وضـع کيږي. لنډه داچې ويلای شو چې همدغه وسـايل پخپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې ددې په وسيلې اوپه واسطه هغه ټاکلې اهداف لاسته راوړل کيږی لکه دمثال په توګه دماليي وضـــع کول يا دګمر کي تعريفو لوړول چې په خپل ذات کې يو اقتصـادي هدف نه دی بلکې يوه وسـيله ده چې ديو ټاکلي هدف دلاسـته راوړلو په منظور وضـع کيږي.لمړی پاليسـي : دنړيوال تجارت پاليسـي : تجارت پاليسـي لکه دنورو اقتصـادي پاليسـيانو په څير يوه مهمه اقتصـادي پاليسـي ده چې يو هيواد کولای شـي نوموړي پاليسـي دګڼ شمير اهدافو(دتادياتو په بيلانس کې توازن، دهيواد په داخل کې داستخدام دکچې لوړوالی او داسې نور)دلاس ته راوړلو لپاره په منظور پلي کړي. نوددې لپاره چې دنوموړي پاليسـي څخه په لاس راغلې موسم اودرسـت پيژندلې وي نوداسـې بايد فرض کړو چې ټولې اقتصادي پاليسيانې ثابتې دي،اوويلای شو چې دنوموړي پاليسی پرمټ يو شمير لاندې اهدافو ته لاسرسـی کولای شو.۱-دتادياتوپه بيلانس کې توازن راوسـتل۲-دخارجي توليداتو درقابت څخه دخپلو داخلي توليداتو حمايت او ساتنه.۳-دdumping policyډمپيګ پاليسی مخنيوي۴-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دصادراتو دلازیاتوالي په خاطر دپانګونې هڅونه اوتشویق۵-په ملي اقتصاد کې داستخدام او کارموندنې لوړتیا یا زیاتوالی.۶-دنویو داخلي راتوکیدلو صـــنایعو حمایت اوســـاتنه۷-دهغه خارجي نوســـاناتو ســـره چې ملي اقتصـــاد متاثره کوي مقابله کول.دنړیوال خارجي تجارت دپالیسۍ ډولونه: دنړیوال خارجي تجارت پالیسي په دوولویو برخو ویشل شوي ده ۱-دتجارت څخه دحمایت پالیســي ۲-دتجارت دازاد والی یا ازاد پریښــودلو پالیســي ده .دخارجي تجارت دحمایت پالیسي : نوموړې پالیسي ته دخارجي تجارت دکموالي یا بندیدو پالیسي هم وایي چې اساسا دتجارانو دمدرسې دافکارو څخه سرچینه اخلي کومو چې به ویل ددولت یا یو هیواد دلوړو مصــلحتونو څخه یو داهم دی چې دســرو اوســپینو زرو زیاتې ذخیري دخپل هیواد په داخل کې باید ولري.نوموړي پالیســـۍ په لنډ ډول تعریفو: دټولو هغو اصـــولو ، قواعدو، تدابیرو، اوکړنو له مجموعي څخه عبارت ده چې په مســتقیم یا غیري مســتقیم ډول یي په مټ داسې قیودات او شــرطونه په خارجي تجارت باندې دیو هیواد په حدودو کې رامینځ ته شــي ترڅو دځانګړي اقتصــادي اهدافو دلاس ته راوړلو باعث شــي.اوددې پالیســۍ وســایل عبارت دي له : دټولو هغو مستقیمو او غیري مستقیمو وسایلو څخه عبارت دي چې پواسطه یی کولای شو په خارجي تجارت کې مداخله وکړو او وکولای شو پرمټ یي ټول هغه ټاکلي اهداف چې غواړو یي په اســانۍ ســره په لاس راوړو اودا وســایل یو لړ قیودات اوبندیزونو څخه عبارت دي چې کله هم دمقدار او اندازي په څیر وضــع کیږي او کله هم په غیر له دې نه په بل شکل . چې نوموړي وسایل عبارت دي له:۱-دخارجي کرنسۍ کنترول اونظارت۲-ګمرکي تعریفي او بندیزونـه:ګمرکي تعریفي دغیرومســـتقیمو مـالیـاتو یوه نوعـه ده چې پـه مصرفي اجناسو او همدارنګه په سرمایوي یا کاروباري اجناسو باندې دیو هیواد په سرحداتو کې وضـــع کیږي که نوموړي توکي داخل دهیواد ته راننوځي او که ورڅخه بیرون درومي (صادرات او واردات) چې بیا همدغه تعریفې په مختلفو شکلونو اومختلفو اهدافو لپاره وضع کیږي لکه: دقیمت او نوعیت په اســـاس: ټولې هغه تعرفې چې دتوکو او اجناســـو په قیمتونو باندې دیوې معلومې فیصدۍ په اساس باندې وضع کیږي ورته دقیمت په اساس تعرفه وایي. چې دانوعه تعرفې په ټولو هغو توکو وضــع کیږي. دکومو قیمتونه سـره متفاوت او نوعیتونه اوماډلونه سره توپیر ولري.او ټولې هغه تعرفې چې یو خاص جنس په یوځانګړي نوع باندې دیو معلوم مبلغ په اندازه وضع کیږي ورته دنوعیت په اساس تعرفه وایي چې دانوعه تعرفې اکثر په هغو توکو وضع کیږي چې ماډلونه یا نوعیتونه یي سره تقریبا یوشان وي او قیمتونه یی ســـره دومره متفاوت نه وي ، او دتعرفې دا اخرینې نوع دلمړنۍ نوع څخه په تطبیق کې ډیر اســان ده.دهدف او غرض په اســاس باندې تعرفې: دهدف او غرض په اســاس تعرفې په دوو عمده ډولونو ویشـــل کیږي. یعنې ددولت دعایداتو دزیاتوالي په خاطر اویا هم دداخلي صـــنایعو او تولیداتو دحمایت په خاطر. نوویلای شـــوو چې ټولې هغه تعریفې چې ددولت دخزانې دعایداتو دلوړوالي په خاطر وضـــع کیږي. باید په ټولو هغو توکو او اجناســو وضـــع

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــي دتقاضــا ارتجاعيت لړ ارتجاعي وي ، داځکه چې دنوموړو توکو باندې لوړو تعرفو په وضــع کولو ســره دولت ایرادات زیاتیږي لاکن همدغو توکوته په تقاضـــا کې دومره چندان بدلون نه راځي. او س که چیرته تعریفې دځپلو داخلي تولیداتو دحمایت په خاطر وي نو باید په ټولو هغو توکو چې هیواد ته رواردیږي اودداخلي تولیداتو سره متجانس اورقابت کې وی. کیدای شـــي چې پورته دواړه تعریفې جلاجلا تطبیق شـــي او یا هم دواړه نوع همزمان په یووخت کې پلي شي. دخصوصیت په اساس تعریفې : دخصوصیت په اساس تعریفې کیدای شــي دبدلې په خاطر وي او یاهم کیدای شــي تشــویقي اویاهم کیدای شــي چې تعویضـــي بڼه اختیار کړي . دبدلې اخیســـتلو په منظور تعریفې په دې معنا چې یو هیواد دبل هیواد نه دغچ اخیســـتلو په خاطر دنوموړي هیواد څخه په واریدونکو توکو لوړي تعریفې وضـــع کړي . تعویضـــــي تعریفې په دې معنا چې کله یو هیواد وغواړي چې درقیب هیواد لخوا دډمپنګ دپالیسۍ مخنیوی یی په خپل هیواد کې کړي اوسې نو درقیب هیواد څخه په واریدونکو توکو باندې دهغو سبسیډیانو اوکومکوونو په اندازه تعریفې وضع کوي ترڅو بیرته قیمت لوړ شي اودرقیب هیواد نوموړي پالیســي ناکامه شــي نو همدغې نوعې تعریفې ته تعویضــي تعریفه وایي . غوره اوتشـــویقي هغې تعریفو ته وایی چې یو هیواد غواړي دبل هیواد ســـره خپلې تجارتي اړیکې بهتره کړي اومظبوطیکړي نو دنوموړي هیوادڅخه په راواریدیدونکو ټولو توکو او اجناسو ټیټې تعریفې وضع کوي، اوددې قسمو تعریفو څخه یواځې همغه واریدونکې هیواد ګټه پورته کوي اوبس. دمقدار او کمیت په اساس بندیزونه: لکه دکوټې سیستم quota systemدټیکس کوټــه tax quotaاووراداتو اجــازت نــامې global quota ,import licensing system او داسې نورو څخه عبارت دي . کوټا سیستم یعنې دبندیز هغه نوع ده چې په توکو باندې دمقدار اواندازې هغه ټیټ حد په ټاکلوپه شـــکل کې وي. اوس که چیرې دغه نوع بندیز په وارداتو باندې ولګول شــي نو هدف به یي ترینه په خارجي کرنسۍ باندې دتقاضـــا کموالی وي ترڅو دتادیاتو دبیلانس دعجز څخه مخنیوی وشـــي اوهم په عیني وخت کې موداخلي تولیدات دنورو رقیبو هیوادو درقابت څخه هم ســـاتلي اوســـي. او که چیرې نوموړي بندیزونه په صـــادراتو ولګول شـــي اوســـنی هدف به ترینه په داخل دهیواد کې دمســتهلیکینو څخه حمایت او ســاتنه وي. او ټیکس کوټا په دې معنا چې دولت په یو خاص واریدونکې جنس باندې دیوې ټاکلې مودي لپاره ټیټې تعریفې وضـــع کوي او کله هم چې ټاکلې موده پای ته ورسیږي نوبیا بیرته لوړوي .دوهمه پالسی :دپانګونې یا سرمایه ګذاري پالیســـي : څرنګه چی پانګونه دپانګوونکود اوږدمهاله تصـــمیم نیونی پوری اړه لری اوپه هیواد کی داقتصــادی رشــد ضــامنه ده ؛چی پواســطه یی له یوطرفه څخه په هیوادکی تولیدی ظرفیتونه معلومیږی اوله بل پلوه په نوموړي هیواد کې پانګونې ته دتصـــــدیو اماده ګې بنایي.دپانګونې درامنځته کیدو دوه مرحلې لري۱-لمړنۍ یي مثبت مرحله یادمصارفو دقبلولو مرحله ۲-دوهم یي منفي مرحله یا دمصارفو څخه دځان ساتنې مرحله.نورکس یو اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم دی هغه وایي چې ســـرمایه ګذاري یا دپانګونې مفهوم دادی چې ګوندې یوه ټولنه خپل ټوله جاري منابع خپل تولیدي ظرفیتونه او امکانات دخپل اوســني ضــرورتونو دپوره کولو لپاره قرباني کوي . بلکه دخپلو جاري منابعو (مالي منابعو یوه برخه په سرمایه وي اجناسو (ماشـینونو) لکه دتولید وسـایل ، تجهیزات، ترانسـپورټ، په تسـهیلاتو .. یا نورو هغو برخو کې مصــــرفوي کوم چې ورته په راتلونکې موده (اوږد مهاله) کې دیوطرف نه تولید لوړه وي او له بل اړخ نه ورته دزیاتي ګټې ، عاید او اقتصــــادي رفاه دزیاتوالي باعث کیږي . نودپورته عالم له نظره ویلای شــو چې پانګونه دخپلو جاري منابعو یا ســـرمایي(مالي)یوه برخه په سـرمایوي اجناسـو کې کوم چې په راتلونکې درشـد او انکشـاف اوداسـتهلاک توکو دزیاتوالي باعث ګرځي.دپانګې اچونې دپالیســۍ تعریف او هدفونه: تعریف: دملي اقتصــاد له نظره دپانګونې پالیســـي عبارت دټولو هغو قوانینو ، لوایحو اواجراتو بله مجموعي څخه دي چې پرمټ یی په ملي اقتصـــاد کې دپانګې اچونې عملیه او کچه کنترول اوواضـــح کیږي او همدارنګه دپانګې اچونې حجم او اندازه دهغې ویشـنې په سـکتورونو اومنطقو دپانګې اچونې دملکیت او دجنسـیت ټاکنه اوبلاخره دپانګونې ډول او دهغې دتمویل منابع دیوې ټاکلې مودې لپاره په ګوته کوي .دویم:دپانګونې دارزښـــت اوشـــکل ټاکونکې عوامل: ویلای شـــو دلته یو شـــمیر عوامل شـــتون لري کوم چې دپانګې اچونې ارزښـــت او دهغې دنمونې او ډول باندې اغیزه لري . نودغه عوامل باید ټول هغه کســـان او اداري چې پالیســـي جوړونکې دي ورته باید پاملرنه وکړي.الف: دموده تولید جوړښت توزیع شي دسکتورونو ترمنځ او هم داوسنی ودی اونمو اندازه (نسبت).ب: دملي سپما اندازه او هغه عوامل چې په دې تاثیر کوي.لکه : ۱-دمزدونو او عاید ســاختار او جوړښــت اوهمدارنګه ټولو هغو متوقعه بدلونونو ته کتنه۲-دنرخونو اوقیمتونو سیتم اوټول هغه بدلونونه چې طمع یي کیږي چې کیدای شي چې واقع به شـــي.۳-دپلي کیدونکې مالي پالیســـۍ او دهغې دوســـایلو (T,G)په تطبیق کې کموالی او زیاتوالی۴-دمصارفو په نوعیت اودهغې په نسبت کې بدلون۵-ټولنیز اخلاق او مروج عادتونه اوهمدارنګه دسپما انګیزه۶-دملي اقتصاد وضعیت لکه رکود اونمو یا هم دراتلونکې اقتصادي وضــــعې پــه اړه دامیـدوارۍ او انــامیـدۍ حــالـت . ۷-دهیواد ودې او پرمختــک نســـبـت اوفیصـــدي.دریم:دپانګې اچونې تیوریانې او پالیســـیانې :ددې ترڅنګ باید دپانګې اچونې پالیسـي جوړونکې ارګانونه او اشـخاص باید دپانګې اچونې په تیوریانو باندې پوه اوسـې چې پـه دې اړه ډیري زیـاتې تیوریـانې موجودي دي چې مونږ یی یو څو ترینـه پـه لنـډه توګـه یادوه۱-دکینز نظریه: چې وایي پانګه اچونه دســـود دنرخ ســـره اړیکه لري یعنې I=f(i)اچې وروسته بیا په علمي ډګر کې داخبره څرګنده شوه چې پانګونه دسود دنرخ پورې دومره زیا دتړاو نه لري څومره چې یي فکر کیده. I=I0-β(i)۲-دمعجل تیوري یا acceleratorکومه چې وایي په پانګونه اویا هم په پانګونه کې تغییرات دتولید دتغیرپورې تړاو لري معنا که چیرې تولید زیات شـي نو پانګه اچونه هم ورسـره زیاتیږي او که برخلاف تولید یا GDPکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

I=f(GDP)اچې دلته دپانګې اچونې څخه کموالی راځي نو پانګه اچونه هم ورســـره کميږي. هدف هغه خالصـــه پانګه اچونه ده يعنې net investment=gross investment – depreciationمجموعي يا ټوله پانګه اچونه منفي ترينه فرسايشات.۳-دپانګې اچونې لپاره دداخلي رصيد يا stockتيوري: په دې معنا چې پانګه اچونه دګټې داندازې سره تړاو لري هرڅومره چې پانګونې ته دګټې اندازه زياته وي په همغه اندازه ورســره پانګونه تشـــويق کيږي . او دلته ګټه عبارت ده له کاروباريا پانګونې په واسطه لاس ته راغلو ګټو retained earningاو همدارنګه هغه ګټه چې دفرسايشاتو له لارې لاس ته راځي . څرنګه چې هره تصدۍ دذخايرو ايا هم دفرسايشاتو په شکل سپما کوي. نوويلای شوچې ذخاير دګټې هغه برخه ده چې دتصدۍ دپانګې مالکانو ته نه ورکول کيږي او فرسايشات بيادهغه پولي مبالغو څخه عبارت دي چې ديوې تصدۍ لخوا په دې خاطر ساتل کيږي ترڅو پرې ماشين الات او زاړه شوي تجهيزات تعويض کړي.۴-دپانګې په اړه دنيوکلاسيکو علماو تيوري: نوموړې تيوري وايي چې پانګونه دپانګې دخدماتو قيمت پورې اړه لري کوم چې دتوليد قيمت پورې تړلې وي.

The conventional and modern theory of investment, where investment is determined by the price of capital service in relation to the output prices.

اوبيا همدغه دپانګې دخدماتو قيمتونه په خپل وار سره دسرمايوي اجناسو دقيمت اودسود نرخ او دکمپنيو دعوايدو باندې دمالي فيصدي پورې تړلې دي.

The price of capital services depends in turn on the prices of capital goods, the price of tax and the price of tax treatment entering the business sector. thus, the change in output or the price of capital services related to output prices changes the required investment.

دپانګونې منابع: دکورنيو(وګړو) سپما، دتصديو سپما، ددولت سپما، اودخارج سپما.دريمه پاليسي : دعايد عادلانه ويش: ويش:په توليد کې دهرشخص دمتناسبې ونډې څخه عبارت دی چې په خپله يې شـخص اويا يې دهغې وسـايل توليدوي.يعنې عايد بايد عادلانه وويشـل شي.څلورمه پاليسي : مالي او پولي پاليسي : پيژندنه کلاسيکو اقتصادي علماوو داسي انګيرله چې په يو اقتصاد کې تل کامل استخدام منځ ته راتلای شي . دوی داسي ويل که چيرې اقتصاد خپل سرته پريږدو بيکاري خپله له منځ نه ځي. بحران نه رامنځ ته کيږي.چې په همدې توګه دانفلاسـيون درامينځ ته کيدو امکانات هم له منځه ځي.په دې معنا چې دولت بايدپه اقتصاد کې لاسوهنه ونه کړي.اما کله د۱۹۳۰کال دبحران نه وروسته کينز راپاڅيدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دولت نه يی لاسـوهني غوښـتنه وکړه. وروسـته کينز له غو ښـتني داخبره په مکمله توګه درک شوي چې يو هيواد او يا هم دنړۍ په کچه داقتصادي ثبات درامنځ ته کيدو لپاره اوياهم دثبات حالت دســاتلو لپاره ددولت لاســوهنه ډيره اړينه ده.ځکه چې کله په يو اقتصـــاد کې دبيکارۍ ، قيمتونو پرشـاپاتې اقتصـاد ، دعايد غيرعادلانه ويش اوداسـې نور بحرانونه رامنځ ته کيږي ددولت مداخلي پرته له منځه نه شي تللای . اوخبره دلته ده چې دابحرانونه به دولت څنګه له منځه وړي.؟ځواب مودادی چې دولت له دوه مهمو سـياسـتونو څخه کاراخلي ترڅو په لنډ مهال او اوږدمهال کې اقتصـادي بحرانونه سـره مقابله وکړي. چې دادوه سـياسـتونه مالي پاليســي اوپولي پاليســي دی . چې مونږ په دې برخه کې مالي پاليســي دهغې اهداف او دهغې اصولو باندې رڼا اچوو.مالي پاليسي مفهوم او پيژندنه: -مالي پاليسي اوږدمهاله پروسه ده چې په اوږده موده کې ددولت مصارف او عوايد تنظيموي-مالي پاليسي ددولت دمصارفو او ماليا‌تو دشکل دهی (بڼه ورکوني) پروسه ده ترڅو دولت پرې ټاکلو موخو ته ورسيږي.- پروفيســور لايندهالم وايي چې مالي پاليســي يوه پروســه ده چې دمعينې مودې لپاره ددولت عوايد او مصارفو جوړښت تعقيبوي.W leeوايی چې مالي پاليسي په اصل کې لاندې برخې ترمطالعې لاندې نيسـي .۱-دمالياتو طرز۲-ددولت دمصــارفو طرز۳-ددولت دپور اخيسـتنې طرز۴-ددولت دپورونو اداره کولو طرز.دمالي پاليســـی وســـايل: هغه برخې دي چې دولت دهغو له لارې ديو هيواد په اقتصـــاد کې مالي پاليســـي پلي کوی کله چې دمالي پاليســـی په وســـايلو يا عناصـــرو خبري کوو نو لاندې برخې دي چې دمالي پاليســـي عمده وســـايل تشکيلوي.۱-ددولت مصارف ديو هيوادپه اقتصاد کې ۲- ددولت لخوا مستقيم او غير مستقيم ماليات. ۳-تمويلي کســـر : دمثـال پـه ډول کلـه چې دولت قرض اخلي يـا هم نوی نوټونـه چاپوي۴-ســبســايدي ۵-انتقالي تاديات لکه تقاعد، دبيکارانو لپاره معاشــات، ســکالرشــيپ مصارف. دمالي سياستونو موخې : دمالي پاليسي موخې په اوږده موده کې تحقق مومې هغه موخې دي چې يو هيواد يی دمالي پاليسـي په مرسـته داقتصـادي سـتونزو په نوم پيژني او له مينځه يي وړي داموخې تل په اوږده موده کې لاسته راتلای شي چې ډيره دقيقې څيړني او ځيرکتيـا تـه اړتيـا لري چې پـه لانـدې ډول دي ۱-دقيمتونو ثبـات۲-ددولـت دمصــــارفو دځرانګوالی طرز ټاکل يعنې مثلا دولت غواړي دپترول اســتعمال کم کړي نو ماليه پري زياتوي يا بيې لوړوي چې خلک متبادل جنس استعمال کړي لکه دسون ګاز اوداسې نور۳- داستخدام دکچې لوړوالی۴-دعايد عادلانه ويش۵-اقتصـادي پرمختيا۶-دتادياتو بيلانس دکسـر څخه مخنيوی.دمالي پاليسـي اصـول:لومړی : په سـوداګريز دوران کې دمالي پاليسـي اصـول لکه مترقي مالياتو سيستم۲-دبيکارانو رفاهي ورکول۳-دزراعتي محصولات حمايوي پاليسي . دملي عايد په توزيع کې دمالي پاليسی اصول: (انفلاسيون،ډيفلاسيون،اومالي پاليسي)لومړي ډيفلايسوني خلا اوددولت مصارفاتي اصل: کله چې په يو هيواد کې ديفلاسيوني خلارامنځ ته شي نو دولت ته پکار ده ترڅو Gيعنې ددولتي مصـارفو کچه پورته کړي ترڅو پيسې دوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داخلي شي داچې دولت وغواړي داخلا ډکه کړي ترڅو کامل استخدام رامنځ ته شي باید مصارف ترسره کړي .دوهم ډیفلاسیوني خلا اوددولت مالیاتي اصل: کله چې په یوهیواد کې دکامل استخدام په لوري دولت قدمونه ږدي نو مالیات هم یوه ډیره اړینه لاره دی کله چې ډیفلاسیون حالت وي نو دلته دولت مالیات کموي ترڅو دخلکو په عوایدو کې ډیروالی راشي کله چې عواید ډیر شي مصرف اوورسره پانګه اچونې ته میلان ډیریږي.دریم په انفلاسیوني خلا کې ددولت مصارفاتي اصل: کله چې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي داسې یو حالت دي چې ډیرکم ثبات لري او بیرته نزول کوي چې دبحران په لور درومې . چې دلته دخلکو عواید ډیر لوړځي اوتصدی نه شي کولای تقاضا مرفوع کړي دلته تصدۍ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي کله چې تصدۍ تولیدي منابع ونلري کارګران له کاره باسې چې بیرته دخلکو عاید کمیږي له دی سره په ملي عواید و کې کموالی راځي نو دلته دولت ته ضرورده چې دانفلاسیوني خلا له مینځه یوسې. اما داخلا باید ډیفلاسیون برعکس له منځه ولاړشي دولت باید مصارف ودروي ترڅو خلک افراطي عواید کنترول شي ترڅو تصدۍ تقاضا په خپله عرضه مرفوع کړای شی. څلورم : دانفلاسیوني خلا دډکولو لپاره ددولت مالیاتي اصل: کله چې یو هیواد کې انفلاسیون رامنځ ته شي هغه ددې له امله چې اقتصاد بوم حالت ته ورسیږي دمنابعو کمبود سره مخ کیږي چې دخلکو دلوړعاید له امله راولاړه تقاضا تصدۍ نه شي مرفوع کولای نو دولت بایدعواید راکم کړي ترڅو دخلکو تقاضا کمه شي او تصدۍ وکولای شي په شته منابعو تقاضا مرفوع کړي .ددې لپاره دولت باید په لوړعاید مالیات زیات کړي . داچې مالیات زیات شي ورسره عواید کمیږي چې ورسره مصرف ته میلان کمیږي. پنځم : دډیفلاسیوني خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل: کله چې اقتصاد کې ډیفلاسیون منځ ته راځي دولت باید یو څه پیسې دبیلابیلو لارو دوران ته داخلي کړي ترڅو په ګردش راشي اوداخلا ډکه کړي له دې لار و موډیري لاري ولوستلي اویوبله طریقه چې پیسې دوران ته ورګډې شي دتقاعدې معاشات ، بیکارانو معاشات، خیرات ، اعانه،زکاتونه، صداقات، اوداسې نورې لارې دي چې ددولت او خلکو لخوا دټولنې دوران ته ورګډیږي . چې دابايد دولت محاسبه کړي کله چې داپیسې دوران ته داخلیږي نو دلته دملي عاید کچه پورته کیږي ورسره تقاضا پورته ځي چې دتصدیو دعرضې لپاره لاره هواروي تصدۍ خلک په کارګماري اوداګړي په حرکت کې راځي .داچې څنګه دابیلابیل مصارف دوران ته ننوزی عیان لکه د دولت نور مصارفKROهغه ضریب دی چې له مخې یي یادشوي تادیات په ملي عاید کې بدلون راولي . شپږم : دانفلاسیونې خلا په ډکولو کې ددولت دانتقالي تادیاتو اصل:کله چې په یو هیواد کې اقتصاد بوم حالت ته رسیږي نواقتصاد کې ملي عواید ډیریږي چې تقاضا ډیره پورته ځي او دتصدۍ دمنابعو له کمبود سره مخ کیږي. دلته کومه خلا چې رامنځ ته کیږي . ددولت دنده ده ترڅو داخلا داسې له منځه یوسې ترڅو دملي عاید دکمبود په مرسته تقاضا کنترول کړي ترڅو عرضه وکولای شي راولاړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضــه مشـبوع کړي نودلته دولت باید انتقالي تادیات کم کړي ترڅو ملي عاید کم شــي او ورسره تقاضـا کمه شـي .پنځمه پالیسـي :دمالیاتو پالیسـي. شپږمه پالیسـي : دودې پالیسـي: - کلانترین خطر برای اینده افغانســتان امروز بیلانس واردات اســت. ازدوومليارد زیاتر مواد غذایي وارد میکنم ، وازیک ملیارد ډالر مواد ســاختماني ومواد دیګر واردمیکنم ، یک ازین مواد ضرور نیست که ازخارج وارد شود. ــدافغانستان یو ښارهم منظم ترانسپورت نه لری- افغانستان یو ښار دکابل په شمول تراوسه پورې دکثافاتو صحیح اودرست مدیریت نه لري- دافغانســتان یو ښــار هم د کابل په شـمول خپل کلني عواید په اســاسـيتوګه اوواضـح توګه نه ښايي-شپږ. مختلفې اداري دکابل په ښاروالۍ کې شتون درلود ترڅو دنوموړي ښاروالۍ عواید راجمع کړي- ۷۵۰ ملیون ډالر بـه دراتلونکې کـال پـه بودیجـه کې یواځې دښــــاري ترون دپروګرام لپاره تخصیص شي ترڅو د شارونو توازن رامنځ ته شي.په پرمختایی هیوادو کې داستخدام سیاست هدف داستخدام دسطحې لوړوالی دی او په پرمختللو ملکو کې داستخدام دسیاست هدف بیا داستخدام دسطحې ټیټوالی مخنیوی کول او یا هم کامل استخدام حالت څخه ساتنه کول دي .نو په پرمختیایی هیوادو کې داستخدام سطحې لوړوالی لپاره دخلکو مهارتونه اودپوهې سطحه باید لوړه شـي ، ترڅو خلک دکار لپاره اماده شـي چې داکړنه اوږدي مودې ته ضــرورت لري. په پرمختللو هیوادونو کې هڅه دا وي چې داســتخدام دســطحې کنترول لپاره دپانګې اچووني سیاسـت تعقیبوي. داسـتخدام سـیاسـت داهم دی چې دتولنې هغې کاري قوي ته چې دکارکولو هیله لري دکارمحل پیداکړي.نظمي سـیاسـت اقتصــادي نظام ته شـکل ورکوي داقتصــادي فعالیتونو لپاره حدود ټاکي او جریانې سیاسـت داقتصــادي سیاسـت هغه تدابیر احتوا کوي چې ددې سیاسـت په واسـطه اقتصــادي جریان عملیه کې مداخله صـورت نیسي او داقتصادي جریان په مستقیم او غیرمستقیم ډول تر تاثیر لاندې راولي.نظمي سیاست دلوبې لپـاره قواعد ټـاکي اوپـه داســـي حـال کې چې جریـانې ســـیـاســـت دلوبې حرکـات انجاموي.دبازار اقتصـــاد په نظام کې نظمي ســیاســت لمړیتوب لري اواقتصـــادي نظام باید دارنګه تنظیم شي چې دټولنې ضرورت وړاقتصادي نتایجولاسته راوړنه کې ددولت اقداماتو ته کم ضرورت احساس کړي اوپه بازار کې جریانې سیاست مداخلات هغه وخت صورت نیســي چې بازار خپله اداره یا هیڅ او یا په کافي اندازه فعالیت ونکړای شـــي. اودعرضـــه کوونکو او تقاضــا کوونکو ترمنځ رقابت مطلوب اجتماعي نتایج لاسـته رانه وړي لکه دعاید غیرعادلانه ویش او صحې ځانګې محصولاتو قیمتونو لوړوالی.نظمي سیاست دنده لري څو په قواعدو یو دوامداره سیسـتم چې په موجوده قوانینو متکې وي ایجاد اوپه کاراچونې سـره یي په اقتصــادي ژوند کې عملي کړي. دبازار په اقتصــاد کې نظمي سـیاسـت لمړیتوب لري دنظمې سیاست دشکلدهی ځانګې عبارت دي له ۱-پلان جوړوني، رهبري او داقتصــــادي جریاناتو انســـجام ، دتصــــدیو او کورنیو قانون، مالي قانون ، او پولي قانون، دبازارقانون ،دمالکیت قانون او بلاخره دخارجي اقتصــاد قانون دنظمې سـیاسـت جوړونې اصـلي مرجع

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقننه قوه، جوړوي.جرياني سياست دنظمي سياست خلاف داقتصادي جريان په فعاليتونو کي مداخله کوي. دجرياني سياست تطبيق تدابير ساحات له منفرد اجناسو او عواملو بازارونه، اقتصادي سکتورونه يا په مجموع کي ملي اقتصاد څخه عبارت دى . ددې سياست اصلي پلي کوونکي اجرايه قوه ده چې هڅه کوي څو اقتصادي جريانات اوياقتصادي جرياناتو نتايج په لنډ مهال اويامنځ مهال موده کې دبازارد قيمتونو په تعين، دمالياتي په نرخونو تغيراتو ، دربحې په سطحې نرخونو په تغيراتو اوانتقالي تاديات په واسطه ترتاثير ياغيزې لاندې راولي. اکثراوخت جرياني مداخلات دمنابع ناسم ويش اونامطلوب جريان نتايج منځته راوړي چې دوباره مداخلاتو ته اړتيا پيداکيږي او دنظمي سياست ځانګړي تدابير : مستقل مرکزي بانک ايجاد، دکارحمايت قوانين او تطبيق،چاپيريال ساتني قانوني اصلاحات دپانګې اچونې داستهلاکاتو توقعات سنجش امکانات اوداسې نور .مثلا دچاپيريال ساتنې په موخه دموقت وخت لپاره دموټرو او عراده جاتو ګردش بنديز دجرياني سياست تدابير دي په عملي اقتصاد کي نه شي کيدلاى چې نظمي سياست دجرياني سياست څخه دقيقا جداشي. ځکه اقتصادي او اجتماعي اهداف دحدودې شرايطو په وضع کولو سره اوهم دمستقيمو مداخلاتو له لارې لاسته راځي.په ۱۹۱۴م کال څخه اقتصادى سياست دکاملې کلاسيکې ازادئ په اساس انجاميده درقابتي نظام رامنځ ته کولو لپاره دوالتروايکن اوونظرونو شرطونه: دبازار شکل يا جوړښت۲-دپيسو دارزښت استقرار۳-بازارته دداخليدو ازادي۴خصوصي مالکيت ۵-دقرارداد ازادي ۶-شخصي ملکيت مسوليت او منفرد اقتصاد ګډ تاوويکونو مسوليت۷-يوه دوامداره او مرتبط اقتصادي سياست چې انساني بې اطميناني له منځه يوسي. داستخدام سياست نظمي تدابير کولاى شو په لاندې برخو تقسيم کړو:۱-دکاربازار دنظام قواعد۲-دکارحقوق۳-ملاتړ۴-دکارمبارزه ددې لپاره چې تصديو او کارګرو ترمنځ اړيکې قوي شي نو دبازار دنظام قواعد بايد عملي شي او دبشري پانګې دتصاعد لپاره بايد يو لړ دبازار نظام نظمي قواعد رامنځ ته کړې چې لاندې دي ۱-دکارعايد : بايد مناسب وي ترڅو دواړه خواوي پرې راضي وي او دکارعايد سطحه ژوندسطحه تامين کړې ۲-دکارخطرات: په دوه ډوله دي ۱-جمعې ۲- عادي : عادي خطرات هغه خطرات دي چې په روزمره توګه ژوند کې رامنځ ته کيږي لکه بوډاوالى مريضـــي او نورجمعې هغه دي چې په ناڅاپې ډول رامنځ ته کيږي نو ددې لپاره لکه نوساني انحراف بايد يو لړ قواعد وضع شي او دخطراتو مخنيوي وشي ۳-کاريو متاع(جنس)ونه شميرل شي ځکه چې کار تخصص ته اړتيا لري ۴-دوظيفي انتخاب په دې معنا چې کارګر ويره لري چې که دا کار انتخاب کړم نوپه راتلونکې کې به په دې کې پاتې کيږم نوبايد يو لړ قواعد وضع شي.

د عامه مالي چارو بنسټونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي چارو (finance)او ماليې (tax)مفاهيم يو له بل څخه دجلا كيدو وړ دي دبيلګې په توګه ماليات هغه ورکړې دي چې ددولت لخوا دطبيعي او حقوقي شــخصــيتونو پرعوايدو او شتمنيو باندې وضـع كيږي.حال داچې عامه مالي چاري دعايداتي سرچينو موندل او تدارک كول دي اوددولت په واسطه دټولنې داړتياوو دپوره كولو په خاطر دهغوی لګول دي .ترهلي: وايي : مالي علم هغه يو خپلواک علم دی چې دبحث موضـــوع يې ددولت مالي اقتصـــاد دی مالي علم ددولت دمالي اقتصــاد په هكله له دوو موضـــوعاتو څخه خبرې كوي. مالي علم په كوم مفهوم ســره ددولت له مالي اقتصــاد څخه بحث كوي په دې هكله دوه نظريات شـــتون لري١-مالي علم دهنردعلم په توګه: دپخوانيو نظرياتو له مخې مالي علم ديوه ديســـيپلين په توګه پيژندل شـــوی او ديوه هنر دعلم په توګه دمالي اقتصـــاد په موخو باندې دملي اقتصـــاد علمي ســـپارښـــتنې او وينا كول تطبيقوي او په دې توګه ددولت دمالي اقتصـــاد ســـتونزې هواروي. او دانظريه په ١٨٣٠ څخه مخكې ترســـترګو په هغې وخت كې لامالي علم څا دخپلواک علم په توګه نه پيژنده او په شـــلمه پيړۍ كې بيا دالاړه له منځه٢-مالي علم ديو خپلواک علم په توګه: ددغې نظريې سره سم مالي علم ديو سيستماتيک نظري علم دی چې لكه دبل هر علم په شـــان ديو مشـــخص معرفت او دپوهې دموضـــوع لرونكی دی چې دمعرفت له دغې موضوع څخه په ګټه اخيستنې سره كيدای شي دمالي اقتصاد ديوې خالصې تيورۍ دپرمخ بيولو لپاره كارواخلو او دهغې په مرســته ددولت دمالي اقتصــاد ســتونزې هواري شــي. كله چې دولت خپلو تشــبثاتي چارو په اډانه كې اجناس او خدمات توليد او هغه بازار ته عرضــه كړي نو دغو هڅو په ترڅ كې دخصــوصــي اقتصــاد دسيال په توګه واقع كيږي. نو ځكه دهغو پربيو او كيفيت كميت او توليد باندې اغيزه همدارنګه كله چې دولت له وګړو او موسساتو څخه په بيلابيلو بڼو ماليات ترلاسه كوي نودهغو په واسطه په سيده توګه دموســساتو او اشـخاصـو دلګښـت اندازه سپما اودپانګې دجوړيدو امكانات اودپانګونې اندازه تراغيز لاندې راولې ددولت دمالي اقتصاد دغه ډول اقتصادي اغيزې په خصوصي موسساتو اوافرادو باندې يو اړخيزه بڼه نه لري بلكې بلمقابل خصــوصــي اقتصــاد هم دمقابل لوري په توګه ددولت په مالي اقتصــاد باندې خپله اغيزه اچوي دبيلګې په توګه دخصــوصــي اقتصــاد فعاليتونه كه ددولت له اقتصادي فعاليتونو سره سيال په توګه دودې او كه ددمتمم و همكار په توګه وي په هر حالت كې ددولت په اقتصـادي فعاليتونو باندې اغيزې لري كله چې موضـوع ددولت دمالي اقتصاد دپلوه ګورو نو ليدل كيږي چې دخصوصي اقتصاد دفعاليتونو كميدل او زياتيدل دخصـــوصـــي اقتصـــاد دعوايدو دكمبود او زياتيدو لامل كيږي او داخپله ددولت په مالياتي عوايدو باندې اغيزه كوي ددې معنا داده چې دخصـــوصـــي عايد زياتوالی ددولت دعوايدو زياتوالې امكان برابروي خو دخصـــوصـــي عايدو كمښـــت ددولت دمالياتي عوايدو دكمښـــت لامل كيږي. دمالي علم دندې دادي چې ١-ددولت دمالي اقتصـــاد ماهيت توضـــيح كول٢-دبيلابيلو هيوادونو مالي اقتصـــادونه هم دتوضـيح او وڅيړي٣-په دې هكله څيړنه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمالي اقتصاد دپام وړ موخې په واقيعت کې ترکومه بريده پورې تطبيق او ترلاسه شوي دي
۴-ددولت دمالي اقتصـــادي تدابيرو دعملي کولو اغيزې چې په اقتصـــادباندې کيږي، په کره
ډول تحليل او ارزول. عامه مالي چارو لپاره اړتيا: ځکه احساس شوه چې په هر هيواد کې
ديو شـمير ټاکلو موخو ترسـره کول چې په حتمي توګه ضـروري بريښـي بايد ددولت له خوا
وشي لکه سياسي موخې امنيتي او دفاعي چاري حقوقي مسايل او اقتصادي مقاصد اواهداف
لکه دزيربنا ګانو جوړول دلويو لارو جوړول دبندونو او ويالو کيندل دعلمي او تحقيقاتي
موسســاتو جوړول روغتيايي تاسيســات او نورعام المنفعه تاسـياسـات . دولت هغه وخت
تشبثاتيعوايد لاسته راوړي چې لکه خصوصياقتصاد په شکل په توليدي فعاليتونو لاس پورې
کړي اجناس او خدمات توليد او بازار ته يي عرضـه کړي او دهغو په بدل کې عايد ترلاســه
کړي له دې امله چې ددولت لکه دخصوصي اقتصاد په شان تشبثاتي عوايد دخپلو فعاليتونو
په بدل کې ترلاسـه کوي او جبري بڼه نه لري بلکې دبازار له طريقه او په اختياري ډول يي
ترلاســه کوي . نو ځکه تشـبثاتي عوايد ددولت داصـلي عوايد په نوم ياديږي. دولت خپل يو
شــمير نورمالي وســايل په اجبارې توګه او له خپل قدرت څخه په اســتفادې ســره دبيلابيلو
مالياتو داخيســتلو له لارې دمحصــول او ونډو له طريقه ترلاســه کوي چې ددولت دغه ډول
عوايد ددولت داشــــتقاقي عوايدو په نامه ياديږي. دالمان هيواد نامتو پوه ګيرلوف : دولت
دمالي اقتصـاد مولديت او اجرات له کريديت سـره تشـبيه کوي دبيلګې په توګه دکريديت په
واســـطه پولي او مالي وســـايل له پس انداز کوونکو څخه متشــــبثينو او پانګه اچونکو ته
ورليږدول کيږي او دپانګونې لپاره په کاريږي دعامه مالي چارو اهميت۱-دلګښـــتونو لپاره
کافي دتمويل منابع درلودل۲-ددولت دلګښـتونو او عوايدو ترمنځ تعادل۳-دلګښـتونو په برخه
کې سـپما کول. لکه هغســـي چې ددولت په عايد کې زياتوالى ددولت دمالي بنســټ دپياوړي
کيدو لامل شـــي او دولت په دې باندې توانمند کوي چې دخپل مالي اقتصــــاد دفعاليتونه پراخ
کړي او دولت په لګښتونو کې داقتصادي پرنسيپ تطبيق کيدل ياني په ډيرلګښت سره دولتي
ټاکلي پروژي عملي کيږي.اوددولت په لګښـتوونو کې دسـپما لامل شـي اودولت په دې باندې
توانمند کړي چې په دغو سـپما کړل شـويو پيسـو باندې يوه بله کوچنۍ پروژه ، يا دهغې يوه
برخه تمويل کړي چې په دي توګه به ددولت په لګښتونو کې سپما او صرفه جويى په حقيقت
کې ددولت په عوايدو کې يو ډول زياتوالى هم په سـيده او هم په ناسـيده توګه راولې. مالي
علم له نورو اجتماعي علومو ســـره ډيرې نژدې اړيکې لري نوځکه داډيره ســـتونزمنه او
ناممکنه خبره ده چې ددولت دمالي اقتصاد ستونزې داقتصادي تيوريګانو له مرستې پرته حل
شـي . ددولت دمالي اقتصـاد اغيزې په مجموعي اقتصـاد باندې په خپله ددولت دمالي اقتصـاد
داغيزو په اندازه ژورې او مهمې دي . ددې معنا داده چې څومره چې ددولت دمالي اقتصـــاد
ونډه او سـهم څه په نسـبي اوانډوليزه توګه او څه هم په مطلق ډول دشـلمې پيړۍ له پيل څخه
بيا تراوســـه پورې زياتره هيوادونوکې زياتوالي موندلى . يعنې ملي عايد دانډول ســـره ســـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پراخه شوی.دبودجې توازن دغه اصل دپرنسیپ له مخې مطالعه کیږي هغه وخت دعمل په ډګر کې عملي کیدای شي چې ددولت دلګښتونو په اړخ کې هم له اقتصادي پرنسیپ څخه کارواخیستل شي داځکه که چیرې ددولت په لګښتونو کې اسراف وشي اولازمه پاملرنه ونه شي ممکن ددولت دعوایدو زیاتیدل به هم دپلان شویو مصارفاتي پروژو لپاره بس نه شي او داقتصادي پرنسیپ مطابق به ورته ونه رسیږي او په پایله کې به یو شمیر لګښتي پروژې پرته له تطبیق کیدو څخه پاتې شي یا به پوره نه شي. دبحران او اقتصادي ډب یا رکود په حالت کې ددولت دندې داقتصادي او ټولنیز حالت دښه والي په خاطر زیاتیږي نو ځکه لګښتونه هم زیاتیږي داقتصادي رونق حالت کې دخصوصي اقتصاد دفعالیت او پرمختیا لپاره لار هواروي اوددوي دګټو وټو زیاتوالي امکان هم ډیر وي نوځکه دولت زیاتو لګښتونو ته هیڅ اړتیا نه شته . دمرکنتلست دولت داقتصادي مهم سیاست په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس ته رسیدل او چې دغه موخې ته درسیدوپه خاطر په مجموعي توګه اقتصادي چاروکې ددولت لازیاتې مداخلې ته اړتیا وه خو په خاص ډول لاندېنیو چاروته۱-داستخدام دکچې لوړول اودهیواد دننه دتولید داوچتولو په خاطر ددولتي تصدیو تاسیس او پیاوړي کول ترڅو په دې توګه صادرات زیات او واردات کم شي اوپه پایله کې یې دسوداګرۍ مثبت بیلانس ترلاسه شي۲-خصوصي متشبثینو ته په سیده او ناسیده توګه دمالي او پولي مرستو او انحصاري امتیازاتو دورکولو له لارې دخصوصي صنایعو پیاوړي کول۳-دصادراتو دګمرکي تعرفي دوضع کولو له طریقه دپخو او نیم کاره موادو دصادراتو مخنیوی ترڅو دغه توکي دهیواد دننه په کورنیو صنایعو کې په کارتمامه اوپخو محصولاتو بدل شي او په دې توګه له کورنیو خامو توکیو څخه اعظمي استفاده وشي ۴-په واردونکو صنعتي محصولاتو باندې دډیر اوچت محصول وضع کول ترڅو دوارداتي محصولاتو راتګ منع او په دې توګه دهیواد داسعاري ورکړو اندازه کمه شي۵-دکارتماموپه صادراتو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول ټاکل ترڅو صادرات ښه پیاوړي او وهڅول شي او دهغو له طریقه ددولت اسعاري سرچینې پیاوړې شي ۶-له بهرڅخه په واردو شویو خامو توکو باندې ډیر لږ ګمرکي محصول کیشودل ترڅو دخامو توکو دواردولو دهڅونې لامل شي او دهیواد دننه په کارتمامو پخو موادو پروسیس شي. دمرکنتلستانو سیاست بنسټیزه موخه په سوداګرۍ کې مثبت بیلانس وه.دروسیې نامتو عالم (ن ـــګ ـــیچیف) دمالي علم دندې داسې توضیح کوي : دپولي زیرمو او عایداتې سرچینو رامنځ ته کیدل او شکل۲-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو ویش او لګول۳-دپولي زیرمو او عایداتي سرچینو دویش کنترول کول. اوس ددې لپاره چې دولت خپلې ورسپارل شوې دندې ښې ترسره کړي باید کافي اندازه مالي وسایل ورسره وي اودولت دغه مالي وسایل په بیلابیلو بڼو او ډولونو په لاندې توګه ترلاسه کوي۱-ددولت تشبثاتي عواید۲-محصول او وندې۳-مالیات۴-جریمې۵-داړتیا پرمهال او وخت سره سمې ددولتي شتمنیو او جایدادونو پلورل او ددولتي خدمتونو عرضه کول۶-دکورنیو او بهرنیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورونو اخيستل۷-دبهرنيو او كورنيو بلاعوضونو مرسته ترلاسه كول. دولت هغه وخت تشبثاتي عوايد ترلاسه كولای شي چي كله دخصوصي اقتصاد په شان په توليدي فعاليتونولاس پورې كړي اجناس او خدمات توليد او عرضه كړي. او دهغو په بدل كې عايد ترلاسه كړي. دخصوصي او دولت دمالي اقتصاد ترمنځ توپير ۱-دپلان جوړونې له پلوه توپير۲-دګټو ترلاسه كولو له پلوه توپير۳-ددندو له پلوه توپير۴-داحتياجاتو دپوره كولو له پلوه توپير۵-دلګښتونو او عوايدو دمخكې وروسته والې له پلوه توپير۶-دعوايدو دچمتو كولو له پلوه توپير۷-دتوليد دماهيت له پلوه توپير۸-دخدماتو دجبران له پلوه توپير ۹-دنافعيت او دهغه دسنجش له پلوه توپير.مالي علم ددولتي فعاليتونو داغيزو دتحليل او تشريح او دځانګړو موخو سره سم دهغه ډير ښه سمبالول او معقول تنظيم كول دي مالي علم دوه برخې لري ۱-مالي سياست۲-مالي تيوري. دمالي علم تحقيق او څيړني موضوع نه يوازې دكورني مالي اقتصاد څيړنه ارزونه تحليل او ارزيابې كول او توضيح كول دی بلكې دنړيوال مالي اقتصاد دستونزو څيړنه او تحليل كول هم دي ترڅو دهغوي له لوری څخه دداخلي مالي حالت او وضعيت دښه كولو په خاطر ګټه واخيستل شي دSonnenfelsله نظره سره سم مالي علم دهغوژورو بنسټونو مجموعه ده چې له هغو سره سم ددولت عوايد په ډيره شه او ګټه وره توګه ترلاسه شي. هنريش راو: چې په ۱۹۳۰ م كال كې يې په لومړي ځل اقتصادي علوم په دوو برخو يا نې ملي نظري اقتصاد او مالي علم اوداقتصادي سياست باندې وويشل وايې چې مالي علم هغه پوهه ده چې دهغې په واسطه ددولت اړتياوي په مادي وسايلو سره په ډيره ښه بڼه بشپړې شي . مالي علم هغه خپلواک علم دی چې دهغې دبحث موضوع ددولت مالي اقتصاد دی دلته به ددولت له مالي اقتصاد څخه موخه دعامه وسايلو اقتصاد وي.دليبرال اقتصادي نظام يا داقتصادي خپلواكی غوښتني دنظام يوه مهمه ځانګړتيا چې كلاسيكو پوهانو هغه غوښتله داوه چې په اقتصادي چارو كې ددولت نه لاسوهنه وي او داقتصادي فعاليتونو نوښتونه دي خصوصي افرادو ته پريښودل شي . ددوې دفلسفي مطابق كه چيرې افرادو ته په اقتصادكې ازادې وركړل شي ، نو دټولنې هروګړی به دخپل وس سره سم دخپل استعداد مطابق يو كاروبار ځانته غوره او پيل كړي. دلزالي له نظر سره سم چې ددغه ډول نظام يو كلک پلوی وه دولت بايد داقتصاد په ډګر كې ساختماني دندې يعني توليدې فعاليتونه ترسره نه كړي بلكې داقتصادي نظم دداډمنتيا لپاره صرف انتظامې دندې پرمخ بوځي. ادم سميت دليبرال اقتصاد پلوی داسې نظر وركړی دولت بايد په اقتصادي چارو كې دنورو ترڅنګ زيربنايي تاسيساتو دندې پرمخ بوځي. چې انفرادي وګړي دغه ډول زيربنايي ساختمانې دندې نه ترسره كوي . دمركزي پلان جوړونې اقتصاد: كې دتوليدې وسايلو ددولتي كيدو له امله دټولنيز محصول زياته برخه په سيده توګه په دولت پورې اړه پيداكوي. دټولنيز محصول ويش په خلكو باندې ددولت له خوا تټاكل شوي عايد سر ه سم ترسره كيږي. او بيې هم ددولت له خوا تټاكل كيږی. دمركزي پلان جوړونې په اقتصاد كې چې مستقيم يا سيده ماليات له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولتي تصـديو څخه اخيسـتل کيږي ددولت دمالياتي عوايدو اصـلي او غوښـنه برخه جوړوي چې په عمومي توګه ددولت دغه ماليات په دوو بنو يو يي له توليدي تصديو څخه په توليداتو باندې ماليات دي او بله يې له خدماتي تصديو څخه په خدماتو باندې ماليه اخيستل دي دماليي سـنجولو بنسټ دفعاليت ځايونو دخرڅلاو دوران دی .دمرکزی پلان لرونکې اقتصـادي نظام هيوادو کې ددې عوايدو ډيره برخه دملي شويو شتمنو څخه ترلاسه کيږي او مالياتي عوايد په هغو کې ډيره لږه ونډه لري او ددولت دبودجې په تمويل کې يې برخه کمه وي . دمرکزي پلان جوړونې اقتصـــاد لرونکو هيوادونو کې ددولت بودجه له پلان ســره ســمه ديو شــمير پرنسيپونو له مخې ترتيبيږي او بيا تطبيق کيږی چې دغه اساس پرنسيپونه ياصـول دادي ۱-دبودجې عمومي پرنسيپ(دتوازن پرنسيپ)دبودجې جوړونې صرفه جويي پرنسيپ دمالي پلان جوړونې او ديموکراتيـک مرکزيـت دوحدت پرنســيـپ) *دبودجې اختصـــاصـــي پرنســـيپ(دبودجې دوحدت پرنســـيپ)دبودجې دکامل والی او هدف پورې مربوط والی پرنسـيپ)؟؟په مداخلي (مداخلوي) اقتصــادي نظام کې يعنې په اقتصــادي چارو کې ددولتي فعاليتونو دورځ په ورځ زياتيدونکو لاسـوهنو په صـورت کې چې دليبرال اقتصـادي نظام يو تعديل شوی شکل دی . ددولت دمالي اقتصاد دفعاليتونو دترسره کولو لپاره پراخه ساحه شته چې له هغې ســره ســم ددولت دمالي اقتصـــاد حجم او ســـاحه هم پراخيږي. دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې دبودجې دتوازن اصـــلي علت دادی چې دبازار اقتصـــاد لرونکو نظامونو کې دبيو او عوايدو دبدلون ددولت په بودجه کې هم بدلون راولې او له اقتصـــادي شرايطو سره سم ددولت دبودجې دتوازن کله کسر او کله مازاد سره مخامخ کوی حال داچې دمرکزي پلان اقتصـاد لرونکو نظامونو کې لکه مخکې چې وويل شـو پورتنې دواړه کميتونه ددوې له خوا ټاکل کيږي نو ځکه ثابت هم پاتې کيږی. په مختلط اقتصادي نظام کې هم ازاد بازار يعنې دشخصي ملکيت لرل او شخصي تشبثاتو شته او قانوني رسميت لري او هم په کې دولت دمالک په توګه دمتشـــبث په توګه او هم دکنترول کوونکو په توګه په اقتصـــادي فعاليتونو کې برخه اخلي او دنافذ حيثيت لري. په دغه ډول اقتصـــادي نظام کې دنن ورځې هغه ټول هيوادونه شـــامل دي چې دمرکزي پلان اقتصـــادي نظامونه نه لري. ګډ يا مختلط اقتصــاد دهغه ډول اقتصــاددی چې په هغې کې دولت دپام وړاجناس او خدمات عرضــه کوي او دخصـوصـي اقتصـاد فعاليتونه تنظيموي. دمداخلو ي اقتصـاد نظام چې دنولسـمې پيړۍ په وروستيو کې په ۱۸۷۵ م کال وروسته په المان کې رامنځ ته شو اساسي موخه يي داوه چې دخصـوصـي نوښـتونو لپاره ديوې ازاده فضـا په تضـمين کولو سـره ددولت دخپلو مالي او اقتصـــادي فعاليتونو دپراخولو په واســـطه هغه ډول ناوړه پايلې او منفي اغيزې چې دبازار اقتصـادي نظام داقتصـادي عمليې دجريان له امله رامنځ ته کيږي له منځ نه يوسـې او مخه يي ونيسـي اوداقتصـادي پيښـو جريان دټولنې او ټول ملي اقتصـاد په بنه تراغيزې لاندې راولې او اقتصاد دنورو پرمختياوو لپاره لاره هواره کړي . اساسي علت درامنځ ته کيدو يي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې وروســته ترصــنعتي انقلاب څخه يو شــمير ناوړه اقتصــادي او ټولنيزي پيښــي لکه داقتصــادي بحرانونو پيښــيدل،بيکاري زياتيدل، دکارډيرســتونزمن شــرايط او په کارګرو يې ظالمانه چلند اودکاردوخت زياتول خو دلږ مزدونو ورکول په ماشــومانو باندې کارکول او نورعوامل رامنځ ته شــول ددغه ناوړه پايلو دله منځه وړلو لپاره په خاطر او دهغو نورو اقتصـــادي او ټولنيزو ناوړه پايلو دمخنيوي لپاره په اقتصـــادي چارو کې ددولت دلازياتې مداخلي لامل شوه له دې امله چې دپورتنيو دندو ترسره کيدو پيسو او لګښت ته اړتيا لرله نو دانظريات ددې لامل شو چې ددولت دمالي اقتصاد ساحې ته پاملرنه زياته شي. والتراويکين په نوم يو پوه ديواغيزمن رقابتي نظام درامنځ ته کولو لپاره اوو ســازماني اصــول او څلور انتظامي اصول پيشنهاد کړي دي دادي چې سازماني اصول۱-دبشپړو رقابتي بيو سيستم ۲-دپيسـو دارزښـت اسـتقرار۳-بازارته داقتصـادي عاملينو راتګ(شـغل او کارونو ازادي)۴-په توليدي وسايلو باندې دخصوصي ملکيت شتون۵-دقرارداد ازادي ۶-داقتصادي سياست ثبات او دوام. انتظامي اصــول ۱-دولت بايد دکارتلونو او انحصــاراتو دشــکل مخه ونيســي او ضروري او نه منع کيدونکی انحصار داسي کنترول او ترڅارنې لاندې ونيسي چې دبعضو بيي لکه درقابتي بيو په شـان شـي۲-دولت بايد دخپلو مالياتي سياسـتونو له طريقه پرته له دي چې په اقتصـاد کې پانګونې له خنډ او ځنډ سره مخ شـی دعايد بيا ويش اصـلاح او سـمون په کې راولي ۳-دولت بايد دکاردوختونو دښــځو داســتخدام او دماشــومانو دکارپه هکله نوي ځانګړي مقرارت جوړکړي، ترڅو کارګران ډاډمن وي او مصــــونيت ولري او له دي پرته له طبيعي سرچينو څخه دغير اقتصادي استفادې مخه ونيول شي۴-دولت بايد حد اقل مزدونه په عادلانه توګه وويشــي . دازادي غوښــتني نوی اصــالت هم له دولت څخه يو څو غوښــتني لري چې دهغوی عملي کول ددولت دمالي اقتصــاد دپراختيا او ښــه کيدو لامل کيدای شــي. داسـلامي حکومت مهمې دندې۱-دغربت فقر بيکاري له منځه وړل۲-دپيسو دحقيقي ارزښـت ســاتل۳-دقانون(شــريعت)تطبيق کول۴-دټولنيزو اقتصــادي عدالت ډادمنتيا۵-دامنيت او دعايد دعادلانه ويش ډاډمنتيا۶-دنړيوالو اړيکو ســـاتل او دهيواد دپولو ســـاتنه . داســـلامي دولت عايداتي ســرچينې په دوه ډوله دي۱لومړني او ثابت ماليات: هغه ماليات دي چې دهغو اندازه انډول او دوضـع کيدلو او اخيستو حالات په سيده توګه شـريعت ښـودلي لکه : زکات،خمس، عشـــر، خراج، جزيه، صــــدقه، رقت او بې وارثه ميراث دثابتو مالياتو په نوم يادير.ي.۲-متغيير(حکومتي)بدليدونکي ماليات: داهغه بيلابيل ماليات دي چې اسـلامي حاکم کولای شـي په ځانګړو شرايطو کې هغه واخلي . دهغو اندازه او نسبت لپاره کوم ځانګړی مقدار په شرع کې نشته بلکې دټولنې داړتياو اودحکومت په ضرورتونو پورې اړه لري چې داسلامي حاکم په پام کې نيسي لکه دطبيعي منابع له درکه عوايد دکانونو سړکونو ځنګلونو سيندونو او نورو څخه عوايد).همدارنګه په وارداتو ماليات بې سـوده حسـنه پورونه ددولتي ملکيتونو عوايد او ددولتي خدماتو عوايد. والتراويکين وروســـته درقابتي نظام دپياوړي کولو په خاطر دولت ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو شــمير نوي دندې پيشــنهاد کړي چې ددولت دمالي اقتصـــاد دپراختيا لامل شــول. دولتي تصـــدۍ ددوه ډوله مالياتو تابع دي په مرکزي پلان جوړونې په اقتصـــادکې يعنې پرمفادو يا ګټو ماليات او په توليداتو ماليات . اسلامي حکومت په اقتصاد کې دپراخه ملکيت اختيارونو ، او ددندو لرونکی دی چې په دې برخه کې دولت ته دپراخه لاســـوهنې څارنې او مداخلې امکانات ورپه برخه کول . داسلامي اقتصاد په نظام کې ټولې اقتصادي سرچينې چې په هغو کې عامه ګټې نغښـــتې وي بيت المال ته په واک ورکول کيږي. ځنګلونه ســـيندونه، اوبه شــرکتونه، کانونه.په ليبرال اقتصــادي نظام کې دولت دفعاليت ســاحه محدوده وي او ترډيره بريده دفاع، امنيتي ، علمي، تحقيقاتي، او زيربيناګانو دجوړولو دندې په غاړه لري چې له دغې نظريي سره سم دولت دمالي اقتصاد ساحه هم محدوده وي.دمرکزي پلان جوړونې په اقتصـــاد کې ددولت بودجه دملي عايد ډيره لږه برخه جوړوي او پرتوليدي وســـايلو باندې ملکيت دولتي وي نو ځکه ددولت ډيره برخه عوايد په دغه نظام کې ددولتي تصديو له مدرک څخه ترلاســـه کيږي. په دغه ډول نظام کې بيي ددولت لخوا په ثابته بڼه ټاکل کيږي. په دغوډول نظامونو کې دخلکو څخه ماليات او دولتي تصـديو څخه ماليات راټوليږي. دمرکزي پلان لرونکی هيوادونه کې له عملي او نظرې پلوه دبودجې توازن په کلکه ســـره رعايت کيږي. په ګډ يا مداخلوي اقتصـــاد کې ددولت مداخله په ټولنيزو چارو کې زياتيږي چې مهم عامل يي صـنعتي انقلاب او دهغه ناوړه ټولنيزی او اقتصـادي پايلې دي. دعامه مالي چارو بنسټونه: دوه ګونی موډل: دې کې داقتصـادي پيښـو جريان داسې پرمخ ځي چې کورنۍ خپل توليد عوامل او خدمات تصـــديوته ورکوي او تصـــدۍ توليدشـــوي اجناس اوخدمات بيرته دتوليدي عواملو په بدل کې کورنيو ته ورکوي شکل په لاندې ډول دی

اوس همدې شـکل ته لږ پراختيا ورکوو چې سـپمااوپانګه اچونه دپانګې دجوړيدو په بڼه ځای په ځای کړو او دولت فعاليتونه هم ځای په ځای کړو نولاندې شکل به ولرو

پورته اقتصـــادي دوران کې لاندې پيښـې پيښـيږي۱-کورنۍ خپل دتوليد عوامل تصـديو ته په واک کې ورکوي ۲-کورنۍ دخپلو توليدي دعرضـــې په بدل کې تصـديو څخه دعوايدو په بڼه خپل عوض ياجبران ترلاسه کوي۳-کورنۍ توليد عوامل دولت ته سپاري او دولت ته په سيده توګـه ماليـه ورکوي۴-دولـت کورنيو دتوليـد عواملو پـه وړانـدې هغوی تـه عـايـد ورکوي اويو شمير بلاعوضه مرستې ورسره کوي.اودټولنيزواوفاميلي کومکونو په بڼه ورته مرسته ورکويږ ۵-کورنۍ خپل يوه اندازه عايد سپما کوي. چې دغه پاتې شوي عايد له ټولې کورنې څخه دپانګې دجوړيدو په موخه راټوليږي.۶-تصـــدۍ هم دولت ته په ســـيده اوناســـيده توګه ماليات ورکوي۷-دولت تصـــديو څخه دخپلې اړتياوړ اجناس اوخدمات اخلي او له دې پرته

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصـــديو ته په سـيده اوناسـيده توګه مرسـتې ورکوي.۸-دتصـــديو پس اندازونه اواســتهلاکات دپانګې جوړيدو لپاره کارول کيږي۹-دولت هم فرســايشــات(اســتهلاکات)اوپس اندازونه هم دپانګې جوړيدا خواته ليږدوي۱۰-جوړې شوي پانګې څخه دوباره دتصديو اودولتي موسساتو دتمويل لپاره کاراخيستل کيږي.پورته اقتصـــادي دوران يو تړلی اقتصـــاد په پام کې نيســـي . يعنې هغې کې بهرنې اقتصــــادي اړيکې په پام کې نه دي نيول شـــوي.په ملي اقتصــــاد کې دپانګې جوړښـــت ســرچينې عبارت دي له:ددولت فرســايشــات(اســتهلاکات)اوپس اندازونه دپانګې جوړښت سرچينې دي.دملي اقتصاد دپانګې اچول مجموع کې ددولت فرسايشاتو او پس اندازونو او عوايدو اومالياتو دسرچينو څخه تمويل کيږي.ددولت له خوا داجناسو مفيديت دکمښـــت په پرتله زيات کې ددولت له خوا دتوليد شـــويو اجناســـودمفيديت له . له همدي امله مجموعي اقتصـــــاد دمولديت له پلوه داغوره او ګټوره ده چې دولت خپل توليدي فعاليتونه په opنقطـه کې ودروي يعنې دټولو اعظمي نقطـه کې او ددې نـه يي زيـات نـه کړي چې دابيادملي اقتصـــــاد په زيان تماميږي.ملي اقتصـــــاد=مجموعي اقتصـــــاد+لوی اقتصـــــاد+عامه اقتصاد+دولتي اقتصاد.مالي اقتصاد=عامه مالي چارې.مازولا اوپنتلونې ايټالوي پوهانو هڅه وکړه چې هغه مفيديت چې ددولت په فعاليتونو ســـره ايجاديږي. له هغه مفيديت ســـره پرتله کړي چې دافرادو دمالياتو دورکولو سره لاسته راځي. ددغو پوهانو په نظر ددولتي فعاليتونو دپراختيا ترهغه پورې د مجموعي مفاد په ګټه وي چې ترڅو چې دولت دفعاليتونو رامنځته شوي مفيديت ياترلاسه شوی ګټورتوب دمالياتو دورکړېله امله دافرادو له لاسه وتلي مفيديت څخه زيات وي . لنډال : هم دمولفينو همدغې ډلې ته ورګرځي. دوی هڅې وکړي چې دفريټو ډير مســـاعد حالت ددولت پرلګښـــتونو باندې تطبيق کړي دنوموړي دنظر ســـره ســـم ددولت فعاليت يوازې په هغو شرايطو کې معقول بلل کيږي چې هغه مفيديت چې دولت يي يوشخص ته ايجادوي په عين حال کې دغه شـــــخص څخه دعين مفيديت دله منځه تللو لامل نه شـــــي. داځکه په دې صـورت کې به دده په عقيده ديوتن هوسـاينه يوبل ته دزيان په بدل کې ترلاسـه شوي وي . ددغې ستونزې دحل لپاره په کارده چې داشخاصو دمفيديتونو ترمنځ مقايسه وشي . خودغه کار ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوعندي اوانفســـــي موضـــــوع ده نودهغې لپاره افاقي معيارونه نه شته. دمسګريف له نظر سره سم له دې امله چې دولتي اجناسو ته دخلکو اړتيا دبازار له لارې نه شـــي پوره کيدای نو بايد عامه اړتياوې اوددولت دمالي اقتصـــاددپولو اوبريدونو ټاکل هم بايد ديوه سـياسـي تصـاميم له مخې ترسـره شـي .داشـخاصـو دمفيديتونو دمقايسې له لارې ددولت دمالي اقتصـاد دپولو ټاکل داډول ستونزې لري:دغه ډول مقايسـه په عمل کې ناممکنه ده داځکه چې مفيديت يوه عندي او انفسي موضـوع ده چې نظر هرشـخص ته توپيرکوي اودهغې لپاره افاقي معيارونه نشـــــته.دولت عوايد وته ددې په خاطر اړتيا ده: دولت ته ځکه اړتيا لري چې دولت خپلې دندې په ښــه شــکل ترســره کړي بايد پوره اندازه عوايدپه واک کې ولري . همدارنګه دولت په اقتصادي تولينزو کلتوري اوسياسي ډګرونو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخه کې بیلابیلې دندې په مخ وړي نودغو دندو پرمخ بیولو لپاره دولت عوایدو ته اړتیا لري. دعواید و داعتدال اوکفایت اساس:ددې اساس له مخې باید دولت عواید دومره وي چې ددولت لګښتونه پوره کړي اوددوام له نظره باید دلګښتونو داندازې څخه نه زیات او نه کم شي. ځکه که عواید دمصارفو څخه زیات شي نو په ملي اقتصاد منفي اغیزې کوي.اوکه عواید دمصارفو څخه کم شي نودولت اقتصادي فعالیتونه محدودیږي اوخپلې دندې نشي ترسره کولای یعني دا اساس په یوه اوږده موده کې دبودجې دتوازن غوښتنه کوي .دولت په دغه لاندې شرایطو سره داقتصادي شرایطو سره دبرابروالی وړتیالري . په دې خاطر ورسره برابروالي وړتیا لري که چیرته ددولت عواید کم شي نوخپلې ورسپارل شوي دندې په ښه شکل نه شي ترسره کولای اوهمداقسم که چیرته عواید زیات شي نوتولیدي وسایل بې ګټې پاتې کیږي.ددولت عواید ودبیامولدیت اساس مفهوم:ددغه اساس له مخې لکه څرنګه چې لورنس فون شتین دمالیاتوپه هکله ویل و ددولت عواید باید داسې راټول شي چې په اقتصاد دبیا تولیدولو اغیزه ولري معنا داچې ددولت عواید په واسطه دهیواد راتلوونکې تولیدي قدرت ضعیف نشي. بلکې ښه شي . ددولت دعوایدو اقتصادي اساس : ددولت عواید اقتصادي اساس هم ددولت دلګښتونو په شان ددولت په عوایدو باندې داقتصادي پرنسیپ غوښتنه کوي معنا داچې ددولت عواید باید داسې راټول شي چې دامکان ترحده مالیاتي اداروته ډیرلږ تمام شد مصارف ولري.دمالیاتي استطاعت اساس مفهوم : داساس ددې غوښتنه کوي چې دمالیاتو په ورکړه کې دهرچا برخه داسې وټاکل شي چې هرڅوک دخپل وس سره سم او دخپل مالي توان مطابق ددولت دمالیي په ورکولو کې برخه واخلي . هغه لامل چې دمالیاتي استطاعت داساس تطبیق کول په عمل کې ستونزمن او ناممکن دي:لاندې لاملونه دي ۱-دمالیي ټاکنې تخنیک:له پلوه ډیرستونزمن اوتردې چې پرمختیایي هیوادو کې ناشونی کار دی ځکه دانشي کیدلای چې ټولو خلکو مالي وس دي وکتل شي اوبیادې مالیه پرې کیښودل شي.۲-دنړۍ په ګڼ شمیر هیوادونو کې حاکمه طبقه هیڅ کله نه غواړي چې ټول مالي امتیازات دي له منځه ولاړشي.۳-له دې امله چې ددولت مالیاتي پالیسی په چارو کې بیلابیلې موخې په پام کې وي نو ځکه دغه اصل څه ناڅه زیانمن کیږي. اوسم نه شي عملي کیدی.ددولت دعوایدو بنسټونه:ددې لپاره چې دولت عواید په اقتصاد منفي اغیزه وانه چوي باید یو شمیر اساسات ورته وټاکل شي چې دااساسات عبارت دي له ۱-دولت عواید دمالی اقتصاد اساسات۲-دولت دعوایدو دملي اقتصاد اساسات۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات.ددولت دعوایدو دمالي اقتصاد اساسات:داصل یا اساس لاندې برخې لري۱-دکفایت اواعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقتقابلیت۳-دعوایدودتحصیل(راټولولو) داقتصادیت اساس۴-ددولت دعوایدو دتحصیل قانونیت۱-کفایت او اعتدال اساس۲-دعوایدو دمطابقت قابلیت: له دې امله چې دهرهیواد دمالي اړتیاوي داقتصادي نوساناتو تابع دي نوځکه له دې لپاره چې دولت مالي ستونزو سره مخامخ نه شي باید ددولت عواید داسې تنظیم شي .چې هروخت کې ځان دنوساناتو او اقتصادي

(c) ketabton.com: The Digital Library

حالاتو له بدلون سره بدلون وکړي یعنې برابرکړای شي اوپایله کې مالي اړتیاوسره مطابق شي. ۳-دعوایدو دحصول اقتصادیت اصل :لکه معاشاتو مصارف ترانسپورت مصارف دا به زیات نه وي اقتصادي وي اونور۴-ددولت دعوایدو دتحصیل قانونیت: دغه اساس له مخې هر ډول مالیاتي عواید چې دولت یې دافرادو او موسساتو څخه اخلي باید دقوانینو اومقرارتو سره سم وي ، نودې لپاره چې دمالي کارکوونکو دناوړه استفادې مخه ونیول شي نو باید مالیاتي قوانین اومقررات په واضح ډول تدوین شي . دغه دول قوانین پرمختیایي هیوادوکې ډیر ضروري دي. ۲-ددولت دعوایدو دملي اقتصاد اساست.ددې لپاره چې ددولت دعوایدو ترلاسه کولو په ملي اقتصاد باندې منفي اوناوړه اغیزه ونه کړي نودلاندې اساساتو رعایت کول ضروري دي .دعوایدو بیا مولدیت اساس: ۲-دعوایدو دمنابعو غوره اوسم انتخاب۳-دتعرفو راټولولو اسانتیاوي۲-۱-دعوایدودمنابعو غوره اوسم انتخاب: دې اساس نه هدف ددولت دعوایدو او مالیاتو دحصول پرمهال دتولید دعواملو دترکیب امکانات اواقتصادي ساحو کې دعاید منابع ترپاملرنې لاندې وي اوددولت عواید داسې راټول شي چې اقتصادي فعالیتونه خنډونه ګرځي. دتعرفو دراټولو اسانتیاوي: ددې اساس څخه هدف دولت دعوایدو دراټولولو پرمهال مالیه ورکوونکو ته ستونزې راپیدانه شي اومالیات بې تکلیفه تحویل کړي اودامکان ترحده مالیه ورکوونکو ته اسانتیاوي برابري شي ترڅو هغوی مالیاتو ته زړه شه کړي او مالیات ورکړي. ۳-ددولت دعوایدو دتحصیل اخلاقي اساسات: هغه اخلاقي اساسات چې دولت عوایدو راټولولو لپاره ضروری دي اواقتصادي اړخ نه لري بلکې دعدالت – اوډاډمنتیا له پلوه ارزښت لرونکې دي ۱-دمالیي دعمومیت اصل۲-دمالیاتو دفداکارئ اساس۳-دمالیاتو استطاعت.۱-دغه اساس له مخې باید مالیاتي قوانین مقررات عام وي اودهیواد ټول وګړي پرته دکوم امتیاز او یا توپیر څخه دمالیي تابع وي یعنې داسې نه وي چې قومي –ژبني اوشخصي امتیازات دمالیاتو په ورکړه کې وي بلکې په ټولو یو شان تطبیق شي.۲-دمالیاتو دفداکارئ اساس:دغه اساس له مخې چې دولت خپل عمومي وظایف په ښه شکل ترسره کړي نوباید دهیواد ټول وګړي یو ډول فداکاري ورکړي اودخپلو عوایدو یوه برخه دمالیي په بڼه ددولت دلګښتونو دتمویل لپاره وسپاري ، ۳-مالیاتي استطاعت اساس.دمالیاتي مقاومتونو لنډیز: کله چې دمالیی بریدونو څخه تیری وشي نومالیه دزغملو وړنه بریښې اودمالیاتي مقاومت درامنځ ته کیدو لامل کیږي. مالیاتي مقاومتونه کیدای شي دجنایي مقاومت په بڼه وي او یاهم دمالیاتي قانون مقاومت په بڼه وي دمالیاتي جنایي مقاومتونه ددوکې اوپټولو په بڼه او یاهم مالیي ورکولو څخه دډډې کول په بڼه وي چې دسزاوړبلل شوي دي دمالیاتي مقاومت په ضد مجادله په دریو ډولونو ده ۱-دښوونې او روزنې کچې لوړول۲-دمالیي ټاکنې لپاره دډیروښو میتودونو غوره کول۳-دجزادحقوقو له طریقه دمالیاتي مقاومتونو په وړاندې مبارزه . مالیاتي قانوني مقاومتونه چې دقانون په چوکاټ کې ترسره کیږي نو دسزا وړ نه بلل کیږي. دمالیاتي تعرفو لنډیز: دمالیي تعرفې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دماليې دســـنجش داســـاس اودماليي دپيســـو ترمنځ نســـبي رابطه ده . دماليي تعرفي ثابت اوبدليدونكى شـــكل لري نو ځكه دمالياتي تعرفو بيلابيل ډولونه شـــّته لكه١-متناســـبه (انډوليزه)تعرفه: په دغه ډول تعرفه كې دثابتې ماليي فيصـدي په خپل حال كې پاتې كېږي ٢-مترقي ماليه : چې دماليي دسنجش داساس له زياتيدو سره يوځاى دماليي فيصدي هم لوړيږي كه چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـــدي دماليي دســـنجش داســـاس له زياتوالي ســـره برابروي . نوهغې ته خطي مترقي تعرفه ويل كيږي.كه چيرې دماليي تعرفي زياتوالى دماليي دســنجش داســاس دزياتوالي په پرتله زيات وي. هغه دګرندى مترقي تعرفي په نوم يادېږي . كه چيرې دماليي تعرفي دزياتوالي فيصـدي دماليي دسـنجش داسـاس دزياتوالي په پرتله ټيټ وي انډول وكم تناسـب سـره وي نوهغې ته سـسـته مترقي تعرفه(ماليه)ويل كيږي٣-نزولي تعرفه: دنزولي تعرفي په حالت كې دماليي فيصـدې دماليي دسـنجش داسـاس له زياتيدوسـره راكميږي اونزول كوي. كه چيرې دماليي دفيصـدي كمښت دماليي دسنجش داساس زياتوالي له فيصـــدي ســـره برابروي نوخطي نزولي تعرفي رامنځته كيږي. كه چيرېدماليي فيصـــدي كمښت دماليي دسنجش داساس له زياتوالى څخه زياته وي نويوه ګړندى نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي. كه چيرې دماليي فيصدي كمښت دماليي دسنجش دااساس زياتوالي په پرتله دماليي فيصـدي كمښـت لږ وي نو په دې صـورت كې يوه سـسـته نزولي تعرفه ورڅخه جوړيږي.كه چيرې ديوهيواد دمالي پاليسي جوړونكې دماليي ټاكنې حدود په پام كې ونه نيسي او په خپلې خوښـــې مالياتي ســـياســـتونه جوړاو تطبيق كړي نو په دې صـــورت كې به ممكن دټولنې غبرګونونه دمالياتي ټينګار په بڼه راڅرګند شـــى. دمالياتي مقاومت په صـــورت كې دماليي مكلفيين هڅه كوي چې په بيلابيلو بڼو او لارو چارو له هغې ماليي څخه ســـرغړونه وكړي چې په دوي باندې زغمل شـــوي دي . مالياتي ټينګار اودهغې په وړاندې مبارزه دمالياتو دراټولولو لګښـت لوړوي چې په پاى كې دوولت دمالياتي خالص عايد دكمښـت لامل كيږي. مالياتي مقاومت كيداى شـــي دخپل اهميت او ځانګړتيا له مخې په بيلابيلو بڼو رآڅرګندشـــي . دالمان نامتو ماليه پوه ګرلوف په وينا دغه ډول مقاومتونه په دووبرخو ويشـل كيداى شـــي١-مالياتي جنايي مقاومتونه: ٢-مالياتي قانوني مقاومتونه: مالياتي جنايي مقاومت دمالياتي دوكې اوله ماليى وركولو څخه دمخ اړولو په بڼه راڅرګنديږي دغه ډول مقاومت دمالياتي قوانينو اومقرراتو مخالف عمل دى نوځكه دجزا دحقوقو له احكامو ســـره دهغو مرتكيبين دســـزا وړدي.ددولت عوايد په دوه ډوله دي ١-مالياتي عوايد٢-غيرمالياتي عوايد : مالياتي عوايد ددولت دلګښــتونو دپوره كولو مهمه لاره اوســرچينه دبيلابلو مالياتو راټولول دى څومره چې مالياتي عوايد زيات وي په هماغه اندازه داقتصـــادي ناوړه اغيزو مخه نيول كېږي. ٢-غيرمالياتي عوايد: هغه پيسـې دي چې دولت يې دخپلو اقتصـادي فعاليتونو څخه ترلاسـه كوي چې دبيلابيلو پانګه اچولو له سـرچينو څخه دي .ددولت مجموعي عوايد دحصـول كولو دمنبع يادترلاســـه كولو دســـرچينو له مخې په دوه ډوله دي١-منظم عوايد ٢-غيرمنظم عوايد :منظم

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواید : عبارت دهغه ډول عوایدوڅخه دي چې په هره بودجوي دوره یا مالیي دوره کې په منظم ډول موجود وي ، ځکه دهغواندازه مخکې ترمخکې اټکل کیدای شـــي. لکه مالیاتي عواید تشـبثاتي عواید محصـول اونور.اوهغه عواید چې منظم او دایمي منابع نه لري . بلکې یواځې دارتیـا پـه مهـال راټولیږي لکـه کورنۍ اوبهرنۍ مرســـتې ، دولتي ملکیتونـه پلورل اوپورونه. مالیات هغه اجباري ورکړې دي چې کوم متقابل عوض نه لري او له حقیقي او حقوقي اشـخاصـو څخه دهغوی دشـتمنیو عوایدو،اواقتصـادي فعالیتونو څخه ددولت دمالي ډاډمنتیا اوتامین کولو په خاطر اخیســتل کیږي.افغانســتان کې دمالیی لومړنی وزارت چې دمالیي ادراه وه له جوړیدو څخه یي ۲۶۵ کاله تیریږي. داحمدشاه بابا په وخت کې رامنځ ته شو چې هغه مهال به يي ورته دیوانبیګې یا مستوفي ویل.دمالیي ټاکنې حدود اوتخنیک: ددې لپاره چې دیوه دولت دمالیي ټاکلو سیاست په بریالیتوب سره پرمخ ولاړ شي او دخلکو هغه منفي غبرګون راونـه پـاروي چې دمـالیـاتي مقـاومـت بـاعـث ګرځي بـاید یو شـــمیر روحي اواقتصـادي عوامل اوتخنیکي شـرایط چې دمالیي ټاکنې حدود ټاکي رعایت شـی دلته به دهغه په هکله بحث وکړو.دمالیي ټاکنې تخنیک دهغه هنر ده چې په هغه سره یوه مالیاتي مفکوره په عمل کې تطبیق کیږي لکه هغســـې چې دمالي علم تاریخ په ښـــکاره توګه ځینې وختونه یوشـــمیر هیوادونه دمالیي ټاکنې تخنیک ټول هغه تدابیر دي چې دمالیاتي مکلفیتونو دتثبیت دمالیي دترلاســـه کولو اودمالیي دکنترول لپاره په پام کې نیول کیږي.په هرهیواد کې په ځانګړي ډول مالیه راټولیږي لکه دمسـیحت دفلسـفي یا مذهب موافقه توماس فو ن ویل مالیه یوه بې ګنا غلا ده ارسـتو هم وایي مالیه یوډول فداکاري ده دولت په وړاندې دوګړو اوداسـې نور.دتاریخ په اوږدو کې له دریو طریقو څخه دمالیي راټولولو لپاره کاراخیسـتل شـوی دی ۱-دمالیي اجاره دارې ۲-مالي انحصــــار۳-ددولت دمالیاتي ادارو په لاس مالیه راټولول چې اوس زیاتره په همدغه قسـم مالیه راټولیږي. اوددولت لګښـتونه عبارت دهغه لګښـتونو څخه دي چې دټولنې دټولو وګړو لپاره ترســـره کیږي. لکه صـــحت عامه ، تعلیم ، ملي دفاع، اوداسې نور.

احصایه

احصـایې مفهوم او پیژندنه : احصـایه دفرانسـوي ژبې دلفظ(statistique)څخه مشـتق شـوي جرمني کې (statistic)ایتـالوي ژبـه کې(statista) او دانګریزي ژبې کې (statistics) اولاتیني ژبې (status) څخه اخیســتل شــوی چې ټول په خپله ژبه کې د political state یعنې ســـیاســـي حالت یا موقف په معنی ده .کله چې احصـــایه دمجموعې د مفهوم په توګه استعمال شي نو احصایه دمعلوماتو عددي مجموعې په معنا ده او کله چې احصایه دواحد په مفهوم سـره په نظر کې ونیول شـي نو داحصـایه لفظ یو ډیسـیپلین په توګه څرګندیږي په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

معنا چې داعدادو راجمع کولو طريقې، توصـيف او تحليل پورې مربوطيږي او په مجموعي مفهوم کې په دې مفهوم کې احصـايه دعددي معلوماتو تنظيم ښـيې او داحصـايه لفظ دهميشـه دجمع په شکل استعماليږي مثلا دقيمتونو احصايه دترافيکي حوادثو احصايه دجرايمو احصايه پـه دې ډولو مثـالونو کې داحصـــايـه لفظ پـه اړونـدو برخو کې دعـددي معلومـاتو نظر پيداکول.A.l.Bowleyوايي احصـايه دشـمارلو علم دی boldingtonوايي احصـايه داټکل او احتمالاتو علم دی . بې له شـکه احصـايه دارقامو د راټولولو او څيړنې لپاره اصول دي دکوم له مخې چې بايد معلوماتو ثبات چې دهدف سره مطابقت ولري او دښيې نتيجې دترلاسه کولو په لورلارښوونه کوي نو په خلاصه ډول ويلای شو چې احصايه دارقامو دراټولو لو ترتيب تنظيم تحليل اوارايې څخه عبارت ده دcroxton &cowdenله نظره احصـــــايه دارقامو راټولول ارايي تحليل او تفسير څخه عبارت ده په تعريف کې ۴مرحلې وجودلري ۱-دارقامو راټولول ۲-ارايه ۳-تحليل۴-تفسير ولې ضرورت ليدل کيږي چې يوه بله مرحله هم وراضافه شي croxton and cowdenولې ضرورت ليدل کيږي چې دکرکستون او کوډين په تعريف کې يوه بله مرحله وراضـــافه شـــي چې عبارت دارقامو دتنظيم څخه ده. .داحصـــــايه دعلم ضـرورت ۱-شـاګردان او مسـلکي کسـان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو احصـايوي مطالعاتو پوه شي۲-شـاګردان او مسلکي کسان بايد ددې وړتيا ولري ترڅو په مختلفو څيړنو پوه شـــي۳-داحصـــايوي مطالعاتو په سـرته رسـولو کې داحصـــايي علم ته اړتيا ليدل کيږي. داحصـــايي ځانګړتياوي: احصـــايه دعلم په توګه دځپلو قوانينو اواصـــولو درلودونکې ده چې همدغه اصول او قوانين کولای شو داحصايي دعلم دځانګړتيا وپه توګه وپيژنو چې داحصايي عملياتو جوړښـت څرګندوي۲-احصـــايه دحقايقو مجموعي سـره سـراو کارلري او انفرادي معلومات په احصـايه کې نه شـامليږي ۳-احصـايه دمختلف النوع په پرتله دهمنوعه معلوماتو دمجموعي سـره سـراو کارلري۴-دپيښـو هغه خصـوصـيات څيړي چې په عددي ډول بيان کيدای شــــي۵-ديوې پيښــــي په اړه عددي معلومات دزياتو علتونو له امله متاثره کيږي۶-معلومات بايد په منظمه طريقې ســـره راټول کړای شــــي۷-دمعلوم هدف لپاره راټول کړای شوي اوسي۸-احصايوي معلومت بايد دپرتلې وړاوسي . داحصايي په وړاندې محدوديتونه۱-احصايه کيفي پيښې نه شي څيړلی يواځې کمي پيښې څيړي۲-احصايوي قوانين ثابت نه دي لکه دفزيک او کيميا قوانين۳-احصـايه انفرادي مشـاهدې نه مطالعه کوي ۴-احصـــايوي نتايج په اوسطه توګه دي۵-احصـايه ديو لړ خاصـو اهدافو لپاره سرته رسيږي۶-احصـايوي ارقام بايد يو رنګه او هم جنس وي. داحصـــايي وظايف۱-ارقام بايد په يو ځانګړي شـــکل وړاندې کوي۲-دمتحولينو ترمنځ اړيکي مطالعه کوي مغلق ارقام ســـــاده کوي۳-وړاندوينه او پلان جوړونه کې مهم رول لوبوي ۵-دمقايسـې لپاره تخنيکونه تهيه کوي۶-په دولتي اداراتو بزنس او صـنعت کې دپاليسـيو په جوړښـت کې مرسـته کوي. داحصـايي اهميت : ۱-احصـــايه او اقتصـــاد۲-احصـــايه او مصــرف۳-توليد ۴-تبادله ۵-ايکونومترې۶-عامه تمويل ۷-دعامل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

حاصــل تحلیل. ۱-مصــرف :مصــرف اړوند ځیني احصــایوي ارقام مونږ. ددې جوګه کوي ترڅو وتوانیږو هغه لارې پیداکړو چې دټولنې مختلفې طبقې پرې خپل عاید په مصـــرف رسوي.تولید:تولید احصایه په یو هیواد کې مجموعي مولدیت تشریح کوي او دامونږ. ته ددې وړتیا راکوي ترڅو خپل هیواد له نورو سـره پرتله کړو.تبادله : دتبادلې په سـاحه کې دبازار اقتصـاد مطالعه او دقیمت قانون دعرضـې او تقاضـا په مرسـته ټاکل کیږي، دتولید مصـارف، مونوفولي، رقابت، بانکداري او داســـې نور. دپورته مواردو مطالعه یواځې داحصـــایې په مرسته ترسره کیدای شي .آیکونومتري:په وسیله اقتصادپه حقیقي توګه په ساینس بدل شوی او ایکونومتري له اقتصاد احصایې او ریاضي څخه تشکیل شوي ده . عامه تمویل : ددولت دعواید او مصارفو مطالعه کوي مثلا بودجه چې یو احصایوي سنددی همدارنګه مالي پالیسي اوداســې نور اقتصـــادي مفاهیم دي ولې په احصــایه ولاړدي .دعامل او حاصــل تحلیل : په احصایوي ارقامو متکي دی هغه دعامل او حاصل ترمنځ روابط څیړي. نمونه ګیري، زماني سلسلې ،شـاخص، احتمالات نور احصـایوي مفاهیم دي چې په اقتصـاد کې استعمالیږي.۱-احصـــایه؟؟۲-احصـــایه او محاســـبه ۳-احصـــایه او اقتصـــادي پلان جوړونه۴-احصـــایه او ستورپیژندنه۵-احصایه او میټرولوجي۶-احصایه او بیولوژي۷-احصایه او ریاضي۸-احصایه او څیړنه۹احصایه او طبیعي علوم۱۰-احصایه اوښوونه۱۱-احصایه او کاروبار: احصایه او کـــامـــرس اداره او کـــاروبـــار scientific management and business forecasting۴پیرودل: ارقام راټولونه : هغه معلومات چې سرشمیرنې او سروې له لارې په نورمال ډول راټولیږي دخامو موادو یا ارقامو په نوم یادیږي. دارقامو دراټولونې انواع:۱-لمړنی لاس معلومات ۲-دوهمي لاس معلومات. لمړني لاس معلومات : هغه معلومات دي چې دلمړني منابعو څخه دیو ځانګړې شخص او یا یوې ادارې له خوا دخپل شخصي استعمال لپاره راټولیږي. دوهمي معلومات: هغه معلومات چې دیوه دوهم شـــخص او یا ادارې له خوا دخپل شـخصـي اسـتعمال لپاره راټول شـوي وي او څیړونکي دهغه معلوماتو څخه دبیا ځلې استفاده کوي. دلمړني لاس معلوماتو دراټولونې طریقې : انټرویو۲سروې۳-مستقیمه شخصي څیړنه۴-دمحلي نماینده ګیو له لارې۵-دسوالنامو له لارې ۶-دشمارکوونکو پواسطه دپروګرام لیږل۷-ایکسـفریمینټیشــن یا تجربه کول۸ -کیس سـتډي. دلومړي لاس دمعلوماتو دراټولونې ګټې۱-داشتبهاتو حداقل کموالی او دڅیړنې دهدف سره مطابقت زیانونه یې: لوړ مصارف او یوه سـخته پروسـه . ددوهمي لاس معلوماتو دراټولونې طریقه ۱-دمجلو او ورځ پاڼو له لارې راټول شوي معلومات۲-دسوداګریزو او نور نشراتو له لارې راټول شوي معلومات۳-دڅیړنو له لارې راټول شوي معلومات۴-ددولتي رسمي نشراتو له لارې راټول شوی معلومات لکه کلني دبهرنیو دولتونو او نړیوالو ادارو درسمي نشراتو له لارې راټول شوي معلومت. ګټې : لوړ ســرعت کم مصــرفه اواســانه .زیانونه : دڅیړنې دهدف ســره نه تطابق نیمګړې وي. ددیاګرام قســـمونـه:دګراف او دیاګرام ترمنځ توپیر : ګراف دکاغذ په عمومي ډول ددوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

متحولینو ریاضـیکي اړیکې دزده کړې لپاره کارول کیږي ګراف دیو جاري منحني په توګه ښـــودل کیږي دیاګرام په عمومي توګه په فلش فیفر جوړیږي او یوازې دمعلوماتو دپرتلې لپاره کارول کیږي. دیاګرام دمعلوماتو دښـــودلو لپاره دمختلفو هندســـي شـــکلونو څخه کار اخیستل کیږي. دیاګرام په درې ډوله دی۱-ون ډیمینش۲-ټوډیمینشن۳-ترې ډیمینشن. دارقامو ارایه په عمومي توګه په درې طریقو صورت نیسي۱-دالفاظو په مرسته ۲-دجدول په واسطه ارایه ۳-ددیاګرام او یاګراف په واسطه ارایه . دمطابقت او یو شان والي په اساس په ګروپونو او کلاسـونو کې دمعلوماتو تنظیم کولو پروسـې ته ګروپ بندي وایې. دګروپ بندۍ دندې۱-معلوماتو خلاصــــه کول۲-دپرتلې توانایې پیداکول۳-دارتباطاتو او اړیکو په زده کولو کې کومک کوي ۴-په معلوماتو باندې داحصـــــایوي عملیاتو امتحان ممکن کوي . دګروپ بندۍ اسـاسـات :۱-دجغرافیاوي موقیعت په اسـاس۲-دزمانې له مخې ۳-کیفي ۴-مقداري .واریبل : دڅیړنې لاندې مقداری پیښـه متغییرګڼل کیږي. لکه دمزد لوړوالی ګټه نمرې . متحول په دوه ډوله ده ۱-جاري متحول۲-غیرې جاري متحول.جاري متحول هغه متحول دی چې دمتحول دتحول په معلومه سـاحه کې هرممکن قیمت اخیسـتلی شـي لکه عمر.غیري جاري متحول : کوم متحولات چې دتحول په ټاکلې ســاحه کې هرقیمت نه شـــي اخیســتلای . دجدول بندۍ اهمیت : دجدول جوړول دپراګندو معلوماتو دتمرکز او سیستماتیک تنظیم لپاره ضروري دي چې په مرسته یې معلومات مشترکو خصـوصـیاتو له مخې په کلاسونوترتیب او دپرتله کولو قابلیت پیداکوي. دجدول برخې ۱دجدول نمبر۲-دجدول عنوان ۳-رهنمایاداشــت یا هیډنوټ۴-کفشــن۵-باډې اف ټیبل اینډ سـتیبس۶-فوټ نوټ۷-سـورث نوټ. دجدول بندۍ انواع: ۱-ون وای ټابولیشـن۲-ټووای ټابولیشـن۳-تري وای ټابولیشـن.کله چې معلومات دمقدار او کمیت په اســاس ترتیب او ګروپ بندي شـــي نوموړې عملیې ته فریکونســـې ویش ویل کیږي. ســاده فریکونســـي : ویش هغه دی چې په هغه کې دمتحول هرقیمت دهغې فریکونســي په مطابقت کې څرګندیږي. دیوې سلسلې اوسط: هغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماینده ګي کولای شـي او دکمیت په لحاظ دسـلسـلې په مابین کې قرار لري نو ځکه دمرکزیتمایلاتو په نوم یادیږي.اودرې قسـمونه ۱-موډ۲-میډیان۳-اوسـطmean۴ارمونیکي اوسـط۵هندســي اوسط۶-حسابي اوسط. اوسط دکمیت په اساس او سط سنجول کیږي.میډیان : په سلسله کې دحادثاتو موقیعت په اساس اوسط سنجول کیږي.موډ : په سلسله کې دحادٍثاتو تکرار په اساس اوسط سنجول کیږي . حسابي اوسط: کله چې دیوسلسلې دمتحول قیمتونه مجموعه دهغې په مقدار باندې ویشل شـي . حسـابي اوسـط لاسـته راځي دحسـابي او سـط عمده خصـوصـیات : اوسط سره دسلسلې دعددونو دتفاوت مجموعه دصفر سره مساوي کیږي. هندسي اوسط: په یو سلسله کې هندسي اوسط دعددونو دضرب حاصل nام جزر څخه عبارت ده . هارمونیک اوسط : دیوې سلسلې معکوس شویو عددونو حسابي اوسط معکوس ته هارمونیک اوسط ویل کیږي.میډیان : دیوې سـلسـلې دعددونه په داسـې دوه مسـاویبرخو ویشـي چې دیو خوا عددونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمیډیان سره مساوي یاکمتر او دبلې خوا عددونه دمیډیان سره مساوي یا لوی وسي میډیان دمرکزي تمایلاتو حقیقي اندازه ګیري ځرګندوي دمیډیان ښه والی: میډیان داوسطونو په ځیر دمتحول داصلي قیمت په واسطه نه متاثره کیږي۲-محاسبه یي اسانه او ژر دپوهیدو وړده ۳-دالجبري معلوماتو دترلاسه کولو لپاره ترې استفاده کیږي۴-دمیډیان موقیعت دارزښت په اساس دعددونو دتنظیم ځخه وروسته تعیین کیږي۵-په هغه صورت کې چې دحادثاتو ارزښت معلوم نه وي پ دي شرط چې مجموعي nام معلوم وي او مرکزي حادثه معلومه وي هم دسنجش وړ ده ۶-دګراف په مرسته هم ښودل کیږي منفي نقطې:۱-دمیډیان په سنجولو کې دارقامو تنظیم په ارزښت سره ضروري وي نو اوسطو کې داتنظیم ضروري نه دی۲-دزیاتو سلسلو لپاره مشترک میډیان نه شي سنجول کیدای۳-کله چې میډیان ددوه پیښو ترمنځ قرار ولري نومکمل نه سنجول کیږي۴-دوامداره سلسله په صورت کې دعادي عملیې په مرسته سنجول مشکل دي۵-داوسط په نسبت دنمونوي بې اعتباریٔ په صورت کې زیات متاثره کیږي. په احصایوي سلسله کې موډهغه ارزښت نه عبارت دي چې دنورو په نسبت زیات ځرګند شوی وي.دموډ ښه والی:په اسانیٔ سره دپوهیدلواو سنجولو وړ ده۲-دقیمتونو په لوړوالي اوکموالي سره نه متاثره کیږي۳-موډ کیدای شي دسلسلې په هره برخه کې وجود ولري . نیمګړتیاوې:۱-موډ په ښه توګه نه دی معرفي شوی ځکه په یوه سلسله کې کیدای شي یو یا دیو ځخه اضافه موډ موجود ولري او یاهم هیڅ وجود ونلري۲-موډ په ټولو قیمتونو اتکا نه لري۳-داضافي الجبري معلوماتو قابلیت نه لري۴-موډ انفرادي سلسلو لپاره نه شي مشخص کیدای. په یوه جاري یا متمادي سلسله کې هغه کلاس چې زیاته فریکونسي لرونکې وي دموډ کلاس بلل کیږي. دجدول اقسام : ۱ــدپوښښ دساحې په اساس۲-دځیړنې دماهیت په اساس۳-دهدف په اساس.۱-مرکب جدول۲-ساده جدول.۲)۱-دوهمي یا مشتق شوی جدول۲-اصلي یا لمړنی جدول۳-عمومي هدف یا منبع جدول۲-خاص هدف یا خلاصه جدول: دفریکونسي نوع۱-نسبي۲-فیصدي۳-صعودي۴-نزولي ۱-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه وویشل شي نسبي فریکونسي لاسته راځي۲-کله چې دهرکلاس مربوطه فریکونسي په مجموعه دفریکونسي وویشل شي او بیا په ۱۰۰ کې ضرب شي فیصدي فریکونسي لاسته راځي.دفریکونسي ویش انواع:۱-دانفرادي مشاهداتو سلسله۲-ډیسکریټ یاغیرې ګروپي؟ فریکونسي ویش۳-ګروپي فریکونسي ویش ۴-جاري فریکونسي ویش۱-شامل کلاسونه عبارت له هغه کلاسونو ځخه دي چې دکلاس ښکتنی حد پکې شامل او دکلاس پورتنی حد پکې شامل نه وي . ارقام کولای شو په لاندې توګه جدول بندیکړو۱متحول۲-نسبي ۳تکرار STURGE’s rule=range=xmax-xmim 1=l-s i=l-s/k 12k>=n؟. متحول هرهغه خاصیت چې له یو حالت ځخه بل حالت ته تغییر کوي او داندازې وړوي عبارت له متحول ځخه ده . مثلا: عمرعاید لوړوالی حرارت زکاوت رنګ او داسې نور. دصنف وسعت عبارت : له صنف پورتني سرحد منفي دصنف ښکتني سرحد ځخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

منحني نقطه عبارت ده له دصنف دپورتني او ښکتني حد دحسابي اوسط څخه عبارت ده په يوه سلسله کې دمرکزي تمايلاتو دسنجولو څخه هدف دداسې يو ارزښت ټاکل دي چې په ښه ډول دسلسلې دټولو ارقامو څخه نماينده ګي وکولای شي او دهغه په مرسته دسلسلې ټول عددونه تشريح کړای شي.ددې پخاطر چې يو عدد دسلسلې څخه نماينده ګي وکړای شي نو لازم ده چې دسلسلې دلوړاو کوچني حدونو په مابين کې قرار ولري په دې توګه ديوې سلسلې اوسط دهغه ارزښت دی چې دسلسلې دټولو اعدادو څخه نماينده ګي کولای شي او دکميت په لحاظ دسلسلې په مابين کې قرارولري نوځکه دمرکزي تمايلاتو په نامه ياديږي. اريتميتيک اوسط٢ميډيان٣-موډ٤-هندسي اوسط٥-هارمونيک اوسط. دښه اوسط ځانګړني : مشخص او روښانه تعريف شوی وي ترڅو مختلف اشخاص يې په مختلفه توګه تعبيرنه کړي ٢- په اسانۍ سره دمحاسبې او پوهيدو وړوي٣-په ټولو ؟ارقامو متکي وي٤-دراتلونکي رياضيکي عمليو وړوي. دنمونه ګيرئ دنوسان له کبله متاثره نه شي٢-دقوی مشاهداتو له کبله متاثره نه شي؟٣- په اسانۍ سره دتغيروړوی؟٤دنمونه ګيرئ ثبات ولري. حسابي اوسط دسلسلو؟دحل مراحل: چې ميډيان يو نزولي يا صعودې ترتيب شوی سلسه په دوه مساوي برخو ويشې ولې کله چې وغواړو يو ترتيب شوی سلسله له دوه څخه په زياتو مساوي برخو وويشو ٢halves-ددريو نقطو په مرسته کولای شو يو صعودي ترتيب شوي سلسله په څلورومساوي برخو وويشوچې عبارت دی له کوارټيل څخه ٣-د٩نقطو په واسطه کولای شو يوه صعودي ترتيب شوې سلسه په لس مساوي برخو وويشو چې عبارت له ډيسيل څخه ده ٤-د٩٩نقطو يوه صعودي ترتيب شوېسلسله په سلو مساوي برخو چې عبارت دپرسنټيل څخه ده . دپارټيس؟ ارزښت دلاسته راوړلو لپاره بايد سلسله په صعودي ډول ترتيب شي.اوسط : دټولې سلسلې نماينده ګې کولای شي ولي پارټيشن؟واليو دسلسلې ديوې برخې نماينده ګي کوي.کوارټيل عبارت دهغه ارزښت څخه دی چې يوه صعودي ترتيب شوی سلسله په څلورو مساوي برخو وويشو . ډيسيل : دمتحول هغه ارزښت کوم چې يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی. ياپه بل عبارت : هغه ٩نقطې چې په يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په لس مساوي برخو وويشي عبارت له ډيسيل څخه دی .دمتحول هغه ارزښت چې يوه صعودي ترتيب شوې سلسله په سلو مساوي برخو وويشي عبارت له پرسنټايل څخه ده.دبار دياګرام دليکلو نښې :١-sample bar diagram2-subdivided bardiagram3-percentage bar diagram4-multiple bar diagram5-deviton or bilateral bar diagram6-baroken bar

نړيوال اقتصاد

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړیوال اقتصـــاد ته اړتیا:منابع اقلیم حالت، وړتیا ، مهارت، اود تولید دعواملو مؤثریت پرمخ تلونکیهیوادونو کې یوشـــان نه دي. ۲-نوددې مشـــکلاتو ، پیښـــو، حقیقتونواودازاد اقتصـــاد دتیوري ګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته اړتیا پیداکیږي. نړیوال اقتصاد داقتصاد هغه څانګه ده کوم چې دنړیوالې همبســتګۍ څخه بحث کوي. په اســـاســـي ډول نړیوال اقتصـــاد داقتصـــاد هغه څانګه ده کوم چې دازاد بازار ســـره اړیکه لري: لکه بهرنۍ ســـوداګري ، دتاثیراتو اندازه ګیري او دهغې اصـــولي او تادیات او دهیوادونو ترمنځ دتبادلې دنرخ ټاکل ، دتادیاتو بیلانس اړوند مشـــکلات په بهرنۍ ســـوداګرۍ باندې دودې تاثیرات او دیوهیوادپه اقتصـادي ودې باندې دبهرنۍ سوداګرۍ تاثیرات او داسې نور. دنړیوال اقتصاد اهداف : ۱-دنړیوالې سوداګرۍ خالصه تیوري۲-دودې او سوداګرۍ تیوري۳-دعواملو دنړیوال حرکت۴-دســـوداګرۍ پالیســـي تیورۍ ۵-دخارجي اســـعارو تبادلې دبازار تیوري۶-دتادیاتو دبیلانس تیوري۷-دداخلي او بهرني بیلانسونو تیوري۸-داقتصادي همبستګۍ تیوري۹-دپیسو نړیوالې اداري . نړیوالې ســـوداګرۍ خالصـــه تیورۍ موضـــوعات ۱-خارجي تجارت۲-دخارجي سوداګرۍ څخه لاسته راوړنې ۳-ادم سمیت مطلق مزیت تیورې ۶-دریکارډو دنسبي مزیت تیوري۵-دمیلز دعمومي تعادل تیوري۶-دسـمیولسـن دعواملو دقیمت تیوري۷-دتولید ددوران تیوري. دادم ســـمیت مطلق مزیت تیوري : په دې تیورۍ کې داجناســـو موجودیت او په تخصص باندې بحث کیږي. دسمیولسن دعواملو دقیمت تیوري: په دې تیوري کې دامطالعه کیږي چې عواملو ته تادیه څنګه کیږي. اقتصادي وده : په مسلسل ډول دتولید په مقدار کې زیاتوالی داقتصـــادي ودې په نوم یادیږي. دعواملو نړیوال تحرک: په دې تیوري کې کارګر او پانګه دعامل په صفت نړیوال تحرک کوي چې هم مثبت او هم منفي نقاط لرې اوهمدارنګه دپانګې تحرک په دې تیورۍ کې په دوه ډوله دي چې یویې په رســـمي ډول دimfاو world bankاو نورو ســازمانونو لخوا او بل یې په غیرې رســمي ډول دشــخصــي کمپنیو لخوا لکه iPhone, Toyotaاو داســـې نورو لخوا. خارجي اســـعارو دتبادلې بازار دتادیاتو دبیلانس تیوري : په دې تیوري کې داسعارو نړیواله تبادله ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې دابه کوم نواقص او ګټې ولري. دتادیاتو بیلانس تیوري : په دې تیورې کې دتادیاتوپه بیلانس خبرې کیږي چې دتادیاتو بیلانس مثبت دی که منفي***دتادیاتو بیلانس عبارت له هغه بیلانس څخه ده چې دهیواد دنړیوال تجارت اړیکې له نورو هیوادونو سره تربحث لاندې نیسي دیوکال په جریان کې دتادیاتو بیلانس دلاندې حســـابونو درلودونکې دی۱-جاري حســـاب۲-دســـرمایې حساب ۳-یوطرفه حساب:۱-جاري حساب : په دې حساب کې صادرات او واردات ترمطالعه لاندې نیســـي ۲-دســـرمایې حســـاب : په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې څومره ســـرمایه په داخل دهیواد ته راځي او څومره بهرته ځي۳-یوطرفه حســـاب: په دې حســـاب کې دا ترمطالعې لاندې نیول کیږي چې یو هیواد څومره اجناس یا ســـرمایه لاســـته راوړي خو په مقابل کې تادیه ورته نه کوي لکه بلاعوضـــه مرستې. نوټ: په تادیاتو بیلانس

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې هرڅه چې دنورې نړۍ څخه لاســـته راځي کريډيټ کيږي او مخې ته يې مثبت علامه کيښـــودل کيږي او هرڅه چې نورې نړۍ ته ځي ډيبيټ کيږي او مخې ته يې منفي علامه کيږي او که چيرې يو هيواد دحســـاباتو علامه مثبت وي په دې معنا چې دتادياتو بيلانس مو مثبت دی او نورو هيوادو څخه مو زياتې پيســـې لاس ته راوړې دي او که منفي وي نو دنورې نړۍ څخه مولږې پيسې لاسته راوړي وي اونورې نړۍ ته موزياتې پيسې ورکړې دي. دداخلي او خارجي بيلانس تيوري: په دې تيورې کې داترمطالعې لاندې نيول کيږي چې مونږدنورې نړۍ ســـره څومره تجارت کوو او په داخل کې څومره کارګره قوه په کاربوخته ده . دنړيوال اقتصادي انضمام (تړلتيا) تيوري: اقتصادي انضمام تيوري داوسنيو معاصرو تيوريګانو څخه ده چې په دې تيوري کې دامطالعه کيږي چې څنګه يو هيواد دنوروهيوادو ســـره دتجارت په برخه کې يوبلاک رامنځ ته کړي او له دې بلاک څخه ټول هغه هيوادونه چې په دې بلاک کې شـــرکت لري ، له دې څخه څه ډول ګټه ترلاســـه کړي. نړيوال پولي سازمانونه عبارت له هغه سازمانونو څخه دي چې دپيسو دنړيوال تحرک رامنځ ته کوونکي /يارامنځ کوي لکه دimp and world bankوغيره . دنړيوال تجارت په اړه دمرکنتلســتانو تيوري: په دې تيوري کې دا ترمطالعې لاندې نيول کيږي چې يو هيواد چې څومره زياتې پيسې ولري نو په نړۍ کې به ترټولو لوړ قدرت لرونکی هيواد وي. دوې په دې نظر وه چې دپيســـو په مقابل کې خارجي تجارت زياتيږي او دتادياتو بيلانس بايد يو ثابت وي چې داهيڅ امکان نه لري. دنړيوال تجارت په اړه دکلاســيکو تيوري : دکلاســيکي تيوري فرضــيې ۱- دکارګر دارزش تيوري : ددې تيورې له نظره کارېواځېنی اساسي عامل دتوليد دی او قيمتونه په نړيواله ســـطحه دکارپواســـطه ټاکل کيږي او همدارنګه دکارپه بازار کې دکامل رقابت موجوددی او دکارواحدونه دتوليد په ساحه مساويانه ونډه لري؟نلري.ستاتيک موډل : په دې موډل کې دوه داســـې هيوادونه ښـــودل کيږي چې دواړه هيوادونه دوه اجناس توليدوي۳- دترانسپورت دمصارفو موجوديت : په دې تيورې کې دترانسپورت مصارف په نظر کې نه نيول کيږي۴-دمقياس ثابت برګشــت دscaleڅخه هدف ديوې تصــدۍ دتوليداتو اندازه ده چې په معلوم وخت کې ترلاســه کوي په دې فرضــيه کې دابيانيږي چې کومه پانګه په کار اچول شوې ده دهغې په مقابل کې څومره توليدات ترلاسه کيږي اوددې فرضيې لاندې دتوليد ټول عوامل په نظر کې نيول کيږی چې دوجې به يې په کار باندې ډيرتاکيد کوي او پانګه ثابته په نظر کې نيسي او کار ددمتحول په صفت په نظر کې نيسي . ۵-دعواملو دخوځښت : ددې فرضــيې لاندې دتوليد عوامل په مکمل ډول دخوځښـــت وړوي او همدارنګه دتعويض کيدو وړوي البته يواځې په داخل دهيواد کې نه په نړيواله ســـطحه .دمطلق مزيت تيوري : ادم سميت د۱۷۲۳-۱۷۹۵ دکلاسکو پوهنتون پوهاند وه داخلاقو او فلسفې استاد هغه دکلاسيک اقتصاد بنسټګروه . ادم سميت دازاد تجارت طرفدار وه او دی وايې دنړيوالې سوداګرۍ بايد داجناسو په تخصص او دکارويش په وسيله ترسره شي اوکه يوهيواد دبيرون نه يو جنس په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارزانه ترلاســـه كوي نو بايد په خپله يې توليد نه كړي او له بل هيواد څخه دي واخلي . مثلا يو موچي دڅپلۍ ګنډلو کې تخصص لري او په ارزانه بيه يې توليدکولای شي مګر جامې په ارزانه بيه نه شــي توليد کولای نو موچي بايد دخياط څخه جامې واخلي او خياط بايد دموچي څپلۍ واخلي او په يو ډول دواړه ګټه ترلاســه کړي. ددې تيوری نيمګړتياوې : ۱- term of trade t-o-t۲-دعرضـــې برخه په نظر کې نه ده نيول شــوی.دنســبي مزيت تيورې : دغه تيورې ريکارډو وړاندې کړې ده او په خپله يو کلاســيک اقتصـــاد پوه وه، دی دهغې نقطې څخه شــــروع کوي چې په کوم ځای کې دمطلق مزيت تيورې ختميږي،دده له نظره که يو هيواد پـه دواړو اجنـاســـو کې مطلق مزيت ولري اوبل هيواد يې ونلري نوبيا هم نړيوالـه سوداګرې رامنځ ته کيږي او دواړه ورڅخه ګټه اخيستلای شي دده په نظر هغه هيوادونه چې په دواړو اجناســو کې مطلق مزيت لري په هغه جنس کې چې زيات تخصــص لري او هغه هيواد چې په يو جنس کې کم نســبي مزيت لري(عدم نســبي مزيت لري) نوکيدای شـــي چې نړيواله سوداګري رامنځ ته شي اودواړه ترې ګټه ترلاسه کړي داتيورې په ۲×۲ ×۱په نوم ياديږي . ريکارډو په ۱۸۱۷م کال کې دسياسي اقتصاد کتاب وليکلو او نسبي مزيت تيوري يې په کې وړاندې کړه . هغه نقاط چې ده (مطلق مزيت) ؟تيوري ترســـوال لاندې راولي عبارت له۱-مولديت او رقابت : هغه هيواد چې په في واحد وخت کې ډيرتوليد رامنځ ته کوي دغه هيواد مطلق مزيت لري چې مطلق مزيت درقابت باعث ګرځي خوولي مزد يو اساسي عنصر دی چې په دې تيوري کې په نظر کې نه دی نيول شوی يعنې په دې تيوري کې دمزد ميکانيزم نه دی تشــريح شــوي۲-ارزانه کار۳-اســتثمار(ناوړه ګټه اخيســتنه) هغه هيوادونه چې داســتثمارلاندې وي هلته کارګره قوه په ډيرټيټ مزد باندې توليد کوي۴-نړيوال توليد امکانات په دې معنا چې دتوليد قيمت په داخل کې څومره او په خارج کې بايد څومره وي . يعنې په دې تيوري کې تمام شد قيمت په نظر کې نه دی نيول شوی چې په اساس يې داتيوري ترسوال لاندې راوستې. دنسبي مزيت په تيوري نيوکې:۱-دوه اجناس دوه هيوادونه ۲-دکارګره قوي حرکت۳-ازاد تجارت چې داپه حقيقت کې شتون نه لرې۴-دانتقال مصـارف په دې تيوري کې دانتقال مصــارف په نظر کې نه دي نيول شـوي ۵-ثابت بازګشــت : په دې تيوري کې ترلاسه کيدونکي ګټه ثابته په نظر کې نيول شوي چې نن ورځ متصديان کوشش کوی چې خپلـه ګټـه ورځ تربلې زياتـه کړي چې پـه اســـاس يې داتيورې دنيوکې لانـدې راغلي۶-دکارارزښت نظريه : کلاسيک نظر يه لري چې دتوکي قيمت يواځې کارټاکي مګر يواځې کاراســاســي عامل نه دی چې دتوکو قيمت ټاکي۷کامل رقابت : په دې کې يواځې دوه ملکونه او دوه اجناس په نظر کې نيول شوي چې نن ورځ کامل رقابت ډير عرضه کوونکي ډير بديل اجناس او دبازار څخه خبرتيا ده چې پراســاس يې داتيوري دنيوکې لاندې راوســتی شــي. دهيبرلر دنړيوالې ســوداګری تيوري.هبرلر وايې چې دتوکو قيمت دفرصــتي مصــرف پورې اړه لري دی وايې چې دغه فرصتي مصارف ثابت شکل لري فرصتي مصارف درې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکلونه لري۱-ثابت فرصتي مصارف۲-کميدونکي فرصتي مصارف۳-زياتيدونکي فرصتي مصارف. فرصتي مصارف : هغه مصارف دي چې ديوکار په کولو سره بل کارمو له لاسه ورکړی وي . دهکشـــراوهلن دنړيوال تجارت تيورې : دغه تيوري دنړيوال تجارت په برخه کې چې دغه تيوري په کال ۱۹۱۳ کې کړې وه دغه تيوريدنړيوالې ســـوداګرئ دمختلفو جهتونو په نظر کې نيولو سره تربحث لاندې نيسي چې په دوه ډوله ده۱-دسوداګرئ په جهت باندې بحث کول۲-دغه تيوري دتوليد دقيمتونو په مساوات بحث کوي. ددې تيوري په اساس باندې يو هيواد هغه جنس توليد اوصـــادروي چې ددې جنس اړوند دتوليد عوامل ارزانه وي او پريمانه وي او هغه جنس واردوې چې په هغې کې دتوليد امکانات کم او قيمته وي. يا په بله اصـطلاح باندې توليد کاربره وي دامعنا لري چې په دې هيواد کې کارزيات وي نو بايد دغه توکي توليد کړي او که يو بل جنس ســـرمايه بره وي يعنې زياتې پانګې ته اړتيا وي او په دې هيواد کې پانګه لږه پيداکيږي نو دغه توکي بايد وارد شـي ددغې تيوري فرضـيې.-۱ ۲×۲×۲:دوه هيوادونه دوه توکي دوه دتوليد عوامل۲-يوشـان تکنالوجي ۳-يوشـان حاصـل۴-دکارمکمل تخصـص ممکن نده۵-په ذوق کې بايد تغييررانشـي په دې معنا دتوکو په وړاندې دخلکو په ذوق بايد کم نه شــي۶-دازاد رقابت موجوديت۷-ترانســپورتي مصـــارف وجود نه لرې۸-دســـوداګرئ په مخکې کوم خنډونه وجود نه لري۹-دتوليد عوامل دهيواد په داخل کې متحرک او په نړيوال سـطحه غير متحرک وي۱۰-الف جنس کاربر او ب جنس سـرمايه بر دی.دنړيوالې ســوداګرئ خالصـــه تيوري: دبهرنئ ســـوداګرئ دوه مهمه اړخه څيړي۱-ولې بهرنئ سوداګري کوو۲-دبهرنئ سوداګرئ ګټې څه دي. دسوداګرئ خالصـه تيوري دکوچنې اقتصـــاد ســره اړيکه لري او دادســتاتيک تحليل په اســاس ده. برســيره پردې دســوداګرئ په تيوري کې داقتصــــاد مثبت اړخ او رهنما اړخ دواړه څيړل کيږي. دســــوداګرئ پاليســــي . دســـوداګريزو بنديزونو پايلې اهميت او وجې څيري او تحليلوي دســوداګرئ دپاليســـي الې يا اسـباب۱-تعرفه ۲-کوټه ۳-دتبادلې کنترول۴-دولتي سـوداګرې۵-دصــادراتو ارادې مخنيوی. بهرنئ تبادلې مارکيټ يوځای دی په کوم کې چې دبهرنيو اسـعارو پيراوپلور ترسـره کيږي. داهغه مـارکيټ ده په کوم کې چې دهيوادونو ترمنځ دتبـادلې نرخ رامنځته کيږي. دلومړي نړيوال جنګ څخه مخکې دهيوادونو ترمنځ دتبادلې مســاوات دســروزرو دمحتوا په اســاس ټاکل کيدلو . مګر دســـروزرو دمعيار دترک کولو وروســـته ۱۹۴۴م کال کې دبريټن ووډز سيستم رامنځ ته شو وروسته له ۱۹۷۱ م کال څخه نړئ دتبادلې داداره شوي ارتجاعي نرخ سـيسـتم لري کوم چې دتبادلې دثابت او ارتجاعي نرخ سـيسـتم څخه ګډ وي. دپيسـو نړيوالې ادارې ددې لپاره چې دســـوداګرئ ســتونزې حل شـــي دســـوداګرئ دګمرکي تعرفې عمومي تړونGATTترتيب او وضع شو چې په WTOباندې تبديل شوی دی. دتوليد دامکاناتو منحني يا خط دهغې منحني څخه عبارت دی کوم چې ددوه اجناســـو مختلفې جوړې لکه غنم او تکه څرګندوي کوم چې په يو هيواد کې يې دمجموعي توليدي وســايلو په مرسـته توليدوي يا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خط څخه عبارت دی چې په یو هیواد کې دمجموعي توليدي وســـايلو په مرســـته توليدونکو اجناســـو اندازه کوي. دتوليد دامکاناتو منحني دتوليد دبې تفاوته منحني انتقالي منحني په نوم هم ياديږي.په بنيادي ډول دهيبرلر دثابت فرصـتي مصـارفو او ريکارډو دمقايسـوي مصـرف تيوري ترمنځ کوم خاص توپير وجود نه لري خو يواځې داخبره وجودلري چې هبرلر خپله نظريه دفرصــتي مصــارفو په شــکل وړاندې کړي او په دې نظريه کې دتوليد دامکاناتو خط ياppcسيده شکل لري.دريکارډو دسوداګرۍ موډل دوه مهمې ځانګړنې دادي۱-سوداګري بايد دبنديزونو څخه ازاده وي دسرحداتو څخه داجناسو حرکت ازاد وي۲کاردتوليد يواځينی عامل دی چې دتوليد په ټولو کرښــو کې ورته مؤثريت لري. دموډل فرضــيې دســميولســن:۱-په خوراکي اجناســـو او صـــنعتي اجناســـو کې چې کوم کارګمارل شـــوی په هيواد کې به دکاردمجموعي عرضې سره برابروي۲-دمشخص عواملو هريوپانګه او ځمکه يواځې په يو سکتورکې استعماليدی شي ۳-دوه اجناس دوه هيوادونه اودرې عواملو موډل۴-دلته کميدونکې راګرځيدنه تطبيق کيږي مثال په ډول مجموعي توليدات په کميدونکي نرخ ســـره لوړيږي ځکه نو mplکميږيrevealed comparative advantage-اړوند نسبي مزيت هغه نسبي مزيت دی چې په هغه ســکتور باندې پراته وې کوم چې دســواګرۍ مازاد لري او اړوند عدم نســبي مزيت ددې معکوس يعنې کنترول لري .دنړيوال اقتصــاد درامنځ ته کيدو عوامل: ۱-دمختلفو نظامونو موجوديت۲-دمختلفو پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد په عواملو کې فرق (کار ځمکه پانګه)۴-دمختلفو ملي سياســتونو موجوديت. دنړيوال اقتصــاد روابطو د پرمختيا عوامل۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالی او عنعنوي اقتصاد دمنځ نه تګ ۳-دپيسو رول په اقتصـــادکې ۳-دپانګوالو او متشــبثينو رامنځته کيدل ۵-اقتصـــادي باورونه دمختلفو ټولنو لخوا مختلف باورونه.په ۱۷۷۶کال دملتو نو ثروت په نامه کتاب دادم ســـميت لخوا وليکل شو . دنړيوالې سوداګرۍ خالصه تيوري . دسوداګرۍ خالصې تيوري سره په رابطه مونږپه لاندې تيوريګانو بحث کوو۱-دمرکنتلســـتانو يا دســـوداګرو دســـودګرۍ تيوري۲دادم سـميت دمطلق مزيت تيوري۳-دډيويډ ريکارډو دمقايسـوي(نسـبي)مصـرف تيوري۴-دهيبرلر دفرصتي مصارفو نظريه ۵-دهکشر اوهلن دسوداګرۍ تيوري۶-دسميولسن دعواملو دقيمتونو دمساوات تيوري.

د نړيوال اقتصاد دوهمه برخه

دنړيوال او منطقوي تجارت مشخصـې طرحې: منطقوي تجارت څخه هدف دادی چې دهيواد په داخل کې دمنطقو ترمنځ تجارت صـورت ونيسـي يعنې منطقوي تجارت څخه هدف داخلي تجارت دی چې دهيواد په داخل کې دمناطقو ترمنځ صـورت نيسـي . په داسـې حال کې چې نړيوال تجارت ددوه ممالکو ترمنځ دتجارت څخه بحث کوي. دکلاســـيک علماو له نظره هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دنړیوال او هم دداخلي تجارت ترمنځ توپیر وجود لري نو په همدې اســـاس دنړیوال تجارت لپاه خاصه تیوري چې دمقایسوي مزیت تیوري نوم لري وړاندې شوي، خو دعصري علماو لکه برټیل ،اوهلن(هولن)؟او هیبرلر له نظره او دهغوي مفکوره داوه چې نړیوال او منطقوي تجارت فرق دهغو په درجو دی نه دهغوپه اقسامو کې ۵ دي. Edgeworth box diagram: که ددوو هیوادونو یاددوه مستهلیکینو ترمنځ تجارت ګټوروي نو دلته به دتجارت کوم ددواړو لپاره ګټوروي دکوم هیواد یا مستهلک لپاره به کوم جنس او کوم نرخ دتبادلې زیات ګټور وي ددغه شان پوښتنو ځوابونه دEdgeworth boxشکل کې ترلاسه کولای شو. مؤثرتخصیص: دتجارت په صـــورت کې له AڅخهB ته دتبادلې انتقال دراجا او ماریا دواړو لپاره ګټوردی .هو اوس ســوال داپیداکیږي چې ایا دغه دBنقطه ددواړو دګټورتیا لپاره مؤثره نقطه ده او که نه ددې پوښـــتنې دځواب لپاره باید لومړی په دې پوه شـــي چې ایادراجان او ماریا دتبادلې نهایي نرخونه دBپه نقطه کې یوشـــان دي او که نه؟یورقابتي بازار کې دمســـتهلک تعادل: په رقابتي بازارونو کې دوه مســـتهلکین نه وي، بلکې په رقابتي بازارونو کې زیات اوســـني موجوده اخیســتونکي او خرڅونکي وي او هم بالقوه اخیســتونکي او خرڅوونکي په رقابتي بازارونو موجود وي او په نتیجه کې هراخیســـتونکی او خرڅونکی په یو ثابت قیمت ســـره اجناس اخلي او خرڅوي. دایج ورت بکس دیاګرام په مرســـته به رقابتي بازارونو کې هم کولای شـــو وګورو چې مؤثره تبادله څرنګه ترســـره کیږي. درقابتي بازارونو اقتصــــادي مؤثریت د۱فصـل په ۳شـکل څخه معلومیږي. چې دCپه نقطه کې داجناسـو ترمنځ تبادله چې په رقابتي بازارونو کې تعادل رامنځ ته کوي یو مؤثره نقطه ده اواقتصـــادي مؤثریت لري او مهمه وجه او علت یې دادی چې دلته دCپه نقطه کې دواړه منحني یوله بل سره مماس نه وي نوبیا بـه راجـا یـا مـایـا نومې زیـات رقـابـت لاس تـه رانـه وړي . پـه دغـه صـــورتونو کې دمســـتهلیکینو او مولدینو دعمل او کړنو په صـــورت کې مارکیټ داقتصـــادي مؤثریت حالت غوره کوي. که څه هم ځینې خلک په دغه ډول مارکیټونو؟کې داقتصـــــادي مؤثریت درامینځ ته کولو لپاره دولتي مداخله مهمه بولي ، خو زیات شمیر اقتصادپوهان بیادولتي مداخله مهمه نه بولې بلکه هغوی نه لیدونکی لاس یعنې دمســـتهلیکینو او مولدینو رول په اقتصــــادي مؤثریت کې مهم ګڼي. راځئ اوس وګورو چې دمســـتهلک دنقطه له نظره مونږ او تاســـې درقابتي بازار دتعادل په اړه څه وپیژنو.۱-داچې بې تفاوته منحني ګانې یو له بل ســره مماس دي نو دمستهلیکینو ترمنخ دتبادلې نهایي نرخونه هم سره مساوي دي۲-داچې هره بې تفاوته منحني دقیمتونو دخط سره مماس ده نو دهرشخص دتبادلې نهایي نرخ دغذا او رخت دتبادلې په صورت کې ددغه دواړو شیانو دقیمتونو ترمنځ دموجوده نسبت سره مساوي دی دزیاتو مســـتهلیکینو اومولدینو موجودیت کې دمناســـبې تبادلې دتعیین او ټاکلو لپاره دمکمل رقابتي مارکیټونو په صـورت کې که په یوډول سـره رقابتي نه وي نوبیا داکار ناشـونی نه دی خو ددې ترڅنګ اقتصادي مؤثریت دیوقوي مرکزي سیستم ددولت دټول اجناسو اوخدماتو مقدار

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکې . مســـاوات او مؤثريت : مونږ او تاســـې وليدل چې داجناســـو دتبادلې لپاره مختلف مقدارونه اواندازې مؤثرې دي او داموهم وليدل چې څرنګه په رقابتي بازارونو کې اقتصادي مؤثريت رامنځ ته کيږي خوددغه تبادلې لپاره ځينې اندازې او مقدارونه ټاکل نســـبت نورو اندازو او مقدارونو ته زياته ښه او غوره دي. داچې ډير ښه او غوره حالت دتبادلې لپاره کوم ددې پيداکول دومره اسانه کارنه دی . په دغه برخه کې به مونږه په دغه موضوع رڼا واچو اودابه هم ديو مثال په رڼا کې واضـــح کړو چې داخبره بلکل واقيعت نه لري چې درقابتي بازار په صورت کې کوم دتبادلې اندازې او مقدار مونږ دتيرو بحثونو څخه دراجان او ماريا په اړه ذکرشوي ارقام ډايج ورت باکس په شکل له يوه بله بڼه ذکر کوو دراجان ګټورتيا مواد دافقي محورپرمخ او دماريا ګټورتيا مو دعمودي محور پرمخ شـــودلی ده د۱۱۴ شـــکل څخه معلوميږي چې څومره راجان په مفيديت کې ښـــې خواته ځواو څومره چې پورته ځو دماريا په مفيديت کې اضـــافه والی رامنځ ته کيږي.نړيوال تجارت موضـــوع او اهميت : نړيوال تجارت دنړيوالو اقتصادي سازمانونو يوعمده عنصر ګڼل کيږي او همدارنګه نړيوال تجارت دهيوادونو ترمنځ دارتباط درامنځ ته کيدو ســـبب ګرځي چې دهرهيواد په خارجي ســـياســـت پورې اړه لري اګر کـه دتـاريخ پـه اوږدو کې ډير محـدود عوامل دتجـارت دپرمختـګ او وروســـته پاتې والي کې مؤثره وه چې دهغې عمده اواســـاســـي عوامل هم طبيعي منابع جغرافيايي شـرايط دخلکو اسـتعدادوفهم علم او تخنيک تشـکيلوي دهغو پاتې هيوادونو لخوا دنړۍ اکثره هيوادونو ته مختلفې اقتصـادي تبادلې صـورت نيسي چې عمده اقتصـادي تبادلې يې داجناســـو اوخدماتو تبادله اوســـرمايوي تبادلات دي هيوادونه مجبور دي چې دمختلفو اقتصـــادي تبادلو لپاره خپل پولي واحدونه دنورو هيوادونو په پولي واحدونو باندې بدل کړي . چې داکار دپيسو په بازارونو کې صورت نيسي . دنړيوال تجارت تعريف: خارجي تجارت په حقيقت کې دشـيانو ، اجناسـو او سـرمايي انتقال ده ديوملک څخه بل ملک ته او يا په بل عبارت دهيوادونو ترمنځ په يوزماني واحد کې ذکرشـوي معاملاتو ترسـره کولو ته نړيوال تجارت وايي. تجارت په دوه ډوله دی ۱-داخلي ۲-خارجي داخلي : تجارت عبارت دهغه تجارت څخه ده چې دهغې په ترڅ کې دهيواد په دننه کې دخلکو ترمنځ داجناسـو اخيسـتل او خرڅول صـورت نيسـي . په داخلي تجارت کې داموالو انتقال دهيواد دسرحداتو څخه دباندې صـــورت نه نيســـي يعنې يواځې دهيواد دســـرحداتو په دننه کې داتجارت ترســـره کيږي اودخارجي تجارت په پرتله يې ستونزې لري داخلي تجارت په دوه ډوله ويشل کيږي۱-عمده فروشـــي۲-پرچون فروشـــي۲-دخارجي تجارت تعريف: دتاريخ په ابتدايی دوره کې دانســـان ضرورتونه ډير محدود اوساده وو. په دې سلسله کې ترډيره حده خودکفا وه. خارجي تجارت هغه تجارت ته ويل کيږي چې په هغې کې ددوه مختلفو هيوادونو داوســـيدونکو تجارانو او ســـوداګرانو ترمنځ داجناســـو اوخدماتو تبادله صـــورت نيســـي . يا په بل عبارت ټولې هغه تجارتي اړيکې چې ديوهيواد دسرحداتو څخه دباندې صورت نيسي خارجي تجارت دی او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ډوله دی ۱-صادرات ۲-واردات. او کوم هیواد چې اجناس او خدمات صادروي هغه ته صادرونکی هیواد وايي. لکه افغانستان چې وچې اوتازه میوي نورو هیوادونو ته صادروي او واردات برعکس. که چیرې یو جنس کاربر جنس وي دکار له نظره بډای هیواد کې او همدا جنس ســـرمایه برجنس وي دپانګې له نظره بډایه هیواد کې نودې حالت ته دعواملو دشدت انعکاس وايي. که چیرې دعواملو انعکاس ډیر شدید شي نو دهکشر اوهلن ټوله تیوري باید رد شــي.او که چیرې کم يي په نظر کې نیسـو. او په دې موضـوع لومړني عملي تحقیق دمنهاس لخوا په ۱۹۶۲ م کال شـــوي وه نوموړي په خپل دتحقیق په ترڅ کې داموندل چې ددریو قضیو څخه په یوه حالت کې دعواملو انعکاس موجود دی خو بیا لیونتیف په ۱۹۶۴ م کال کې دخپلې مطالعې په ترڅ کې داوښــودل چې عواملو انعکاس په ۸فیصــــده قضــیو کې شـتون لري او بس.یوه بله مطالعه چې ۱۹۶۶ م کال کې دبال په واسطه ترسره شوه ترڅو دمنهاس دنتایجو یو بل اړخ وازمایي چې دغې مطالعې دلیونتیف دنتایجو تصـــدیق وکړ. چې دعواملو دانعکاس شدت په نړۍ کې ډیر کم واقع کیږي .په پای کې هغه فرضیه صدق کوي چې دعواملو په اړونده ټول نسبي اوقیمتونو سره یو جنس کاربر او بل جنس سرمایه بر دی او دهکشـــر اوهلن ماډل هم صـــدق کوي.تجارتي پالیســـي هغه برخې څخه عبارت دی چې دنړیوال تجارت پورې مربوطو فیصــــلو عملي اقداماتو او وســـایلو ســـره رابطه لري مثلا دیومملکت صـادرات او واردات باید څرنګه او څه شـی وسـي؟په هغې دولتي شـعبې کنټرول وجود لري او که نه . اشـیا مصـرفي او سي او که سرمایوي اوسي؟صـادرات ازادانه شـکل ولري ا و که پابند اونور . تجارتي پالیســـي په لاندې برخو ویشــــل کیږي. ۱-صــــادراتي او وارداتي پالیســـي ۲-خارجي تبادلوي پالیســـي ۳تعرفې پالیســـي . الف صــــادراتي او وارداتي پالیسي دصادراتو اودوارداتو په برخه کې مشخص تدابیر اودهغې دعملي کیدلو لپاره مناسب ، امکانات په برکې نیسي ب: دصادراتو زیاتوالی اودپیسو په داخلي اونړیوال نرخ داستحکام لپاره تدابیرج: په وارداتو او صــادراتو باندې دټکسـونو وضـع کولو سیسـتم او لارې چارې څرګندوي . پـه دې برخـه کې دمـالیي وزارت لـه خوا دتبـادلي کنترول اووارداتي جوازونو باندې کنترول هم شـامل وي. دتجارتي پالیسـي هدفونه: ۱-دصــادراتو زیاتوالی ۲-دصــادراتو دډولونو زیاتوالی۳-دنووزیږیدلو صنعتونو حمایت دنوي صنعت موضوع الکساندر هاملتون په امریکا او فریدریک لیت په جرمني کې د۱۸پیړۍ په پای او د۱۹ پیړۍ شروع کې مطرح کړه۴-دصادراتو او وارداتو دنسبت زیاتوالی . دصادراتو او وارداتو ترمنځ نسبت یا مقایسي ته دتجارت نسـبت ویل کیږی. ۵-دپیسـو په داخلي او خارجي قیمتونو کې داسـتحکام ثبات۶-تجارتي روابط: دازاد او پابند تجارت مفهوم: ازاد تجارت دتجارتي پالیســـي داســـي یو نظام دی چې په هغې کې داخلي او خارجي تجارت کوم فرق نه لري او داخلي اشیاو او خدماتو ته کوم خاص رول باندې نه قایلیږي او نه په خارجي اشـــیاو او خدماتو کوم بندیزونه وضــــع کیږي .اوکله چې په یوملک دخارجي تجارت په برخه کې قیودات رامنځ ته شي مثلا ټکسونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وضـع کوټه معیاري سیسـتم وضـعه شـي یا چې عملي شـي او دتبادلې په جریان کنترول رامنځ ته شـــي نو دتجارتي پالیســـي دې ډول نظام ته پابند تجارت ویل کېږي.دازاد تجارت تاییدونکې دلایل: دوســـایلو بهتروالی یا بهتر اســـتعمال۲-دنړیوالې ســـوکالی زیاتیدل۳-دمحصـــولاتو زیاتوالی.دپابند تجارت تایدونکي دلایل: دصـــنعت ځوانوالی: په پرمختیبا یی هیوادونو کې چې صــنعت رامنځ ته کیږی نودنړۍ دپرمختللو هیوادونو ســره مقابله نه شــي کولای۲-دکــاروبــار دلایــل ۳-دپرداختونو. دتوازن دلایــل: دتجــارت اوتعرفو عمــده موافقهGATT:دتجارت اوتعرفو عمومي تړون له مخې چې یو عمده ســـبب یي په تجارت باندې دپابندیو کمول دي خوددې خبرې اجازه ورکوي چې دتادیاتو دنقصــان درفع کولو په خاطر وضع کیدای شي خو دتعرفو دوضع کیدو په صورت کې باید په نظر کې ونیول شي چې نورملکونه جوابي عمل کولای شــي په یو ملک کې دتعرفو وضــع کولو اصــلي هدف دخارجي اشیاوو په ځای ملي اشیاو ته دتقاضا زیاتوالی دی . دصادراتو او وارداتو دنسبت دښــه والي دحمایتي پالیسی له لارې داصولو زیاتوالی او دملي داریي حفظ کول او نورهغه عوامل چې پابند تجارت په برخه کې وړاندې کیدای شي. دپابند تجارت دکاروسایل که نړۍ ته نظر وشـــي په حقیقي توګه ازاد تجارت وجود نه لري په یو شـــکل یاحالت کې دنړیوال تجارت قیودات وضـع کیږي په خارجي اشـیاو باندې دکنترول کولو لپاره وسـایل عبارت دی له:۱-تعرفې ۲-کوټه معیاري سیستم ۳-دولتي تجارت۴-دتبادلې کنترول۵-تجارتي معاهدې۶-مصـنوعي ارزاني یا امتیازي قیمت. دتعرفي مفهوم: تعرفه دصـادراتو په مقابل کې محصـول او وارداتو باندې دټیکس تر نامه لاندې دپرداختونو څخه عبارت دی . په حقیقت کې په صادراتو دتعرفې وضع کول ډېر مروج نه دي او عمده توګه تعرفې په وارداتو وضع کیږي. تعرفې په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-داجناســـو دقیمت په اســـاس۲-داجناســـو دمقدار په اســـاس. دتعرفې داثراتو مطالعه : ۱-دوارداتو دعوض اجناســو تولیدول: کله چې دتعرفې په وضع کول سره دجنس قیمت پورته لاړشي نوپه داخل کې دعوض اجناسو تولید پیل کیږي او داخلي تولیدات دoq1څخه2q2ته لوړیږي او تجاران کوښښ کوي چې اضافي مصارف پوره کړی چې نوموړي مصـارف په دوه ډوله څرګندیږي.۱-حمایوي اثر۲-تبادلوي اثر۱-حمایوي اثر: کله چې دتعرفې دوضـع کولو سره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دزیات جنس دتولیدولو طاقت نلري. کله چې دتعرفې په وضـع کولو سـره قیمتونه پورته لاړشـي نوداخلي مولدین دتولید قابلیت پیداکوي ولې داتولید غیراقتصادي دی ځکه دلوړ قیمت اوزیاتو مصارفو په نتیجه کې رامنځ ته کیږی چې مونږ په شـکل کې دابرخه په این سـره ښـودل شـوي ده۲-تبادلوي یا انتقالي اثر: دتعرفې په وجه چې مولدین کوم اضــافه قیمت ترلاســه کوي هغې یوه برخه دغیر اقتصــادي تولیداتو قرباني کیږي او بله برخه یی دمصــرف کوونکو لخوا مولدینو ته انتقالیږي اوداخلي مولدین دمصرف کوونکو څخه اضافه رقم حاصلوي چې په شکل کې په زي سـره ښـودل کیږي۲-دمصـرف اسـتعمال اثر: دتعرفو په وضـع کولو سـره داجناسـو

(c) ketabton.com: The Digital Library

قیمتونه لوړاو دهغې په استعمال کې کموالی راځي چې دتقاضا سطحه د0q4څخه 0q3ته راټیټیږي . چې په شکل کې په ایس سره ښودل شوي دي۳-داصولو عایداتي اثر: څرنګه چې دتعرفې اندازه دټې سره برابره ده دنورو وارداتو اندازه ضرب تعرفه حاصل شوي رقم په لاس راکوي چې په شکل کې په ارسره ښودل شوی ده ۴-دمقابل اثر: دتجارت په پیل او دتعرفو په وضع کولو کې سیالي رامنځ ته کیږي چې له یوې خوا دملي صنعت دتقویې سبب ګرځي اوداجناسو معیار ورسره لوړیږي.۵-دعاید او وزګارتیا اثر: دتعرفې په وضع کولو سره په ملک کې دکاروبار زیاتیږي څومره چې ملي صنعت تقویه کیږي ورسره دوارداتو عوض اجناس په داخل کې تولیدیږي چې دعاید او کاروبار په برخه کې دزیاتوالي سبب ګرځي چې داعمل دمقابل ملک دخرابوالي سبب ګرځي.۴-دپرداختونو توازن: دتعرفو په وضع کولو سره دوارداتو مقدار کمیږي او په داخل کې دتولید اندازه زیاتیږي چې دوارداتو په کموالي سره دخارجي پرداختونو په اندازه کې کموالی راځي ولې باید ذکر شي چې داټول عملونه هغه وخت ممکن دي چې مقابل لوری جوابي اقدام پورته کړي.په بهرنیو هیوادونو کې داجناسو په مناسب قیمت دخرڅولو طریقې۱-اشتهارات۲-ذاتي دوره۳-سفري نماینده ګان۴-بهرنۍ ایجنسۍ۵-په بهرنیو هیوادونو کې دڅانګو قایمول۶-خارجي تجارت کې دقیمتونو ډولونه .چې په لاندې ډول دي. F.A.S: عبارت له هغه قیمت څخه دی چې په هغې کې داصلي قیمت نه علاوه ټول هغه مصارف شامل وي کوم چې په اجناسو باندې ترکښتۍ پورې راځي. هغه مصارف چې داصلي قیمت څخه علاوه په جنس ورعلاوه کیږي په لاندې ډول دي ۱-داجناسو بسته بندۍ مصارف۲-صادراتي محصول۳-دبندرتررسیدوپورې ترانسپورتي مصارف ۴-دبندرګاه مصارف۵-فوبFOBعبارت له هغه قیمت څخه دی کله چې F.A.Sقیمت سره یوځای کړوکوم چې دکښتۍ ته داموالو په جګولو باندې راځي. ship ex: عبارت دهغه قیمت څخه دی کله چې دفوب قیمت سره دکښتۍ کرایه جمع شي او په مال ورعلاوه شي نو دex-shipقیمت لاسته راځي.ex-shipقیمت کې لاندې مصارف شامل دي ۱-دجنس دبسته بندي کولو مصارف۲-په مال باندې تربندرګاه درسیدلو مصارف۳-صادراتي محصول۴-دبندرګاه مصارف ۵-کښتۍ ته داجناسو داوچتولو مصارف۶-دکښتۍ کرایه . دنړیوال اقتصاد ساحه او ضرورت۱-په مختلفو هیوادونو کې منابع اقلیمي شرایط هنر او نوردتولید عواملو مؤثریت یو شان نه وي هیوادونه ددغه توپیر له وجهې یو هیواد یوډول اجناس په ارزانه تولیدوي نورهیوادونه نوراجناس په ارزانه تولیدوي. نویو هیواد نشي کولای پرځانته ډول خپل ضروریات پوره کړي نو هیوادونه مجبوردي چې خپلو منځو کې اقتصادي روابطوپه لړکې دخپل ضرورت وړشیان یو له بل سره تبادل کړي اوخپل ضروریات رفع کړي نودې لپاره چې دغه مشکلات ،پیښو حقیقتونو او بازار داقتصاد دتیوریګانو څخه بحث وکړو نړیوال اقتصاد ته ضرورت پیدا شو . دنړیوال اقتصاد درامنځ ته کیدو دلایل۱-دمختلفو سیاسي –اقتصادي،اواجتماعي نظامونو موجودیت۲-دمختلفو کرنسیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يا پولي واحدونو موجوديت۳-دتوليد پرعواملو کې فرق۴-دمختلفو ملي سياستونو موجوديت. دنړيوال اقتصاد دپرمختيا لاملونه۱-اختراعات او کشفيات۲-دنفوسو زياتوالى اودعنعنوي اقتصاد له منځه تلل۳-دنجيبه فلزاتو او پيسو رول۴-پانګوال او متشبثينو رامنځ ته کيدل۵-اقتصادي عقايد . نړيوال اقتصاد دڅيړنې ساحه او ميتودونه: نړيوال اقتصاد دڅيړنې ساحه پراخه ده چې هغې کې دهيوادونو ترمنځ دهرډول اقتصادي روابطو تحليل شامليږي. په عمومي ډول په دې کې دسوداګرۍ نظريات، دسوداګرۍ پاليسي،دتبادلې بازارونه، دتادياتو بيلانس ، خارجي پانګې اچونې نظريات او نړيوال اقتصادي انظمام نظريه شامليږي=نړيوال اقتصاد دهيوادونو ترمنځ داجناسو او خدماتو او تادياتو جريان تحليلولي.دداخلي(منطقوي)او نړيوال تجارت ترمنځ فرق۱-دعواملو دخوځښت۲-دتجارتي بنديزونو خنډونه۳-دطبيعي منابعو ترمنځ فرق۴-جغرافيايي او اقليمي توپير۵-دمختلفو کرنسيو سيستم موجوديت ۶-مختلفو بازارونو موجوديت۷-ترانسپورټ لګښت۸-دتادياتو دبيلانس ستونزه ۹-مختلفې ملي پاليسۍ۱۰-اقتصادي محيط توپيرلرل۱۱-داجناسو حرکت: هغه عوامل چې په نړيواله سطحه دکاردحرکت مانع ګرځي۱-په ژبه کې فرق۲-وظيفوي مهارتونه۳-دکورنې محيط څّخه ليري کيدل نه خوښيدل۴-ديوملک نه بل ملک ته تللو مصارف اونورهغه موانع دى چې دکاردحرکت مانع ګرځي.دنړيوال اوداخلي تجارت ترمنځ يوشان والى: بيرتل اوهلن وايى: چې نړيوال تجارت دنړيوال اقتصاد يا منطقوي تجارت يوه قضيه ده۲دمزد کچه نه يواځې داچې په نړيوال تجارت کې فرق لري او په داخل دهيواد کې هم سره يوشان نه دي ۳-اجناس که په نړيواله سطحه وي او که په منطقوي سطحه وي دواړو کې دکمپنيانو هيله دګټې اعظمي کول دي.۴-نړيوال تجارت کې قيمتونه هم دعرضې او تقاضا په اساس ټاکل کيږي او منطقوي تجارت کې هم .۵-په ۱۹او ۲۰ پيړۍ کې داروپا او انګلينډ څخه دسرمايى او کارګرې قوي حرکت ددې سبب شو چې امريکا ، استراليا، نيوزلينډ، کاناډا،په تيزۍ پرمختګ وکړي.فرصتي مصارف : زياتيدونکې فرصتي مصارف په دې معنې چې ديوهيواد ديو جنس داضافي واحد دتوليد لپاره دبل جنس زيات نه زيات واحدونه له لاسه ورکوي ترڅو اضافي منابع نوموړي جنس توليد لپاره تخصيص کړي . فرصتي مصارف: هغه مصارفو څخه عبارت دي=دXجنس فرصتي مصارف دyجنس ارزښت څخه عبارت دي چې دxجنس دتوليد له امله مودلاسه وځي يا ديو توليد فرصتي مصارف دهغه تبادلوي جنس دارزښت څخه عبارت دى چې دغه جنس دتوليد له امله زمونږ له لاسه وځي.دتعويض نهايي نرخ دyجنس لپاره دyهغه مقدار څخه عبارت دى چې يو هيواد يي بايد دxاضافي واحد دتوليد په خاطر له لاسه ورکړي دتعويض نهايى نرخ دفرصتي مصارفو بل نوم دى چې دتوليد په نقطه کې منحني ميلان رانيسي . دټولنې بې تفاوته منحني : دټولنې بې تفاوته منحني ددوه اجناسو داسې مختلف ترکيبات ښايي کوم چې ديوې ټولنې دمساوي اطمينان سبب ګرځي. لوړه منحني زيات اطمينان ټيټه منحني لږ اطمينان ښکاره کوي . دټولنې بې تفاوته منحني

(c) ketabton.com: The Digital Library

منفي میلان لري مبتدا ته محدبه وي او يوبل نه قطع کوي . دټولنې بې تفاوته منحني پورې اړوند ځيني ســـتونزې: لکه څرنګه چې دټولني بې تفاوته منحني يو بل نه قطع کوي او دې دواړو دتقاطع نقطه عين رضـايت په دوه مختلفو بې تفاوته منحني ګانو کې ښـکاره کوي چې دابې تفاوته منحني دتفريف؟؟ ســره تضـــاد کې دي=که حقيقي عايد ويش يو هيواد کې تغيير وکړي او بې تفاوته منحني ګانې يو بل قطع کړي نودې حالت کې بيامونږ دټولنې بې تفاوته منحني نشو استعمالولی ترهغې چې دتحارت توسعه دهيواد دفلاح او بهبود دزياتوالي سبب ګرځي. دتجارت دمخه تعادل : دتجارت دنه شتون په صورت کې يو هيواد هغه وخت دتعادل په حالت کې دی لکه چې دهغې دتوليد منحني په نظر کې نيولو ســره نوموړی هيواد لوړه ممکنه بې تفاوته منحني باندې قرار ولري. دجنس اړوند تعادلي اونسبي مزيت: دتجارت څخه دمخه دجنس اړوند تعادلي قيمت دتوليد منحني اودبې تفاوته منحني دتوليد او مصرف د نقطې په واسطه ښودل کيږي.زياتيدونکي مصارفو په صورت کې دتجارت لپاره اساس او تجارت څخه ګټه =دوه هيوادونو ترمنځ داړونده اجناسو پرقيمتونو کې تفاوت ددواړو هيوادونو نسبي مزيت ښـــايي او دواړه هيوادونو ترمنځ دګټور تجارت لپاره اســـاس تشـــکيلوي. =هرهيواد دنسبي مزيت لرونکي جنس کې تخصـص ترلاسـه کوي او دازياتيدونکي فرصـتي مصـارفو سـبب ګرځي. تخصـص ترهغه وخت ادامه لري کله چې ددواړوو هيوادونو اجناسـو قيمتونه سره مساوي شي او دادتجارت دتعادل نقطه ده =په توليدکې دتخصص پروسه ترهغې پورې ادامه لري چې دواړه هيوادونو کې داجناسو قيمتونه سره مساوي وي؟ ---دتجارت په صورت کې دجنس په اړوند تعادلي قيمتونه ـدPB=PB=1دتجارت په صورت کې دجنس اړوند تعادلي قيمت په دواړو هيوادونو کې هغه مشترک قيمت دی پرکوم چې تجارت دتعادل حالت کې دی .=دتجارت موډل دتوســعې دوهمه لاره داده چې دوه هيوادونو کې نړيوال تجارت اغيزې دتوليد دعواملو په عايداتو وڅيرو.=دکلاســيکو اقتصـــاد پوهانو له نظره نســبتي مزيت دهيوادونو ترمنځ دکارګرې قوي دمولديت تفاوت په اساس رامنځ ته کيږي خو دوی دمولديت تفاوت لپاره تشريح ورنکړه =دهکشر اوهلين تيوري موډل دتجارت موډل ته توسعه ورکوي او په دوه هيوادونو کې دنســبي مزيت اســـاس او دســـرچينو پرعوايدو دتجارت اغيزې څيړي.دهـکشــــر اوهـلـيـن تـيـوري لانـدې فـرضــــيـي لـري:۱-دوه هـيـوادونـه دوه اجناس(xجنسyجنس)دوه دتوليد عوامل (کارګره قوه او پانګه)۲-دواړه هيوادونه په توليد کې دعيني تکنالوژۍ څخه کاراخلي ۳-دxجنس کاربره او دyجنس ســـرمايه بره دی ۴-دواړه هيوادونوکې دواړه اجناس دثابتې بهرې مقياس له مخې توليديږي.۵-دواړهيوادونو کې دتوليد نيمګړی تخصـص وجود لري ۶-په دواړو هيوادونو کې ذوق مسـاوي وي۷-ددواړه هيوادونو کې دعواملو او اجناسو په بازار کې کامل رقابت شتون لري : کامل رقابت معنا دا چې توليد کوونکي –مصــرف کوونکي او دتوليد عواملو خاوندان په صــنعت اودهيواد په ټولو برخو کې داجناســـو قيمتونو عواملو دعوايدو په اړه پوره معلومات ولري۸-په داخل دهيواد کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعواملو کامل انتقال وجود لري ولې په نړیواله ســـطحه عواملو انتقال وجود نه لري ۹-دنړیوال تجارت داجرا دجریان لپاره ترانســپورتي مصـــارف تعرفې یانورې موانع وجود نه لري۱۰-په دواړه هیوادونو کې تولې ســرچینې په بشــپړه توګه په کارلویدلې دي ۱۱-ددواړه هیوادونو ترمنځ نړیوال تجـارت متوازن دی .معنـا داچې دهرهیواد دصـــــادراتو مجموعي ارزښـت دهغې وارداتو دمجموعي ارزښـت سـره مسـاوي دی.په تولید کې هغه حالت ته ویل کیږي چې دکار په پرتله ډیرې پانګې ته اړتیاوي نو هغه پانګه کښ یا ســـرمایه بر بلل کیږي.خو که تولید کې هغه حالت چې دپانګې پرتله ډیرکارته اړتیاوي هغې ته کاربره یا تشـدیدې کارغوښـتونکې تولیدوایي.دعواملو (سـرچینو) کثرت:دعواملو یا سـرچینو کثرت له دوه دیدګاه څخه تعریف کولای شــو۱-دفزیکي واحدونو له مخې تعریف: مثال دپانګې او کار مجموعي مقدار چې یو هیواد یې پراختیا کې لري۲-دعواملو اړونده قیمتونو له مخې : مثلا دپانګې لپاره کرایه او دکارلپاره دمزد نرخ پر یو هیواد کې ==دعواملو کثرت په یو هیواد کې دپانګې او کار مطلقه مقدار شـــتون نه ښـــایي لیکن د (پانګې دمجموعي مقدار او دکار مجموعي مقدارنســـبت ښـــایي) =معمولا دپانګې دقیمت څخه هدف دربح اندازه وي او دکارقیمت څخه هدف دمزد اندازه وي نو په دې اســـاس لیکلی شــوpk/pl=r/w.دســـرچینو موجودیت اودهکشـــر اوهلن تیوري : په ۱۹۱۹ م کال کې یو ســـویډني اقتصــــاد پوه ایلي هکشـــردنړیوال تجارت اغیزې دعاید ویش ترعنوان لاندې یو مقاله نشــر کړه . په کومه کې چې دنړیوال تجارت دعصري تیوري طرحه ورکړه . دلسو څخه دزیاتو کلونو لپاره داتیوري له پامه لویدلې وه وروسته یو بل سویډني اقتصاد پوه او دهکشر شاګر برتیل اوهلن نوموړې تیوري ته توضیح ورکړه او پر۱۹۳۳ کال دساحوي او نړیوال تجارت ترعنوان لاندې خپل مشـــــهورکتاب کې خپره کړه. په خلص ډول دهکشـــــر اوهلن تیوري ددوه نظریو په شـــکل وړاندې کولای شــو ۱-دهکشــر او هلن نظریه وایي : کوم چې دتجارت طرز پیشــبیني ســره ســروکارلري۲-نظردادی دعواملو دقیمت دتســاوي والي نظریه ده کوم چې دعواملو په قیمت دنړیوال تجارت دتاثیراتو سـره سـروکار لري. دهکشـر اوهلن تیوري: دهکشـر اوهلن نظریه داوایي یو هیواد هغه جنس صــادروي دکوم جنس په تولید کې چې ازانه او بډایه ســرچینو ته ضـرورت ولري او هغه جنس به واردوي دکوم جنس په تولید کې چې دهیواد دکمو او قیمته منابعو او عواملو ته ضـــرورت ولري +=خلاصــــه ډول دکارله نظره بډایه هیوادونه هغه اجناس صــادروي چې کارجذبوونکې او هغه اجناس واردوي کوم چې زیاته پانګه جذبونکې وي =هرهیواد هغه جنس په تولیدولو اوصـــــادرولو کې تخصـــص ترلاســـه کوي کوم چې دارزانه تولید عواملو په واسـطه تولیدوي او هغه جنس واردوي چې قیمت عواملو په واسـطه تولیدیږي.دعواملو دقیمت یوالی اود عـاید ویش:پـه دې برخـه کې دعواملو دقیمت پر یوالي تیوري بحث کوو کوم چې دهکشــر اوهلن تیوري څخه اســتنباط شــوي اوداهغه وخت صــدق کوي کلـه چې دهکشـــــر اوهلن تیوري صـــــدق وکړي دعواملو دقیمت یوالي تیوري دپـال

(c) ketabton.com: The Digital Library

سمیولسن لخوا وړاندې شوي له همدې وجې ورته دهکشر اوهلن سمیولسن تیوري هم وایي. دعواملو دقیمت یوالي تیوري: نړیوال تجارت کې دهیوادونو ترمنځ دعواملودنسـبي او مطلق عوایدو دیوالي سـبب ګرځي، په دې اسـاس نړیوال تجارت کې دعواملو دنړیوال تحرک تعویض کوونکي دي په دې معنا چې نړیوال تجارت دټولو تجارت کوونکو هیوادونو دمشابه کارمزد مثال(کارګره قوه چې عین مهارت او مولدیت ولري)دیوالي سـبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ټولو تجارت کوونکو هیوادونو کې دمشـابه پانګې عاید مثال(پانګه چې عین مولدیت او خطر ولري)؟؟؟دیوالي سبب ګرځي. همدارنګه نړیوال تجارت ترهغې پراخوالی پیداکوي چې داجناسـو قیمتونه کاملا یو شـان وي معنا داچې دعواملو قیمتونه ددواړو هیوادونو ترمنځ یوشـان وي . دعواملو مطلق اونسـبي قیمت یوالی: دعواملو دمطلقه قیمتونو یوالی په دې معنا چې ازاد نړیوال تجارت په دواړه هیوادونو کې دعین کار حقیقي مزد او دعین پانګې حقیقي ربحې نرخ دیوالي سبب ګرځي. =دعواملو دکامل حرکت په صورت کې کارګره قوه دکم مزد لرونکي هیوادونو څخه لوړ مزد لرونکي هیوادونو ته هجرت کوي او نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې مزد ونه سره مساوي شي.او که دپانګې دټیټ ربحې نرخ لرونکي څخه لوړربحې لرونکي هیوادونو ته حرکت وکړي نتیجه کې به دواړه هیوادونو کې دربحې نرخ سره برابر شي.دعاید په ویش دتجارت اغیزې:تیره برخه=نړیوال تجارت دوه هیوادونو کې دربحې نرخ باندې دیوالي سبب ګرځي.۱-اغیزه=نړیوال تجارت دیوهیواد بډایه او ارزانه عواملو قیمتونه لوړوي او محدود اوقیمته (لوړمصـرفه) عواملو قیمتونه دټیټ والي سبب ګرځي۲-اغیزه=نړیوال تجارت دهغه هیواد چې کارګره قوه لري دکارګرې دقوي دحقیقي عواید ودلوړوالي سـببګرځي.۳-اغیزه=داچې پرمختللو هیوادونولکه امریکافرانسـه جاپان کاناډا هیواد کې پانګه بډایه عامل دی نو نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو دکموالي او دپانګې دمالیکینو دحقیقي عوایو دزیاتولي سبب ګرځي. ۴-اغیزه=په وروسـته پاتې هیوادونو لکه هند-مصـر-کوریا-کارګره قوه بډایه نونړیوال تجارت دکارګرې قوي دعوایدو دلوړوالي اودپانګې دحقیقي عوایدو دکموالي سـبب ګرځي. دهکشـر اوهلین تیوري په اسـاس نړیوال تجارت دکارګرې قوې دحقیقي عوایدو او حقیقي مزدونو دکموالي سـبب ګرځي.

اسلامي اقتصاد

په اسـلامي اقتصـاد کې داقتصـاد په اسـلامي طریقو بحث کیږي.لکه اسـلامي بانکداري ، اسلامي تجارت (حلال تجارت)زکات ،فئ،غنیمت،تولیه، اوداسې نور اسلامي بحثونه.

برېښنايي تجارت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروبار (business) پراخه اقتصـــــادي مفهوم لري چې عبارت له ټولو هغو مشـــروعو کارونو څخه دی چې داجناســو او خدماتو تولید او توزیع دګټې دلاســته راوړلو په مقصــد په کې ترسره کیږي.۲-بریښنایي کاروبار عبارت له هغه کاروبار څخه دی چې په اونلین ډول وجود لري نه په فزیکي ډول . په دې کې یو ه خبره چې مشروع به وي او دقانون مطابق . تجارت د(commerce) ټولې هغه اقتصـــــادي کړنې چې توکي دتولید له ځایه مصـــرف کوونکو ته رســـوي دتجارت یاد(commerce) په نامه یادیږي. فریډریک ویلي: کله چې داجناسو او خدماتو پیرودلو او پلورلو پروسه دانټرنیټ په ذریعه وشي دبریښنایي تجارت په نامه یادیږي. بزنس په دوه ډوله ویشل شوی۱-کامرس۲-اندسټري. داندسټري کاردادی چې زمونږ خام مواد په تمام شد تولید باندې بدلوي دې نه بعد کامرس ته ځي کامرس یوه پروسه ده چې دتولید دځای څخه تولید اخلي مصـــرف کوونکي ته یي رســـوي او که دانټرنیټ په واســطه وشــي دe-commerceڅخه عبارت دی.۱-کامل بریښــنایي تجارت : داخیســتلو او خرڅولو ټوله پروسه چې دانټرنیټ په واسطه ترسره شي یا په فزیکي توګه کوم شی یا تولید وجود ونلري. ۲-نیمه کامل : په دې پروسه کې یو شی په فزیکي توګه راولیږل شي نودې ته ویلای شي نیمه کامل تجارت یا داخیستلو او خرڅولو پروسه بدون دانټرنیټ وشي. په ۱۹۵۰ م کال کې ترسـره شـو. انټرنیټ نه په ۱۹۶۰ م کال کې دامریکا په دفاع وزارت کې دفایلونو لپاره کاراخیسـتل شـوی . دادWWWویب سـایټ په ۱۹۸۹م کال کې Timbernerرامنځ ته کړی او هدف یي داوه چې انټرنیټ ته هرڅوک ننوځي په یوې لارې لاړشـي.دایو لندنی عالم وه او مور او پلار یی سـاینس دانان وه . په ۱۹۷۰ م کال کې e-commerceشـروع شـو. کله چې لوی سـهامي شـرکتونو خپلو شـریکانو سـره دکاروبار اړونده معلومات دنیټورک له مخې شـــریکول پــه ۱۹۸۰ م کــال کېinternet service provider(isp)پــه USAاو UKلابراتوارو کې راووتو. معلومات شریکول یا تبادله کول په دوو شکلونو (EDI)او (EFT) په ۱۹۸۰ کلونو کې ســـوداګریز شـــو.۱-(EFT)معنا بریښـــنایی (توګه) دفنډونو انتقال۲-بریښـــنایی(توګه) معلوماتو انتقال(EDI) په دې کې دوه برخې دي ۱-کاروباري معلومات وه ۲-دپیسو معلومات . په لومړي ځل سره دATMپه واسطه په امریکا کې ټرانزکشـن (راکړه ورکړه یا معامله)ترســـره شـــوه. په ۱۹۸۰ م کال کې)په ۱۹۹۵ م کال په USAاو اروپایي هیوادونو کې خلکو دانټرنیټ اســـتفاده کوله په ۲۰۰۰ م کال کې داســـې ځای نه وه چې بریښنایي سوداګرۍ به په کې شروع نه وه په USA او اروپاکې)داجناسو اخیستل او خرڅول دانټرنیټ په واســـطه عبارت دبریښـــنایي تجارت څخه دي . کاروبار یا Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دلاســـته راوړلو لپاره ترســـره کیږي عبارت دکاروبار څخه دي په دې شـــرط چې قانوني وي اوفزیکي شـــکل وجود ولری. E-Businessټول هغه فعالیتونه چې دګټې دترلاســـه کولو لپاره ترســـره کیږی او په فزیکي ډول وجود ونلري او قانوني وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

.بریښنـایی تجارت ګټې : ۱-په اسـانی سره داجناسـو او خدماتو انتخاب او اخیستل۲-په هفته کې ۷ ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصـارف يې کم وي او هم بهتره تولیدات ۴-په اسـانی سـره کاروبارشـروع او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښـت ته ضـرورت نه لري۶-مستهلیکین په اسانی سره کولای شـي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه تللو څخه.اودبریښنایی تجارت تاوانونه: ۱-دتولید دکوالیټی ضمانت نه شتون۲-دانټرنیټ هیکرانو ته موقع وي که راشـي چې حمله وکړي،یعنې هیکرانن کیدای شـي زمونږ اکونټ هیک کړي اوپیسې ولیږي ځان یا دبل چا اکونټ ته.۳-انټرنیټ اضافه ددې نه سهولت او تعلیم سطحه۴-انترنیت coverageیعنې ســاحه موجود وي یعنې زمونږ په زیاتره ځایونو کې انټرنیټ کار نه کوي۵-مسلکي کسان په کار دي بریښنایي تجارت سره نورتجارتونه هم نښتي وي

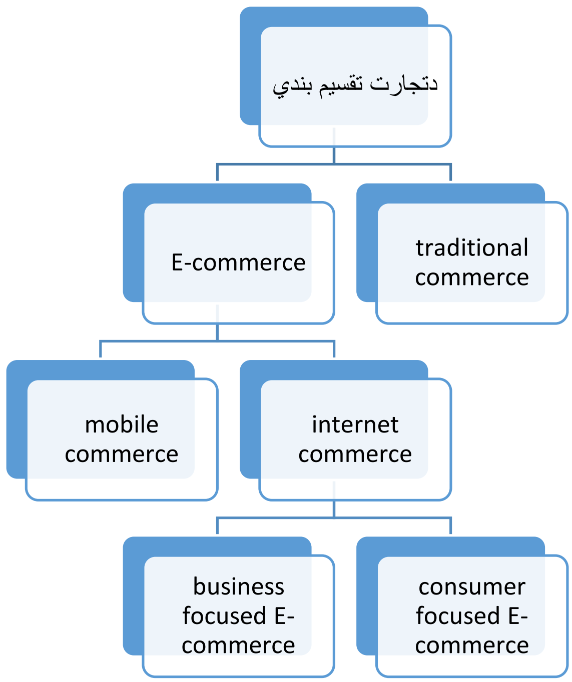

بریښنـایی تجارتE-commerceهغه تجارت ته ویل کیږي چې په بریښنـایی شـکل دانټرنیټ له لارې سرته ورسیږي او په دې کې دکاغذ پرمخ معاملات سرته ونه رسیږي. traditional commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې په هغې کې معاملات دکاغذ په مخ ســرته رسـیږي چې دې ته کاغذي تجارت هم ویل کیږي. Internet commerce: هغه تجارت ته ویل کیږي چې دانټرنیټ له لارې یا دانټرنیټي شــبکو له لارې ســرته رسـیږي. Mobile commerce: داهغه تجارت څخه عبارت دی چې دموبایل له لارې په کې معاملات ســرته رسیږي. Business focused E-commerce: دادهغه تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز او ټینګار په کاروبار باندې کیږي یعنې ټول هغه معاملات چې په تجارت پورې اړه لري مطالعه کیږی. Consumer focused E-commerce: دادهغه بریښــنایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت څخه عبارت دی چې په دې کې زیات تمرکز په مشـــتري یا مصـــرف کوونکو (مستهلیکینو) باندې کیږي. یعنې ټول هغه معاملات چې په مصرف کوونکو پورې اړه لري مطـالعـه کیږي. B2B :Types of E-commerce: بریښـــنـایی تجـارت ددوکمپنیو ترمنځ بریښنایي تجارت ته ویل کیږي. داډول بریښنایی تجارت ددوو کمپنیو (کاروبارونو)ترمنځ په بریښـنایي توګه داجناسـو او خدماتو تبادله . لکه : دمایکروسـافټ او سـیسـکو کاروبارونه.۲- business to consumerB2C:داډول بریښنایی تجارت چې دیوکاروبار او مستهلک ترمنځ په بریښـنایی ډول داجناسـو او خدماتو تبادله صـورت نیسـي B2Cپه نامه یادیږي.دلومړي ځل لپاره B2Cبریښـنایي تجارت دAmazon او CD-nowسـایټونو لخواشـروع شـو او همدارنګه Walmart.comسایټ هم دغه ډول تجارت پرمخ وړه۳-Biz2Biz2Consumer:په دې ډول بریښـــنایي تجارت کې لومړی یو کاروبار چې په دوهم کاروبار جنس خرڅوي له هغې وروســـتـه بـیـا دوهـم کـاروبـاریـي پـه مســـتـهـلـک بـانـدې خـرڅـوي.۴- C2CConsumer2Consumer:په دې ډول کاروبار کې مستهلک اجناس مستقیما اجناس په مســتهلک خرڅوي اوداډول کاروبار عبارت دی له Amazon.com and E-bay.com:۵- consumer to business: په دې ډول کاروبار کې مستهلک په کاروبار اجناس یا خدمات خرڅوي. C2Bلکه line.com. دیوسازمان په داخل کې داجناسو اوخدماتو ، معلوماتو تبادلې په موخه فعالیتونه دانټرنیټ په ذریعه ترسره شـي نوموړي سـازمان ته دانټرابزنیس سـازمان ویل کیږي، اودې کې ټول کار دانټرنیټ په واســطه جوړشــوي وي لکه : بانکونه . Web Client: هغه اله ده چې دهغې په اســـاس مونږ خپل فرمایش کوو یا انتقالوو لکه کمپیوټر ،فون. Web server: عبارت له هغه ماشـــین څخه ده چې زمونږ فرمایش ویب ســـایټ (خرڅونکي) ته انتقالوي. Browser: هغه سـافټویر ده چې ددې په واسـطه مونږویب سـایټ ته ننوځو لکه ګوګل. Intranet: دیوې اداري په داخل کې دنیټورکونو مجموعي ته انټرانیټ وایي،خوچې کیبل دلارې شوي وي. Extranet: د ادارې په خارج کې دنیټورکونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ وایي یا دمختلفو انټرانیټونو مجموعي ته ایکسـټرانیټ ویل کیږي. Internet: دنړیوالو نیټورکونو مجموعي ته انټرنیټ ویل کیږي چې بدون دلاین څخه وي، کله چې یو کاروبار خپل تجارتي معاملات ترســـره کولو په موخه دانټرنیټ اویا هم کوم بل معلوماتي تکنالوژۍ څخه استفاده وکړي دبریښـنایي کاروبار څخه عبارت ده. انلاین خریدارۍ پروسـه په ۴ ډوله ده:۱-ثابت قیمت۲-متغییر قیمت۳-بولۍAuction۴-دمقایســـې له لارې . عامه تکلاره دقیمتونو انتخاب په موخه بریښنایي کتالوګ دی چې دتولیداتو او خدماتو ثابت قیمتونه په کې ذکر شـــوی وي ۲-ځینې وخت دتولیداتو او خدماتو متغییره قیمتونه په کې ذکر شـــوي وي لکه قیمت او مشخصه فیصدي دتخفیف۳-اوځینې وخت بریښنایی تجارتونه مشتریانو ته دافرصـــت ورکوي چې په ازاد ډول دبولۍ په اســـاس قیمتونه ټاکل کیږي۴-ځینې بریښـــنایی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروبار دقیمتونو مقایسه سهولیت مستهلک ته ورکوي. لکه امریکاي ایرلاین او امازون .کام. تادیه یه paymentپه دوو طریقو ترسره کیږي. فوست تادیه۲-فري تادیه : چې دجنس دراتګ څخه دمخه تادیه کوي ۲-فوسټ تادیه : دجنس دراتګ څخه وروسته تادیه کوي . بریښنایي مارکیټ: عبارت له هغه مارکیت څخه دی چې اخیستونکی او خرڅوونکي په انلاین ډول خپلو منځونو کې سره تجارتي معاملات ترسره کوي. دبریښنایي مارکیټ دنده دفزیکي مارکیټ په شان ده مګربریښنایي مارکیټ مؤثریت نسبت فزیکي مارکیټ ته زیات دی مثلا دتولیداتو خدماتو په اړوند معلومات ارایه انلاین توګه پیرودل او همدارنګه خرڅلاو وروسته خدمات وکړه.دبریښنایی مارکیټ اجزا: هغه شخص یا(ویب سایټ) چې اجناس او خدمات اخلي او په استفاده یی رسوي دcustomerڅخه عبارت ده ۲-سیلرSeller:هغه شخص یا ویب سایټ چې اجناس دګټې په خاطر خرڅوي. یاداموالو عرضه په انلاین شکل وجود لري دسیلر څخه عبارت ده.ټول فزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دیته تولید وایی او ټول غیرفزیکي شیان چې دانسان ضرورت رفع کړي دي ته خدمات وایی او افلاین وي. جوړښتinfrastructureدبریښنایی تجارت هغه برخې چې بریښنایی تجارت دهغې په واسطه مخکې ته ځي هغې ته جوړښت وایي .front Endیا مخکې فعالیتونه:دانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان یی وګوري او او استفاده تري وکړي عبارت له فرنټ اینډ څخه دي اودانلاین بزنس ټولې هغه برخې چې مشتریان ورڅخه استفاده نشي کولای هغه ته بک اینډBackendوایي.یاوروستې فعالیتونه وایي.مینځګړي: هغه شخص ته وایی چې ددوافرادو ترمنځ تجارتي معاملو کې سهولت راولي یا یو ویب سایټ چې داخیستونکي او خرڅوونکي ترمنځ په تجارتي معاملو کې سهولت راولې . مستهلیکین: په نړۍ کې تردوومیلیونو څخه زیات انلاین مستهلیکین وجود لري چې دمختلفو ویب سایټونو له طریقه اجناس او خدمات رانیسي. خرڅوونکي: په بریښنایی تجارت کې پلورونکي هغه انلاین کاروبارونه دي چې اجناس او خدمات اخیستونکو ته په انلاین توګه عرضه کوي دا کاروبارونه کیدای شي چې دسهامي شرکت،دولت، او یا هم دیو شخص په ملکیت کې وي .تولیدات او خدمات: بریښنایی تجارت کیدای شي فزیکي توګه او غیرې فزیکي توګه اجناس او خدمات مستهلیکینو ته عرضه کړي. جوړښت بریښنایی مارکیټ په جوړښت کې بریښنایی نیټورک، ډیټا بیس، هارډویر، سافټویر مسایل شامل دي .دبریښنایي مارکیټ ډولونه:۱-شخصي بریښنایی مارکیټ۲-عامه بریښنایی مارکیټ . شخصي بریښنایي مارکیټ : هغه مارکیټ څخه عبارت دی چې دیوې کمپنۍ په ملکیت او کنترول کې وي چې عموما یی B2Bاو B2Cوي. عامه بریښنایی مارکیټ: عبارت له هغه مارکیټ څخه دي چې ددریم کاروبار په ملکیت کې وي چې داخیستونکي او خرڅوونکي له جملې نه وي. لکه ازاردبازار.کام .دمشتري دسوداکولو طریقې درې داني دي ۱-Web store:هغه بزنیسونه دي چې یوائې او یوائې دیوکاروبار تولیدات په کې خرڅول کیږي. عبارت له ویب ستور

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه دي . انټرنيټ مالinternet mall:دمختلفو ويب ســټورونو مجموعي ته چې په انلاين ډول ســـره وجود ولري عبارت له مال څخه دي . پورټل portal: پورټلونه عبارت دهغه کاروبارونو څخه دي چې داصــــلي يا مرکزي کاروبار څّخه اموال او خدمات دپورټل کمپنۍ څخه مشــتري ته انتقاليږي. بريښــنايي ســازمانونه: بريک اينډ مورټرbrick and mortar: هغه بريښـنايي سـازمانونه دي چې په فزيکي ډول سـره وجود لري يا هغه سـازمانونه چې تجارتي معاملې يې په فزيکي ډول سـره وجود لري لکه : flipcart.comلکه يو ويب سـايټ ته ځي کوټونه(جمپرې کورتۍ) انتخابوي او دهغې نه بعد بيا هغې مارکيټ ته ځي او په فزيکي ډول يي اخلو يا اخلي. يا په بل عبارت هغه بريښــنايی ســازمانونه دي چې دفزيکي ډول ســـره وجود لري او په مســـتهلک باندې مســـتقيمه توګه اجناس خرڅوي. ۲-کليک اينډ مورټرclick and mortar:هغه سـازمانونه دي چې تجارتي معاملې په انلاين ډول او هم په اف لاين ډول ترســـره کوي عبارت له کليک اينډ مورټر څخه دي . ۳-حقيقي کاروبار يا virtual businessيا هغه بريښــنايی ســازمانونه چې انلاين (انټرنيټ) ډول ســـره فعاليت کوي.virtual bizحقيقي کاروبار هغه بريښـنايی سـازمانونه چې يواځې اويواځې دانټرنيټ يا انلاين ډول ســره خرڅلا کوي. دبريښــنايی تجارت جوړښــت يا چوکاټframework:پنځه دانې دي خلک ۲-عامه پاليسي ۳-بازارموندنه۴-کومکي خدمات۵-کاروباربرخې.داهغه برخه ده چې ددې نه بغير بريښـــنايي تجارت په مخ نه شـــي تللی لکه خلک: ټول هغه افراد چې بريښنايی تجارت کې برخه اخلي په کې شامل وي لکه خرڅوونکي اخيستونکي او منځګړي، معلوماتي تکنالوژۍ.متخصيصين کارمندان، او داسې نور ددې سټرکچر نه بغير تجارت مخ ته نشـي تللې. ۲-عامه پاليســي ټولې هغه پاليســۍ ګانې او قواعد چې دحکومت لخوا دتخنيکي معيارونو په خاطر وضـــع کيږي. ۳-بازارموندنه اواعلانات: دنورو کاروبارونو په شــــان بريښــنايي تجارت هم بازارموندنې ته ضــرورت لري چې ترټولو زيات B2Cترمينځ تجارت کې مهم رول لوبوي. داځکه چې ذکر شـوی کاروبار کې اخيسـتونکي او خرڅونکي يو بل نه پيژني ۴-کومکي خدمات: بريښــنايی تجارت هم بيدون دکومکي خدماتو څخه نه شـــي کولای خپل فعاليتونه په مخ يوسې لکه دمشتري څخه دپيسو يا رقم انتقال ، يا هم دمشتري له لوري اخيستل شوي جنس انتقال تاکلي ځای ته ۵-کاروبار برخېbusiness partnershipبريښنايی تجارت هم دنورو بزنســونو په شــان برخې لري چې دابرخې يي عرضــې ځنځير په اســاس څرګندولی شو لکه ديوې کمپنۍ ارتباط دخپلو عرضه کوونکو اومستهلکينو او نورو سره . دبريښــنايی تجارت ځانګړي خواص: داهغه خواص دي چې بريښــنايي تجارت يې لري خو عنعنوي تجارت يي نه لري که لري يي هم ډير کم دي ۱-ubiquityپه هرځای کې موجود: داهغه شــــان تجارت دي چې په هرځای کې موجود وي لکه په کورکې په موټر کې يا بل هرځای کې وي ســتا موجوديت ته په بريښــنايي تجارت کې ضــرورت نشــته. لکه فزيکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

تجارت ۲-global reachنړیوال لاس رســـــی : بریښـــــنایی تجارت دیو هیواد لپاره نه وي جوړشـوی بلکې برعکس فزیکي تجارت دیوهیواد لپاره جوړشـوي وي او بریښـنایی تجارت دنړۍ لپاره جوړشوی دی۳-universal standardنړیوال معیارونه: بریښنایي تجارت چې خرڅول کیږي ټول دنړیوال معیار مطابق وي بلکې په فزیکي تجارت دمشـــخصـــي منطقي دمعیار مطابق وي.۴-richnessکافي اندازه معلومات: معلومات په فزیکي تجارت کې هم ورکول کیږي مګر په بریښـــنایی تجارت کې ډیر زیات ورکول کیږي دتولیداتو اوخدماتو په اړوند چې مشـــتري یي توقع هم نه لري. لکه فزیکي ســټور ته ورشــه یو مبایل واخله دومره معلومات نه ورکوي بلکې یوه انلاین سټور ته لاړشـه په ویب سـایټ کې معلومات پراته وي ،۵-دوه اړخیزه معلوماتو تبادلهinteractivity:دتولیداتو او خدماتو داسـتعمال په اړوند دکافي اندازه معلومات ورکوي لکه یو دوکان ته ځي کمپیوټر ترې اخلي خو هغه ته وایی داسـتعمال چل یی یی راوښـــــایه هغه درته وایي زه پرې خپله دومره نه پوهیږم بلکې په بریښـــــنایی تجارت کې معلومات پراته وي که هغه په یوټوب کې ویډیو وي اوکه دویب ســـایټ له لارې وي. ۶-density of informationدمعلوماتو جمعوارې یا تراکم: بریښـــــنایي تجارت: کې دخپل کاروبار او مشتریانو دذوق مطابق پراخه معلومات جمعوارې کیږي او داسـانه وي خو په عنعنوي تجارت کې دمشـــــتریانو او کاروبار دذوق اړوند معلومات نه وي او که وي هم ډیروخت یا ډیرزیات وخت او مصـــارفو ته ضـــرورت لري او ســخت وي. ۷-دمعلوماتو پټ ســـاتنهpersonalizationپه بریښـــنایی تجارت کې دمشـــتریانو دخریدارۍ په اړوند هرډول معلومات مخفي ساتل کیږي، برعکس په عنعنوي تجارت کې دغه سهولت شته دی. دتولید او خدماتو په خصـــوصـــیاتو کې دخپلې خوښـــې تغییر راوســـتل دي ته customizationوایل کیږي. په بریښـــنایی تجارت کې مشـــتریان کولای شـــویدخپل ذوق په اســـاس تغییر راولي برعکس په عنعنوي کې دغه کړنې امکان نه لري او یا هم کمې وي. Business model: دکاروبار دهرې برخې په باره کې تفصـــیلي معلوماتو وړاندې کولو ته بزنس پلان وایی. دکاروبار په هرې برخې په باره کې تفصـیلي معلومات وجود لري بلکې په لیکل شـوي ډول وي. بزنس موډل :دهغه تفصیلي پلان څخه دی چې دکاروبار دهرې برخې په اړوند تفصیلي معلومات ارایه کوي یا په کې به ارایه شـوي وي . بزنس موډل نسـبت بزنیس پلان ته پراخه وي ؟یا بزنس موډل عبارت دهغه پلان څخه دی چې په دې کې دکاروبار فعالیتونه په ښــــه شکل ترسره کولو په موخه دتمویل منابع، انتخاب شوي مشتریان او دکاروبار دنورو برخو په اړوند معلومات وي . بزنیس موډل : اته عناصر لري

1-value preposition2-revenue model3-market oppourtunity4-competitive environement5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱-دارزښــــت دوړاندې کولو موډل : دارزښـــــت باره کې معلومات وړاندې کول یو کاروبار دتولید دلاری کوم ارزښــــــت مشــــتر یانو ته وړاندې کوي ۲-دعاید موډل په دې برخه کې دامعلومات ارایه کوي چې زمونږ کاروبار دکومې لارې عواید لاســــته راوړي . عمومي انلاین بزنیسونه د۵ لارو عواید لاسته راوړي ۱-داعلاناتو موډل۲-سبسکریپشن موډل ۳-ټرانزکشنل فی موډل۴سیلس موډل۵-افیلیټ موډل.۱-داعلاناتو له طریقې دعاید لاسته راوړل: هغه بریښــنایی تجارتونه چې زیات شــهرت لري دنوروبریښــنایي تجارتونو اعلانات په خپل ویب سایټ کې ځاي په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فیس ترې اخلي لکه yahooدمختلفو کاروبارونو تجارتي اعلانات په خپل ویب ســــایټ کې ځای په ځای کوي او په مقابل کې ټاکلې فیس ترې اخلي ۲-دبرخې ورکونې یا برخې اخیســــتنې په اســــاس عواید لاســــته راوړل(سبسکریفشن): زیاتره انلاین بزنیسونه دخدماتو داستعمال په مقابل (دبرخې اخیستنې) میاشتنې ټاکلی فیس اخلي چې مشتري کولای شي دذکرشوي کاروبار عناوینو څخه استفاده وکړي.دانلاین خریداری پروســــه: ۱-دقیمت ټګلاره:۱-ثابت قیمتونه ۲-متغییر قیمتونه۳-بولې کوونکي قیمتونه ۴-دمقایسو په اساس قیمتونه۲-داقلامو انتخاب په کارت یا bagکې اچول۳-داقلامو چیک کول۴-دانتقال دطریقې انتخاب:۱-دفاصـــــلي په اســــاس انتخاب۲-دوخت په اســاس.۵-دتادیی دطریقې انتخاب :۱-فوســټ تادیه۲-فري تادیه. ۶-فرمایش یا ارډر په ځای کول.ډیبیټ کارډ : عبارت له هغه کارډ څخه دی چې بانک یي مشــــتري ته دخپلو پیســــو په مقابل کې ورکوی چې ځانګړی لیمیټ ورته ټاکي چې دهغې څخه پورته معاملاتو په مقابل کې ورڅخه chargesاخلي او دازمونږ خپله شــــتمني ده ***ماســــټر ویزا: یوه نښــــه ده چې ډیبیټ کارډ یا هم په کریډیټ کارډ باندې دیوبانک لخوا لګول کیږي چې ترڅو په هرځای کې وکولای شـي چې معاملات ترسره کړي خوداصـرف تاجرته ورکول کیږي.دبرخې اخیسـتنې په اســــاس عواید لاســــته راوړل :زیاتره انلاین کاروبارونه دخدماتو داســــتعمال په مقابل کې دبرخې اخیستنې یا سبسکریفشن په اسس میاشتنی ټاکلی فیس اخلي چې مشتري کولای شي چې ذکر شــوي کاروبار عناوینو څخه اســتفاده وکړي عناوینو هغه څه چې ویب ســـایټ کې موجودوي .رقابتي مزیت یابهتروالی: هرهغه څه چې کاروبار یی دخپل رقابت کوونکو څخه په ښه شکل ترسره کوي که هغه دقیمت سره تعلق ساتې یا دکوالیټې سره تعلق ساتې او یا هم دمصــارفو سره تعلق ســاتې . دبازار ســتراتیژی :په دې معنا چې کاروبار دکومې ســتراتیژۍ په وســیله مشــتریان تشــویقوي چې ددوی اجناس او خدمات واخلي org development: دســـــازمان پرمختګ په دې برخه کې دالیکل کیږي چې ســــازمان کارمندان په کوم قســــم دپرمختګ طریقه برابروي یا ســازمان کارمندانو ته ټریننګونه ورکوي او که نه ترڅو تاســي کــاركوونكو تــه عمومي معلومــات راكړي او تحقيقي معلومــات هم.دانټرنيټ داســـــتعمــال پــه کاروبار کې ۱-رقابتي تحقیق لپاره ۲-مشــــتریانو ذوق معلوم کړي۳-اخیســــتل او خرڅول۴-دګټې په خاطر۴-داشتهاراتو په خاطر۵-دمشتریانو ته دسهولتونو برابرولو په خاطر. تجارتي

(c) ketabton.com: The Digital Library

معاملو دعوايد و موډل: ځيني كاروبارونه دتجارتي معاملو دترســــره كولو له طريقه خپل
عوايد لاس ته راوړي. ياپه بل عبارت له هغه موډل څخه دي چې دافرادو دكاروبارونو څخه
دتجارتي معاملاتو دترسره كيدو په مقابل كې عوايد لاسته راوړي. مثلا Ebay.comاو داسې
نور. ټاكلې فيس: دخرڅلاو عايداتي موډل : دغه موډلونه كې كمپنۍ په مشــتري باندې دتوكو
او يا خدماتو ياهم معلوماتو دخرڅلاو له لارې عوايد لاس ته راوړي لكه amazon.com.
دبازار فرصـــت: په دې برخه كې دكاروبار دماركيټ په موجوده او راتلونكي فرصـــتونو په
اړه تفصيلي معلومات وړاندې كوي. چې ايا كاروبار په ماركيټ كې اوس كوم فرصتونه لري
او په راتلونكي كې دكومو فرصـــتونو څخه اســـتفاده كولاى شــــي . رقابتي محيط يا بازار::
عبارت له هغه بازار څخه دى چې ډير شــــمير كاروبارونه يو شــــان توليدات يا صــــنعت
مشـتريانو ته وړاندې كوي . دمثال په ډول دبريښـنايي وسـايلو رقابتي بازار چې په دې برخه
كې دكاروربا ر په اړوند معلومات ارايه كول دي چې ايا زمونږ كاروبار په رقابتي بازار كې
خرڅلاو يا فعاليت كوي او كه په غيربرقابتي بازار كې خرڅلاو يا فعاليت كوي. مديريتي ټيم
: كـاروبـار لوړپوړي مـديران، منځ پوړي مـديران، او ټيـټ پوړي مـديران دي كوم ډول
ځانكړنې ولري چې كاروبار بايد په ښه شكل مخ ته لاړشي. يو ښه مديريتي ټيم : بايد لاندې
خصـــوصــــيات ولري:١-دكاروبار لپاره يوه ښــــه كاروباري موډل وركړي او په هغه كې
كاروكړي٢-دخارجي سرمايه ګذارانو توجه جذب كړي ترڅو زمونږ په كاروبار كې سرمايه
ګذارې وكړي٣-دماركيټ په اړه خاصـــــه پوهه ولري ٤-دكاروباري پلان په عملي كولو كې
تجربه ولري .دانټرنيټ تاريخچه : انټرنيټ په ١٩٥٠ م كال كې دكمپيوټر دپيدايښت سره سم
منځ ته راوړل شــــو او په ١٩٦٠ م كال كې دامريكا دفاع وزارت كې ترې دلمړي ځل لپاره
اســتفاده وشــوه او په ١٩٨٠ م كا ل پورې انټرنيټ په شــخصــي توګه نه اســتعماليده او په
١٩٩٥ م كال كې دانټرنيټ څخه په شخصي توګه استفاده وشو ه .دانتقال دطريقې انتخاب ١-
دفاصــلي په اســاس٢-دوخت په اســاس.صــنعت په مجموع كې په ٥ ډوله دى١-اســتخراجي
صنعت٢-نسلي صنعت٣-primaryصنعت ٤-توليدي صنعت٥-ساختماني صنعت. تجارت په
دوه ډوله دى١-ټريډ trade٢-ايډ ټو ټريډaid to trade . ټريډ په دوه ډوله دى ١-خارجي
تجارت په دوه ډوله دى صـادرات ٢ واردات٢-داخلي ټريډ او داخلي په دوه ډوله دى ١-عمده
فروشـــي٢-پرچون فروشـــي.aid to tradeايډ ټو ټريډ: بانكونه بيمه ترانســپورټ . عملياتي
مصــارف : هغه مصــارف دي چې بيدون دكاروبار يى په روزمره ډول ترسره كوو . web
portal: عبارت له هغه كاروبار څخه دى چې دمركزي كاروبار څخه اموال او خدمات
دپورتل كاروبار په وسيله مشتري يا مستهلك ته انتقاليږي. لكه په دوبۍ كې يو جنس كمپنۍ
شتون ولري او دهغې اجناس په افغانستان كې په نماينده ګۍ كې خرڅيږي. برقي يا بريښنايي
تاديې سيستم : هغه سيستم ته ويل كيږي چې كاغذ په مخ تجارتي معاملات نه ترسره كيږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودا مصارف او کارونه کموي.۱-کاغذي کار۲-معاملاتومصارف۳-مزد مصرف یا دکارمند انو مصارف.

Mode of electronic payments۱-کریډیټ کارډ۲-ډیبیټ کارډ۳-سمارټ کارډ۴-بریښنایی پیسې۵-بریښنایي توګه دفنډونو انتقال. بریښنایی توګه دپیسو یا فنډونو انتقال EFTپه وسیله مونږ دیو اکونټ معلوماتو په اساس پیسې بل اکونټ ته انتقالوو .

Business model: these elements are the business model which are successful:1-value proposition2-revenue model3-market opportunity4-competative environment5-competative advantage6-market strategy7-organizational developement8-management team. Revenue model are: advertising model2-subscription3-transaction4-sales models5-affialiate model.

دبریښنایي تجارت ګټې

په اسانۍ سره داجناسو او خدماتو انتخاب او اخستل۲-په هفته کې اووه ورځې او ۲۴ساعته خدمات۳-عملیاتي مصارفو کموالی او هم بهتره تولیدات۴-په اسانۍ سره کاروبارشروع کول او ختمول۵-فزیکي توګه جوړښت ته ضرورت نه لري ۶-مستهلکین په اسانۍ سره کولای شي چې تولیدات انتخاب کړي بیدون له فزیکي توګه ورتلو څخه.

دبریښنایي تجارت تاوانونه

دتولید دکوالیټۍ ضمانت نه شته دی ۲-انټرنیټ هیکرانو ته موقع وي ۳-انټرنیټ سهوولت موجودوي او تعلیم سطحه باید وي۴-انټرنیټ ساحه یاکوریج باید موجود وي ۵-مسکي کسان پکاردي ، بریښنایي تجارت سره نور تجارتونه هم نښتي وي.

دمستهلک لپاره یې زیانونه:

دتولید راتلو پورې باید یو څه انتظار وکړې۲-ګرنټي نشتون دتولید دکیفیت۳-دمستهلک شخصي معلومات کیدای شي هک شي او خپاره به شي۴-تادیه کیدای شي غلطه وشي یا استعمال شي۵-نامتوقع او پټ مصارف.

دبزنس مین لپاره ګټې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپلان مطابق جوړ/اغیزمن او جوړښتیز۲-۲۴ساعته خرڅلاو۳-مستقیما غبرګون یا فیډبک۴-معامله په اسانی سره معلومیږي یعني ټریک کیږي۵-نوي شراکت کوونکي او عرضه کوونکي۶-دمارکیټ پراخه کیدل۷-عملیاتي مصارف ۸-دتولید مصرف ګټه

دبزنیس مین لپاره یې زیانونه

ویب سایټ کیدای شي هک شي۲-موده په موده دسافټویر او سیستم اپډیټ کول۳-دتغیر یا چینج کولو لپاره ډیر مصارف غواړي۴-دقانوني څارنې(تولید)کموالی.

دمستهلک لپاره یې ګټې

۲۴ ساعته دلاس رسي وړده۲-بوکینګ ډیریکټلي +اتومیتیک بیلس۳-دتولید بیا کتنه په اسانۍ سره پیدا یا کیږي۴-په اسانۍ سره مقایسه یا پرتله کولای شي.۵-زیات وخت نه نیسي.

.

عامه بودجه

بودجه : دهغه مالي سند څخه عبارت ده چې څرنګه دمنابع حصول او په یو ځانګړې زماني دوره کې ددغو منابعو څخه استفاده واضح کړي دکلاسیکو تعریف له مخې بودجه دهغه سند څخه عبارت ده چې ددولت عواید او مصارف عموما دیوکال لپاره پیشبیني او تصویبوي. سیاسي تعریف : بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیو هیواد ټول عواید اومصارف دیوې مالي دورې عموما دیوکال لپاره پیش بیني ا وپارلمان څخه تصویبیږي.افغانستان بودجه دهغه قانوني سند څخه عبارت چې ددولت ټول عواید او مصارف دیوځانګړي وخت لپاره تعینوي چې دټولو سیاسي اقتصادي اجتماعي دفاعي فرهنګي انکشافاتواو فعالیتونو انعکاس کوونکې وي-مدیریتي تعریف: بودجه هغه سند څخه عبارت ده چې دمالي منابعو څخه ګټورتوب او دانساني کړنې داهدافو دتحقق اوسیاستونو په ایجاد سره همغږي کوي بودجه په درې ډوله ده ۱-متوازنه۲-کسري۳-مازاد.دمالي او اقتصادي نقطې له نظره تعریف:بودجه یوه مالي طرحه ده چې په کامل ډول د دولت پولي ضروریات مخکې له وخت دضرورت وړعواید او مصارف دمحدود وخت لپاره تعیین او پیشبیني کوي. دهغې مالي طرحې څخه عبارت ده چې په مختصرډول دعملیاتي کنټرول لپاره جوړیږي، دعوایدو او مصارفو تخمیین کوي دحکومتونو لپاره داسې کړنلاره چې دامکاناتو رهبري انساني مادي او نورو منابعو څخه حداکثر استفاده واضح کوي. دیومناسب بودجوي تعریف متشکله اجزا عبارت دي له

(c) ketabton.com: The Digital Library

:۱-دعوایدو او نورو تـامین اعتبـار منـابعو پیشـــبیني۲-دځـانګړو اهدافو او عملیـاتو لپـاره دمصـــارفو سـنجش او براورد۳-ځانګړی او محدود وخت. یا اقتصــادي یا ملي بودجه له هغي بودجې څخه بودجې څخه عبارت ده چې دهیواد ټول اقتصادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکس کړي . دبودجې دخصـوصـي او عامې څانګه توپیرونه:خصـوصـي : ۱-خصـوصـي وي۲-انحصـــاري وی۳-زیات نه وي.درهبرې نوعیت کې توپیر. عامه څانګه -----۱-دګټې لاســته راوړنې انګیزه۲-تولیداتي او خدماتي انحصـــار۳-دفعالیتونو په اړه حســاســیتونه۴-دسیاسـت عامل۵-دټولو قانوني فعالیتونه۶-خدماتو اومحصـولاتو بازاري قیمت . عامه څانګه تعریف: هغو افرادو او ســـازمانونو څخه عبارت ده چې دټولنې اکثریت منابع په نظر کې نیسي او غواړې چې عامه رضایت او انکشاف لاسته راوړي . خصوصي څانګه: افراد ډلې او تجارتي واحدونه شاملیږي او بازار کې دخرید اومصـرف له پلوه تولیدونکي موجود وي. دخصـوصـي چارو اداري تعریف : دخصـوصـي سـازمان پالیسـي او سیاسـتونو داجرا لپاره فردي او عمومي کوښـښـونه سـره همغږي کوي او دعامه چارو اداري تعریف دهغو افرادو ډلو او سازمانونو څخه عبارت دي چې دټولنې اکثریت منابع په نظرکې نیسي او غواړې چې دعامه رضایت او انکشاف ترلاسه کړي. ددولت دسیاستونو داجراپه خاطر فردي او اجتماعي فعالیتونه سـره هماهنګ کوي.دبودجې اهمیت : دهیواد سـیاسـي اقتصـادي اجتماعي او اداري پرمختګ کې له بودجې کاراخیسـتل کیږي۲-بودجه دهیواد په لویو اقتصـادي متغییراتو باندې اغیز لري ۳-اقتصادي او سیاسي اهداف لاسته راوړي ۴-دولتونه دبودجې له لارې دموجوده منابعو څخه ترحد اکثر او مطلوب سرحده استفاده کوي اواړتیاوي په سالم ډول لاسته راوړي نوځکه له دولت بودجه زیات اهمیت لري۱-۵-بودجه دهیواد دسـیاسـتونو اجرایوي لارښـود دی ۲-بودجه ددولتونو لپاره داجراتو حدټاکي ۳-بودجه دیو ملت اقتصـــادي ژوند پلان ګذاري کوي. دبودجې اهمیت دادی چې ددولت بودجه دامکاناتو ســـنجش او داهدافو تطبیق واضـــح کوي او دټولنې رضـــایت اخری هدف دی. دمالي او اقتصـــــادي له نظره دبودجې تعریف: بودجه یوه مالي طرحه ده چې دضرورت وړ عواید او مصارف دمحدود وخت لپاره پیشبیني کوي او تعینوي. دسیاسـي له نظره دبودجې تعریف: بودجه دهغه لایحې څخه عبارت ده چې دیوهیواد ټول عوایـد او مصـــــارف معمولا دیوکـال لپـاره پیشـــبیني اوپـارلمـان څخـه تصـویبیږي.دبودجې دتعریف متشـرک نقاط: بودجه یو کاري او مالي پلان دی ۲-دضـرورت وړعواید او مصـارفو پیشـبیني۳-هغه سـند دی چې دمقننه قوه یې تصـویبوي۴-دبودجې وخت محدود دی۵-هیڅ یو دولت نشـي کولای چې بغیر دبودجې حاکمیت ترسـره کړي.ددولتي او اقتصـادي(ملي) بودجې ترمنځ توپیر بودجه له ملي اقتصـاد سره څرنګه ارتباط لري-دبودجې حجم او تاثیرات یو له بله سره مستقیم ارتباط لري نوځکه خو باید اقتصادي شرایط او دولت دبودجې ترمنځ لازمـه همغږي وجود ولري-ملي بودجـه دهغې بودجې څخـه عبـارت ده چې دهیواد ټول اقتصـــــادي فعالیتونه دمالي نقطې له نظره منعکســـوي ملي بودجه څلوربرخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري۱-مســتهلک۲-تصــدی۳-خارجي تجارت۴-دولت...ددولتي او اقتصــادي (ملي)بودجي ترمنځ توپير-ملي بودجې ترتيب اقتصادي سياست له مخې صورت نيسي-په اشتراکي نظام کې ملي بودجه دحکومت دتصــاميمو تابع ده-ازاد بازارنظام کې ملي بودجه دخصــوصــي موســساتو او اشــخاصــو تابع کيږي او دولت بودجه دقانوني مکلفيت درلودونکی ده-او ملي بودجه دملي اقتصــادعوايد او مصــارف په برکې نيســي –دبودجې دندې دبودجې اســاســي وظايف: ۱-ددولت دفعاليتونو داســي ترتيب چې دحکومت دپلان شــويو تدابيرو انتخاب او تطبيق ممکن کړي۲-دعمومي رفاه تامين۳-ددولت داقتصــادي فعاليتونو او خصــوصــي اقتصــادي فعاليتونو ارتباط=دبودجې طبقه بندي اودعوايدو طبقه بندي ۲ســازماني طبقه بندي او عملياتي طبقه بندي۳-اقتصــادي طبقه بندي اودبودجې دکســر طبقه بندي . دبودجې پلان جوړونه : دولت خپل فعاليتونه دارنګه ترتيب او رهبري کړي چې دولت په يو ه معينه دوره کې درفاه او انکشــاف په تامين کې پوره ونډه واخلي G.colmوايي دبودجې پلان جوړونه دولت اقتصــاد ته دمرکزي اعصــابو په څير اهميت لري . دمصــارفو تعريف: دهغو مبالغو څخه عبارت دی چې ددولت داقتصادي ، سياسي ، اجتماعي اهدافو داجرا او لاسته راوړنې په موخه ددولت په بودجه کې په تصويب رسيږي . دمصارفو طبقه بندي اهداف ددې امکان پيداکوي چې دبودجې په اجراتو باندې کنترول اســانه کړي۲-مديرانو ســره کومک وکړي ترڅو داداراتو لپاره مناسب وسايل او خدمات سنجش کړي۳-که مصــارف په يوه ماده کې امکان پذيره نه وي دعنوان په څير يې بايد ذکر کړو۴-ددولت انتقالي تاديات ۵-عادي مصــارف۶-انکشــافي مصــارف:۷-دمناســبو اقتصــادي ســياســتونو ترتيب او تدوين اســانه کوي.دعوايد تعريف: ټول حصول شوي او غيري حصول شوي مالي منابع چې په يوه معينه دوره کې ددارييو زياتوالي باعث ګرځي عبارت له عوايدو څخه ده.مالي پلان جوړونه دمخکېني پيشبيني او دڅوکالونو لپاره دعوايدو او مصارفو پيشبيني ده ۲-دحکومت دمتوسط المدت او طويل المدت مالي ســياســت لپاره بنســټ جوړوي۳-ديوه هيواد دپروګرامونو مالي نتايج څرګندوی . مالي پلان بايد تغيير منونکې وي .ب: يو فعاليت په دوامداره توګه د رهبرې کنترول او مساوات ورکولو امکانات ولری سي: پلان جوړونه اوتحليل يو له بل سره نسبت ولري. دمالي پلان جوړونې مفهوم : دمالي پلان او کلنې بودجې بهتره توافق لپاره بايد چې لاندې موضوعات شامل وي۱-دوضعيت تحليل او پيژندنه۲-ددولت دمالي اقتصاد موجود وی۳-مالي پلان کې بايد چې داقتصــادي او ســياســي اهدافو په اړه توضــيحات او لمړيتوب معلوم وي۴-اقتصــادي انکشــاف او بې اطميناني عوامل څرګندوي۵-دپلان جوړونې او دمالي وسايلو پلان معلوم وي۶-ضــروري تشــريحات، انحرافات ، اصــلاحات واضــح وي. او نتايح موجود کړای شي دمالي پلان جوړونې تعريف: يوه کلنه بودجه دمالي سياست دداسې تدابيرو په واســطه چې څو کلونه په برکې ونيســي. دمالي پلان جوړونې ضــرورت : مالي پلان جوړونې ته ديو کلنې بودجې دکموالي له امله ضرورت پيداکيږي۲-دحکومت دسياست په اړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلي او انتقادي قضـاوت ۳-په عمومي او انفرادي اقتصـاد باندې دبودجې اغيز تخمين يو کال کې امکان پـذيره نـه دی ولې چې دعوايدو او مصــــارف ځو کلونو پورې تړل کيږي۴-داوږدمهاله پلانون لپاره دمحدود مالي وسـايلو معقول په کاراچول ۵-درشد سياسـت : توزيع سياست، او اجتماعي سياست په يو کال کې امکان نلري چې يو کال کې لاسته راوړل شي۶-ددي ستونزو دحل لپاره بايد ملي پلان جوړونه صورت ونيسی . دبودجې اصول ۱-اجتماعي علو م دطبيعي علومو په څير قاطع نه وي خو بيا هم دبودجې اصــولو رعايتـــپه اجتماعي کړنو کې دنظم باعث ګرځي-دعوايدو او مصــارفو کنترول لپاره لارښـوونه کوي-داقتصـادي ســياســي او اجتماعي اهدافو دلاســته راوړني لپاره مهم دي دپلان دمعقولي طرحي دتطبيق دپاره داصــول مهم دي.دبودجې جوړوني پيدايښــت!!!مالي علم ددولت دمصــارفو او عوايدو څخه بحث کوی يا په بله مانا مالي علم ددولت داقتصــادي سياسـتونو لاسـته راوړنې دنده په غاړه لري نو ځکه دمختلفو عوايدو وصــولي او دمصــارفو څرانګوالي تاثيرات په اقتصــاد جامعه او هيواد کې ترڅيړني لاندې نيسي. مالي علم ديو هيواد اقتصـادي وظايفو پوري تعلق لري ځکه نو څومره چې اقتصـادي دندې ډيرې وي هماغه اندازه دمالي علم اهميت هم زيات وي او برعکس حالات هم دمطالعې وړدي په کلاسيکه دوره کې ددولت دندې يوازې په دفاع ، نظم عدالت اجرا باندې استواره وي په ټولنه کې دسياسي اواقتصادي ايجاد سره دولت دندې له دې محدودې دايري څخه ووتلې اوزياتې اقتصادي سياسي دندې يې په غاړه اخيستي دنويو دندو اخسـتنی سـره دولت مکلف دی چې دټولنې ، اجتماعي ، سياسـي ، او اقتصــادي اهدافو لاســـته راوړنې په موخه پلان جوړونې ترتيب وکړي او دغې پلان جوړونې متقابل تاثيرات ترڅيړنې او بحث لاندې ونيســـي . دمتنوع اهدافو لاســـته راوړنې په موخه دپلان جوړونې لزوم دبودجې جوړونې فن سبب وګرّځيد. اوس بودجه دعمومي اقتصادي سياستونو وسايلو دتعين څخه شـميرل کيږي او بودجه جوړونه نوي تخصـص دی او اړتيا بريښــي چې په دې اړوند زيات انکشـافات او پرمختګ صـورت ونيسـي خو نن ورځ بودجه دصـحيح مديريت له غوره وسـايلو څخه شـميرل کيږي. دبودجې دتکامل پړاوو:په ملوک الطوايفي حکومتونو کې دعوايدو او مصــارفو ترتيب او ابلاغ مسـتوفيانو په واسـطه کيده چې دمصــارفو او عوايدو زياتوالی او کموالی دوخت دپادشـــاه مصـــارفو پورې تړاوو درلود نو ّځکه په دې وخت کې دبودجې ترتيب کوم لازمي امر نه وو او دحسب ضرورت له مخې طرحه او اجراکيده . کله چې پادشاه غوښتنې زياتيدلې نو له دې سره سم په مصارفو مالياتو کې زياتوالی محسوسيده چې دغې کړنې خلک مجبور کړل څو دنظام اړوند لازم تصــميم ونيســـي دمالياتو زياتوالې ســره ښــارې خلک په دې فکر کې وه چې څنګه کولای شـو دوخت حاکم نظام په مصــارفو باندې نظارت وکړي دنظارت موضـوع زيات سياسـي کشـمکشـونه وليدل او بلاخره دزياتو جنجالونو څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره دمالياتو په وضـــعه کولو باندې دنظارت مجلس تشکيل شو. دنظارت او مالياتووضعه کولو وروسته پارلمان ځانګړی اهميت پيداکړ دعوايدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخيســـتنې او مصـــارفو خرڅ ترڅنګ يې نظارت ددې مجلس مهم وظايف وګڼل شـــو ددې وظايفو صـــحيح اجرا او انجام يوي دقيقي پلان ګذاري ايجاب وکړ چې دپلان ګذارۍ همدغه مجموعه يې دبودجې په نوم سره ياده کړه.دبودجې اړوند بايد زياته کړو چې دبودجې شروع او اجرا د١٢١٥م کـال حکومتونو پورې مشـــروط او تړل کيږي او پـه دولتي اداراتو کې دمصـارفو پلان تصـويب د١٧٣٣ کال دانګلسـتان په هيواد کې پيل شـو او دلمړي ځل لپاره دانګلســـتان پارلمان څرګنده کړه چې دپارلمان نه يوازې ماليات تصـــويبوي بلکې دولت په مصارفو او عوايدو باندې اظهارنظر هم کولای شي.١٢١٥م کال کې دانګلستان پادشاه فرمان صـادر کړ چې دمالياتو تصـويب بايد دپارلمان لخوا صـورت ونيسـي چې دغه امر يوازې دبودجې دعوايدو دبخش يا څانګې پورې تړاوو درلود او ترډيره وخته په ټولنه کې دا فکر موجود وه چې پارلمان يوازې د مالياتو دتصـــويب حق لري او پارلمان نه شـــي کولای چې ددولت په مصـــارفوباندې نظارت وکړي. نو له دې امله ددولت او پارلمان ترمنځ دمالياتو تصـويب ١٦٢٦ کال پورې پادشـاه امر يا فرمان يو جنجالي امر پاتې شـو چې په نتيجه کې دپارلمان دحقوقو لايحه .(bills of rights) تصويب او دايې په کې واضح کړه چې پارلمان ددولت دمصارفو لپاره عوايدو تصويب او په مصارفو باندې دنظارت حق لري. له ١٣٤٣ م کال څخه وروسـته دانګلسـتان پارلمان کې په مصـارفو او عوايدو باندې دنظارت موضـوع تربحث لاندې ونيوله او اړونده يې دزيات اوږد بحث څخه وروســـته دلمړي ځل لپاره داموضـــوع تصـــويب او نهايي کړه. په تاريخي لحاظ ددولتونو لپاره په بودجه جوړونه کې دتوجو وړموضـــوع دواقعي عوايدو تعيين دی ځکه چې د واقعي عوايدو تعين دبودجې په ترتيب کې لومړنی قدم شميرل کيږي. نو ځکه په تاريخي حافظه کې دبودجې (domesday book) ډامسـډای په نوم کتاب چې دانګلسـتان هيواد زراعتي ځمکو اړونده معلومات په کې درج شـوي وو وجودلري په کتاب کې درج شـو يو حوالو له مخې پادشـاه کولای شـو چې دخراج او باج وصـول لپاره له ځانه دسـتوراوقانون وضـع کړي چې دغه احکام په مطلق مورثي نظام کې وجود درلود.خو په دپارلســم قرن او نرمانانو حکومت په دوران کې دمالي تنظيم او مديريت لپاره هلې ځلې پيل شوي چې بلاخره په ١٢١٥ م کال کې دحکومت مشران بادشاه دسنګينو مالياتو څخه په تنګ راغلي وو دهمدې وجې دحکومت مشران او عوام يو له بل سره متحد او دانګلستان بادشاه څخه يې غوښتنه وکړه چې دمالياتو تعيين او تسهيم اړوند تصـميم ته په حقوقي امتياز قايل شـي. او دغه حقوق يې په يو لوی منشور يا ازادۍ منشـور کې سره ترتيب کړې وه ،چې دبادشاه په امضا ورسيد او په دغه منشور کې راغلي وه چې په يو هيواد کې هيڅ ډول ماليات دهيواد شورا له اجازه پرته نه شي وضعه کيدای چې بلاخره ددې هڅو په نتيجه کې دانګلسـتان خلک په دې وتوانيدل چې دمنشـور څخه په ګټې اخيسـتنې دمالياتو په وضـع کولو او په مصـــارفو باندې دنظارت حق ترلاســه کړي. په ســازماني او حقوقي اداراتو کې عمومي بودجې اهميت ته په کتو ســـره دبودجې اجرا پيشـــنهاد او دتهيې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موضـوع اداري او مالي سـازمانونه کاملا نوي وه ځکه دبودجې شـروع او اهميت دتاريخي سازمانو او مبارزارتو او کوښښونو پورې اړه لري او دانګلستان له هيواد څخه بيا تر نورو هيوادو پورې دمالياتو وضع کولو حق دعمومي مصارفو تصويب او خلکو ته دنظارت واک ورکول په تاريخي حافظه کې اوږده سـابقه لري. دمشـروط حکومتونو ايجاد سـره دعمومي نظارت لپاره دمهمو مقرارتو رامنځ ته کيدل ددې باعث وګرځيدل چې دبودجې اهميت لاپسې زيات کړي. په ۱۲۱۵ کال کې دمالياتو او محصولاتو دتصويب حق بادشاه لخوا نه پارلمان ته وسپارل شـو ولې تر ۱۶۱۶ م کال پورې دغې موضـوع داوږد سياسـي کشمکش له امله عملا داحق اجرانشـو ولې دحقوقو دلايحي دتصويب څخه وروسـته حکومتونو داحق حاصـل کړ چې دمالياتو وصـول دتل لپاره ځانته تثبيت کړي په مصـارفو باندې دپارلمان نظارت او حکومتونو ته دمصـارفو تصويب په انګلستان کې ۱۳۴۴م کال څخه وروسته اغاز شـو ولې دغې موضـوع يوازې نظرياتې اړخ درلود. دانګلستان پارلمان له زياتو هڅو وروسته په دې وتوانيد چې په کلي ډول ددولت دمصـارفو اړوند جامع اطلاعات اوصـورت حسـابونه لاسته راوړي اوددغې حق دلاسـته راوړنې اصـلي علت ددولت دبودجې کسـر وه چې ددولت يې مجبور کړ ترڅو دکسر مخنيوي په موخه دمالياتو زياتوالی تصويب کړي دغې عمل عموميت پيداکړ او دماليې وزير مکلف وګرځيد چې ددولت دمصارفو اړوند معلومات پارلمان ته ارايه او وړاندې کړي. دحکومت او پارلمان پرلپسـې د اختلاف نظر وروســته بيا هم دولت دمصارفو او عوايدو پيشبينی ترڅنګ دهغوی مصارفو اړوند حساب په منظم ډول پارلمان ته تسـليم کړي چې له همدې ځايه دبودجې ترتيب اغاز کيږي.د۱۸قرن په اوايلو کې دبودجې دتهيې او جوړولو موضـوع دانګلسـتان حکومت مجبور کړ چې دمصـوبې په بودجې په اجراباندې مکلفيت او الزامي وګرځيد. چې دبودجې له تصـويب نه علاوه هغه با صـلاحيته مقام چې بودجه تصـويبوي دنظارت حق هم لري دي پوښـتنې ته ځواب بيامومي. ايا بودجه چې دڅه لپاره ترتيب شوي اجرا او که حکومت پخپل ذوق او ميل مصرف کړي ده؟ دبودجې اجرا باندې نظارت موضـوع دانګلستان لمړي وزير ګلادستون په وخت کې چې له ۱۸۱۶ م کال سره سمون خوري دنظارت موافقه پارلمان ته پيشنهاد کړه نو په لنډيز سره ويلای شو چې انګلسـتان هغه لمړی هيواد دی چې دبودجې څلورګونې اصـول يې منلې دي او له دې وروسـته دبودجې کامليت جريان بشـپړيږي.چې دغه عمل نورو هيوادونو په ډير سـرعت سـره.....افغانسـتان کې دبودجې سير. په افغانسـتان کې دسياسـي او اوداري نظام اصـلاح داحمدشـاه باباله دور څخه پيليږي ، احمدشـاه بابا څخه پخوا افغانسـتان کوم اداري نظم نه درلود نو ځکه احمدشـاه بابا کاملا نوی نظام قايم کړ چې دانظام دايران دصـفوي او مغولي هند دتشـکيلاتو او وظـايفو لـه پلوه يو ترکيب وخو پـه خپلـه دافغـاني ټولنې دقبيلوي عرف عناصـر هم پکې ګډ وه. داحمد شـاه بابا زياتې نظامي اواداري چارې ديوې شـورا له خوا رهبري کيدې په اداري چارو کې يې مهم مقام ديوان اعلی (ماليې)اداره وه او احمدشاه بابا په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت کې دغې اداري مشـــر تـه ديوان بيگي ويل کيده ديوان اعلی په وظـايفو کې دټولو مســتقيمو او غير مسـتقيمو ماليـاتو راټولول،په ټولو دولتي عايداتو او منابعو باندې کنترول او ددولتي ځمکو (خالصّ) اداره،دټولو مصـــارفو حواله خراب دانو او جنســـي موادو ذخيرو او عامو خلکو ته دېورونو څارنه او اجرات يې دوظيفي جز وه. امير عبدالرحمن په خپل کتاب تاج التواريخ کې ليکي : له مخکې دلته منظمې اداري موجودې نه وي ځينې اداري په ځينو نورو ورننوتې وي او ديوکس چارې په ځينې وخت کې بل اجرا کړې وي چې همدغې علت دخلکو کارونه اوادارو وظايف ناسـم کړي وه. دنورو ادارو دڅيرنې څخه په انحراف يواځې دلگښـت او عوايدو اړوند موضـوعات چې دبودجې پورې مربوطيږي بحث کوو. زما دهيواد ټول عايدات خزانې اداري ته راځي او ټول لگښـتونه هم له دغه ځايه ورکول کيږي خزانه په دوه برخو ويشـل شـوي يعنې ټولنيزه (عامه)خزانه او ځانگړي خزانه (خالصــه خزانه) پرما پورې اړه لري هلته يواځې زما عايدات لکه دملکانو ، سـوداگرو، او نورو څخه راغونديږي او يواځې دخپلو ځانگړو مصارفو پيسي له خاصي خزانې څخه اخلم. دواړه خزانې بياپه دوو برخو ويشـل شـوي دي نقدي خزانه او جنسـي خزانه او داټولې خزانې په ارگ کې له ارگه دباندې هيوداني دفترونه عام دفترونه دي نژدې دافغانستان په ټولو ښارونو او سيمو کې ددې خزانې څانگې پرانيستل شوي دي او دهرکال په پای کې ترحساب وروسته هغه څه چې په دغه خزانو کې پاتې وي کابل ته راليږدول کيږي او که چيرې ولايتې لگښـت دهغه ځايه له عايداتو زيات وي نو دهغه اړتياوو دليرې کولو لپاره کابل څخه نغدې پيسـي وراسـتول کيږي په لنډيز اميرعبدالرحمن خان دهيواد دمالي سـيسـتم جوړښـت لپاره مختلفي اداري دمسـتوفي المالک تررهبرۍ او څارنې لاندې خپل حسـابونه محاسـبه کوي او دهيواد لگښـت او عوايد لپاره په مرکزونو او ولايتوکې منظمې اداري ايجاد شـــوي وي. لکه څرنگه چې مالي اداري اواداري مسايل دنوروسياسي اقتصادي او اجتماعي شرايطو او موادو سره نژدې اړيکې لري نوويلای شو چې دټولنې سيستم کې تحولات په مالي طرز او سيستم باندې اثر پريباسي . په افغانسـتان کې مالي سـيسـتم دحکومتونو له جوړښـت او تشـکيل سـره سـم ايجاد شـوی نو داچې ّڅه رنگه يې مالي چارې تاريخي حوالو له مخې دغزنويانو حکومت په وخت کې يوه داســـې اداره موجوده وه چې دهغه حکومت عوايد او مصـــــارفو دتنظيم وظايف په غاړه وه. داميرشـيرعلي خان په وخت کې هم دولت دعوايد و او مصـــارفو اړوند اداري موجودې وي چې دمســـتوفي الملـک لـه خوا نـه اداره کيـدي چې داوس وخـت دمـاليې وزيروظـايـف يې وه.د۱۲۱۸ ه شـمسـي کال کې دخپلواکۍ داخيسـتنې پورې ددولت حسـابونه دروزنامچې په ډول دســـياق او رقوم احوالو له مخې ترتيبيده ســـياق دطرز او لارې ،او رقوم: داعدادو مجموعي شکل څخه عبارت دي چې له مخې يې ددولت حسابونه وروسته دمالي کال له ختم څخه ترتيب او خلاصه کيږي دوخت حکومتونو اوسنی شکل سره بودجې سيستم نه درلود. په ۱۲۹۹ ه ش کال کې دسياق او رقوم اصول په دفترې اصولو باندې بدل شول چې دفترې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصــول له ۵دفترونو څخه ترکیب و ددې اصــولو له مخې دولت باید ټول کلني حســابات په حسابې شکل او اسنادوو سره سم پایتخت ته انتقال کړي دفترې اصولو لکه ۱۳۰۰؟ه ش کال پورې دوام وموند او په ۱۳۰۳ ه ش کال کې دفترې اصــول په شــهریه اصــولو باندې تبدیل شــول. دشــهر یه او دفترداری اصــولو ترمنځ توپیر په دې کې وه چې په دفترې اصــولو کې دولت حسابات په کال کې یوځل ترتیبیده اما په شهریه اصولو کې دولتي حسابونه په میاشت کې ترتیبیږي نو ځکه ویل کیږي چې شــهریه اصــول دهغه اصــولو څخه عبارت دي چې دولت حســابونه په میاشــتنی توګه ترتیب او پایتخت ته انتقالوي. په افغانســتان کې دبودجې سیستم او دعوایدو او مصارفو پیشبیني سیستم په ۱۲۹۹ ه ش کال کې پیل دبودجې سیستم په ایجاد سره دشاهي خزانې او دولت بودجه بودجې ترمنځ توپیر منځ ته راغلی شو؟دګډوډیو په کلونو کې د۱۳۰۷-۱۳۰۸دسیاق او رقوم اصولو سره ددولت مالي سیستم حرکت پیل کړ چې دګډوډیو له منځه تګ سره بیرته دوباره شــهریه اصــول رایج شــول چې تر۱۳۱۴ ه ش کال پورې دغو اصــولو دوام وکړ.په ۱۳۱۵ه ش کال کې ایټالوي عالم موسیو ژینو مانچولي په مشــوره په بودجوي ســیســتم کې لاندې تغییرات راغلل. ۱-له دې تاریخ نه وروســته دي کوشش کیږي چې دبودجې ترتیب په علمي شــکل سره صــورت ونیسي دعایداتي بودجې او انکشــافي بودجې ترمنځ دي توپیر رامنځته شــي. ۲-ددولت مصــرفي حســاباتو لپاره باید دمقایسي دفاتر او دتحفیظاتو کنترول او دمصارفو تمرکز لپاره دي دمصارفو دفاتر دنغدي او جنسي راکړي ورکړې لپاره دي انفرادي حسابات طرحه او تطبیق شي. ۳-داسنادو ترتیب : باید اجرایوي ارګانونو ته وســپارل شــي کنترول او محاســبه دي محاســبوي دفترونو ته تفویض شي ۴-دبودجې دعواید او مصارفو تخصیصاتو کنترول سیستم دي معرفي او دعمل ساحه کې دي تطبیق شـي ۵-دقطعي حساباتو تطبیق په موخه نقدي او جنسـي حساباتو لازم اسـاسـات طرحه او په عملي ډګر کې دي پلي شـي . څرنګه چې دمانچولي سیسـتم ډیر سـاده اوبســیط وه نو ځکه له دوو کلونو څخه په کمه موده کې یې عمومیت وموندده دمانچولي سیستم .داسیستم بیا دموسیو کلمان له خوانه وڅیړل شو او د ځینې تعدیلاتو وروسته د تاید وړوګرځید .په ۱۳۳۳ه ش کال کې مضــاعفي محاسـبې سـیسـتم دنیازې شــاهې ترکې له خوا پیشنهاد شو چې دغه په کامل ډول تطبیق نشو اوسنی بودجوي سیستم دpasامریکایې موسسې لخوانه طرحه او تطبیق شــو. خو دبودجې تاریخي ســیســتم هیڅکله جامد او ثابت نشــي پاتې کیدلی بلکې داقتصــادي ، ســیاســي ، او اجتماعي تحولاتو ســره ســم تحول خوري اوس د افغانسـتان بودجوي سیسـتم دنړۍ له ځینو هیوادونو سره سم حرکت کوي او لرې نه ده چې بودجه دیوواقعي اقتصادي انعکاس په توګه ځان څرګند کړي.

دافغانستان په بودجه کې دمصارفو طبقه بندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دافغانستان دولت په بودجه کې مصارف په پنځو عمده فصلونو باندې ویشل شوي او فصل بیا په مختلفو کوچنیو فصلونو باندې تقسیم شوي دي. ۱-دمزد او معاش مصارفو ۲۱باب چې په دغه باب کې لاندې فصلونه دي . نقدي مزد او معاش، غیرې نقدیمزد او معاش ، پیشکي مزد او معاش، نقدي اجتماعي منفعتونو او غیرنغدي اجتماعي منفعتونو او دمعاشاتو ورکړي فصلونه شامليږي. ۲-داجناسو او خدماتو څخه داستفادې ۲۲باب کې لاندې فصلونه دي . سفریه ، اړیکې او ارتباطات، دحفظ اومراقبت ترمیمات، عام المنفعه ، روغنیات ، سامان او لوازم چې۵۰۰۰۰ افغانیو څخه کم ارزښت ولري. پیشکي تادیا ت او نورمصارف په دې باب کې شامليږي. ۳-دټکستاني او سود۲۳باب: ۴:داجتماعي کومکونو ۲۴باب په لاندې فصلونو شامليږي.سبسایډي،دولت خارجي مساعدتونو عملیات، ددولتونو غیرمنقول خارجي مساعدتونه، غیرنغدي اجتماعي تامینات داجتماعي کومکونو ګتورتوب او داسې نور . ماشینونه ، ځمکه ، بهاداره اشیا شامليږي. په افغانستان کې دعوایدو طبقه بندي په اکثره هیوادونو کې عواید دمستقلو حسابونو په اساس ترتیبیږي چې دغه مستقل حسابات په ۵بابونو او هرباب بیا په څوکوچنیو فصلونو تقسیمیږي عبارت دي له : دمالیاتو یوولسم باب: په دې باب کې لاندې فصلونه شامل دي : ثابت مالیات، په عوایدو مالیات، په داریې مالیات ، په فروشاتو مالیات ، په داخلي محصولاتو باندې دولتي مالیات په عوایدو باندې نور مالیات، جریمې ، مجازات او ګمرکي مالیات شامل دي. دغیرمالیاتي عوایدو دیارلسم باب: دغیرمالیاتي عوایدو باب کې لاندې عواید چې دثابتو دارایو له درکه عواید اجناسو او خدماتو عرضه ، اداري فیس، حق الامتیاز، متفرقه عواید، دځمکو او تعمیراتو خرڅلاو عواید شامليږي. داجتماعي سهیمو۱۷م باب: ددولت دکارکنانو تقاعد دسهیمي او شرکتونو دکارکنانو تقاعد سهیمي عوایدو فصلونه شامليږي. دقرضونو ۱۸باب: کې دخارجي هیوادونو قرضونه او نړیوالو اداراتو قرضونه شامليږي دمساعدتونو ۱۹باب لاندې فصلونه لري: دخارجي هیوادونو جاري مساعدتونه دنړیوالو موسساتو دغیرمنقولو سرمایه ګذاریو مساعدتونه، دنړیوالو موسساتوو جاري مساعدتونه ، دنړیوالوموسساتو غیرمنقول مساعدتونه دي. دولت په مصارفو باندې نظارت ډیر پخوانی تاریخ لري او له دې امله دمصارفو تاریخ ډیر تاریخي قدامت لري اما دعواید و طبقه بندې دولت دوظایفو په پراخوالي سره زیات اهمیت پیداکړ، نن ورځ دعوایدو طبقه بندي دبودجې دمهمو ځانګړنو څخه شمیرل کیږی اوده دغې طبقه بندی مهم اهداف عبارت دي له ۱-تصمیم نیونه ۲-دعوایدو او نورو عایداتي سرچینو تامین اعتبار دطبقه بندی پیشبني ۳-دعوایدو اومصارفو ترمنځ داړیکې ساتل. دبودجې پړاوونه !!!دبودجې ترتیب یو ضروري امر دی اوهغه هیوادونو کې چې دولتي سیستم یې په درې ګونو قواوو ولاړ وي . بودجوي دوري په څلورو پړاوونو سره نو یشل کیږي۱-دبودجې دترتیب پړاوو: ۲دبودجې تصویب۳-دبودجې داجرا۴-دبودجې دکنترول پړاوو: دبودجې دترتیب پړاوو۱-دبودجې دترتیب مرحله اساسي برخه ده ۲-په دې پړاو کې دیو هیواد دعنوان

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ځير اهدافو ته ګوري٣-دبودجې په جوړولو کې بايد علمي اوفني ميتودونو څخه اســـتفاده صـورت ونيسـي ۴-چې داچاره دبودجې ترتيب بشـه ، قابل اطمينان او پوهيدو وړ جوړوي۵-دبودجې ترتيب يو لوی کاري پلان دی او داهغه مهال بشــه تطبيق کيږي چې ســالم ، دقيق ، تغيير منونکی ، مديريت، اودمناســبو لاربشـودونکو لرونکی واوســي ۶-دبودجې اجرا کې له اجرايوي او مديريتي ميتودونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي٧-دبودجې ترتيب مختلفو ادارو ته محول کيږي او په دې پړاوو کې لومړيتوبونه انتخاب، اعتبارات ورته تخصـيص کيږي٨-په پرمختللو هيوادونو کې دبودجې تهيه دفني ميتودونو له امله وي٩-او پرمختيايي هيوادونو کې پيشـبيني شـويو او سنجش شـويو ارقامو کې عدم دقت او کارپوه اشـخاص نه شـتون دبودجې ترتيب اواجرا له مشکلاتو سره مخامخ کيږي. ديوې اغيزمنې بودجې جوړولو خصوصيات: ددې لپاره چې بودجه اغيزمنه اوســـې بايد١-ټول مقامات په کې شــــامل وي٢-دټيرې دورې پايلې له حقايقي نتايجو سـره پرتله کړي او دې پوښـتنو ته ځواب وايي . ايا توپير موجود وه؟ دتوپيرونو لپاره دمنلو وړ دلايل موجود دي؟ايا ادارې اواهدافو ترمنځ ســـمون ليدل کيږي؟د ادارې ډير بهرني او داخلي چاپيريال څيړل دموجوده نتايجو او بودجوي سياستونو سره پرتله کول چې مؤثر دي او که نه ؟ راتلونکې دورې لپاره داهدافو پراختيا بشـــکاره کيږي دبودجې ترتيب يو تکراری پړاوو. ديوې بشــې بودجې دترتيب نقاط: ١-ســـاده او دپوهيدو وړوي، داهدافو په لورلاربشـوونه وکړي٢-بدلون منونکې او اجرات وکړي٣-دکارکوونکو او مديريت يوګډ قضـــاوت بيانوونکي وي او داقتصـــادي اټکلونو لرونکي اوســي. دبودجې په ترتيب کې نورې ځانګړنې ١-خلک بايد وپوهيږي چې بودجه په کوم ځای کې په مصــرف رسـيږي٢-دمالي انضــباط رعايت٣-په بودجه کې دســتراتيژيکو او ليتونو تعيين۴-دقوانينو او مقرراتو رعايت۵-او بلاخره دبودجې ترتيب بايد لاندې ســـوالونه حل کړي. په بودجه کې دهرې څانګې اهداف کوم دي؟دبودجې اجرا يو له بل ســره څنګه اړيکه مومي ؟ دبودجې ارقامو او پلانونو ترمنځ کومه رابطه وجود لري ؟ دبودجې په واســـطه چيرته ځان رســـوي؟ دبودجې ترتيب ولې دحکومتونو پورې اړه لري١-نن ورخ دبودجې ترتيب اجرايه قوي په انحصـــــار کې دی نوځکه يې اصـلي علت په لاندې نقاطو کې واضـح کيږي.٢-په سياسـي لحاظ بودجه دتوزيع سياست دنده اجرا کوي نوځکه خو اجرايه قوه دمالي فعاليتونو رهبري په غاړه اخلي او ځواب يې هم وايي٣-له فني نقطې له نظره عوايد وصول اومصـارف دحکومت پورې اړه لري نوځکه يې ځواب هم وايي۴-دنړۍ ټولو قوانينو اجرايه قوي تـه اجازه ورکړي چې بودجه ترتيب کړي۵-داهدافو لاســته راوړنې لپاره مصــارف کوي ۶-دبودجې دارقامو جمعه دارې دحکومت لپاره اســـانه وي. دبودجې په ترتيب کې مالي قدرت: دبودجې په ترتيب کې بودجه دارنګه ترتيبيږي١-اداراتو مصـارف دمالي تثبيت اواصلاح په موخه دټيټو ادارو څخه لوړو ادارو ته وړاندې کيږي٢-مالي قدرت په هرهيواد کې توپير لري په انګلستان هيواد کې دمالي وزير زيات مالي قدرت لري ، اودنظامې مصـارفو کې تغيير دکابينې په خوښـه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

. فرانســه کې ماليې وزير کم مالي قدرت لري صــدراعظم او دولتي هيت تغييراتو صــلاحيت لري. دامريکا متحده ايالاتو ولسمشر پوره صلاحيت لري٣-دمصــارفو پيشنهادات له عوايدو زياتوي نوځکه خو پرې بحث او غورکوي۴-اوخطي تنقيص پريکړه عملي کيږي۵-دمقننه قوې مالي او بودجوي کميسون مباحثه او مشوره دپاملرنې وړ ده او اضافي مصارفو تصويب او دپورغوښــــتنه هم دمقننه قوي پورې اړه لري۶-بودجوي واحدونه مجموعي مصــــارف دموجوده مصــارفو په اساس دراتلونکې بودجوي دورې لپاره په انکشـافي ډول تخمين وي٧-دغه تخمين کې دوه امکانات موجوديږي١-محاســـبوي مصـــارف دراتلونکې بودجوي کال دواقعي مصـــارفو په پرتله کم وي کيداى شـــي چې دغه حالات له دوو عواملو څخه رامنځ ته شـــي. په لومړي عامل کې غلطي ، نه لياقتو دعلمي او عملي ميتودونو نشـــتون اوداســـې نور..په دوهم عامل کې قصـدي او عمدي مسايل شـامليږي٣-کيداى شي محاسبوي مصارف راتلونکې بوديجوي کال دواقعي مصـــارفو په پرتله زيات وي ،دبودجې دتنظيم ميتودونه په بودجه جوړونه کې دوه ميتودونه وجود لري سـياسـي ميتود: دبودجې سـياسـي ميتود: هدف دمالي منابعو حد اکثر کول ، دلمړيتوبو او ضـروياتو درجه بندې دمناسبو مصـارفو دسطحو تعيين او دمنابعو تخصـــيص څخه عبارت دي.په دې ميتود کې ســـياســـي تصـــميم نيونکي معاملاتو ته زياته توجه کيږي په سـياسـي ميتود کې داعتباراتو مبلغ سـياسـي مشـران ټاکې .اقتصــــادي يامنطقي ميتود په دې ميتود کې دمنابعو بهترين تخصــــيص لپاره هڅه کوي٢-اقتصــــادي معيارونه ، مطلوبيت مؤثريت، مثمريت، اوســـپما ته پاملرنه کيږي. ٣-دبودجې جوړونې وړمســايل په کمي او کيفي توګه څيړل کيږي. دبودجې ترتيب داجرايه قوې دنده ده تر څو: اهداف په ښــه شـکل سـره ترلاسـه کړي دبودجې په ترتيب کې لاندې ميتودونو څخه ګټه اخيستل کيږي. دعمومي عوايدو فني سنجش ميتود . لکه څرنکه چې عوايد او مصـارف تامين لامل کيږي. نوځکه خو دعوايدو دفني ميتودونو څخه اســـتفاده کيږي.دبودجې پوهان فکر لري چې دبودجې ترتيب کې ديو ميتود څخه اســـتفاده مطلوب نتايج نه لري. نوځکه خو بايد دټولو ميتودونو نه استفاده صـورت ونيسـي . دماقبل کال اخر ميتود : ددې ميتود له مخې دمورد نظر بودجوي کال دعوايدو اندازه دوو وروســـتيو کلونو دقطعي وصـــولي په اســـاس صورت نيسي د١٣٩٧کال عوايد پيشبيني د١٣٩۵کال قطعي وصولي په بنسټ ترسره کيږي ولې لاندې نيمګړتياوي وجود لري:١-په دې ميتود کې نژدې کال له پامه غورځول شـــوى ١٣٩۶دکارپوهانو دنظرياتو ته توجه نه کيږى٣-داميتود هغه مهال مؤثر دى چې اقتصـــــادي تغييرات ډيرزيات نه وي ولې؟نړۍ کې اقتصـادي تغييرات زيات ليدل کيږي. داوسط ميتود : په تير ميتود کې دنيمګړتياوو شتون دليون سې په هڅو داوسط ميتود پيشنهاد شو په دې ميتود کې د۵ يـا ٣ کلونو زيـاتوالى او کموالى دبودجوي دورې دعوايـدو پيشـــبيني لپـاره نيول کيږى.=27.2/5=Xدفيصـدي اوسـط*داخري کال مبلغ وصـولي=دمورنظر بودجوى کال پيش بيني شــويو عوايدو زياتوالي. دبودجې دمصـــارفو طبقه بندي: دمصـــارفو طبقه بندي تاريخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدامت لري او لاندې نقاطو کې ورته توجو کيږي۲-عادي مصارف بايد له انکشافي مصارفو سـره تفکيک کړي۲-نظارت او کنترول اسـانه کوي. دمحاسـبې اجرايوي ميتودونو لپاره مناسب وي. دبودجوي مديرانو انعطاف پذيره معلوميږي۳-په دولتي حسابدارۍ کې دمصارفو طبقه بندي دلازمو حسـابونو تنظيم .دمعلوماتو پوره ورکول. دبودجې دکلني کيدو اصـل: که چيرې دوخت عامل مشخص نه شي نو دمنابعو پيشبيني ارزيابي او کنترول عمل ستونزمن کيږي. ۲-يوکال وخت سـياسـي اړخ لري او دبودجې داجرا باندې دمقننه قوي نظارت لپاره مناسـب وخت دی . دبودجې په تعريف کې مو لوسـتې وه چې دوخت، پيشـبيني ، عوايد او مصارف ، مهم دي بودجې کلني کيدو اصل انتخاب داقتصادي سياسي او فني له مخې اهميت لري۱-اقتصـادي دليل: دزراعت پرمختګ سره دطبيعي زراعت اهميت کموالی ۲-فني دليل: دپيشـبيني په دقت اسـتواردی ۳-سـياسـي دليل: په کنترول او دحکومت په نقش اغيز لري. دبودجې دوحدت اصـل: دبودجې واحدونو اجرات په يوواحد سـند کې تدوين او دلايحې په شـکل يي پارلمان ته وړاندې کړي. سـتونزې : دعنعنوي بودجه هرارګان ځانګړي بودجه جوړونه ۲-عوايد او مصارف په يوه دوره کې نه تصويبيدل۳-شته منابع دوباره مصرفيږي۴-دپوهيدنې نشـتوالی دپلانونو او اهدافو نظارت پيچيده کوي.ګټې : بودجه متوازنه ده او که نه ده ۲-دمصـارفو نسـبي ګټه دبودجې په تنظيم کې سـنجش کړي۳-دبودجې کسـر مخنيوی او لمړيتوبونو ته پاملرنه کوی. دبودجې دانعطاف پذيرۍ اصـل: مديرانو ته کوچني او جزوي کلني تغييرات په نظرکې ونيسـي ۲-اجرايوي ارګانونه داعتباراتوله کموالي او مازاد سـره مخامخ کيږي. نوځکه بايد دانعطاف منني اصـل ته اجازه ورکړي۳-هغه مهال ترې اسـتفاده کيږي چې اقتصـادي شـرايطو دتغييرپه حال کې وي۴-په مصـوبو اعتباراتو کې عدم مداخله جرم دی دعدم پيشبيني شويو شرايطو کې مديرانو ته اجازه وي ترڅو بديل امکانات ولټوي۶-دبودجې اهدافو دلاسـته راوړني لپاره دانعطاف اصـل: بايد په پارلمان کې تصـويب شـي. دبودجې دوضـاحت اصـل: دبودجې شـکل او محتوا بايد ښـکاره وي ۲-دبودجې محتوا هغه مهال مؤثره واقع کيږي چې دبودجې تعاريف وضـاحت ولري۳-دبودجې ترتيب بايد ټولو ته واضـح او دپوهيدو وړ وي.۴-که چيرې بودجه وضـاحت و موجود نه وي نو =نو له بودجې مختلف تعبيرونه اخيستل کيږي۲-په مصارفو باندې نظارت اصل ته ضرر رسيږي۳-ددولت داجراتو اخلال باعث ګرځي۴-دبودجې او پلان جوړونې مخالف عمل دی په اهدافو پوهيدنه سـختيږي او خلک نه پوهيږي دولت اهداف کوم دي. دکامليت اصـل: ددې اصـل ددې اصـل هدف دادی چې دجامعې پلان جوړونې لپاره امکان مساعد وي۲-دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده صـورت ونيسـي ۳-دالمان هيواد دغير خالص پرنسيپ څخه اسـتفاده کوي له مخکې چې دمصـارفاتي پروژو متوقعه ګټه ښـکاره شـي۴-پيشـبيني شـوي عوايد او سـنجش شـوي مصـارف بايد چې په تصـويب ورسـيږي۴-بديل نشـي. دتعادل اصـل:دتعادل اصـل موخه دهيوادو دبودجې عوايد او مصارف بايد سره برابر وسي۲-که چيرې په عوايدو او مصارفو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تغییر مشاهده شي نو بودجه دکسر او مازاد حالات غوره کوي۳-کلاسیک پوهان عقیده لري که بودجه کسر ولري نومفهو م يي کميږي۴-مرکنتلستان ادعا کوي چې دبودجې دکسر تاوان راتلونکې نسلونه اداکوي۵-کینز بیا په عادي مصارفو کې دنظریه تاییدوي خو په انکشافي مصارفو کې دانظریه ردوي ځکه مفیدیت یي دواړه نسلونه اخلي . دبودجې دتعادل په اړه نظریات :---دبودجې دتعادل اړونده پوښتنه کيږي چې دبودجې تعادل رعایت شي او که نه؟.کلاسیک پوهان وايي داچې دبودجې کلنی دتعادل ضروری دی دولت مسول دی چې په کلنې توګه عواید او مصارفو نسبت ترمنځ تعادل رعایت کړي۱-او لاندې دلایل يي وړاندې کړي۲-خصوصي اقتصاد دبودجې تعادل ساتي دولت يي هم باید وساتي۳-دبودجې کسر دانفلاسیون سبب ګرځي۴-دولت دبې ځایه مصارفو مخنیوی کوي ۵-دمالیاتو د زیاتوالی باعث ګرځي ، دبودجې عدم تعادل نظریه : ددې نظریې پلویان استدلال کوي چې دولت۱-باید اقتصادي اهداف ترلاسته کړي ترڅو اقتصادي او سیاسي ثبات ایجاد او حفظ کړي ۲-کینز وايي دبودجې کسر په تولنه کې پیسې زیاتوي چې دغه جریان رشد لپاره زمینه مساعدوي۳-او مازاد حالات بیا برعکس تاثیر لري. دبودجې دوره ای تعادل ۱-دبودجې وظایفو په زیاتوالي سره دبودجې ترتیب په نوساناتو باندې اغیز لري ۲-دبودجې دوره ای تعادل کې دانفلاسیون انقباضې سیاست اودرکود مخنیوی کوي له بودجې کسر څخه استفاده کوي۳-دوامداره کسر په اقتصاد ناوړه اغیزه کوی ۴-دولت باید څو کلنی تجارتي دوره کې بودجه متوازنه کړي. دجامعیت اصل موخې ۱-دبودجې په تنظیم کې او اجرا کې دقت او وضاحت تامین وکړي۲-دولت باید دټولو بودجوي واحدونو بودجه په یوواحد سند کې پارلمان ته تقدیم کړي د ټولو انتفاعي او غیرانتفاعي اداراتو عواید اومصارف دبودجې په سند کې راټول او پارلمان ته يي تقدیم کړي دبودجې ارقام باید خالص ډول درج شي. دتخصیص اصل:تعریف په یوه معینه دوره کې دهغو پیسو څخه عبارت دی چې لوړو مقاماتو لخوا یوي ادارې ته دهدف لپاره داجرا صلاحیت ورکوي۱-تخصیص اصل : په دې نقطه تاکید کوي چې دبودجې دعوایدو اومصارفو مندرج ارقام تغییر ونکړي۲-نشي کیدلی چې دبودجې مودې اعتبارات په نورو مواردو او فصلونو کې په مصرف ورسیږي۳-موظفې ادارې مکلفي دي چې دقانون له حکم سره سم عواید واخلي۴-دهرې ادارې عواید او مصارف چې څرنګه تعیین شوي وي دهغې مطابق عمل سرته ورسوي ددې اصل رعایت ۱-دبودجې مالي انظباط اواهدافو لاسته راوړنې سبب کيږي۲-دبې ځایه مصارفو مخنیوی کيږي عدم رعایت دبودجې مسیر تغییروي وسایل په غلطو عدو کارول کيږي/اقتصادي شرایط تغییر کوي او باید چې دعوایدو او مصارفو ځایونه تغییر وکړي.دعدم تخصیص اصل: دولت ټول عواید اومصارف دي دولت عمومي خزانې ته داخل او عمومي عوایدو څخه تامین کړی شي. داستهلاکي او انکشافي مصارفو توپیر اصل:استهلاکي مصارف هغه دي چې عاید اوداریي زیاتوالي باعث ونه ګرځي۲-انکشافي مصارف هغه مصارف دي چې عاید اوداریي دزیاتوالي باعث وګرځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتوپیر نقاط یي دادي:--داستهلاکي مصارفو زیاتوالی ، دانفلاسیون سبب کیږي اوانکشافي مصارفو زیاتوالی دتولید، استخدام ، او ملي عاید لامل کیږي . دمصارفو داندازه کیدنې اصل::ددې اصل څخه هدف دادی چې تصویب شوي عبارات باید په ځای او دقیق ډول ولګول شي۲-هغه اعتبارات چې تصویب شوي نه وي دورکړي وړنه دي او جرم نه شمیرل کیږي.دعوایدو دتخمین اصل:دعوایدو تخمین اصل څخه هدف ۱-دبودجې له تصویب سره اجرایه قوه اجازه لري تصویب شوي عواید حصول کړي او په مصرف ورسوي۲-دعوایدو لاسته راوړنې دقانوني اجازې نه پرته نه شي عملي کیدلی۳-دعوایدو پیشبیني تخمین اړخ لري . دقانوني کیدنې اصل: بودجه یو قانوني سندد ی اودبودجې په ارقامو کې تغییرات دقوانینو اومقرراتو تابع ده۲-دتولو پیشبیني شویو عواید حصول دقانوني تصویب محتاج دي دولت باید داقتصادي حالاتو په نظر کې نیولو سره خپله بودجه ترتیب کړي په ۱۹۹۸ م کال کې دنړیوال بانک لاندې اصول معرفي کړي.دمسولیت اصل: داصل واضح کوي چې دبودجې اجراکوونکو وظایف کوم دي. دکفایت اصل: دتولنې ستونزو دحل لپاره کافي منابع ولري۲-دتناوب اصل: ددې اصل له مخې بودجه باید کال په کال او پرله پسې ډول تنظیم شي . دمدیریت اصل: دبودجې په ترتیب کې دمدیریت تول شرایط په دقیق ډول عملي کړي۵-دتنوع اصل: بودجه اني نتایج ولري منځ مهاله ، اوږدمهاله اهداف هم توضیح کړي۶-دبودجې دصحت کیدنې اصل: دبودجې په ترتیب کې باید دعلمي او عملي میتودونو په اساس سرته ورسیږي چې نتایج یي هم درست وي. دبودجې نوي اصول: دهیوادونو په شرایطو تغییر کوي دبودجې اصول هم باید تغییر وکړي/پخوانې اصول داجرایوي قوې دکنترول لپاره رامنځ ته شوي دي/اونوي اصول بیا دبودجې دتصویب په مهال رامنځ ته شوي . هدف یي۱-دولت دمالي فعالیت محدودول۲-داجرایوي قوې دصلاحیت محدودول۳-دبې ځایه مصارفو مخنیوی دکلاسیکو اصولو ترڅنګ نوي اصول هم ضروري دي :دبودجې اجرایه اصول: دبودجې ترتیب داجرایه قوي دنده شمیرل کیږي ./مقننه قوه زیات تغییرات راولی/دبودجې له تصویب څخه وروسته دبودجې اجرایوي صلاحیت اجرایه قوې ته سپارل کیږي/په دې اصل کې اجرایه قوه اهداف معرفي کوي او اهدافو ته رسیدل دعددي نقطې نظره درجیږي. تاثیرات او اداره یي څرګندیږي/دبودجې اجرا باید دمقننه قوې دسیاسي تاثیر لاندې رانشي ولې؟ یوازې دنظارت حق لري اجرایه قوه دصلاحیت او مسولیت لرونکې او مسولیت لري چې دبودجې معقولې اجرا لپاره تدابیر سرته ورسوي. دبودجې دصلاحیت اصل: په بودجه کې پیشبیني شویو او تعیین شویو اهدافو ته ورسیږي باید دلازمو صلاحیتونو لرونکې وي دبودجې دازادئ اصل اومتغیر وخت تعیین اصل: دبودجې اقلام باید په محدوده شکل سره تعریف نشي ترڅو د اداري تدابیرو دانعطاف پذیرئ اواقتصادیت مانع وګرځي دبودجې اجزاوې اجرایه قوي ته دلاربښوود اومعلوماتو منبع اوسي /دااصل دکلني توب اجرات له منځه وړي هغه تغییرات چې غیرمترقبه او قابل پیشبیني شویو عواملو له امله رامنځ ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي رعایت کړي او داســـې مقرارات رامنځ ته کړي چې په متغییرو شــرایطو باندې اني وارد کړي.دبودجې دطرزالعمل اصـول:--دګذارش دورکړې اصـل:--ددې اصـل په اســاس اجرایه اومقننه قوه باید دیواطلاعاتي سیستم په واسطه دټیټې اداري نه ترلوړي اداري پورې دبودجې په اړه جامع معلومات ترلاسـه کړي . ګذاریش باید چې تغیرات اوسـتونزې څرګندې کړي، دلایل اوتصـمیم نیونه وړاندیز کړي. دمیتودونو دتعدد اصـل: دمیتودونو دتعدد اصـل له مخې دولت باید دمختلفو فعالیتونو لپاره مختلف میتودونه اختیار کړي۲-تعدد میتودونو په نتیجه کې دولت اداري کارونه مؤثریت او مولدیت مومي. دبودجې د اداري تمامیت اصـــل: ټول بودجوي واحدونه په مجموعي پروســې کې اداري تمامیت څرګند کړي :دبودجې ډولونه : اداري بودجه او وظیفوي بودجه : اداري بودجه پـه بودجوي واحـدونو تقســیمیږي ا و وظیفوي بودجه دبودجوي واحدونو وظایف څرګندوي. منظمه بودجه دایمي عواید اومصارفو درلودونکی وي او غیر منظمـه بودحـه دتمویـل غیرمنظمې منـابع ولري. اســـتهلاکي او سـرمایوي بودجه هغه مصــارف شـاملیږي. چې دولت په دارېې کې مسـتقیم سـهم ونلري او سـرمایوي بودجه چې مسـتقیم سـهم لري . باید او واقعي بودجه : باید بودجه دپیشـبیني شـوو پلان ګذارۍ شـو یو عوایدو او مصــارفو څخه عبارت دي او واقعي بودجه بیادعمل په سـاحه کې تطبیق شوي وي.

بودجوي سیاست

دبودجې مفهوم اوماهیت: دبودجې کلمه په لغت کې دبکس یا چرمي بکس څخه اخیستل شوی چې په سلسـله واره توګه د bulgaدلاتیني کلمې څخه دانګلیسـي دbudgetکلمې چې په پښـتو کې دبودجې په نوم یادیږي راورسـیده . دبودجې اصـطلاح په لومړي ځل دفرانســي لخوا په کال ۱۸۱۴ م کال په رسـمي ډول ددولت دعواید او مصــارفو په برخه کې په کاریوړل شـوه او بیا په ټوله نړۍ کې اسـتعمال شـوه . بودجه په افغانسـتان کې ددولت مجموعي عوایدو او مصــارف دیوې ټاکلې دورې معمولا یوکال لپاره پیشـبیني او تصـوبیږي . بودجه دیوداسـي منظمې طرحې څخه عبارت ده چې په هغې کې ددولت مجموعي پلان شـــوي مصـــارف دتخمیني او پیشـبیني شـوو مجموعي عوایدو سـره مقایسـه او په قرار کې واقع کیږي.بودجه هغه سـند دی چې په هغه کې دیو معین وخت معمولا دیوکال لپاره دیوې دسـتګاه یا سـازمان عواید او مخارج پیشـبیني او صــلاحیت لرونکي مقام لخوا تصـویب شـوي وي دیونسـبتا کاملترین تعریف له مخې بودجه دیوقانون په شـــکل دراتلونکې بودجوي دورې لپاره ددولت دمالي اقتصـاد دعوایدو پیشبیني او پلان شـوو لګښـتونو دمنظم مقابله کولو څخه عبارت دي kolmsپه عقیده ددولت بودجه دمختلفو اهدافو دسلسله مراتبو دکمي اومقدارې انعکاس څخه عبارت دی چې دســیاســي تصـــامیمو دعاملینو لخوا انتخابیږي . نن ورځ new marks

(c) ketabton.com: The Digital Library

fritsتعریف زیات مشـــهور دی او عمومیت یي موندلې دی ددی تعریف په انعکاس بودجه دراتلونکي دورې معمولا دیوکال لپاره دیوې منظمې طرحې او پلان شـــوو لګښـــتونو اوددې لګښتونو دجبران او پوره کولو لپاره دپیشبیني شووعوایدو داټکل اوتخمین دمخامخ کول څخه عبارت دی چې دپرنســـیپ له مخې دتطبیق او مکلفیت لري new marks frits دتعریف خصـوصـیات: ۱-بودجه ددولت دعوایدو او لګښـتونو دمخامخ کولو څخه عبارت دی۲-بودجه دیو پلان خاصیت لري چې په راتلونکي دورې پورې اړه لري۳-دبودجې ترتیب باید په منظم او دایمي توګه صـــورت وموميي۴-بودجه دحقوقي الزام او مکلفیت لرونکې ده معنا داچې په عمل کې باید تطبیق شـــي۵-بودجه دیو هیواد داړتیا پربنا ترتیب کیږي له دې امله عواید او مصارف باید په خپل منځ کې سره مطابقت وکړي۶-بودجه دحکومت دکاردپلان دعددي بیان څخه عبارت دی چې په اجتماعي اقتصـادي او سـیاسـي سـاحو کې ددولت دوظایفو دحل په اړوندتول تدبیرونه په برکې نیسي .دافغانستان دبودجې په مقرره کې دبودجې تـعـریـف هـم ددې تعریف څخه الهام اخیسـتی او دکلاسـیک تعریف په نسبت جامع تر دی. لکه څنګه چې د۱۳۵۳ کال دبودجې په مقرره په لاندې ډول تعریفوي . بودجه ددولت دقانوني ســـند څخه عبارت دی چې په هغې کې دیو معین وخت معمولا دیو کال لپاره ټول عواید او مصـــارف تعیین او په اقتصـــادي اجتماعي دفاعي کلتوري او ســـیاســـي ســـاحو کې دټولو فعالیتونو اوانکشـــافاتو انعکاس ورکوونکي وي. باید زیاته کړو چې هروخت چې دبودجې څخه بحث کیږي باید ددولت په اړوند لاندې تفاوت په پام کې ونیسـو .۱-په تاریخي لحاظ دولت لومړنی واحد یا شـخص دی چې دبودجې په تنظیم او ترتیب یي پیل کړی۲-په هرهیواد کې دحجم له مخې ددولت بودجه زیاتریه سازماني بودجه ده په دې اساس هغه مسایل او موضوعات چې په هغې کې طرح کیږي دنورو بودیجو څخه زیات او پیچده وي۳-دبودجې داجرا په وخت کې ددولت محدودیت دنورو اقتصـادي موسـسـو او اشـخاصـو څخه زیات دی معنا داچې دبودجې داجرا دقیق ترومقرارتو تابع ده په همدې ډول دکلاســـیک تعریف له مخې بودجه دهغه سـند څخه عبارت ده چې ددولت دعوایدو او مصـــارفو دیو معین وخت معمولا یو کال لپاره پیشـبینیاو تثبیت کیږی دفرانسـي مالي علم هم بودجه دلګښـتونو او عوایدو دمخکې اټکل او تخمین پـه توګـه تعریفوي. چې داتعریف دپورتني تعریف څخـه چندان تفـاوت نـه لري. دبودجې دندې دبودجې اسـاسـي دنده عبارت له دې څخه ده چې ددولت فعالیت داسـي ترتیب کړي چې دحکومت دپلان شـــوو تدبیرونو انتخاب او تطبیق ممکن کړي او برســـیره په دې دعمومي رفاه تامین سره چې ددولت اساسي هدف تشـکیلوي ددولت داقتصـادي فعالیتونو او خصـوصـي اقتصـادي فعالیتونو دمؤثر ارتباط له لارې مسـاعدت وکړي. دبودجې مهمترینې دندې عبارت دي له:۱-دبودجې عنعنوي یا قدیمي دندې ۲-دبودجې نوي یا موډرینې دندې عنعنوي دندې عبارت دي له a-دبودجې ســـیاســـي دندې : ددیموکراســـۍ په هیوادونو کې دبودجې پلان یوه اساسي سیاسي دنده سرته رسوي. دبودجې دورې یا بودجې کال دشروع

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه مخکې دبودجې تصويب دلمړنی سياسي دندې اوياداساسي سياسي دندې په نوم يادېږي.
چې دحکومت دحقوقي مؤثر طرزالعمل لپاره اساس تشکيلوي. B-دبودجې حقوقي ياقانوني
دندې: دبودجې دسياسي دندو سره يو ځای دي دبودجې لمړی حقوقي دنده چې دحقوقي
اساسي دندې په نوم هم يادېږي دحقوقي او قانوني اساس په واسطه تعيين کيږي. په دې معنا
چې صرف ديو دقيق قانون په اساس دموجوديت په صورت کې دبودجه قانوني اجراتو قدرت
لاس ته راوړلای شو . دوهمه حقوقي دنده دحقوقي الزامي دندې په نوم هم يادېږي په هغه
اعدادو او ددندو پورې چې بودجه کې په ګوته شوی او دمقننه قوي لخوا تصويب شوی
دحکومت او ادارې بستګي احتوا کوي او په تشبث شوو اعدادو او دندو پورې دحکومت او
ادارې دغه بستګي دحکومت لپاره دقانوني خاصيت يا اجرايوي مکلفيت درلودونکې دي c-
دبودجې دمالي سياست دندې: دحکومت ديوکارپلان صرف هغه وخت کولای شي چې عملي
او تطبيقي جنبه غوره کړي چې دلګښتونو دپوره کولو لپاره په کافي اندازه عوايد وجود
ولري له دې امله دمالي احتياج اودمالي وسايلو موجوديت ترمنځ موافقت ددولت دبودجې
دمالي سياست اساسي دنده تشکيلوي چې دادنده دمالي سياست دلمړنی دندې په نوم يادېږي ،
دمالي سياست دوهمه دنده عبارت له دې څخه ده چې دبودجې درهنمايي اقتصادي مؤثريت
او معقوليت تقويه اومساعده کړي چې دادنده دمالي سياست دسازماني او اقتصادي رهبري
کوونکي دندې په نوم هم يادېږي.d-دبودجې داقتصادي سياست دندې :داقتصادي سياست ددې
دندې په واسطه کوښښ کيږي چې ددولت بودجې چې کوم اقتصادي نسبت ورکول کيږي
دهغه څخه داقتصادي عمومي پروګرام اوددولت دمالي اقتصاد دهماهنګ کولو لپاره ګټه
اخيستل کيږي يا واخيستل شي. ددولت دبودجې لخوااددې دندې سرته رسول دبودجې
داقتصادي سياست لمړنی دندې يادبودجې دساختماني دندې په نوم يادېږي او دهغې مطابق
دبودجې پلان ديوې تنظيم کوونکي وسيلې په توګه داستفادې لاندې راځي او ديو ټاکلي
اقتصادي سياست دتحقق او اقتصادي معقوليت لپاره خدمت کوي چې دبودجې دغه تنظيمي
دنده دبودجې داقتصادي سياست دثانوي دندې په نوم يادېږي. دبودجې نوي دندې عبارت دي
له۱-دبودجې دپلان ګذارۍ دنده۲-دبودجې تحليلي دنده۱a-دبودجې دپلان ګذارۍ مفهوم په
خپل ذات کې معنې ورکوي چې عوايد او مصارف په يوي ټاکلي راتلونکې دورې پورې اړه
لري نو له دې امله دبودجې په تهيه او ترتيب کې دسياسي ارادې تشکل بايد دراتلونکو ټاکلو
اهدافو په اساس ځان عيار کړي. دهرې بودجې دارنګه ساختمان بايد تامين شي په دې اساس
داهدافو ټاکل دبودجې دپلان ګذارۍ لمړنی دنده تشکيلوي چې دپروګرام دجوړولو ددندې په
نوم يادېږي دبودجې دپلان ګذارۍ دوهمه دنده عبارت ددې څخه ده چې دبودجې دترتيب
دمخه بايد واضح شي چې په بودجه کې ټاکلي اهداف څرنګه براورده کيدای شي.۲b-
دبودجې تحليلي دندې: بايد وليدل شي چې داهدافو دترلاسه کولو لپاره پيشبيني شوی وسايل
کافي دي او که نه. دبودجې هدفونه:دبودجې هدفونه او هغه نقش چې بودجه يي دهيواد په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مالي او اداري سازمان کې سرته رسوي په لاندې ډول دمطالعې لاندې نيول کيږي.١-داهدافو ارزيابې کول٢-دنظرياتو هماهنګ کول٣-دعمومي او خصوصي فعاليتونو اړيکه٤-ددولت په وسيله دقانوني جواز لاسته راوړل٥-دعوايدو او لګښتونو طبقه بندې ۶-دفعاليتونو نتيجې او برياليتوب درجې ته رسيده ګي ٧-دمسوليتونو تشخيص او تفکيک. دبودجې ډولونه١-منظمه بودجه٢-غيرمنظمه بودجه.منظمه بودجه عبارت له هغه بودجې څخه ده ده کوم چې دمنظمو تمويلي وسايلو پواسطه تمويليږي. غيرمنظمه بودجه عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې دغير منظمو تمويلي وسايلو په واسطه تمويليږي.٢-استهلاکي او سرمايوي بودجهA-استهلاکي بودجه هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دسرمايي په شکل اوددولت په دارييو کې دمستقيم سهم لرونکې نه وي بلکه : معمولا په يوه بودجه تاثير واردويB-سرمايوي بودجه : عبارت له هغې بودجې څخه ده کوم چې په اقتصاد کې دداريي او سرمايوي په شکل کې دمستقيم سهم لرونکې وي او برسيره په دې دجاري بودجوي دورې دتيريدو څخه وروسته هم مفيدتونه منځ ته راوړي .٣-پلان شوی (بايد)او واقعي يا حقيقي بودجه:A-پلان شوی(بايد) بودجه: ديوې راتلونکې مالي دورې لپاره ديو هيواد دعوايدو او مصارفو داټکل او پلان ګذاری څخه عبارت دهB-واقعي يا حقيقي بودجه:داسې عوايد او مصارف په برکې نيسي چې واقعا به عمل کې تطبيق شوي وي چې نوموړي بودجې ارقام دحقيقي ارقامو په نوم ياديږي.٤-عادي او انکشافي بودجه:Aعادي بودجه معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظرکې نيول کيږيB-انکشافي بودجه : معمولا هغه مصارف په برکې نيسي کوم چې دعادي او روزمره فعاليتونو لپاره دانکشافي پلانونو دلګښتونو څخه غير په نظر کې نيول کيږي.٥-اداري او وظيفوي بودجه:Aاداري بودجه عبارت دهغه بودجې څخه ده کوم چې دوزاتونو له مخې تقيسميږيB-وظيفوي بودجه : عبارت له هغه بودجې څخه ده کوم چې دمختلفو وظيفو يا مختلفو پروګرامونو په بنا ترتيبيږي چې دولت يې په اقتصاد کې سرته رسوي. دبودجې حالات: دپرنسيپ له مخې بودجه بايد دتوازن په حالت کې قرار ولري ولې په عمل کې اکثرا اقتصادي شرايطو په تغيير اوتحول سره کموالی يا زياتوالی په بودجه کې منځ ته راځي چې اوس دبودجې درې ګونو حالاتو او علتونو څخه بحث کوو١-دبودجې توازن٢-دبودجې زياتوالی ياتفاضل: زياتوالی يا تفاضل په بودجه کې هغه وخت منځ ته راځي چې عوايد په هرحالت چې وي نظر مصارفو ته زيات شي اومعمولا دازياتوالی په بودجه کې په عمومي توګه ددولارو منځ ته راځي .الف: دلګښتونو په کميدو او دعوايدو په خاص ډول دمالياتي عوايدو په ثابت پاتې کيدوسره.ب:دعوايدو په لوړولو او لګښتونو په ثابت پاتې کيدو سره: ٣-دبودجې کسر: دبودجې دکسر مفهوم : څه وخت چې ددولت دمصارف دهغه له عوايدو څخه اضافه شي نو ويل کيږي چې دولت بودجه دکسر سره مواجه ده . دبودجې دکسر درامنځ ته کيدو مهم عوامل.الف: د ادارې امورو دضعف له امله دبودجې درامنځ ته کيدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسر: دبودجې اداري کسر داسې کسر دی چې دیوې صحیحې او سالمې اداري نشتوالی په صـــورت کې رامنځ ته کیږي مثلا: هغه وخت چې موجوده اداري ســـازمان دتشـــکیلاتو او پرسونل دنقیصـــی له مخې دوظایفو داجرا قدرت ونلري او دولت ددغې نقیصـــې دلرې کولو لپاره نوي کارکوونکي استخدام کړي ددغه اضـافي استخدام نتیجه کې اداري او دمعاشـاتو مصارف لوړ ځي او یو تشکیلاتي تورم رامنځ ته کیږي او په نتیجه کې ددولت بودجه دکسر ســره مخامخ کیږي.ب: داقتصـــادي وضـــعې دتغییر له امله دبودجې کســـر : دبودجې کســـر داقتصـادي وضعې دتغییر له امله هغه وخت منځ ته راځي چې داقتصـادي وضعې تغییر په نتیجه کې ددولت عواید او مصــــارف خپله هماهنګي له لاســـه ورکړي او یا په بل عبارت داقتصـادي وضعې په تغییر سره ددولت عواید او مصـارف په نامتناسب یا حتی په معکوس شـکل تغییر وکړي نامتناسـب تغییر په دې معنا چې اقتصـادي شـرایط دمصـارفو دلوړوالي غوښـــتنه کوی مګر دعوایدو لوړوالی ته په هغه اندازه امکانات نه وي موجودج: دیو هیواد داقتصـــادی ســـاختار دبودجې دکســـر دعلت په توګه : دبودجې دکســـر پورتنۍ نوعې چې ذکر شـوي اکثرا دلندې مودې ماهیت لري او دبودجې دغه ډول کسر چې داقتصـادي جوړښـت له وجې دعمومي عوایدو او مصــــارفو ترمنځ دهماهنګۍ دنه موجودیت له امله په اوږده وخت کې څرګندیږي. چې دغه عدم هماهنګي بعضې وخت دبیاودانوي یاانکشافي مصارفو له مخې داقتصـادي توسعوي سیاسـت په واسطه منځ ته راځي چې داقتصـادي او اجتماعي زیربنا او اقتصادي پروژو دتقویت په خاطر صورت نیسي چې ډیر وخت ته ضرورت لري چې ددې په نتیجه کې دټولنې اقتصـــادي او اجتماعي جوړښـــت دپرمختګ په حال او دملک اقتصـــادي دابتدایي مراحلو پرمختللو مرحلو ته ځي په دې معنا چې دملک اقتصـــاد دټیټې ســـطحې څخه دپراختیا سطحې ته میلان پیداکوي. دبودجې دکسر سیاست: څرنګه چې وویل شو بعضـې وخت دولت دبودجې کســـر څخه دیو ســـیاســـت په ډول داســـې اســـتفاده کوي چې داقتصـــادي رکودي حالت داقتصادي رونق په حالت مبدل کړي چې دبودجې دتعادل داصل سره مخالفت نـه واقع کیږي دولتونـه دپولي تورم دمخنیوي لپاره خپل مصــــارف کموي چې دادبودجې یوعمده رقم تشـکیلوي. چې ددې په واسطه دټولنې مجموعي تقاضـا کمیږي. او په دې شـکل دتورم سره مقابله کوي چې داقتصادي رکود په صورت کې هم دبودجې دکسر دسیاست څخه اســـتفاده کوي او دغه درکود حالت درونق په حالت بدلوي. هغه ارقام چې دبودجې دکســـر ترعنوان لاندې قرار نیســـي دهغه منابعو څخه عبارت دي چې دعوایدو او مصـــــارفو ترمنځ فرق وجود لري دبلې خوا نه دولت په دې توانیږي چې دخپلې بودجې هغه مازاد چې رامنځ ته شـوی او دبودجې دبې تعادلۍ سبب ګرځي په دوه ډوله مصـرف کړي۱-دخارجي قرضـو او په دولت باندې دشـــوو اعتباراتو تادیه کول۲-دراتلونکې برداشـــتونو په خاطر دذخیرې په ډول دهغې ساتل*دبودجې دکسر اقتصـادي تاثیرات: ددغه سوال دځواب په برخه کې چې ایا دولت دبودجې دکســـر نامســـاعد اقتصـــادي تاثیرات لري نشـــي کولای چې یو کامل او دقیق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب وګڼل شـــي . ځکه دولت دبودجې کســـر اقتصـــادي تاثير دمالي تامين دمنځته راتلو دځرانګوالي دعلت پورې تړاوو لري. څرنګه چې ددولت دبودجې کســـر دجاري مصـــارفو دزياتوالې په خاطر وي نو دي ته بايد توجه وشـــي چې دغه ډول مصـــارف فقط دمجموعي تقاضا دزياتوالى سبب ګرځي چې کيداى شي چې تورم رامنځ ته کړي. ماليه : دهغه اجباري ورکړي څخـه عبـارت ده چې خلـک يې ددولـت دمصـــــارفو دتمويـل پـه منظور ددولـت دغيرمســتقيمو خدماتو په مقابل ورکوي.ماليات معمولا په دوه ډوله دي ۱-مســتقيم ماليات ۲-غيرمستقيم ماليات. غيرمستقيم ماليات : عبارت دهغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي يو او حامل يي بل شــخص وي لکه ګمرکي تعرفي : بهرنى مرســتي او پورونه : بهرنى مرســتي اوپورونه هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع ګڼل کيږي اودولت انکشـــافي معمولا دهمدغو مرســـتو او پورونو په واســـطه تمويليږي.دولتي داريي : دولتي داريي هم ددولت دبودجې دتمويل يوه منبع کيداى شي ځکه دضرورت په وخت کي ددولت کولاى شي خپلې داريي په خرڅلاو ورســوى او دنوموړي مصـــرف بودجه پري تمويل کيږي؟. دولتي تصـــديګاني : ددولت دبودجې بله تمويلوونکې منبع دولتي تصـــديګاني دي چې هغه عوايد چې دنوموړيو تصـــديو څخه لاس ته راځي دبودجې په تمويل کې اهم رول لوبوى. دبودجې حقوقي مراحل: دبودجې مراحل چې دبودجې ددوران په نوم هم ياديږي. دبودجې ترتيب مرحله. دتصـــويب مرحلـه، داجرا مرحلـه، دبودجې دنظـارت(کنترول)مرحلـه پـه برکې نيســـي . دبودجې ځلورګوني مراحل: داجتماعي او اقتصـــادي ســيســتم په نظر کې نيولو ســره په هرهيواد کې وجود لري اما دمحتوياتو او شکلي نقطي له نظره يوهيواد څخه وبل هيواد ته طبعا فرق کوي چې کولاى شــو هره مرحله په مختصــره توګه په لاندې ډول تشــريح کړو۱-دبودجې ترتيب: دبودجې لمړى مرحله تشـــکيلوي چې دبودجې داترتيب ديوې خوا په راتلونکې کې دعوايدو دانکشاف ديو تخمين له مخې اساس ګذاري شوي اودبلې خوا ددولت داينده مصارفو دحدودو په اړوند دمالي سياســتمدارنو نظرپه برکې نيســي . د اداري امورو دضــعف له امله دبودجې رامنځ ته کيدونکې کســـر دلاندې عواملو څخه خالي نه وي.۱-دعوايدو دلاســته راوړني غلط جوړښـــت۲-د اداري کارمندانو عدم صـــلاحيت غيرى تخصـــص وال چې ماليات لاســـته راوړي۳-دمالياتو دغلط ســيســتم انتخاب ۴-دبودجې دکســـر دمالي تامين هره يوه منبع ديوبل څخه مختلف تاثيرات لري چې لاندې ذکر شـــوي دي او په تفصـــيلي شـــکل يي لاندې ذکر کوو:۱-دنووپيسو نشرول۲-دداخلي منابعو څخه قرضـه اخيستل۳دلنډي مودې لپاره دخارجي منابعو څخه قرضه اخيستل. مستقيم ماليات: عبارت له هغه مالياتو څخه دي چې دمالي مودي او حامل يو شــخص وي لکه: په ځمکه ماليه. په دوه طريقو ســره منځ ته راتلی شــي۱-دولت کولاى شـــي چې په عين وخت او حال کې بدون ددې څخه چې خپل مصـــارف او خاصـــتا ماليات لوړکړي۲-په يو اقتصـــاد کې دمجموعي تقاضـــا دلوړولو لپاره بله طريقه ددې څخه عبارت ده چې دددولت دمالياتو اندازه راټيټه کړي. دولت جان مينايارد کينز دکســري بودجې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پيشنهاد کړی ترڅو په دي توګه دولت وکولای شي چې دکومکونو ورکولو له لارې دارزانو پورونو له لارېپ انګه اچونه تشــويق شـــي او په دې ډول اقتصـــادي بحران پرضـــد مبارزه وکړي.البته دادنړيوال اقتصادي بهران څخه وروسته خبره وه.

بودجوي سياست بله يعنې دوهمه برخه په لنډه توګه

ســريزه بودجوي ســياســت دعوايدو او مصـــارفو بدلون څيړي ، بودجوي ســياســت دوســايلو (عوايدو او مصارفو)په مټ په اقتصادي متغييراتو باندې اغيز ښندD،داقتصادي ستونزو دحل لپاره دبودجوي سياست له وسايلو څخه په استفادې لپاره دستونزو مناسب مديريت اوحل لاره وړاندې کوي.، بودجوي سياست داجتماعي او اقتصادي سياست ديوې وسيلې په توګه ددولت بودجه دساختماني سياست دوسيلې په توګه ، په دې مبحث کې لاندې موارد څيړل کيږي. په توليدي جوړښـــتونو باندې دبودجوي ســـياســـت هغه عوامل تربحث لاندې نيول کيږی. چې اقتصـــادتراغيز لاندې راولي . مخکې له دې نه چې په توليدي جوړښـتونو او ملي عايد باندې يی اغيزې مطالعه شي لازمه ده چې توليدي جوړښتونوانواع وڅيړو. په يو ملي اقتصاد کې توليدي جوړښتونه لاندې ډولونه لري ١-منطقوي توليدي جوړښتونه:اقتصادي توليدي څرنګه په اقتصادي ساحاتو باندې تقسيم شوي دي ٢-سکتوري توليدي جوړښتونه: سکتوري توليدي جوړښـتونه : توضـيح کيږي پوره توليد ي ســکتوري جوړښـتونه په اقتصـــاد کې په څومره اندازه دهيواد په اجتماعي توليد کې ســـهم لري مثلا: په اجتماعي توليد کې دزراعت ســـهم اوداســـې نور٣-عواملي توليدي جوړښـــتونه: دانوعه توليدي جوړښـــتونو کې توليد عوامل (ځمکه اوسرمايه) شامليږي.په توليدي جوړښتونو باندې دبودجوي سياست اثرات: بودجوي سـياسـت دعوايدو او مصـــارفو له لارې ديواقتصـــاد په توليدي جوړښـتونو باندې متفاوت اغيز لري نو له دې امله ضـــروري ده چې هريو يي په جلا ډول تربحث لاندې ونيول شـــي .الف: توليدي جوړښـتونه باندې دبودجوي مصـــارفو اغيزې: په توليدي جوړښـتونو باندې دبودجوي مصارفو له نظره لاندې مصارف دتشخيص وړدي. داشياو خريداري فرمايشاتو لپاره دولت مصـــارف په ســـکتوري او منطقوي توليدي جوړښـتونو باندې تاثيرات لري مثلا: د(تعميراتي اقتصـــاد قدامت حق)دتعميراتي اقتصـــاد دتشويق اوتقويي لامل ګرځي. يادوروسـته سيمو لپاره ددولت فرمايشـــات هم ددې منطقو دتشـــويق ســـبب ګرځي.٢-دتخنيکي اجتماعي اوکلتوري زيربناوو لپاره ددولت مصـــارف دتوليدي منطقوي او توليدي ســـکتوري جوړښـــتونو لپاره اســاســي شــرط شــميرل کيږي.٣-دوزګارتيا مخنيوي لپاره دولت مصـــارف دتوليد په عواملي جوړښتونو باندې تاثير لري . مثلا کله چې دولت په ساحه کې داستخدام کچه لوړه شي نوپه کاروبار کې دعرضه کميږي او مزدونو نرخ صعوديا پورته کيږي په دې صورت کې ممکن کاري قوه دسرمايي په کاراچوني سره تعويض شي برعکس که دولت په ساحه کې استخدام ســطحه کموالی وومومي نودکارعرضـــه زياتيږی. اومزدونو نرخ کميږي په دې صـــورت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرمايه په کاري قوي باندې تعويض کيږي. ۴-دولتي کومکونه: دجبران وړنه دي او دمقابلې ورکړي وړ نه دي . کومکونه ورکول ديوخاص طرز العمل له مخې صورت نيسي اودولت غواړي لاندې خاص اهداف لاسته راوړي .الف: تشويقي انطباقي کومکونه: دوخت له نظره محدود وي :ترڅو دتصديو امکانات او سهولتونه ديو نوي توليدي جوړښت لپاره اماده شي يا له ځان سـره اماده او مطابق کړي.ب: حفاظوي کومکونه: داډول کومکونه : دحمايوي ګمرکي محصـولاتو سـره نږدې تعلق لري داکومکونه دوامداره خاصـيت لري او دکومک اخيستونکي دعايد وضعيت بهتره کوي توليدي شرايطو ته کوم تغير نه ورکوي. ۵-دقرضونو ورکول: کولای شـي چې په منطقوي ، سـکتوري او عواملي توليدي جوړښـتونو باندې تاثيروارد کړي . په توليدي جوړښتونو باندې دبودجوي عوايدو اغيزې : دولته مختلف عوايد اومصـارفو په ځير متفاوت تاثيرات لري اوپه لاندې ډول توضـيح کيږي. :اقتصـادي عوايد داقتصادپه منطقوي اوسکتوري جوړښتونو باندې مستقيم تاثير لري مثلا: په يوه معينه ساحه کې دبرق دمصـارفو معاف کول بايد نورو سـاحاتو په نسـبت دنرخ دکموالي په منطقوي تاثيراتو کې شـميرل کيږي. يا مالياتي معافيت او تخفيف په معينه سـاحه کې سـرمايه ګذاريتشـويقوي۲-په توليدي جوړښـتونو باندې ماليات تاثيرات لري. اول : دتصـديو دپانګې اچونې فرسـايش لپاره مالياتي مسـاعدتونه اومالياتي تخفيفات ډير اهم رول لري او په يوه معينه سـکتوري سـاحه کې تاثيرات واردوي او همدارنګه منطقوي تاثيرات هم لري.دوهم : دتصـديو دخرڅلاو په دوران باندې ماليات تصدئ مجبوروي چې مرکزيت ته خواته حرکت وکړي الحاقيې ختموي اوتصدئ تشويقوي چې دماليې څخه ځان ساتنې په موخه اقتصـادي مراحل کم کړي۳:ماليات کولای شـي چې دتصـديو حقوقي شـکل ته تغيير ورکړي. مثلا په موسساتوماليات اودشرکتونو دسرمايي په عوايدو ماليات مجبوروي چې دماليې نه دخلاصون پيه موخه ځان ديوې مالي تابع کړي۴-ماليات په تصـديو باندې عوض تاثيرات واردوي او توليد عوامل ترتاثير لاندې راولي. مثلا: کله چې په مزدونو باندې لوړشـي نوکارګران يي په تصديو باندې تاثير اچوي ،سرمايوي توليدي وسايلو باندې تعويض کيږي. ۵-په عوايدو باندې ماليات :دتوليداتو دترک تشويق باعث ګرځي. مثلا د وسطي حدله عوايدونه دمالياتواخيستل :په ملي عايد باندې دبودجوي سياست تاثيرات ===په لاس کې شته عوايدو په درست ډول کارولو سـره دمصـرف اوپس انداز په جوړښـتونو باندې دبودجوي سـياسـت اثر لري چې تربحث لاندې نيول کيږي. دازاد بازارپه اقتصادي نظام کې هراقتصادي عامل دبازاردعمليې اودماليې دتاديه کولو نه وروسته عايد لاسته راوړي او داعوايد داحتياجاتو سره سم کاراچول ديولړعواملو پورې اړه لري، مصرفي عادات۲-پس اندازعادات۳-دمصرف نورم ۴-اجتماعي موقف اونورداقتصادي واحدونو تخمينات فرق کوي اومتفاوت تاثيرات لري په مصرف اوپس انداز باندې دبودجوي سياسـت تاثيرات: په مجموعي عايد کې دمصـرف اوپس اندازنسبت سـرمايه ګذارئ په واسـطه لوړيږي مثلا دپس انداز تشـويق ، معافيت او جايزي پس

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازکوونکي ترتاثیر لاندې راولي ۲:؛دمصــــارفو ترکیب هم کولای شـــي چې په پس انداز اومصـــرف باندې تاثیر وارد کړي مثلا په تجملي اشـیاوو باندې مالیاتو وضـعه کول دجنس قیمت لوړوي او تقاضـا کموي اوداشـیاو مصـرف لپاره کمیږي. دولت بودجه دتولید عواملو معقول په کاراچولو وسـیلې په توګه: کیریشـن : دتحقیقاتو نتایجو له مخې چې په انکشـافي اواقتصادي همکاریو هیوادونو سازمان کې یې ترسره کړي دي دولت بودجه کولای شي چې لانـدې اهـداف ترلاســـه کړي organization, economic, of cooperation and development(OECD)دداخلي رقابت تشویق اوتقویه: درقابت تشویق داقتصـادي سیاسـت اوقانوني تدابیروپه واســطه صـــورت نیســي. انحصــاري قدرت: رقابت محدودوي وي اوانحصـاري بازارونه منځ ته راوړي .ددې سـتونزو مخنیوي لپاره بودجوي سیاسـت(عواید اومصـارف) وسـایل لري چې درقابت محدودونکې عوامل په ضـد ترې استفاده وکړي، اوپه لاندې توګه دبودجوي سـیاسـت له هغو وسـایلو څخه یادونه کوو چې رقابت تشـویقوي:الف: دولت عواید درقابت تشـویق دیوې وسـیلې په توګه : لکه څرنګه چې مخکې یادونه شـوي وه چې غیرنـاخـالص خرڅلاوو پـه دوران مـالیـات اوپـه مرحلـه اي خرڅلاو دوران مـالیـات پـه اقتصاد کې دتصدیو دتمرکز او الحاق باعث ګرځي او په نتیجه کې درقابت مانع ګرځي. څکه په دې ډول مالیاتو سـره یوازې دتصـدیو دبازارفروشـي دمالیاتو کیږي او دتصـدیو داخلي خرڅلاو دمالیې تابع نه ګرځي چې ددې سره بازار عملیه له منځه ځي او مالیاتونه ځان ساتې نو له دې امله دولت عواید درقابت مانع کوونکي بنه غوره کوي ددې لپاره چې دولت عواید درقابت مانع کوونکي واقع نه شـي نو باید داضـافي ارزش مالیه وضـعه شـي ځکه په دې صورت کې اضافي ارزش تولید دمالیې تابع ګرځي که تصدۍ په الحاق اومنفرد ډول فعالیت کوي ودارزش سره به سمه مالیه تادیه کوي . دتمرکز دموجودیت : نشې کولای چې دمالیاتو پس انداز رامنځ ته کړي چې دولت عواید زیاتیږی اورقابت محدودیت له منځه وړي، داډول تدابیر هغو تصـــدیو ته چې کم امکانات لري دزیات رقابت امکانات رامنځ ته کوي داډول اضــافي ارزش ، دتصـــدیو حقوقي شــکل او لویوالی رعایتوي اورقابت محدودیت له منځ نه وړي . دولت مصـــارف درقابت تشـــویقونکې وســـیلې په توګه : دولت مصـــارف درقابت دمحدودیت باعث ګرځي. هغه تصـــدۍ چې کومک ترلاســـه کوي مالي وضـــعیت یې بهتره کیږي دتصـدیو تفوق اوبرتري رامنځ ته کیږي دنورو تصـدیو په پرتله دزیات رقابت توانایي پیداکوي رقابت محدودیت مخنیوي لپاره باید داکومکونه دایمي خاصیت ونه لري اوداقتصادي شـــرایطو تر/له مطابقت پورې اوســـې .دتادیاتو دبیلانس پیژندنه: دتادیاتو بیلانس دعمل په سـاحه کې مثبت او منفي حالاتونه غوره کوي دتادیاتو بیلانس هغه مهال مثبت شـمیرل کیږي چې دســـره زر او ســـرمایي نورملکونو نه مطلوب هیواد ته تادیه شـــي. دیو هیواد دتادیاتو بیلانس هغه مهال منفي ګڼل کیږي. چې یاد هیواد دبیلانس کســـردســـره زرو او ســـرمایي په واســـطه متوازن کړي. دتادیاتو بیلانس دبې توازنۍ علتونه: دغیرې واقعي تبادلې نرخ ټاکل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغیرې واقعي تبـادلې نرخ تعینول دتـادیـاتو دبیلانس دبې توازنی لامـل ګرځي . کلـه چې دیوهیواد دپیســو ارزښــت ټیټ تعین شــي نو په دې صــورت کې دصـــادراتو قیمت کمیږي اودوارداتو قیمت پورته کیږي. چې په دې سره صـادرات زیاتیږي اوواردات کمیږی. دپیسـو دارزښت کموالی ددې لامل کیږي چې داخلي هیواد پیسو ارزښت دخارجي پیسو په وړاندې کم کړي چې ورســره ســم دخارجي اجناســو قیمت په داخلي بازار و کې ارزانه تماميږي او دوارداتو لپاره زمینه مســاعدیږي اودتادیاتو بیلانس دمازاد باعث کیږي . که چیرې یو هیواد دپیسـو ارزښـت نسـبتا لوړتعیین شـي نو ورسـره سم دیادهیواد صـادراتي توکو قیمت نورو خـارجي هیوادونو تـه ګران تمـاميږي. اودوارداتي توکو قیمـت ارزانـه کیږي چې پـه دې صـورت کې صـادرات محدودیږي واردات زیاتیږي دتادیاتو دبیلانس منفي او کسـر رامنځ ته کیږي.که چیرې داحالات(بې توازنې)اوږد مهاله شکل ولري داچې تغییرات دتبادلې تغییراتو له امله وي نو له دې امله باید دتبادلې ثابت نرخ له منځه نه یوړل شـــي . مثلا: که چیرې تادیاتو بیلانس کســر ولري نوداخلي پیســو په وړاندې خارجي پیســو ارزښــت لوړتعینیږي یاداخلي پیســو ارزښـــت ته تنزیل ورکول کیږي . ترڅو خارجي هیوادونو ته دتوکو قیمتونه ټیټ تمام شي او دصادراتو زیاتوالی ومومي او دتادیاتو دبیلانس کسر له منځه یوړل شي. په تبادلې نرخ کې تغیرات داسعارو احتکار ته لارښوونه کوي او داچاره نړیوال پولي سیستم ته تاوان رسـوي او که دا کسـر په نورو اقتصـادي سیاسـتونو اوتدابیرو سـره دتوازن امکان ونه لري نوبیا دتبادلې نزخ تغیرته هغه مهال اجازه ورکول کیږی چې دتادیاتو بیلانس عدم توازن دوامداره او ناوړه حالت ته داخل شـی دانفلاسـیون منځته راتلل :دانفلاسـیون منځته راتلل: په هغو هیوادونو کې چې دبازار اقتصادي نظام موجودوي دانفلاسیون له ستونزې سره مخامخ دي کله چې په یوهیواد کې انفلاســیوني تمایلات وجودولري نو:دنورو هیوادونو په پرتله یي دتوکو او مزدونو قیمت په زیاته اندازه لوړیږي.۲-اودکارمولدیت یی دقیمتونو زیاتوالی ســره مطابقت نه لري یا داچې په اجتماعي محصـول کې زیاتولای رانه ولي نوله امله یي دتادیاتو بیلانس کســر رامنځ ته کیږی ځکه دتادیاتو بیلانس کســر رامنځ ته کیږي چې : داجناســو او مزدونو قیمت دانفلاسـیون له امله زیاتیږي۲-نوځکه دصـادراتو دکموالي لامل کیږي.دبودجې انقباضــي ســیاســت کولای شــي چې دداخلي قیمتونو له لوړوالی څخه مخنیوی وکړي .هرکله چې ددې سیاست له امله داخلي قیمتونه درقابت کوونکو هیوادونوپه پرتله راکم شي نو په دې صـــورت کې صـــادرات زیاتیږي او واردات راکمیږي اودبیلانس مازاد رامنځ ته کیږي. دبودجې سیاست:دتادیاتو دبیلانس سیاست دیوې وسیلې په توګه هر کله چې دتادیاتو بیلانس کسر دانفلاسیون له امله وي نو دداسې کسر مخنیوي لپاره لازمه ده چې انفلاسیون یي ضد تدابیرو څخه استفاده وکړو چې په دې حالاتو کې دانفلاسیون ضد بودجوي سیاسـت وسـایل عبارت دي له۱-دمالیاتو موقتي لوړوالی. دداســـې مالیاتو لوړوالی په پراخه او کتلوي تاثیر ولري په مجموعي تقاضــا باندې تاثیر وارد کړي لکه په عایداتو اودخرڅلاو په دوران باندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماليات ددې مالياتو په عملي کولو سره په اقتصادي مجموعي تقاضا کې کموالى څرگنديږي او دقيمتونو دنزول باعث گرځي.۲-ددولتي قرضونو لاسته راوړنه: دداسې چې ددولت دقرضونو دلاسته راوړنې لپاره اسناد نشروي او له دې لارې غواړي چې په اقتصادکې دخلکو قدرت خريد جذب راکم کړي.چې په نتيجه کې ورسره په اقتصادکې دقيمتونو دنزول باعث گرځي داچاره هغه مهال غوره اوسم تاثير لري چې دولت لاسته راوړي پولي وسايل بيرته اقتصادي جريان ته شامل نه شي ځکه که چيرې داوسايل بيرته اقتصاد ته جريان ومومي نو په اقتصاد باندې توسعوي تاثير واردوي نوترمورد نظر مهال دي ياد پولي وسايل راکد وساتې ترڅو مؤثر نتايج لاسته راشي.۳-په دې اقتصادي حالاتو کې دولت بايد دقرضونو له ورکړې څخه ډډه وکړي ترڅو په اقتصاد کې له اضافي تقاضا څخه مخنيوى وشي اودقيمتونو لوړوالى کابو کړي. ۴-ددولت دهغو سرمايه گذاريو تعلق کول چې عايداتي تاثيرات يې نسبتا ظرفيتي تاثيراتو ته لوړوي لکه څرنگه چې عايداتي پروژو کې دعايد سطحه لوړوي اودعايد په اندازه توليد او عرضه کې زياتوالى نه راځي نو ددې لپاره چې تقاضا زياتوالى ونه مومي او قيمتونه لوړ نه شي نوبايد عايداتي پروژي تعليق شي . لکه عمراني پروژې اوپه دې کې سرمايه گذاري ددې لامل کيږي چې عايداتي سطحه لوړه کړي دپورته تدابيرو علاوه يو لړ نور اقتصادي سياست او بانکي سياست ، ازاد بازار سياست، دحداقل ذخيرې سياست ، دتنزيل سياست، دقيمتونو کنترول سياست، اوبلاخره په اقتصاد کې مجموعي تقاضا سهيمه بندي کول او محدود کول دقيمتونو دنزول باعث گرځي. دقيمتونو دکميدو سره سم داخلي اجناس خارجي هيوادونو ته ارزانه تماميږي دصادراتو زياتوالى اوبيلانس کسر مخنيوي لامل کيږي.هرکله چې دتادياتو بيلانس کسر دمالي توسعوي سياست له امله وي نو په دې صورت کې دکسرله منځه وړلو لپاره انقباضي بودجوي سياست يا محدود کونکى بودجوي سياست مناسب گڼل کيږي.داسياست په اقتصاد کې دپيسو مقدارکموى او قيمتونو صعودي ميلان له منځه وړي چې ورسره سم صادرات زياتيږي او بيلانس کسر مخيوى کيږي. کله چې دتادياتو بيلانس کسر دزياتو پيسو دارزيابۍ له امله اوسي نودصادراتو پانگه اچونه کموالى او تضرر مومي له ناقص استخدام سره تيټ استخدام حالات رامنځ ته کيږي په دې صورت داهداف تضاد هم رامنځ ته کيږي . په دې معنا چې دتادياتو بيلانس کسر دزياتو پيسو له امله دی نو بايد انقباضي بودجوي سياست عملي شي ترڅو صادرات زيات اوواردات کم کړي ولي دبيکارۍ مخنيوي کې توسعوي بودجوي سياست څخه استفاده کيږي اوکه چيرې دتادياتو بيلانس مازاد انقباضي بودجوي سياست له امله رامنځ ته شي.

ماركيټينګ (بازارموندنه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارکيټينګ عبارت دارزښـــتونو دپيداکولو دپروســـې څخه ده ؟ټولې کاروباري ادارې په کاربوختې په عمومي توګه ، په دوو برخو ويشـــل شـــوي دي۱-انتفاعي ۲-غيرانتفاعي ===غيرانتفاعي ادارې ډتولنې دخيرښيګڼې لپاره جوړيږي او دشخصي ګټو په اساس فعاليت کوی او دا ادارې بيل اهداف او بيلې ګټې لري ۲-انتفاعي ادارې بيادنورو اداري اهدافو سره سـره په عمده ډول دګټې دترلاســه کولو لپاره کولو لپاره فعاليتونه کوي او دغه ادارې هڅه کوي چې خپل فعاليتونه په دقيق ډول په هره برخه کې ترجدي کنترول لاندې ونيســـې ترڅو دبيځايه مصـارفواو دګټې دفرصـتونو څخه دښـې استفادي شـرايط برابر کړي. مالي څانګه : دغه څانګه دکاروباري اداری دمالي برخو دټولو چارو مسوليت په غاړه لري او مهم وظايف يي دپيسـو تدارک او دتمويل دسـرچينو برابرول پرمختګ او فعاليتونو او ځايونو کې دهغې مناسـب اسـتعمال دکاروبار په نتيجه باندې تصـميم نيول دپانګې دکمښـت په صـورت کې دبيلابيلو ادارو څخه دپانګې لاس ته راوړنه دکاروبار پراخول اودکمپنۍ دپلانونو ســـرته رسـول او داســې نورو فعاليتونو په مخ بيولو کې ســهيم وی. دبشـري منابعو څانګه: دغه څانګه دکاروبار لپاره دمسـلکي او وړ پرسـونل داسـتخدام چارې دهغوی لپاره دوظايفو ټاکنه او دکاري طرز العمل جوړونه دټکنالوژۍ دتغيير په صـــورت کې دهغوی لپاره ټرينګ چارې دکارکوونکو دوظايفو ترفيع او تنزيل دمعاشـــاتو ټاکنه ، دکارګرانو دڅوندچاپيرياِل او داســـې نور په مخ بيايي. دمارکيټينګ څانګه : دغه څانګه دکمپنۍ دتوليداتو دتوليد په اړه تصميم دقيمتونو ټاکنه و دهغوی تشهير او توزيع ټولې چارې په دې څانګه پورې تړاوو لري . دمارکيټينګ څانګه : د ادارې دډيرومهمو څانګو څخه ده چې د ادارې سره داهدافو په لاس ته راوړنه او دمنابعوپه ســـمه کارونه کې مرســـته کوي.مارکيټ هغه ځای دی چې هلته اخيســـتونکي او خرڅوونکي يو ځای کيږي او داجناســـو او خدماتو دتبادلې په وســـيله خپلې اړتياوې پوره کوی. يعنې مارکيټ دبازار په مفهوم سره له هغه ځای يا ماحول څخه عبارت دی چې هلته اخيستونکي او خرڅوونکي دشيانو او خدماتو تبادله کوي . يا مارکيټ : دشيانو او خدماتو موجود متوقعه(بالقوه)اخيســـتونکو دمجموعي څخه عبارت ده . دمارکيټ ډولونه: مارکيټ دمختلفو اړخو له مخه تقسيم شـوی خو مونږ يي يواځې له مهمو څخه يادونه کوو ۱-دمشـتريانو دخصـوصـياتو له نظره ۱-دمولدينو بازار۲-دمستهليکينو بازار-د عرضـه کوونکو او تقاضـــا کوونکو دشـــمير له پلوه ۱-دکامل انحصــــار رقابت بازار۲-انحصــــاري بازار۳-اوليګوپول بازار. ديادولو وړده چې په کوم بازار کې رقابت زيات وي په نتيجه کې مشتريانو او مســـتهليکينو ته ګټه زياته وي ولې په هغو بازارونو کې چې انحصـــــار زيات وي ګټه کاروبار ته وي ځکه هغوی په خپله خوښـه قيمتونه ټاکي . مارکيټينګ: يوه پروسـه ده چې په هغې کې افراد او ګروپونه ګډون لري ترڅو خپلې اړتياوې او غوښـــتنې دتوليداتو او دهغوی دارزښـتونو دتخليق او تبادلې له لارې ترلاســه کړي. توليد په دې برخه کې دتوليد پلانول او ډيزينول ، کيفيت دبرانډ نوم ، بسته بندۍ اندازه ضمانت او داسې نورراځي . قيمت ايښودنه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمختلفو توليداتو لپاره دمصـــرف جدول جوړول اوبيا دهغې له مخې دمناســب قيمت ټاکنه ، همدارنګه دخپلو رقيبانو دقيمت په اړه معلومات حاصلول او په پای کې دمشتريانو رضـايت ســره ســم دقيمت ټاکنه. تشــهير يا پروموشــن: داشــتهاراتو مقصـد دخلکو خبرول او دهغې تشويقول دي په دې برخه کې دتوليداتو معرفي کولو او پرمختګ لپاره کمپاينونه په کاراچول کيږي او په دې اړوند مختلف تصاميم نيول کيږي. توزيع PLACEMENT: په دې برخه کې دتوليداتو دتوزيع لپاره مختلفي لارې چارې تربحث لاندې نيول کيږي،دمثال په توګه مســتقيم ډول توزيع ترسره شي يا دمنځګړو په واسطه توزيع مصارف په توليداتو څانګه تاثير لري دتوزيع دچينلونو ټاکنه همدې برخې دنده تشريح کوي.بازار موندنې اهميت : بازار موندنه هم دمولد او هم دمستهلک له پلوه مهمه ده داځکه چې دداسې يوې پوهې او سيستم په لرلو سره کولای شو توليد شوي مواد او خدمات داړتيا په مهال په ښه ډول دمولد څخه مقتضي ته هغه ځای ته اړتيا يکې ليدل کيږي وړاندې کړو. دبازار موندنې يو شـــمير خدمتونه دلته په لنډه توګه ووايو-----دتوليداتو ترانسپورت ۲-زيرمه۳ـــــسورت، ستندرډ، بسته بندي او بارجامه . دبازارموندنې تکاملي مرحلې:دتوليدولو اصل۲-دتوليد اصل۳-دخرڅلاو اصل۴دبازارموندنې اصـل ۵-دبازار موندنې ټولنيز اصـل. دبازارموندنې چاپيريال ــديوې کمپنۍ مارکيټ چاپيريال دټولو هغو عواملو اواسبابو څخه عبارت ده چې دکمپنۍ په خرڅلاوو دمشتريانو سره ګټورو اړيکو دتغييرســـبب ګرځي. خارجي عوامل: داســـې عوامل دي چې په کمپنې پورې نه مربوطيږي ولې دکمپنې دداخلي کچې دچاپيريال ټول عوامل او کاري اســـباب ترخپل اغيز لاندې راولي . په خارجي عواملو کې دنفوســو شـــميرنه او تحليل اقتصـــادي حالت ،تخنيکي مهارت، خارجي شرايط ، سياسي کلتوري ځواکونه شامل دي داهغه ځواکونه دي چې ديوې کمپنۍ په باندې چاپيريال اغيز کوی. داخلي عوامل هغه عوامل دي چې په خپله په کمپنۍ پوري مستقيم ارتباط پيداکوي او ترډيره حده کمپنۍ کولای شي چې مهار يي کړي او کنترول ورباندې ولري يعنې کمپنۍ ددې توان لرلای شـي چې داتاثيرات کنترول لکه : مشـتريان ۲-رقابت کوونکي ۳-دمارکيټينګ مينځګړې۴-دخامو موادو برابرونکي او داسې نور. دخارجي چاپيريال عوامل ۱-ديموګرافيک عوامل۲-اقتصـــــادي چاپيريال ځواکونه ۳-طبيعي چاپيريال عوامل (ځواکونه)۴-ټيکنالوژيکي چاپيريال ۵-ســياســي او قانوني عوامل۶-ټولنيز اوکولتوري عوامل. دټيټې کچې چاپيريال : په دې برخه دمارکيټينګ دچاپيريال داســـې ځواکونه او تاثيرکوونکي عوامل راځي چې دکمپنۍ ســره ډيرنژدې وي او مشــتريانو ته دخدمت کولو په اړه په کمپنې باندې تاثيرکولای شـــي چې هغه عبارت دي له:۱-ديوي کمپنۍ مارکيټ۲-دکاريدونکو موادو عرضــــه کوونکي۳-دمارکيټ منځګړي۴-مشـــتريان۵-رقابت۱-مارکيټ دمشـــتريانو مارکيټ۲-صـــنعتي مارکيټ۳-تجارتي مارکيټ۴-تجارتي مارکيټ ۵-حکومتي مـارکيـټ۶-نړيوال مـارکيـټ۷دمســـتهليکينو مـارکيـټ۷-دمـارکيټينـګ منځګړي خپلواک کاروباري اداري اواشـخاص دي چې په مستقيم ډول دکمپنۍ او دمارکيټونو ترمنځ دشيانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدماتو په جریان او تبادله کې مرســـته کوي. دغه منځګړي په عمومي ډول په دوه ډوله دي۱-middle men۲-facilitating org.دمارکیټ په اړه کولای شــو چې دلاندې مراجعو څخه معلومات په لاس راوړو ۱-داخلي یاداشـــتونه۲دبازارموندنې تیټ کارمندان ۳-دبازار موندنې تحقق. دزیاتو تولیداتو دخرڅلاوو لپاره مارکیټینګ معلوماتي سیستم ته اړتیا پیداشوه چې په لاندې ډول تشــریح کیږي۱-شــیانو ته غوښــتنه۲-دشــیانو کیفیت او خوښــه۳-دخلکو غبرګون . دیوه غوره او ښــه مارکیټ دمعلوماتي سیسـتم لپاره اړینه ده چې په دې باندې پوه شـــي چې دمارکیټ داداره کوونکو لپاره څه ډول معلومات ضـــروري دي او ترکومې کچې کولای شـــی چې دا معلومات راټول کړی . دمعلوماتو پرمخ بیول کله چې دلاندېنیو ســرچینو څخه معلومات راټول شـــي نودلاکټورتیا لپاره باید تحلیل شـــي ۱-داخلي ریکارډونه۲-دمارکیټینګ سیستم۳-دبازارموندنې څیړنه. دمارکیټینګ څیړنه: دشیانو او خدماتو دمارکیټ په اړه داړونده مســـایلو په اړه په منظمه طریقه دمعلوماتو برابرول هغه په لیکلي بڼه چمتو کول او دهغه تحلیل کول دي. دبازار موندنې په اړه دڅیړنې اهداف:۱-دمصـــارفو کموالی۲-منظمه پلانیونه۳-دنوي مارکیټ پیداکول۴-دقیمت په اړه پالیســـي جوړول۵- liking and disliking۶-دمارکیټنګ رقابت۷-study the impact of external forces. دمارکیټ په اړه دڅیړنې ګټې : ۱-دمارکیټ په اړه دڅیړنې ســره مونږ ته دمســتهلیکینو خوښــه او ددوی عادات معلومیږي۲-دمارکیټ په اړه څیړنې ســـره کولای شـــو چې دخپلو تولیداتو لپاره نورمارکیټونه پیداکړو۳-دمارکیټ په څیړنې ســره دمارکیټ مدیر ته داڅرګندیږي چې ترڅو په خپلو پالیســـیوکې تجدید نظر وکړي او نوي پلانونه طرحه کړي۴-دشـــیانو دکیفیت بهتره کول۵-په لګښتونو کې لږوالی۶-په تولیداتو کې تنوع راځي.دبازارموندنې دڅیړنې پروسه : ۱-دمسلې پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه ۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-دراجمع شــویو معلوماتو تحلیل۶-نتیجه اخیســتل او د ســپارښــتنو برابرول۷-دراپور برابرول۸-دمعلومــاتو دراټولنې ســـرچینې ۱-داخلي ســـرچینې دکمپنۍ دداخلي کارکوونکو او شعبو دمعلوماتو څخه عبارت دی۲-بهرنۍ سرچینې ۱-ثانوي سرشمیرنه دا په کم لګښــت ســره ترســره کیږي او ســم لاســي ورځیني وخت ستونزې راولاړوي ځکه دادبل هدف لپاره راجمع شــوي وي۲-لومړی ســرشــمیرنه: زیات مصــرف ته اړتیا لري او دزیات وخت ته ضــرورت لري ولې زیات دقیق وي.دمارکیټ دمعلوماتي سیستم او څیړنیز سیستم ترمنځ فرق۱-ځیني خلک وایي چې ismدمارکیټ په اړه دڅیرنې پرمختللی شـــکل دی چې داوســـنۍ تکنالوژي په واســـطه یې پرمختګ موندلی۲-دمارکیټ په اړه څیړنې تعریف: دمارکیټ دستونزو په اړه بشپړ او باهدفه معلومات راټولول او دهغه تحلیل او ارزونې څخه عبارت دی. تولیدات څه شـــي دي: له تولیداتو څخه هدف هغه څیز دی چې په مارکیټ کې دپاملرنې وړ وګرځي.داستعمال دحصول لپاره وړاندې شي او دغه څیز دمستهلیکینو اړتیاوې لري او غوښـــتنې پوره کړای شـــي په دې څیزونو کې وجود لرونکي فزیکي محصـــولات

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدمات،وګړي ځایونه اداري او نظریات هم شــامل دي . هغه کســان چې دشــیانو تو لیدولو لپاره دپلان طرح کړي هغوي ته دشــیانو په اړه دلاندېنیودریو اصــلو په اړه فکر کولو اړتیا بریښـي ۱-بنسـتیز محصـول۲-ریښـتیني تولیدات داډول څیزونه باید لاندې ځانګړتیاوي ولري ۱-کیفیت په کې درج وي۲-ځانګړتیاوې۳-جوړښت۴-دنوموني نوم(نمونه) بسته بندي کول۳-اضــافي څیزونه (تولیدات): په دې شــیانو کې مصــرف کوونکي ته دخرڅلاوو نه وروســته داضـــافي ګټې رســـولو او خدمات کولو کوښـــښ کیږي دتولیداتو طبقه بندي ۱-بې دوامه تولیدات۲-دوام لرونکي تولیدات۳-خدمات. بې دوامه تولیدات: دا هغه شــیان دي چې په یو یا څو ځله استعمال سره بیخي له منځه ځي او ختمیږي لکه ډوډۍ مالګه صابون۲-دوام لرونکي : تولیدات داهغه شـیان دي چې دډیروخت لپاره دوام کوي لکه:ږمنځ ، کالي، موټر وغیره ۳-خدمات: دبیلګې په ډول : ډاکټر، استاد ترکاڼ، او داسې نور. دخلکو داستعمال له مخې شیان (تولیدات) په دوه برخو ویشلای شو ۱-دمستهلیکینو تولیدات۲-صنعتي تولیدات۱-دمستهلیکینو اجناس: داهغه شیان دي چې لګښت کوونکي یې دخپل شخصي استعمال لپاره واخلي او په هغو اړتیاوي لري کوی. اســتهلاکي شــیانو بیلابیل ډولونه ۱-هغه شــیان چې اســانتیاوي برابروی: داډول شیان هغه شیانو ته ویل کیږي چې پیرودونکی یې بیا بیا او ژرژر اخلي او داخیستلو په مهال نه خو لکه دورځپاڼې تیل صابون کریم اونور(ب) هغه شیان چې دموازنه کولو وروســـته اخیســـتل کیږي داهغه شـــیان دي چې پیرودونکی یې دپیرودنې په مهال ګټورتوب کیفیت بیي او ځانګړنو موازنه کوي چې ډېر وخت ورباندې لګیږی لکه : رختونه فرنیچرونه موټرونه اونور . نو داډول شـیان په دووبرخو ویشـل شـوي دي۱-یوډول اوورته شـیان۲-غیرمشـابه اوناورته شـیان. ورته شـیان: کله کله مسـتهلیکینو لپاره دورته او یو ډول ځانګړتیاوو لرونکې شیان په بیلابیلو بیو ترلاسه کیږي خوپه بیو کې ډېر زیات توپیر موجود وي لکه یخچال ، او تلویزون اونور.غیرمشـــابه ناورته شـــیان: په دې کې پیرودونکي دپیرودنې په مهال کې دشیانو دبیي په ځای دشیانو کیفیت په پام کې نیسـي(ج)ځانګړي شیان داسې شیان چې ښـه اوبې سـاري وي یا هغه داسې وي چې دپیرودونکو یوه مهمه ډله دهغو دپیرلو هیله وکړي لکه دمرسیډیز موټر خوښوونکې ځانګړي کسان دي(د) نااړین شیان هغه شـــیان دي چې په اړه یې خو مســـتهلیکین معلومات نه لري او که معلومات لری هم خو دپیرودنې په اړه یې فکر نه کوي مثلا: ټیپ ریکارډر۲-صـنعتي تولیدات: هغه شـیان دي چې افراد یي او یا اداري یې دنورو شیانو دجوړولو لپاره اخلي لکه تار چې درخت جوړولو لپاره اخیسـتل کیږي صـنعتي شـیان په ۳ ډوله دتولیدي عملیې له مخې ۱-سـامان او پرزي۲-پانګه درانه شــیان ۳-عرضــه او خدمات. که کومه کمپنۍ دانفرادي شــیانو دجوړولو پریکړه کوي نولاندې ټکې دي په پام کې ونیســی۱-دڅیز ځانګړني۲-نښــه لګول۳-بســته بندي کول۴-لیبل لګول۵-دڅیز مرســـتندویه خدمات. دڅیز ځانګړني ۱-کیفیت۲-دڅیز بنې۳-دڅیز طرحه یا خاکه . کله چې مارکیټ ته یوشــی دخرڅلاوو لپاره وړاندې شـي نو هغه باید یو څه ځانګړني

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري چې داسی شیانو ته stripped down model وایي . براند: په اصل کې دپیرودونکي له خوانه لیکل شـوي ژمنه ده . براند مارکه دیوڅیز دپیژندلو لپاره یو ځانګړي نخښـه ده لکه دیورقم غوړو ؟ نخښـه خرما ده دعنوا صـابون نخښـه غواده. ټرید مارک: ټرید مارکه دبراند یوه برخه ده چې دیوه کمپنۍ په قانوني ډول راجسـتروي او نورې کمپنۍ دانخښـه نشـي اسـتعمالولی. بسـته بندي .پاکټ کول یا پیکینګ کول دي ته وایي چې شـیان په قطیو او کاغذونو کې بند کړای شي. داعمل په دریو مرحلو کې ترسره کیږي الف لو مړی پیک کول ب ثانوي پیک کول ج شـیپنګ کول. لیبل : دپیک کولو یو مهمه برخه شـمیرل کیږي په لیبل باندې بشـپړ معلومات لیکل شـوي وی لیبل یعنې چاپ شـوي معلومات په لیبل باندې دجوړیدونیټه فارموله وزن او داسـتعمال طریقه او داسـې نور. دتولیداتو ټولګه یا ګډ شـیان: یوه داسـې کاروباري اداره چې دګڼ شـمیر شـیانو دتولیدولو لیکه یې غوره کړې وي دغو تولیدی توکو ته دشیانو ټولګه وایي . دشیانو ټولګې څلور مهمې ځانګړني دادي۱-پلن والی۲-اوږدوالی۳-ژوروالی. دبیو پالیسـي تعریف : هغه پالیسـي دکومې په واسـطه چې یوه کمپنۍ دخپلو تولیداتو او خدماتو دخرڅولو لپاره په عمده او پرچون ډول بیې ټاکي . دبیي مفهوم : له بیي څخه مراد هغه پیسي دي چې دشیانو دحاصلولو او دهغوی داستعمال لپاره په کارراځي .
دبیي اهمیت : اقتصـاد کې دبیې اهمیت : په اقتصـاد کې دشـیانو بیي دتولید دعاملینو په معاوضـه یعنې په اجوره اغیز کوی۲-دکمپنۍ لپاره دبیې اهمیت۳-دمستهلکینو له نظره دبیی اهمیت. دبیو ټاکلو اهداف۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه۲دټاکل شویو عوایدو لاسته راوړل۳-دشـیانو دخرڅلاو زیاتوالی دنویو شـیانو دبیې دټاکلوبهیر په دوه برخو ویشـل شـوی۱-دنوي څیز یا نوي تولید شـوی څیز بیه۲-دموجوده څیز څخه دنوي نقلي څیز جوړولو بیه. نوی تولید شـوی څیز بیه دبیي ټاکلو له مخې په دوو اسـاسـي برخو ویشـو ۱-دلوړې بیې ټاکل۲-دکمې بیې ټاکل. دمرکبو یا ګډو شیانو دبیي ټاکلو پالیسي. که چیرته یوه اداره ګڼ شمیر شیان جوړوي نو دهغې دیو شـي بیه ټاکل سـتونزمن وي ځکه چې داټول یوله بل سـره تړاوو لري په دي اساس اداره دبیو دیو اسي سیټ ټاکي چې په مجموعي شیانو کې زیاته لاسته راوړنه راوړي نوځکه داسې شیان دبیې ټاکلو په اعتبار په ۵ برخو ویشل شوي ۱-دورته شیانو بیه ۲-دمرسـتندویه شـیانو بیه ۳-دلازمي شـیانو بیې۴-دضـمني شـیانو بیي۵-دډیروشـیانو بیي.
رعایت پخوانیو شـیانو په بدل کې دنویو شـیانو په پیرودنې کې چې کوم رعایت ورکول کیږي. هغه ته په تجارت کې رعایت یا تخفیف وایي. دبازار موندنې چینلونه: هغه لارې چارې چې تولیدونکې دهغې په واسطه معلومات ورکوي خپلو مشتریانو او مستهلیکینو ته دتولید شـوو اجناسـو او خدماتو په هکله مشـتریانو او مسـتهلیکینو ته دهمدې لارې اجناس او خدمـات انتقـالول چې دبـازار مونـدنې چینلونو پـه نوم یـادیږي. یـادبـازار مونـدنې چینلونـه دتولیدونکو څخه هغه شـیان او خدمات اخلي او مسـتهلیکینو ته یې رسـوي دبازار موندنې چینلونو اهمیت:۱-دوسـایلو کم کارول۲-دځانګړي مهارت له امله غوره کړنه ۳-بیلابیلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کسانو ته کارویشنه . دبازارموندني چینلونه لاندې وظایف سرته رسوي ۱-معلومات۲-دخیال تبادله کول۳-اړیکه۴-همغږي. دهدف شـــوی مارکیټ ته دشــیانو درســـیدو لپاره درې ډوله چینلونه وجود لري۱-ارتباطي وســـایل۲-دتوزیع چینل۳-دخرڅلاو چینل . توزیع کوونکي چینل په دوو برخو ویشــــل شـــوی۱-ډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه مســـتقیما اجناس تر مصـــرفوونکي پورې رســـوي. ۲-اینډیریکټ چینل: هغه چینل دی چې دتولیدوونکو څخه اجناس په غیرمستقیمه توګه مصرفوونکي ته رسوي. دخرڅلاو چینل: هغه وسایل چې دپیرودونکي ته دمعاملاتو په اجرا کې اسانتیا راولي لکه بانکونه او نور. داهدافو په اړخ کې نړیوالو چینلونو ته شــــکل ورکول لاندې عواملو پورې اړه لري ۱-دپیرودونکي ځانګړتیاوي ۲-دمحصـــــول ځانګړتیاوي ۳-دواســــطه ځانګړتیاوي؟۴-محیطي ځانګړتیاوي. دخرڅلاوو پرمختیا ټول پیشـــنهادونه چې په عادي حالت کې اخیســـتونکی تشـــویقوي ترڅو زیات نه زیات اجناس واخلي نو په دې اســـــاس دتولیداتوپه خرڅلاو کې زیادات راولو چې داجناســـو دخرڅلاوو دغه وســیله دخرڅلاو دپرمختیا په sale promotionپه نوم یادیږي. پرمختیا داســې یو کمونیکیشــن دی دکوم په وســیله چې نه یوازې خلک دتولید او موجودیت دتولید دکیفیت اوکټورتوب څخه خبروی مګر همدارنګه هغوي تشــــویقوي ترڅو نوموړي تولیدات واخلي.Davidوله نظره دی وایي پروموشــن یو تشــویقي افهام او تفهیم څخه عبارت دی کوم چې خلک تشـویقوي ترڅو هغه څه چې یوه اداره یې خرڅوي که هغه اجناس وي او که خدمات وي یا نظریات وي واخلي. دپرمختیا اهداف : دپرمختیا اصـــلي هدف په خرڅلاو کې زیات وي ددې ترڅنګ ځیني نور ا هداف هم لري ۱-چې نوی تولید معرفي کړو۲-چې موجوده اخیســـتونکي په قبظه کې وســـاتي او دنورو اخیســـتوونکو توجو راجلب کړو۳-چې موســـمی تولیدات حمایه کړي۴-درقابت دچیلینجونو ســـره مخامخ کیدل. دخرڅلاو طریقې : دهرتولید لپاره پرمختیا او زیاتوالی لپاره تولیدونکې مختلف قوانین اختیاروي لکه نمونه، تحفه ، بونس، او داســې نور چې همدغه دخرڅلاوو دسـامانو(وسـایلو)toolsتکنیک او میتود په نوم یادیږي. کوپون یعنې دجایزي کاغذونو چې دځینو شیانو سره وي دخرڅلاوو دپرمختیا په اړه تخنیکونه کوم چې په عام ډول اســــتعمالیږي لازیات دمعلوماتو ترلاســـــه کړو۱-وړیا نمونې ۲-جـایزه یـا دبونس ورکول۳-دتبـادلې طرحـه۴-فرایـث افرprice offer۵-کوپون ۶-میلې یا نندارتونونه۷-trading stump۸-scratching and win offer۹- money back offerدتولیدوونکو دنقطو له نظره پرمختیا ځکه ضـــــروري ۱-په رقابتي مارکیټ دخرڅلاو په زیادت کې کومک کوي ۲-او په دې توګه ګټه کې زیاتوالی راځي۲-دممکنو مصـــــرف کوونکواهمیت دتوجو راګرځولو په ذریعه په مارکیټ کې دنوي تولیداتو په معارفي کولو کې کومک کوي۳-کله چې یو نوی تولید معرفي شوی وي اویا دمشـتریانو په ذوق کې تغییر راشي نو موجوده زیرمه یا ذخیره په ډیره چټکۍ سره خلاصیدای شي ۴-دخپلو مشتریانو په قبظه کې ساتلو سره دخرڅلاوحجم ثابت ساتي او ترزیاتې اندازې امکان لري چې درقابت په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې یو مشـــتري خپل ذهن ته تغییر ورکړي او بل مارکه وازمویي مختلفي انګیزې دخرڅلاو دپرمختیا طرحې لاندې وجود لري چې دمشتریانو په قبضه کې ساتلو سره مرسته وکړي. دمرسته کوونکي دنقطې له نظره ۱-دخرڅلاو پرمختیا دمصرف کوونکي لپاره ځکه ضـروري ده چې ۱-مصـرف کوونکي تولید په ارزانه بیه ترلاسـه کولای شـي ۲-مصـرف کوونکي ته مالي ګټې ورکوي دتحفو په ورکولو ســـره مختلفو ځایونو ته لیږلو په ذریعه۳-مصـرف کوونکي ته دمختلفو تولیداتو دکیفیت جنسـیت او اسـتعمال په اړه معلومات ترلاسـه کول۴-دخلکو دژوند دسطحې په لوړلو کې مرسته کومک کوي. ۱-په انفرادي ډول سره دیوه توکي پلورل په یوه کس یا فرد باندې عبارت دی دشـــخصـــي یا انفرادي خرڅلاو څخه ۲-خرڅوونکي عبارت له هغه کس څخه دی چې توکي یا خدمات په خرڅلاو باندې رســوي۳-خرڅوونکي شخصیت: خرڅونکي باید یو شخصیت وي چې هغه وکولای شي چې دنورو په ذهن کې یو مثبت فکر یا نظریه پیداکړي یا دڅیري یا مخ څښـــتن وي کوم چې ډیرژر اخیســـتونکي ته دقبلیدو وړوي. دخرڅونکي ورځني وینا۱-خرڅونکي باید دهغوخبر و کولو څخه خودداري وکړي کو م چې اخیستونکي لپاره دورځني شرایطو له کبله بې باوره شوي وي۳-خرڅوونکي بـاید دهغـه خبرې وکړي کوم چې نوي وي او پیرودونکي کلـه نـه وي اوریدلې په ښـــار او بازار کې نوي وي.په ســاده مفهوم بازار عبارت له هغه ځای څخه دی چې هلته اجناس او خدمات اخیســـتل او خرڅول کیږي. دمارکیټ کلمه دلاندې حالاتو لپاره اسـتعمالیږي۱-مارکیټ شـاید یو ځای وي چیرته چې اخیسـتل او خرڅول صـورت نیسـي ۳-یوسازمان چیرته چې داجناسو تبادله صورت نیسي ۴-داجناسو داخیستلو او خرڅوولو عمل. بازارموندنه یوه پروســـه ده چې دمشـــتري او دهغه په رضـــایت تمرکز کوي. دعصـــري بازارموندنې په مفهوم : بازار موندنه دتولید په نظریه شـــروع او دمشـــتري په رضـــایت ختمیږي. په خلاصه ډول بازارموندنه په مناسب قیمت په مناسب وخت کې په مناسبه طریقه داجناسو او خدماتو رسول مشتري ته دبازارموندنې څخه عبارت ده . دبازارموندنې اهداف: ۱-دعصـري بازارموندنې دپالیسیو عملي کول۲-دښـې نتیجې ترلاسـه کولو په خاطر دپالیسیو ایجـادول او دهغې پلي کول۳-دبـازارمونـدنې مربوط مشـــکلاتو مطـالعـه او دهغوي حـل وړاندیز۴-دمارکیټ دشـکل په هکله دنورو اضـافي معلوماتو ترلاسـه کول ۵-دبازارموندنې دموجودو وظایفو تقویه کول ۶-دضـرورت په وخت کې دمناسـبو کړنو ترسـره کول . دبازار موندنې اهمیت۱-داسـتخدام سـطحه لوړول۲-دهغه تولیداتو سـره مرسـته کوي چې دنورو هیوادونو کې ورته تقاضـا وی۳-دنویو کاروبارونو ایجاد سـبب کیږي۴-دنویو کاروبارونو په ایجاد دبیکارۍ له منځ نه وځي۵-دخلکودعاید سطحه لوړول۶-دپس انداز رامنځ ته کیدو سبب ګرځي. خرڅلاوو او دخرڅوونکو دضـرورتونو څخه حسـابیږي چې دکاروبار داخلي اهدافو برخه ده چې دخرڅلاو دبازارموندنې یوه برخه تشکیلوي. توزیع په فزیکي شکل دمولد څخه مستهلک ته داجناسو او خدماتو رسول دی. عصري بازارموندنه دمشتري رضایت ترلاسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کول داجناسو او خدماتو په رسولو کې دعصري بازارموندنې په نامه يادېږي. دبازارموندنې ځانګړتياوي۱-دمصــــرف کوونکي جهت لري يعنې مشـــتري دمارکيټينګ لپاره ځانګړې ارزښت لري ۲-عصـري بازارموندنه دمشـتريانو څخه شـروع کيږي او په مشـتري ختميږي . rightڅه ته وايې : عبارت له هغه څه څخه دی چې په توليد کې/ موجود وي او مشـتري دهغې په اساس له تا څخه راضـي وي او rightته ځکه ضـرورت پيداکيږی چې په مارکيټ کې رقيب شـتون لري۱-صـحيح توليد۲-صـحيح کيفيت۳-صـحيح خلک۴-صـحيح قيمت ۵-صحيح ځای په دې معنا چې مشتريان په اسانۍ سره وکولای شي چې توليد ترلاسه کړي۶-صـحيح پرمختيا. په صـحيح شـکل دمشـتريانو خبرول ترڅو سـتاسـي توليد زيات واخلي ۷-صحيح توزيع : رقيب په نظر کې نيولو سره دتوليد نوعيت اقتصاديت او دمشتري درضايت په نظر کې نيولو سـره دتوليد ويشـنه . ۱-دتوليدولو اصـل : په دې اصـل کې دتوليد مولديت يادتوليدزياتوالی په نظر کې نيول کيږي او دمشـــتري غوښـــتنې په نظر کې نه وي او نه يې کيفيت په نظر کې نيول اوداصل هغه وخت رامنځ ته کيږي چې په بازار کې مشتريان زيات وي او مولدين کم۲-دتوليد اصل له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې په بازار کې مولدين تر اندازې زيات شــي او مولدين خپلو توليداتو په کيفيت کې په خپله خوښــه ښــه والی روالي۳-دخرڅلاو اصـل: له دې اصـل څخه هغه وخت اسـتفاده کيږي کله چې توليداتو له تقاضـا او عرضـي سـره مسـاوي وي نو مولدين کوشـش کوي چې څنګه وکولای شـي په بازار کې زيات اجناس او خدمات دتخنيک په اساس خرڅ کړي . ۴-دبازار موندنې اصل: له دې اصل څخه هغه وخت استفاده کيږي کله چې په بازار کې رقيبان زيات وي او مولدين هم په کيفيت کې په زياته اندازه ښـه والی راوسـتی وي او نو مولدين دکيفيت دښـه والی ترڅنګ دمشـتري رضـايت او تسـکين په نظر کې نيسـي . مولد دتوليد په ښـه والي مولد کولای شـي چې ټولنې ته په لاندې ډول پرمختګ ورکړي۱-داستخدام سطحه لوړول۲-اسانتياوي رامنځ ته کي ۳-ضـــرورتونه رفع کوی۴-عمومي رفاه رامنځ ته کوي۵نوی کاروبار رامنځ ته کوي او داسې نورporter 5 force model۱-دنوي داخليدونکي خطر يعنې نوی کمپنۍ مارکيټ ته داخليدل۲-substitute pro په دې معنا چې دوه اجناس په يو شـان بازار کې وجود لري لکه موبايلونه ۳-دخامو موادو عرضـــه کوونکي۴-دخامو موادو اخيســـتوونکي . دمشـــتريانو دتجاربو مديريت . په دې معنا چې مشـتريانو سـره دخپل نوي توليد او يا هم موجوده توليد په اړه مرکه کول ترڅو خپل توليد دنواقصو او ګټو څخه خبردار اوسې چې په هغې bassمطابق توليد ترســره نشـــي چې همدغه مرکه دمشـــتري ســـره دمشـــتريانو دتجاربو مديريت په نامه يادېږي.marketing information systemدبازارموندنې معلوماتي سيستم : ديو سـازمان دبازارموندنې معلوماتي ســـيســـتم دې ته وايي چې په هغې کې دمارکيټ په هکله پراخه معلومات موجود وي څو اجزاوې لري۱داخلي ريکارډونه : په دې کې داتربحث لاندې نيول کيږي چې مونږ څومره فرمايش لروا و څومره توليدات موخرچ کړي دي يعنې دتوليداتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخرڅلاو په هکله داخل دسازمان کې دمعلوماتو ریکارډ کول ده۲-دمارکیټینګ پټ سیستم : په دې معنا چې درقیب په هکله ټول معلومات ترلاسه کوي یا په بله وینا مارکیټینګ پټ کارمندان چې پر مارکیټ درقیب په هکله تاسو ته دښکاره یا پټه توګه دمعلومات ورکوي. دمارکیټینګ څیړنه: دیوېمشخصېستونزې دحل لپاره دمعلوماتو لاسته راوړل. دمارکیټینګ decision support systemپه دې معنا چې په دې سیستم کې دمارکیټ په هکله ټول معلومات تهیه تنظیم اودپریکړي لپاره یې ستاسو په واک درکوي ترڅو تاسې په ښه شکل سره پریکړه ترسره کړی یعنې په پرمختللې تکنالوژۍ موجودیت. داقتصادي قیمت اهمیت: دتولید په عواملو تاثیر کوی.یعنې کله چې دشیانو بیې لوړیږي نو عوامل هم خپل معاوضه پورته بیایې چې ویلای شو چې قیمت په اقتصاد کې یو اساسي اله دی*دکمپنۍ د؟؟قیمت اهمیت : څومره چې یو جنس قیمت لوړیږي خلک ورته تقاضا لږی او څومره چې دیو جنس قیمت ټیټ وي نو خلک ورته زیاته تقاضا لري . دقیمت ټاکلو اهداف: ۱-په لنډه موده کې اعظمي ګټه ترلاسه کول۲-دټاکل شویو عوایدو لاسته راوړل۳-داجناسو دخرڅلاو زیاتوالی*په کومو حالاتو کې دلوړقیمت ټاکنه غوره ده ۱-نوی تولید بایددمشتریانو دغوښتنې سره سم تولید شوی وی۲-دنوي ټکنالوژۍ په اساس دخپلو تولیداتو لپاره لوړ قیمت ټاکل۳-له سیالو څخه دنویو شیانو ساتل*دمستهلیکینو لپاره دقیمت ټاکنه اهمیت: هرڅومره چې دیوجنس مطلوبیت دقیمت په اساس زیات وي نو زیات خلک یې اخلي او په مصرف یې رسوي . دقیمت ټاکلو طریقې۱-دقیمت توپیري ټاکنه۲-تبلیغي قیمت ټاکنه۳-قیمت ټاکنه دپیشنهاد شوو وړاندیزونو په بنسټ لکه دتجارله خوا دالمارۍ قیمت ټاکل۴-قیمت ټاکنه دروان شناسی په بنسټ (مارکیټینګ ټیم)۵-امتیازي قیمت ټاکنه۶-نفوذي قیمت ټاکنه۷-قیمت ټاکنه داجناسو دلګښتونو په اساس۸-اقتصادي قیمت ټاکنه۹-قیمت ټاکنه داختیاري محصولاتو په بنسټ۱۰-قیمت ټاکل داجباري محصولاتو په بنسټ. دریسرچ پروسه۱-دمشکل پیژندنه۲-دځانګړو موخو ټاکل۳-دڅیړنې لپاره پلان جوړونه۴-دمعلوماتو دتفصیل یوځای کول۵-تحلیل یاارزونه دمعلوماتو۶-پایله اخیستنه۷-دراپورچمتو کول. دڅیړنې لپاره معلومات له دوو لارو څخه ترلاسه کوو۱-بهرنۍ سرچینه۲-داخلي سرچینه: بهرني په دوو ډلو ویشل شوی لمړني لاس معلومات---دڅیړنې طریقه۲-دارتباط طریقه۳-دبیلګې اخیستنې طریقه۴-دڅیړنې وسایل دټولپوښتنلیک برابرول۲-دوهم لاس معلومات: چې له رسالوسوداګریزو خونو مجلو کتابونو او دشخصي ادارو څخه په لاس راځي . لمړي لاس معلومات : دمرکو پوښتنو یا سروې او په مستقیم ډول په لاس راځي .دفیلیف کوټلر له نظره تولید : هرڅه چې مارکیټ ته دمصرف یا استعمال لپاره وړاندې کیږي او یو ضرورت پوره یا رفع کولای شي تولید بلل کیږي دکټګورۍ له مخې تولید : ۱-نوی جهان یا نړۍ ته ۲- نوي کمپنۍ ته ۳-کله چې یوه کمپنۍ نوی تولید کربښې ته اضافه کړي۴-دترقي اونوښتونه۵-تولید ته نوی ساخت ورکول۶-دمصارفو کموالی. دبازار موندنې تکاملې مرحلې ۱-production conceptدتولیدولو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــل۲-دتولید اصـــل product concept ۳-دخرڅلاوو اصـــل selling concept ۴-دبازارموندني اصـــل marketing concept ۵-دبازار موندني ټولنيز اصـــل marketing social concept .

پولي(پيسو) اقتصاد

پولي اقتصـــاد عبارت له هغه اقتصـــاد څخه ده چې په عمومي ډول دپيســـو څخه بحث کوي. Crowther په خپل کتاب outline of money کې ليکلي چې هرشی چې په عمومي ډول داجناســو دتبادلې لپاره دوســيلې په شــکل او همدارنګه ديو مقياس به شــکل دارزښــت دذخيره کيدو په توګه په کاريوړل شـــي پيســـې بلل کيږي همدارنګه Coleborn وايي هرهغه شـــی چې په پراخه ډول دتادياتو لپاره او همدرانګه دپورونو دتاديه کولو لپاره په کاريوړل شـي عبارت دپيسـو څخه دی. دپيسـو اصـلي وظايف احتوا کوي چې هغه عبارت دي له ۱-داجناسو دتبادلې وسيله۲-دپوردتاديي وسيله ۳-دارزښت دذخيره کيدو وسيله۴-دپيسو قانوني تعريف:the state theory of money په اساس واضح کيږي اوددې تعريف لاندې يوشی ددولت له خوا دپيسوپه نوم اعلان شي دپيسو په نامه ياديږي. دپروفيسر knop په اصـطلاح هرهغه شـی چې ددولت لخوا دپيسـو په نوم اعلان شـي دپيسـو په نوم ياديږي. او همدارنګه : د Hartley په اصطلاح پيسې بايد ديو قانوني حيثيت لرونکې وي پورته نقطو ته په کتو سره ويلای شـو چې هرهغه شـی چې داجناسـو دتبادلې دوسـيلې په توګه کارول کيږي بايدددولت لخوا په قانوني ډول اعلان شـــي. دعمومي قبوليت تعريف: ددې تعريف لاندې دپيســـو يو بل بعد ترنظر لاندې نيول کيږي اوداپه دې معنا چې هرهغه شـــی چې داجناســـو او دتبادلې د وسـيلې په توګه ددولت لخوا دقانوني پيسـو په شـکل اعلانيږي بايد خلکو ته قابل قبول وي په دې اسـاس selly?man وايي يوشـی چې دپيسـو په شـکل رامنځ ته کيږي بايد عمومي قبوليت لرونکې او همدارنګه او ارزښتونو دمعيار په توګه خلکو ته قابل دقبول وي پيسې ګڼل کيږي. نوبلاخره H-D-Robertson وايي هرهغه شـی چې داجناسـو دتادياتو لپاره خلکو ته قابل قبول وي پيســې بلل کيږي.جنســي پيســي ســيســتم : دهغه ســيســتم څخه عبارت دی چې اجناس لکه څرمن،روپۍ پانې، دتادياتو دوسيلې په سيستم کې دپيسو وظيفه اجراکوي خو داخبره بايد په ياد ولرو چې دغه اجناس په خپله ديوخاص ارزښـــت څخه برخوددارډي خو ديو اندازه مشــکلاتو لکه ذخيره کول(ســتورکول)ددوام کموالی ، انتقال مشــکلات، او همجنس والی او دويش قابليت په دې سيستم کې دناکاميدو عمومي علتونه دي credit money؟؟دپيسو اهميت : په پانګه وال نظام دپيســو قواعد 1-money and price mechanism2-importance in production 3-importance in consumption4-importance in trade5-importance in discription6-importance in saving &investment7-

(c) ketabton.com: The Digital Library

importance in public finance 8-importance in political progres9-social importance10-index of growth.په پانګه وال نظام کې دپیسو اهمیت دقیمت په جوړښت کې ډیرزیات دی. Secondary functions of money1-aid to specializaion2-production and trade3-influence of income and consumption4-making loans5-tools of monetary management6-instrument of economic policy 7-measurment of marginal productivity liquidity of porperty8-?basis of credit system9-distribution of income.دپیسو وظایف په درې ډوله دي ۱-دپیسو ابتدایي یا اصلي وظایف۲-دپیسو دویمي یاضمني وظایف۳-دپیسو تصادفي اضطراري وظایف.اصلي وظایف: هغه وظایف دي چې دڅه شي لپاره پیسې رامنځ ته شوي دي او دې وظایفو اجراسره دبارتر اقتصادي مشکلات له منځنه یوړل شوي دي.measurement of marginal productivityدنهایي مولدیت اندازه ګیري: لکه څرنګه چې دتولید په پروسه کې دیوعامل لوړوالی دیوې اندازه تولیداتو دزیاتوالي سبب ګرځي. چې دغه عامل تولید زیاتوالی دتولیدزیاتوالی په پیسو اندازه کیږي نو په دې اساس ویلای شو چې دپیسو یو وظیفه دنهایي موجودیت اندازه ګیري ده . الکترونیکي سیستم : هغه اعتباري سیستم ده چې مال دځای نه ځای ته انتقالوي.بانکي سیستم : دانلاین اخیستلو او خرڅولو داعتباري پیسو په اساس ولاړوي . دښو پیسو مشخصات۱-عام قبولیت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابلیت۴-دویش قابلیت۵-یوشانوالی۶-دذخیري قابلیت۷-دشناخت قابلیت۸-نرم والی۹-کموالی۱۰-ګټورتوب.

(c) ketabton.com: The Digital Library

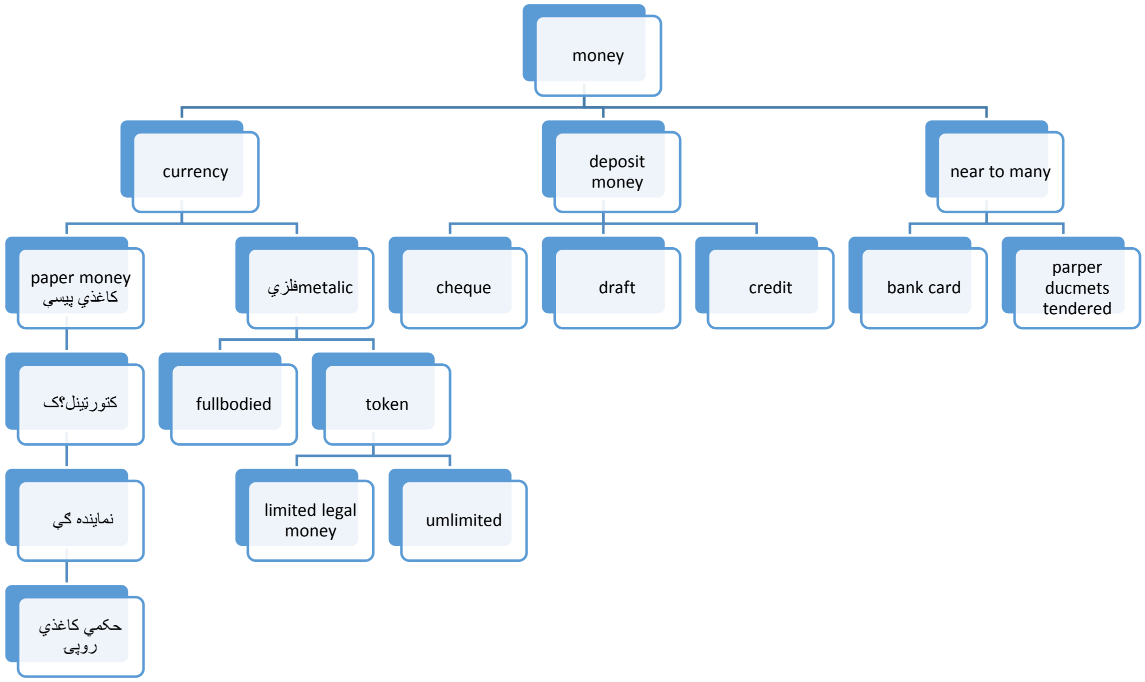

دنماینده ګي کوونکي پیسو څخه مراد golden دي او کاغذي تبادله کیدونکي روپي : څومره چي سره وړاندي کوي په همغومره اندازه یي ساتم. حکمي پیسي کاغذي معنا داده چي ددي شاته ذخیره موجود نه وي بلکي حکومت اعلان کوي چي داسي دي کاغذي پیسي عبارت دهغه سندونو(کاغذونو) څخه دي چي دمرکزي بانک لخوا په خاص شکل ډول چاپیږي او خلکو ته دتبادلي دوسیلي په شکل وړاندي کیږي چي ددي پیسو استعمال په ۱۹ م پیړی کي او همدارنګه په اوسني وخت کي زیات شوی. دلاندې خصوصیاتو لرونکي کاغذي پیسي زیاتي راحت کوونکي او دزیاتي بدو درلودونکي دي۱-هغه پیسي چي شاته یې پیسي وي یعني سره زر نه وي یعني پیشتیباني پیسي ۲-یو شان ته ورته والی لري۳-دارزښت ثبات. ددي بڼه ارزښت داده چي دوخت په تیریدو سره خپل ارزښت له لاسه نه ورکوي۴- ارتجاعیت: په کومه اندازه چي ضرورت وي ارتجاعیت کوی۵-داقتصادي ودي پرمخ وړونکي دي۶-ددولت ګټي په کي وي . قانوني حیثیت لرونکي یا های پاورډ لرونکي پیسي: قوت لرونکي پیسي دهغه پیسو څخه عبارت دي چي دیو هیواد اوسیدونکي یي قانونا ددغه پیسو دتادیاتو کي داجناسو او خدماتو دراکړي ورکړي لپاره مکلف ګڼل کیږي نو په دي اساس ویلای شو چي دهیواد قانوني حیثیت لرونکي پیسي دهغه هیواد پولي واحد دی چي په دوو برخو ویشل کیږي ۱-نامحدودي قانوني روپی۲-محدود قانوني روپی. پیسو ته نژدي پیسي : هغه تول اسناد چي په وسیله یی په عاجله توګه پیسي لاسته راوړل کیږي پیسو ته نژدي پیسي ګڼل کیږي. خوداخبره باید په یادوساتو چي چیکونه پیسو ته نژدي پیسي نه ګڼل کیږي. برقي پیسي: دانترنیت او انلاین څخه په استفاده چي کوم معاملات دتادیاتو لپاره ترسره کولو لپاره په کاروړل کیږي برقي پیسي ګڼل کیږي.دپیسو ارزښت څخه هدف دیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي واحد په مقابل کې دڅومره اجناسو او خدماتو خريداري ده چې دغه د پيسو دارزښت ټاکل دمختلفو علماوو له نظره مختلف عوامل لري چې يوه برخه علما يې دپيسو مقدار پورې تړي او دپيسو مقدار روابط دپيسو دارزښت او دقيمتونو دعمومي سطحې پورې تړاوو لری لکه څرنګه چې پورته ذکر شو دپيسو مقدار دپيسو دارزښت سره معکوسه رابطه لري دپيسو دارزښت دپيسو دعرضې او تقاضا سره تړاوو لري په دې اساس لازمه ده چې ترهر څه دمخه دپيسو دعرضې او تقاضا په هکله لازم بحث وکړو. دپيسو دعرضې منابع: ۱-مرکزي بانک۲-دتجارت بانک۳-دولت .دکينز په نظر خلک په درې حالاتو کې پيسو ته تقاضا لري۱-دمعاملاتو په اساس پيسو ته تقاضا۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا۳-دپيسو لپاره احتياطي تقاضا. دکينز په نظر پيسو ته هروخت دمعاملاتو په اساس تقاضا پيداکيږي چې خلک داجناسو او خدماتو دتاديه کولو لپاره پيسو ته ضرورت لري داډول تقاضا په مستقيم ډول دملي عايد سره تړاوو لري په دې مفهوم چې دزياتو پيسو موجوديت دعايد دزياتوالي په معنا ده ۲-دپانګې اچونې لپاره پيسو ته تقاضا هغه وخت پيداکيږي چې دهغه دمصارفاتو څخه اضافه شي چې په دې برخه کې اضافه پيسې په دوو لارو استعماليږي لومړی داچې اضافي پيسې له ځانه سره اوزګاره ساتې او دوهم داچې دنورودلاسته راوړلو په خاطر يې دسود په مقابل کې پانګه کوو که چيرې دسودنرخ لوړيږي نو يو شخص دپيسو اضافي برخه دسود په مقابل کې ورکوی او که چيرې دسود نرخ ټيټيږي خلک پيسې دځان سره دراتلونکې لپاره ساتې ۳-دريم دپيسو لپاره احتياطي تقاضا رامنځ ته کيږي کله چې خلک دغيرې مترقبه مصارفاتو لپاره پيسو ته ضرورت پيداکوي داډول تقاضا دپيسو دعمومي تقاضا ډيره کوچنۍ برخه جوړوي. ښې پيسې کومې پيسې دي هغه پيسې دي چې دپيسو اساسي حتمي – او مشکله وظايف په ښه ډول اجرا کړي.دښو پيسو مشخصات عام اعتبار او قبوليت۲-دارزښت ثبات۳-دانتقال قابليت۴-دتقسيم قابليت۵-دذخيري قابليت۶-يوشان والی ۷-دشناخت وړ۸-نرموالی۹-کموالی . دپيسو ډولونه : ډيرموجود دي خو دلته تري ترټولو مشهورې دادي ۱-کرنسۍ۲-اعتباري پيسې۳-سنډرډ پيسې۴-قوت لرونکې (قانوني) پيسې ۵-پيسو ته نژدې پيسې۶-بريښنايي پيسې . کرنسۍ ديو ملک پولي واحد ته کرنسۍ ويل کيږی دیادونې وړ دپيسو اصطلاح نظر کرنسۍ

کرنسۍ

په دوه ډوله ويشل شوي ----۱-کاغذي پيسې ۲-فلزي پيسې کاغذي په درې ډوله ويشل شوي دي ۱-حکمي روپۍ۲-دتبادلې کيدونکې کاغذي روپۍ۳-نماينده کوونکې او فلزي هم په دوه ډوله دي ۱-فول باډيډ ۲-ټوکن.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پولي اقتصاد پیسي هغه جنس ده چې داجناسو دتبادلې اړتیاوي ولري. دپیسو په تشریحي تعریف کې دپیسوپه وظایفو بحث کیږي. هرهغه څه چې ددولت له خوا نه پیسو په شکل اعلان شي هغه پیسي بلل کیږي. قانوني تعریف : عمومي قبولیت تعریف : هرهغه شی چې عموي قبولیت ولري پیسې بلل کیږي رابرټ سن او شکین وایې هرهغه شی چې دتادیاتو یا دقرضونو دتادیې لپاره وکارول شي . دپیسو عمومي تعریف: پورته نقاطو ته په کتو سره دپیسو لپاره عمومي تعریف په دې ډول دی هرهغه شي چې په با قاعده ډول په اقتصادي معاملو کې دتبادلې دوسیلې دشمیر دواحد او دارزښت دذخیره کیدو په توګه په کاروړل شي عبارت له پیسو څخه ده . دبارتر سیستم ځیني مشکلات: داشخاصو په ضرورتونو کې عدم مطابقت۲-دپور دراکړپورکړې مشکل۳-دتقسیم نه قابلیت۴- دارزښت عدم ذخیره ۵-دارزښت دانتقال مشکل۶-ددولت دمالیې او تادیاتو مشکل. په پانګه وال نظام کې دپیسو رول: پیسې دټولو خوشالیو طاقتوره ملکه ده داستاد لپاره دهغه استادي دوکیل لپاره دهغه فیصله . په کپیټلیزم نظام کې پیسې ځیني عمده فعالیتونه سرته رسوي. دقیمتونو جوړښت او پیسې اصلا په کپیټلیزم کې رامنځ ته کیږي۲-دتولید په برخه کې مرسته۳-دمصرف په برخه کې اهمیت۳-دتجارت په برخه کې اهمیت۴-دتوزیع په برخه کې اهمیت۵-دذخیره کیدو او پانګونې په برخه کې اهمیت۶-ددولت دمصارفو تمویل۷-اجتماعي اهمیت۸-سیاسي پرمختګ۹-دپرمختګ دښودلو شاخص. دپیسو اهمیت په سوسیالیست اقتصادي نظام کې : پیسې دتبادلې دوسیلې دارزښت ذخیره او بلاخره دارزښت دښودلو لپاره استفاده کیږي په سوسیالستي اقتصاد کې داقتصاد درې مهمې پوښتنې ؟څه باید تولید شي –څرنګه باید تولید شي-دچالپاره باید تولید شی. په سوسیالستي نظامونو کې پیسې ددولت په لاس کې وي. دپیسو منفي اړخونه : ترهغه وخته چې اقتصاد ته ګټه رسول چې ترکنترول لاندې وی او که له کنټرول ووځي تاوانونه اقتصاد ته رسوي. چې دپیسو کنترول او مدیریت ونشي انفلاسیون رامنځ ته کیږي چې داضافي پانګونې دتشویق سبب ګرځي . دجعلي پیسو نقصانونه : جعلي پیسې دپیسو اعتبار له منځه وړي –کورنیو بزنسونو ته تاوان رسوي-دمخنیوي مصارف له منځه وړي-داعتبار بایلل-دمخنیوي مصارف-دپیسو ډولونه ۱-کاغذي پیسې ۲-جنسي پیسې۳-فلزي پیسې ۴-کریډیټي پیسې ۵-الکترونیکي پیسې .دپیسو دندې په دریو برخو ویشل شوی دی ۱-دپیسو اصلي یا ابتداي دندې ۲-دپیسو حتمي دندې ۳-مشکله (مشروطي) دندې . اساسي دندې دهغو وظایفو نه عبارت دي دکومو لپاره چې پیسې رامنځ ته شوي ۲-دپیسو ضمني دندې : هغه دندې دي چې داساسي وظایفو په خوا کې پیسې سرته رسوي ضمني دندې بلل کیږی۳-مشکله یا مشروطي دندې : دهغو دندو څخه عبارت دي چې دپیسو دمثبتو نتایجو له وجې رامنځ ته کیږي. دپیسو اصلي دندې لاندې وظایف ترسره کوی۱-پیسې دتبادلې دوسیلې په توګه۲-داجناسو اوخدماتو اندازه ګیري اله ۳-دټولو اجناسو ارزښت بیانوي۴-دراتلونکو تادیاتو ترسره کول۵-دارزښت ذخیره مطلب پیسې اوس مهال او په

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونکي کې داجناسو او خدماتو داخیستلو توان لري. دپیسو ضمني وظایف:۱-دتخصص تولید او تجارت سره مرسته کوی۲-عاید او مصرف باندې تاثیرات۳-دپورونو درامنځ ته کولو منبع۴-دپولي مدیریت دتطبیق وسیله ۵-داقتصادي پالیسیو وسیله=اصلا دپیسو په واسطه صورت نیسي دپولي مدیریت دتطبیق وسیله لکه مرکزي بانک چې پیسې دوسیلې په توګه کاروي ترڅو دپیسو ښه مدیریت وکړي مشکله وظایف: ۱-دتولید نهایې بهرې اندازه ګیري۲-دملکیت دخرڅلاوو اسانتیاوي دپیسو رامنځ ته کړي ۳-اعتباري سیستم اساس۴-دعاید توزیع دندې دپیسو په واسطه صورت نیسي. دفلزي پیسو ارزښت په څه کې ده ۱-ژرله منځه نه ځي۲-دنورو هیوادو ته تري قاچاق نه کیږي. دکاغذي پیسو ښه والی اقتصادي دي کاغذ ارزانه ده نسبت نورو اجناسو ته ۲-دانتقال اسانتیا۳دپیسو ارتجاعیت۴-یوشان ته والی۵-دارزښت ثبات۶-اقتصادي ودې پرمخ وړل ۷-دولت ته ګټه. دکاغذي پیسو بدوالی: دانفلاسیون ویره۲دخارجي تادیاتو ویره ۳-خرابولي خطر۴-جعلي پیسې۵-دنوروهیوادونو په حدودو کې استعمال. پولي نورم پولي سیستم یا monetary systemدهغه میکانیزم څخه عبارت دي چې دهغې په اساس ددولت دپیسو شکل ډیزاین اودهغوی دمقدار اندازه دپیسو په دوران کې ټاکي که چیرې دیو هیواد پولي واحد سره زر وي نو پولي معیار هم سره زر دي golden coin standard-golden bullion –golden exchange-gold reserve standard.علما دانفلاسیون علتونه په دوه برخو ویشي۱-دمصارفو په اساس انفلاسیون۲-دتقاضا په اساس انفلاسیون۱-دمصارفو په واسطه انفلاسیون هغه وخت رامنځ ته کیږي کله چې داجناسو او خدماتو په تولید کې داستعمال کیدونکې خامو موادو او کارګرې قوې په مصارفو کې په دوامداره توګه زیاتوالی رامنځ ته شي او دتقاضا په اساس انفلاسیون دعامه خلکو ته خطر صورت په داسې حال کې چې دمصارفو په اساس انفلاسیون دعرضه کوونکو له خوا صورت نیسي په دې اساس دکینزیانو عقیده دانفلاسیون رامنځ ته کیدو ددوهم علت دتولید په مصارفو کې دزیاتوالي څخه دمجموعي عرضې دکمبود سبب ګرځي . دګټې په اساس انفلاسیون په هغو ټولنو کې چې دبازاري انحصاراو یا دانحصار ته نږدې وي انحصارکوونکي دلوړې ګټې طلب کوي . دغه ګټه دانفلاسیون په ډول څرګندیږي دموادو په اساس انفلاسیون که چیرې په هیواد کې دځینو مهمو عناصرو لکه تیل-او سپنه ګاز او نور قیمتونه لوړ لاړشي داجناسو او خدماتو په تولید کې نوموړي مصارف راڅرګندیږي. دوامدره زیاتوالی یې دمصارفو په اساس انفلاسیون رامنځ ته کوي۳-که چیرته هیواد ته په واریدیدونکو توکو مصارف لوړ شي او یا په صادرونکې هیواد کې داجناسو قیمتونه پورته لاړشي نودغه مصارف زیاتوالی دانفلاسیون په شکل څرګندیږي.دانفلاسیون علاجونه۱-پولي پالیسي : عبارت له هغه تدابیرو څخه ده چې له مخې په یو هیواد کې دپیسو عرضه دپیسو تقاضا دمرکزي بانک له خوا کنترولیږي ددې ډول پالیسي دتطبیق لپاره دوو عناصرو څخه استفاده کیږي۱- quantities controlکمي کنترول۲- qualitative controlکیفي کنترول

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپیسو دکنترول لپاره دمرکزي بانک له خوا مختلفي پالیسی په کاراچول کیږي او دهغې له مخې دانفلاسیون مخنیوی کیږي چې ځینې یې عبارت دي له 1-open market operation2-variation in bankrates3-credit rating4-varing reserve requirement5-consumer credit requirement.د

سټنډرډ

مفاهیم :سټنډرډ جوړونه هغه قوانین او قواعد دي چې بشري کړنې او فعالیتونه په یوه معلومه ساحه کې چې عموما دګټې دلاسته راوړلو په منظوروي منسجموي. سټنډرډ : له هغه تخنیکي سند څخه عبارت دي چې نورمونه ، قوانین ، غوښتنې تقاضاوې،اومعیارونه په کې په نظر کې نیول کیږی. او ذیصلاح ارګانونو لخوا تاکل کیږي. نورم: دعلم او تخنیک په وسیله دسنجشونو اساس دی او یا هم ویلای شو چې نورم یوه کمیټه ده چې دعلمي او دعملي تجربو په ترڅ کې طرحه او تثبیته شوي ده. او دیوې ذیصلاح مرجع لخوا تصویب شوي ده. تخنیکي کمیټه : عبارت له یو ګروپ پوهانو څخه ده چې داړونده سکتورونو او مشخصو موضوعاتو دستندردونو دانکشاف او دستندردونو جوړولو په منظور دملي ستندرد دقانون دنهمې مادې په اساس دعلمي تحقیقي ، خصوصي اونورو اړونده دولتي نهادونو څخه تشکیل کیږي. دستندرد نړیوال سازمان درهنمود په اساس تخنیکي کمیټه درې ډوله غړي لري۱- ثابت یا اصلي غړي: دستندرد جوړونې ریس، دلابراتوار کارپوه، دستندرد جوړولو متخصص ، دمستهلیکینو دحمایت نهاد سوداګریزخونې او نوردولتي اداري دي۲- متغیریاغیرثابت غړي: دتولیدونکو استازي اودصنایعو مالکان دمسلکي اتحادیو استازي، دوزارتونو او سکتورونو استازي اوصادراتي او ورداتي سکتورونواستازي دبهرنیو موسسو استازي کوم چې له دولت سره همکارې وی۳-ناظره غړي: دولتي او غیر دولتي نهادونه او ټولنې او یا هغه ځانګړي اشخاص چې دستندرد پروسي دتعقیب او څارنې غوښتي وي پرته له دي چې په فعاله توګه په فعالیتونو کې سهم او حضور ولري په ۱۹۰۱ م کال کې دبرتانیا ستندرد کمیټه دایره شوه . دملي ستندرد دډیروموسسات له لومړۍ نړیوالي جګړي وروسته جوړ شو دهیوادونو ترمنځ دنړیوال تجارت اړیکي او دمالونو اومه موادو بدلول او همدارنګه دفرهنګي علمي او تخنیکي اړیکو دپیداکولو اړتیا ددې سبب شوه ترڅو دستندرد اینسودنې نړیواله ټولنه(iso) رامنځ ته شي په ۱۹۴۶ کال کې د ستندرد نړیوال سازمان په لندن کې جوړشو(iso). چې په هغه کې ۲۳مملکتونه شامل شول. دسکرو او فولادو اروپایي اتحادیه وه په ۱۹۵۲ کې تاسیس شوه په ۱۳۴۵ کال کې دوه ډوله نړیوال ستندردونه اوږدوالي واحد(متر)او بل دمتریک اوزان (کلو ګرام)دافغانستان دتجارت وزارت په چوکاټ کې مروج شول. متریک سیستم : دنړیوال عصري او ساده سیستمونو څخه شمیرل کیږی چې دعلمي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تحقیقاتي او تولیدي فعالیتونو دښـــه تنظیم لپاره داخلي اوخارجي تجارت ســـاحو کې یې خاص نقش درلوده او دیوې بیلې مقررې په مرسته دیاد شوي سیستم تطبیق دهیواد په ټولو ځایونو کې ترســـره کیږي. دســـتندرد دنورم لومړي دمعادن وزارت په چوکاټ کې په کال۱۳۵۲ کې رســما په عملي ډول په کار پیل وکړ او په ۱۳۵۳ کال کې لومړنۍ مقالې او علمي مضـامین دستندرد او دهغه داهیمت په اړه دټولنیزو اطلاعاتو له لارې خپاره شـول.په ۱۳۵۷ کال کې دحمام او جامو مینځلو دصابون ستندردونه دافغان صابون جوړوني صنعتي فابریکې لپاره دصـــابون ســتندرد کمیســون په منځګړیتوب بشـپړ شـو.په ۱۳۵۸ کال کې دترانسپورتي موټرو دسوځنده موادو لګښت مقررات او نورمونه بشپړ شو په (ستندرد افغان) مجلې دستندرد دنورم اداري په امتیاز په خبرونو پیل وکړ په ۱۳۵۹ م کال کې دداخلي سمنټو تولید ستندرد دتثبیت کمیسون په منځګړیتوب بشپړ شواوهم ددانه لرونکو مالوچو دسورت بندۍ طرزالعمل ، کیفیت دښه والي او دتکړه بزګرانو دهڅوني په موخه توزیع شو. سیستم : یو له بل سره دتړلو برخو او اجزاوو مجموعه ده چې دموخو دترلاسـه کولو په برخه کې یو دبل ترځنګ فعالیتونه سرته رسوي. هغه سیستمونه : چې دستندرد جوړوني تراغیزې لاندې راځي په لاندې ډول دي۱-ټولنیز سیسـتم ۲-پوهنیز سیسـتم ۳-دقانون پریښـودني سیسـتم ۴-اجرایوي سیستم۵-قضـایي سیستم دستندرد جوړوني سیستم ۶-دښوونیز اوروزنیز سیستم۷-اقتصـادی(پلان جوړوني)سـیسـتم۸-کرنیز سـیسـتم ۹-صـنعتي سـیسـتم ۱۰-سـوداګري۱۱-چاپیریال۱۲-مسریز سیسـتمونه (مدیریت)۱۲-لوبه ییز سیسـتم . دستندرد جوړوني ارکان۱-ستندرد څیړنه او پراختیا۲-دستندرد ټولونه تدوین۳-دستندردونو دودول۴-ستندردونو سرته رسـول(اجرا) څیړنه او پراختیا : ســتندردونو په هغه وخت کې عملي لوری ولري چې له څیړني او پراختیا ســره یو ځای وي پرته له دي نه شـــي کیدای ګټورواقع شـــي. ســتندردونو دودیدل دلاندې امکاناتو په منځګړیتوب ترسره کیږي . ښوونه۲-اطلاعات۳-مشاور. عمومي او اسـاسـي سـتندردونو ډولونه : په عمومي توکه سـتندردونه په ۴برخو ویشـل شـوي دي۱-کارخانه یي ستندرد۲-ملي ستندرد۳-سیمه ییز ستندرد۴-نړیوال ستندرد. کارخانه یی ستندرد دیوي تولیدی کارخانې دطرحې دنظریو اتفاق تولیدکنترول اوزیاتره کړو وړو په برخه کې شـامل دي۲-ملي سـتندرد داسـتندردونه له بررسـي او مشـورې وروسـته دتخنیکي صـنایع او تجارت دکارپوهانو اومتخصــصـــانو په مرســته دملي ګټو دســـاتنې په موخه په هرهیواد کې راټولیږي چې البته په هرهیواد کې دملي ســـتندردونو دتدوین اصـــلي دنده دهیواد دســـتندرد دســـازمانونو او موســـساتو په غاړه وي . سـیمه ییز سـتندرد: داسـتندردونه دیوې ډلې دګټې اخیســـتونکو وګړو په مرســـته په دوو یا څو ګاونډیو هیوادونو کې چې ګډ صـــنایع لري او یا دتجارتي راکړي ورکړي لرونکې وي تدوین کیږي.نړیوال ســـتندرد : دادســـتندرد ددغو هیوادونو دستندرد دنړیوال سازمان داړوندو کارپوهانو دنظریو سره دتوافق لاسته راوړنې دي.نوټ===کارخانه یي ستندرد دکارخانې دسطحې په محدوده کې ،ملي ستندرد دمملکت

(c) ketabton.com: The Digital Library

په محدوده کې ، سيمه ييز ستندرد دځوهيوادونو په محدوده کې ، او نړيوال ستندرد دنړۍ په ټولو هيوادونو کې په کاراچول کيږي.دهر ســـتندرد اجرا او جوړونه په لاندې مرحلو کې څرګنديږي۱-ستندرد جوړونې تنظيم اوټولنه ۲-ستندرد دچاپ اوخپرول۳-دستندرددسندګټې او اجرا. دستندرد جوړونې اصول او ګټې : ستندرد جوړونه اودستندردونو کاراچونه دتوليدونکو او مصـــرف کوونکو لپاره لاندې ګټې په خوا کې لري ۱-دناســـالمو ســـياليو او دبې ځايه او غولوونکو تبليغاتو لـه منځـه تلل۲-دپيريدلو پـه وخـت دمصـــرف کوونکي دغوليدلو څخـه دانديښـــني له منځه تلل۳-په اړيکو کې دپوهاوي رامنځ ته کيدل۴-دتجارتي بدلونونو اســـانتيا- توليدونکو لپاره ګټې : ---دپام وړمشـخصـاتو او خواصـو ټاکل، دتوليد دچلند ټاکل او تشـريح نصـــبول(مونتاژ)ازموينه دنمونې اخيســـتل، دبســـته بنديو ډولونو، ليږد راليږد،دســـاتنې لارې چارې ، دعبارتونو ټاکل ددواړو خواو دپوهونې لازمي نښـــې اواصــــطلاحات ډلبندي او اصـطلاحات په دولونو کې ټيټوالی ، دتوليد دساحې زياتوالی او په لومړنيو موادو او بريښـنا کې دلګښت مخنيوی ، دضايعاتو ټيټوالی، دمحصولاتو دکيفيت ښه والی، په زيرمه ساتنه کې اسـانتيا دداخلي او بهرني تجارت پراخيدل. دمصـرف کوونکو لپاره ګټې : دغوره کاليو سـاتنه ،دکاليو او محصول له امن څخه ډاډ په سپارښتنه کې اسانتيا دلږو پيسو ورکړه، دپام وړ کاليو ته په اســانۍ ســره لاس رســی او ديو شـمير ملي او نړيوالو ســتندردونو پيژندل.دســتندريشـن ددولتي ســيســتم دمحتوياتو داســتعمال دځايونو له مخې لاندېنې ســتندردونه ټاکې ۱-دتخنيکي شــــرايطو ســـــتندردونه دهراړخيزي تخنيکي غوښـــتنې۲-دپارامترونو ســـــتندردونو دکچې يا اندازې۳-داساسي پارامترونو اوټيپونو؟ستندردونه۴-دسورټمنټ ستندردونو دسورت کول۵- دنښــو ســتندردونه (مارکه)۶-دکنترکشــن ســتندردونه دودانۍ اواندازې ۷-دتخنيکي غوښــتنو ستندردونه؟۸-دمنل شو مقرارتو ستندردونه۹-دازموينې دميتود ستندردونه(کنترول) تحليل او اندازه نيونه۱۰-دنښې ايښودنې ، بسته بندۍ ،ساتنې ، ترانسپورټ، دمقرارتو ستندردونه۱۱- دکچې نيونې دالاتو عيارولو ميتودونو لپاره ســـتندردونه۱۲-دجوړونې (ترميم) اواســـتعمال مقرارتو ســتندردونه۱۳-دټينګ، تکنالوژيکو عمليو (پروســيســونو) ســتندردونه . دســتندرد محتويات: دعلمي او نړيوال تاريخ له پلوه دســـتندردونو يوه بڼه هغه ســـنددی چې دنورمونو دغوښتنولرونکی وي او دباصـلاحيته ځانګې لخوا نصـب شـوی وي . دستندريزيشـن نړيوال ســـــازمان په عمومي توګه دوه لاندې اندازې تثبيت او ســـــپارښـــــتنه يي هم وکړه۱-a4-۲ a5دســـتندرد ديښـــتی (پوښ) عنوان. دســـتندرد ديوښ دمخې عنوان او نښـــې هم له اړينو موضوعاتو څخه دي. معمولا ديوښ پرمخ دستندرد دموسسې نوم ، دستندرد پرلپسې شميره ، دستندردونو چاپ او دچاپولو کال ستندرد نښه او ستندردشوي محصول نوم چاپيږي دستندرد متن کوم اســاســي موضــوعات چې په ســتندرد کې ځای په ځای کيږي په لاندې ډول دي ۱- دهغوخلکو نومونه چې دستندرد دجوړونې دتثبيت په کميسيون کې په رسمي ډول ګډون کوي ۲-دســـتندرد دســـرليک يا نوم ۳-ســـرټکي يا ســـريزه۴-موخه۵-داســـتعمال ځايونه(موارد)۶-

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعریفونه۷-سمبولونه او نښې ۸-دمحصول ډلبندۍ یادرجه بندي ۹-ترمینالوژي۱۰-دمحصول دتولید میتودونه۱۱-دمحصـــول ځانګړي خواص۱۲-دتو///؟؟؟۱۳-نمونه اخیســـتنه اودنمونې اخیستنې میتودونه۱۴-دازمایښت اوبررسۍ میتودونه۱۵-نښه او اوایښودنه او بسته بندي۱۶-مرســـتندویه او لارښـــود ضـــمایم۱۷-دصـــفحې لاندېنې یاداشـــتونه۱۸-دمتن اړوند ضـــمایم . دپرنسـیپ له پلوه یاد شـوي سـتندردونه په متن کې ځای په ځای کیږي. زموږ په هیواد کې داسنادو واحد سیستم دستندردونو دپروژي دکارطرح او نښې ۱۳۵۵ کلونو راپه دیخوا دکابل پولیتخنیک دانسـتیتیوټ او دنورم اوسـتندرډ په اداره او ځینو نورو موسـسـاتو او اداراتو کې پیل شـوي دي۱-دمدیریت کنترول: له هغو لارښـونو او دستورالعملونو څخه عبارت دی چې مدیریت په یوه تصدۍ کې دټولو بیلابیلو اقتصـادي عملیاتونو په کنترول قادروي۲-اجرایوي چلند ونه په یو ه تصـدۍ کې له اړینو ټکو دچلند څرانګوالي او داقتصـادي او خدماتي بیلابیل عملیاتو سرته رسول په هغه سازمان کې دي . چاپیریال:--دیوه مناسب چاپیریال شتون دیوې تصدۍ دبریالیتوب لپاره ناسم شرایط برابروي دچاپیریال دکیفیت ستندردونه باید دعمومي ګټو دسـاتنې په منظور اجراشـی۴-ماشـین الات او تجهیزات: ماشـین الات او تجهیزات سـاتنې ته اړتیا لري په یوي تصـدۍ کې دوسـایلو اوافزارو ته لاس رسـی او دهغو دپیژندنې سـربیره دجامه بندي او کوډ ایښـودنې له سـیسـتمونو څخه ګټه اخیسـتل هم اړین دي .طراحي::---- دتصـدیو په زیاتره عملیاتو کې دطرحې عملیات تل له بدلونونو او نوښتونو سره یوځای وي. له دي امله تصـدیګانې داطمینان دلاسـته راوړنې لپاره دښـو چلندونو او تجربو دکارولو او لاس رسي یو مناسب سیستم دی.دستندرد کارپوه صلاحیت ::--په یوه سازمان کې دستندرد ځانګې واک او ځواک باید داسـ‍ـــې وي چې دټاکلې اقتصـــادي کارله اجراڅخه مخکې .په موسسه کې دستندرد له ځانګې سره مشوره وشي. یا دستندرد دځانګې واک او ځواک داسې دی چې دتولیدي کوښـــښ دکارله ترســـره کیدو مخکې باید دســـتندرد دځانګې نظریات اولارښـوونې وپلټل شـی، په عمومي ډول ستندردونه جوړونې او تولونې له پلوه په دوه ډوله دي ۱-هغه سـتندردونه چې دبهرنیو سـتندردونو په مرسـته بیرته ګرځول شـوي چې دهغوي دجوړولو اړتیاسرچینه isoستندردونه دی لکه ۱-اصطلاحاتو ستندردونه۲-تحقیقاتي چلندونو ته اړتیا لري.؟؟.دملي ســـتندرد په موســـســـه کې دیوه ســـتندرد دراټولونې دکارمراحل۱-دوراندیزونو موضـوع او ټاکلو موضـوع . لومړنی کمیسـون دپیل لیکنې (چمتوالی) لومړنی کمیســون دتولیدونکو مصــرف کوونکو او پوهنتونونو له هغو وګړو څخه چې درســره مینه لري، تري جوړه شـوی دي.وروسـتنی کمیسـون: وروسـتی کمیسـون جوړشـوی متن دنظر غوښـتنې لپاره دولتي مراکزو کې ذیصـلاح وګړو ، پوهنتونو او دصـنایعو مرکزونو ته لیږي او دوراندیزنو په لارښونو؟ دهغوي لخوا راټول شوی متن وروستی کیږي.ملي کمیټه : دملي کمیټې غړي دمنشـــی او دراټولونې مدیریت په همغږۍ ذیصـــلاح واحدونو او ســـازمانونو دنماینده ګانو له منځه بلل کیږي.دستندرد دموسسې جګپوړي مسولین ، دتدوین منشي ریس او

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفني کميسونونو غړي شتون لري له غور او دقت نه وروسته دتاکل شوي متن په اړه دملي ستندرد په توګه نتيجي ته رسيږي . ځانګړی کميسيون : داصلاحاتو او مهمو فني ستونزو دله منځه وړلو لپاره ځانګړی کميسيون اړتيا په وخت جوړه شوي چې ستندرد ارزيابي کوي اوبيايي خپروي. دستندردونو دبيا ليدو وروسته دانتايج لاسته راځی ١-ستندرد دتجديد نظر ته اړتيا نه لري او په خپل مخکني اعتبار پاتې کيږي٢-جزوي بدلون او دبشپړ توضيحات٣-ستندردونه چې په عمومي بدلون ته اړتيا لري په فني جلسو اودملي تصويب په کميټه کې له څېړني او اصلاحاتو وروسته چاپيږي. په دي حالت کې دستندرد شميره تغيير نه کوي خو مخکېني چاپونه باطله اعلانيږي٤-ستندرد باطل اعلانيږی او امکان لري دهغه پرځای نوی ستندرد له نوي شميري سره ځای په ځای شي. په اوسني وخت کې دISOنړيوال سازمان دنړۍ په ١٧٥ هيوادونو کې دملي ستندرد دموساتو له يوي شبکې څخه جوړه شوي چې په هر هيواد کې ديوي مرکز ي څانګې په توګه اواصلي مرکز يي دژنيف او سويس په ښارونو کې فعاليت کوي. کوم سازمان چې نن ورځ isoپه نوم پيژندل کيږي خپل کار يي له ١٩٣٦ کال څخه دملي ستندرد دانجمنونو نړيوال فدراسيون iso ترعنوان لاندې پيل کړ ددوهمې نړيوالي جګړي دپيښيدو په دليل منحل شو خوله نړيوالې جګړي وروسته په ١٩٤٧ م کال کې د٢٥ نړيوالو هيوادونو دناستې له کبله په لندن ښار کې دستندرد لپاره دنړيوال سازمان په تاسيس موافقه وشوه او له هغه وروسته د١٩٤٧ م کال دفبروري په ٢٣ نيټه ايزو رسما تاسيس شو. دسازمان لوګو په دوو انګليسي او فرانسوي ژبو په لنډو تورو isoښودل کيږي په حقيقت کې ايزو کلمه له يوناني کلمي ايزو څخه اخيستل شوي ده چې دمساوي يواندازه زبر ابر او همرنګي په معنا ده.دايزو نړيوال ستندردونه ددی سازمان دتخنيکي او فرعي کميټو په مرسته شپږ مرحلو کې راتوليږي١-دوړانديز مرحله٢-دتدوين مرحله٣-دکميټې مرحله٤-دبررسي مرحله٥-دمنلو مرحله٦-دخپريدو مرحله.دايزو دغړوهيوادونو غړيتوب په ددي سطحو کې ځای لري١-اصلي مرحله : هغه هيوادونه چې دستندرد او دهغې داړوندو مباحثو په برخه کې زياته او ښه سابقه لري او ستندردونه يي دزياتو هيوادونو تايد وړ وي يوائې هماغه غړي په رايه اچوني او نظر غوښتنه کې درايې ورکولو حق لري چې دغو غړو په تخنيکي کميټو کې فعاله ونډه درلوده يعني دايزوفعال غړي parti patting membersهم نومول کيږي ٢-خبرورکوونکي غړي يا علی البدل : هغه هيوادونه چې دستندرد دسازمانونو نه لري داغړي دايزو دسازمان اقداماتو په جريان کې ځای لري خو دستندردونو په راټولونه او اعلان کې دخالت حق نه لري همدارنګه داغړي په کميټو کې درايیي او ګډون حق نه لري ٣- ناظر غړی: ددی سازمان موادو ته لاس رسی لري مګر داريي حق نه لري اودايزو کتونکو په حيث رسما لري چې افغانستان په ٢٠٠٥ م کال کې دايزو دا ډول غړيتوب ترلاسه کړ. ګډ (مشترک) غړي: هغه هيوادونه چې دکوچني اقتصادلرونکي وي داغړي نسبت نورو څه حق العضويت لږ ورکوی اوپه دې کې کولای شي دستندردونو پراختيا تعقيب کړي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرحال دایزو دنده چې وکولای شي دټولو غړو ترمنځ دستندرد دراټولونې او خپریدا په اړه نظریوالی رامنځ ته کړي. .رایه اچونه :::دایزو نړیوال ستندرد په توګه دیوه ستر منل کیدلو ته لازمه ده دایزو دغړو ددوه ثلثو رایې چې په راټولولو کې ګډون درلود مثبتې وي مشروط په دې چې دټولو ورکړل شویو رایو څخه یې یو له څلورمې رایو لږ منفي وي . ټول نړیوال ستندردونه باید لږ ترلږه درې کاله وروسته له خپریدا تجدید نظر شی له هر۵کالو وروسته داخلي غړو په مرسته تجدید نظر شي داکتوبر۱۶نیټه دستندرد نړیواله ورځ ده او هرکال لمانځل کیږي.دافغانستان دملي ستندرد نښه (ANSA) انسا ده. دستندر محتویات عبارت له :دستندرد اندازه او۲عنوان ستندرډ عنوان یا پوښ۳-دستندرد متن . دافغانستان دستندرد قانون په ۱۳۹۱ کال کې جوړشو.

د اقتصادي پرمختیا تیوري

اقتصادي ترقي دخلکو دژوند دښه والي په مانا ده چې یواوسط حد ورته ټاکل کیږي.پروفیسر مایر او پروفیسر باالدوین اقتصادي پرمختیا تعریف داسې کوي.اقتصادي پرمختیا یوه پروسه یا پړاوو دی چې دهغې په ترڅ کې دټولنې حقیقي عاید په یوه اوږده موده کې زیاتوالی مومي . دملي عاید او نفوسو ترمنځ اړیکه په فرمول کې ښودنه په لاندې ډول د.(y)y=y/p سړي سر عاید(y)ملي عاید(p)نفوس دی. دپرمختیا دمطالعې ارزښت :داقتصادي ودي او پرمختیا دپراخه اقتصادي ډګرونو سره سیده اړیکې لري او خپلې زیرمې شتمنې خپلواکې ملي تقویت او پرتم وسائلای شي. ۴-نرکسي : هغه هیواد پرمختیایې بولي چې دطبیعي زیرمو او نفوس په انډول لږ اندازه پانګیز-اجناس او ابزار ولري.۵دشلمې پیړی له نیمایې راهیسې دهغې ترپای پورې دنړۍ هیوادونه په کومو برخو ویشل شوي وو. جواب :دشلمې پیړي له نیمایې راهیسې بیا ترپای پورې په اکثروسیاسي اقتصادي بحثونو کې هیوادونه په لاندې درې برخو ویشل شوي وو۱- صنعتي چې اقتصاد یې دازاد بازار په بنسټ وو. سوسیالستي هیوادونه چې مرکزي پلان جوړونه پکې معموله وه او ددریمې نړۍ چې په دریمې نړۍ کې همدا وروسته پاتې هیوادونه راځي.کوزنتر داقتصادي پرمختیا په هکله وایې اقتصادي پرمختیا په اوږده موده کې دیوه هیواداو ټولنې بیلابیلو تولیداتو دظرفیت اوچتیدل دي کوزنتر دتولید په تنوع او ظرفیت تاکید کوي اقتصادي وده دملي عاید دزیاتوالي اواقتصادي ترقي دسړي سر ګټې سره سراو کارلري. اقتصاد پوهان وایې : اقتصادي پرمختیا دیوې ټولنې داقتصادي ،ټولنیزو، دوګړوو درفاهي وضعیت، اقتصادي دوام لرونکي ودې ښه کیدل دي چې ددغې ټولنې داقتصادي ټولنیزو سیاسي علمي اوفرهنګي بنسټونو دمثبت بدلون له امله پیښیږي.ده یو هیواد په ټول ملي اقتصاد کې دلوی اقتصاد په کچه په یوټاکلي کال کې دتیرکال دمقدار په پرتله دتولید زیاتوالی اقتصادي وده ، اقتصادي پرمختیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفزيکي ،بشـــري او ټولنيزو ظرفيتونو په پام کې ســـاتلو ســـره يوځای دتوليدي ظرفيتونو له زياتوالي ســـره تړلې وده پرمختيا بلل کيږي. همدارنګه : افغانســـتان دنړۍ په پرمختيا هيوادو کې شـميرل کيږي. دوه ګونی اقتصـاد عبارت له هغه اقتصـاد څخه ده چې يوېې بلکل طبيعي اقتصـاد سره مشـابه (عنعنوي) اوبل بازار اقتصـاد په کې مروج وي يا شـتون ولري. ددوی عنعنوي اقتصاد ډيرمړژواندې بڼه لري دي ته subsistence economicهم وايې .دنفوسو فشـار سـتونزه زياتره دپرمختيايي هيوادو سـتونزه ده چې په راتلونکې دوی ته داسـتونزې راولاړه ولی شي: اقتصـادي ، اجتماعي ، صـحي،محيطي ،فرهنګي، او ان سياسـي ستونزې رامنځ ته کولای شـــي.معمولا پرمختيايي هيوادونه خپل مواد بهر ته صـــادروي ددې پرځای مصـــــرفي نوږي (اجنـاس) او لومړني توکي لـه بهره پوره کوي. پـه پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۵۰۰-۳۰۰۰واحده کالوري ميسره خو زمونږه په هيواد کې په مشکله سره ۱۷۰۰کالوري ميسره کيږي پرمختللو هيوادو کې هروګړي ته دورځې ۳۰ګرامه پروټين مهيـا کيږي حـال داچې زمونږ هيواد اوس هم ځينو مرفـه کورنيو تـه ايلـه ۱۵ګرامـه پروټين ورســـيدلای شـــي.دملګروملتونو دارقامو له مخې به دزيږونونو مجموعي اندول(۱۷اعشـــاريه ۶)ده دماشومانو دتغذيې سلنه (۱۳)دپنځه کلنۍ عمر څخه دټيټ عمر مړينې سلنه (۱۷اعشاريه ۲۵) بنودل شوی دعمر منځنی حد(۴۷-۴۲) دنفوسو کلنۍ وده (۱۷اعشاريه۲)فيصده او ځينې وخت له دې پورته ښـودل شـوی دی. دافغانسـتان طبيعي سـرچينې عبارت له :افغانسـتان په جنوب او جنوب لويديزو ولايتونو کې دکرولو لپاره پراخې ځمکې لري چې داوبه خورسيستم په جوړولو سـره د۹۰ميليونو ټنو غنم توليدولای شـي. او همدارنګه دکانونو او نورې زيرمې هم شـــته او همدارنګه ځنګلونه هم لري، ترڅنګ يې دخامومو‌ادو او کاني توکو په غيرې قانوني او غيرې فني ډول ويسـتل کيږي او همدارنګه ځنګلونه او څرځايونه په مناسـبه توګه نه کارول کيږي. چې ګڼ شـــمير ځنګلونه دبربنديدو په حال کې دي چې په راتلونکې کې دژورې ويجاړتيا(erosion)امکان شـته ، او داسـې نورې ډيری بدې بيلګې په دې برخه کې له نورو پرمختيايي هيوادو زمونږ حالت ډير بدترده په بل عبارت ديوېځانګړي دورې په لړکې دهرمتغير کمي بدلو ن ته وده وايې. دهاروډ ډومر دودي موډل: دغه موډل په پانګو او سـپما او دسـپما په اندازه باندې تاکيد کوي او داقتصـادي ودې ملي توليد په زياتيدو پورې تړلی بوليi=dk

$$=\frac{\Delta k}{dy}\Delta k = k = k\Delta y\frac{k}{x}$$

1.3=3

2.3=6

(c) ketabton.com: The Digital Library

2.5=6

یوبشـــپړ تولنیز پلان لاندېني پړاوونـه لري۱-دپلان طرحـه او تهیې پړاوو۲-دپلان دتطبیق پړاو۳-دتیر پلان دارزوني او دراتلونکې پلان لپـاره مقدمـاتې چمتوالی.دپلان دتطبیق لپـاره لاندېني عناصر ضروري دي.۱-دبودجې ارزښت۲-دادري مناسباتو سیستم۳-دروزل شوي فني پرســـونلو شـــته والی ۴-دپلان ســـره ســـمه او اغیزمنه رهبري۵-بیلابیلو څانګو کې هماهنګي.په پلان جوړونه کې ســـیمیز توازن اهمیت لري په پلان جوړونه کې باید دیوې ستراتیژۍ اودورنما هدف په توګه دهیواد دبیلابیلو سیمومتوازن پرمختګ په نظر کې ونیول شي. دپلان جوړونې نړیوال تجارب:لکه چې وویل شول پلان جوړونه داقتصادي علومو یوه نسبتا نوې څانګه ده نن ورځ داسې هیڅ یو هیواد نشته چې په هغه کې پلان په یوه نه په یوه بڼه رواج نه وي. دپلان جوړونې دتیوري موضـــوعات:۱-دپلان ټولنیزه او اقتصـــادي برخه، دټولنې داړتیاو دپوره کولو لپاره دمجدد تولید او ملي عاید دلوړولو د تدابیرو عملي والی یا دتطبیق امکانات څرګندوي۲-دپلان اســـلوب پیژندنه برخه دپلان تخنیکي او تشـــکیلاتي چاروترتیب او په ټولو ټولنیزو او اقتصـــادي برخو کې دپلان اجرا څیړي. ددغو ټولو برخو ترمنځ ریالیکتیکي (سـره پیېلې)اړیکې شـته . اقتصـاد علم په مجموع کې هغه ټولنیز علم دی چې دټولنې پراخو غوښتنو ته محدودې سرچینې بیلوي.داقتصادي پلان جوړونې میتودولوژي :دپلان جوړونې میتودولوژي ددولـت داقتصـــــادي پلانونو دطرح دلارو چـارو عمومي پرنسیپونو دمجموعې څخه عبارت ده. افغانستان کې تراوسه لاندېني پلانونه تطبیق شوي :په هیواد کې لومړنی اقتصـــادي اجتماعي پلان په ۱۳۳۵ کال طرح او په تطبیق یې پیل وشـــو. ډیره غوره نتایج یې درلودل. دویم ۵کاله پلان په ۱۳۴۰ کال پیل شـــو چې دترانســـپورتي ســتونزو له امله پیشــبیني شــوی ارقام پوره نه شــو خو بیا هم بریالی ګڼل کیده. دریم پلان : په۱۳۵۲ بدلون پیښ شو او په ۱۳۵۴ د۷کلن اقتصـادي پراخ پلان په تطبیق شـروع وکړه او ډیرې ښې پایلې یې لرلې.عامه مرستې په دوو برخوویشل شوی odaیعنې رسما پرمختیایې کومکونه : هغه مرســـتې دي چې رســـما راته راځي په ملي بودجه کې لیکل کیږي۲-اعلی بشـري کمکونه : دي چې دسـره میاشـت یونیسـیف او نوروموسـسـاتو له خوا ورکول کیږي. یانې اقتصـاد: هغه اقتصـادي نظام دی چې هلته اړتیاوو دپوره کولو لپاره داجناسـو او خدماتو تولید دټولنې اکثریت غړو داړتیاوو پوره کولو په خاطر او اقتصــــاد ی او ټولنیزو اهدافو ته درســـیدو لپـاره دپلان جوړونې اداري لـه خوا پـه پـام کې نیول کیږي. ځوانـان : دهیواد دپرمختګ لپاره کولای شی لکه ځوانان باید نورو هیوادونوته لاړنه شي اودلته په خپل هیواد کې خپلو وطنوالو تـه خدمـت وکړي او ځـان پـه معیـاري بڼـه برابر کړي ترینګونـه واخلي اودروزنـي بیلابیل مرکزونه ولټوي ترڅو هیواد مو پرمختیا وکړي . دبیوزلۍ شیطاني دایره : دفقر کړښـه هغه ده چې دژوند سـطحه داسـاسـي اړتیاو له پوره کیدو څخه راټیټه وي یا هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندازه عاید چې په کورنۍ یې لري او له هغه څخه ډېر لږ راکم شي نودغه کورنۍ په بیوزلو کې شمیرل کیږي. دیوې کورنۍ حداقل ژوندې پاتې کیدو په اندزه . په پرمختیاېې هیوادو کې دپانګې عرضـــه ځکه کمه ده چې دلته پس انداز وجود نه لري. دلیویس داقتصـــادي پرمختیا درې شرایط ښودلې چې ډېر ضروري دي.۱-دپانګې اچول۲-دپوهې دسطحې لوړول۳-دپلان جوړونې څخه کاراخیستل. دپرمختیا لپاره ضـــروري شـــرایط دادي :۱-اقتصـــادي ۲-غیري اقتصـــادي شـــرایط. دپرمختیا غیرې اقتصـــادي شـــرایط په څلور ډوله دي :۱-ټولنیز کلتوري: دغه شرایط پس انداز ته دوګړو علاقه او میلان ټاکي۲ښوونه اوروزنه-پروفیسر ګالبریټ په دې هکله ویلې دي ننې وخت کې دپرمختیا لپاره دښوونې او روزنې بل هیڅ ضروري شرط نشـــته دی۳-باکیفایته حکومت: باکفایته وګړنیز احســـاس لرونکی ، باوجدانه ، او صـــادق حکومت کولای شـــي قانوني نظم برقراره، ښـــه لوایح تطبیق، ښـــې پروژې پیل،ښـــه هیوادنی پلانونه طرحه، او په نهایت کې داقتصادي پرمختیا زمینه برابره کړي،او خپل خلک ټولنیزی رفاه ته ورســـوي او وګړو ته دژوند دلوړې کچې (رفاه) امکانات برابر کړي. ۴-نفوس: که چیرې دپانګې دزیاتوالي ضـــریب دنفوس دزیاتوالي په اندول لږ وي اقتصـــادي پرمختیا نشـــي راتلای . ښکیلاک دوروسته پاتې هیوادو سره څه وکړل او لابه څه کوي.دوي ته بې صنعتي کیدو اجازه نه ده ورکړي او یایې هم ډېره انرژي وخت او پاملرنه دازادۍ دکټلولپاره تیر شـــوی نوځکه اقتصـــادي ودې ته نه دې وزګار شـــوي اســـتعمار ددغو هیوادونو خلکو ته یوه ناوړه احساس پریښې چې دوی دترقي په لور نه هڅیږي او ځان ورته دروحي پلوه وروسته پاتې او ناتوان ښـــکاري. نیمګړی بازار هغه بازار ته ویل چې ؟؟؟؟له لږ مولد ســـکتور څخه لوړ مولد سکتور ته دتولیدي عواملو دلیږدولو خنډونه باید له منځه ولاړ شي کورنې تولید کې انحصـــارکه موجود وي له منځه ولاړ شـــي مارکیټ ته دهرمتشـــبث داخلیدل او پانګه اچونه وهڅول شـــي ترڅو بازارپه بشپړ ډول بڼه ونیسـي.دپانګې ټولول یوله بل سره درې پړاوونه لري.الف: پس انداز او زیرمو زیاتول ب: مالي او کریدیتي میکانیزم ج: دپانګې اچونې څخه عملي ګټه اخیستنه. دپرمختیایي اقتصـاد عوامل او داقتصـادي ودې لپاره شرایط او دوروسته پاتیوالي لاملونه :۱-دډیرومنابعو څخه لږ اســتفاده۲-دپانګې کمښــت۳-تکنالوژۍ کمزورتیا۴-زیربناوي چارې۵-دښکیلاک تاثیرات۶-موسسو وروسته پاتې والی . غیر اقتصادي وروسته پاتې والې لاملونه: ۱-ناپوهي۲-بې اتفاقي۳-بې قانوني۴-خرافات. افغانســتا ن کې دوروســـته پاتې والې نښـــې چې ښـــکاري هغه کومې دي نظر دادی چې په افغانســتان کې دوروســته پاتې والې ټولې نښـــې ښـــکاري.متوازنه وده : په هیواد کې دپرمختیا هغه ډول حالت دی چې دملي اقتصـــاد ټولې برخې او ســـکتورونه یوبل سره برابر په برابره توګه وده کوي. فزیوکراتان په اقتصاد کې دعلمي او عملي مکتب لومړني بنسټ ایښودونکي ګڼل کیږي. مخکې ځینې منفرد موضـــوعات وه لکه بهرنۍ ســـوداګري دپیســـو دجریان ربح او نور خو فزیوکراتانو دلومړي ځل لپاره داقتصـــاد دکلي جریان جامع تحلیل وړاندې کړ.کرنه دلاندې شـــپږو عواملو له امله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دملي اقتصــــاد په وده اثر کوي۱-دنفوســـو زیاتوالی ســــره ســـم دهغوی غذایي اړتیاوې پوره کول۲-دصنعتي محصولاتو ورځ په ورځ زیاتیدونکي تقاضا ډیرومهمو اقتصادي سکتورونو دپراختیا اړتیا رامنځ ته کوي۳-دکرنیزو محصــــولاتو زیاتوالی ددې امکان برابروي چې بهرني اسعار جذب او په دې ډول دراتولې شوی پانګې په ذریعه ماشین الات وارداو هیواد دترقی باعث شي۴-دکلیوالي وګړو دعاید دسطحې لوړول چې بیا دحکومت له خوا راټولیږي دمالیاتو په بڼه ۵-دبیکاری دټولو ډولونو کمښت او دکاردزمیني برابرول۶-په مجموعي توګه دستندردونو لوړول. Johnston and mellow or melonله نظره دکرنیزوتوکو زیاتوالی: دعامه لومړنیو اړتیا دلګښـــتونو کمښـــت دکرنیزو امتعو دبیو راټیټیدل او له کروندګرو له بیلابیلو لارو دمالیاتو ترلاسه کول په برکې لري نوددې لپاره چې زیاته پانګه ترلاسه شي. په متوازنه ولې انتقاد شــــوی ؟ځکه Hirschman په خپل اثر کې متوازنه وده داقتصـــــادي پرمختیا تیوري په توګه نه مني داځکه چې دوروسته پاتې اقتصاد په فرضیه ولاړه نظریه ده په یو پرمختیایي اقتصـــــاد کې تل دتولید عوامل ناانډوله موجود وي نو ځکه دمتوازن رشــــد دپالیســـی تطبیق په کې ګران ښــــکاري. په متوازنه وده کې اقتصـــادي ســـکتورونه یو په بل اغیزې لری .:پرمختیایي هیوادونه دڅو ســـکتوري اقتصــــاد دودي یا دورې یا دڅو ســـکتوري انکشـــاف په شـــرایطو کې ډیرې زیاتې پانګې ته اړتیا لیدل کیږي یا لري یعنې دی وایې که مونږ اقتصــــاد ته متوازنه وده ورکو نو اړیو چې ټولو برخو کې پانګه واچو او داډول پانګه اچونه ډیره پانګه غواړي حال دا چې په پرمختیایي اقتصاد پانګې دکمښت سره مخامخ وي. نوځکه دداډول اقتصــــاد شـــرایط غواړي چې غوره شـــویو ډګرونو پاملرنه وشـــي له بلې خوا پرمختیایي اقتصــــاد دفني پرســـونلونو او کدرونو صـــنعتي ماهرینو له کمښـــت ســـره اوپه تیره دمنجمنټ او تشبث په ساحه کې دمجرب سټاف دنشتوالي سره مخامخ وي نو نشـي کولای ســـکتورونه په متوازنه توګه پرمخ بوزي. که عاید او نفوس یو شــــان وي دي ته ثابت حالت وایې یعنې دي ته ولاړ حالت وایي یعنې اقتصــــاد پوهان وایي داهم ناسم حالت وي یعنې عاید باید دنفوس نه زیات وي، داسم حالت دی. دپرمختیاوي هیوادونو ځانګړتیاوي۱-دهیواد د ټول مساحت په مقایســه کم نفوس۲-دپانګې کمښــت . داقتصــــاد نامتو څیړونکي R.Rodanپه خپل مشـــــهور اثرکې دکرنې او صـــــنعت کلکې اړیکې یې تشـــــریح کړي. داځکه دا دواړه مولد ســـکتورونه دي دهغو په پرمختیا سـره کانونه جوړښـتونه سـوداګري او نور ټول ســـکتورونه تحرک او پرمختیا مومي. دکرنې سکتور په بنسټ دصنایعو وده وښودله رودان هغه لومړنی اقتصــــاد پوه وه چې پرته له دي چې دمتوازنې ودې اصــطلاح یې وکاروله دمتناســب رشــد تیوري یې په ۱۹۴۳ کال کې کشـــــف کړه. دافغانســــــتان لپاره متوازنه وده ښــــه ده ځکه په پرمختیایي هیوادو کې غیرې متوازنـه وده حـالات نورهم خرابوي. دهیرشـــــمین لـه نظره : دپرمختیایي هیوادو ستونزه دمنابعو کمښت نه دی بلکې دمنابعو څخه دګټې اخیستنې دظرفیت نشتوالی دی دغه خبره په خپل استدلال او نظر توضیح کړي. داقتصـادي پرمختیا موخې ۱-

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ناخالص ملي تولید کې زیاتوالی۲-دښـــــارونو انکشــــاف او پراختیا نفوس/عاید=۳pci-دټولنیـزې رفـاه اواســــوده ګـې شـــــکـل لـري۴-دکـار او روزګـار رامنـځ تـه کول..Type equation hereپرمختیايي تیوري پوهه او علم عقل اوپرمختیایې پالیســـي تطبیق اواجراکول دي . هغه څه چې مونږ ته نظرونه او پیشــنهادونه راکوي او هغه څه چې مونږ ته لارې چارې جوړوي هغه پالیســـي ده . دپرمختیا مهم پړاوونه ۱-ابتدایي او عنعنوي ټولنه۲-تولیدي ټولنه۳-ټوپ وهل۴-پوخوالی۵-وخت .پرمختیا یو شــمیر پلانونو ته اړتیا لري پلان یو شمیر تدابیر نیول داینده لپاره پلان دپرمختیا لپاره اړین دی. بلاعوضـه مرستې هغه پیســـې دي چې دیو هیوادوګړو یا ســــازمانونو لخوا نورو هیوادو وګړو یا ســـازمانونو ته دمرســـتې ترعنوان لاندې راشـــي . ســـړي ســـرملې ناخالص تولید. دیوهیواد ټول هغه ملې ناخالص تولید چې ددغه هیواد په نفوس تقسیم شي حاصل يي هغه عاید دی چې ددغه هیواد هروګړي ته رسیږي. اقتصـادي پرمختیا دژوند دمعیارونو وار په وار او چټیدل اودخلکو په هوســـاینې ښـــه کیدل پرمختیا بلل کیږي. دوه ګونی اقتصــــاد : دپرمختیایي او وروســـته پاتې هیوادو دښـــارونو او کلیو ترمنځ دژوند دکچې او اقتصـــاد وضـــعیت ډیر تولید ته ویل کیږي. مطلق فقر: هغه حالت او وضعیت دي چې یو وګړی ته دده حد اقل لومړنی اړتیاوې چمتو نه وي. ملي عاید په یو هیواد کې یاملي اقتصاد کې دټولو وګړو دعوایدو مجموعه ده او کله چې داعوایددهیوادونو په نفوسـو تقسـیم شـي سـړي سـرګټه ورته وایې آیم فکتورونه: هغه نامتو فکتورونه دي چې په اقتصــــاد کې يې ځانګړی ارزښـــت موندلی۱-ماشــین۲هدف۳دمدیریت طریقه۴-وسیله median۵-سړيmen. نړیوال ددغو نفوسو څخه جوړشوی دی . دنړیوال پرمختیا اتحادیه، دبیارغاونې او پراختیا بانک میګا او نړیواله مالي موسسه . دبیوزلۍ عوامل هم اقتصـادي او غیرې اقتصـادي دي او دپرمختیا میکانیزمونه دادي ۱-سړي سر ګټه لوړه کړو۲-دپانګې دتولیدو مرحلې ته ورســـیږو او ۳-میکانیزم دادی چې پانګه باید په مولده تولیدونکې سـرمایه بدله شـي او په تولیدي برخو کې په کارولویږي. په عمومي توګه بهرنۍ مرستې دوروسته پاتې او اړو هیوادونو لپاره لاندې ګټې لري ۱-دفقر په کمښت کې مثبت رول۲-داقتصــــــادي زیربنـاوي پروژو فعال کیدل ۳-دجګړي وچکالی یابل ناڅاپي عامل دتاثیراتو مخنیوی۴-کلیوال انکشـاف۵-داسـتخدام دفرصـتونو ایجاد۶-دودې دداخلي منابعو په کاراچول. پرمختیايي هیوادو ته دبهرنیو مرســـتو منفي اړخونه ۱-عیاشــــي اودلتې روحیې خپریدل۲-دبیعدالتۍ زیاتیدل۳-په خپل ځان دبسـیاوالي روحیې ضــعیف کیدل۴-دتوراوجرمي اقتصـــاد پراختیا۵-دمرســتو اخیســتونکو هیوادونو ملي غرور ته زیان رسـیدل۶-دمرســته اخیسـتونکو له خوا په پټه یو شـمیر(نه ښـکاره کیدونکو) شـرایطو تحمیل ته غاړه ایښـودل. مونږ دیو شـــمیر نامتوپوهانو نظریات ددوی ژوند لیک او اثار هم معرفي کوو. پروفیســـور لویس: میردال روسـتو، الفرد مارشـال، نیو کلاسـیکانو، جوزف شـومپټر جان تنبرګن جیمز بوکان او هاروډ دومر نظریات او مودولونه مو بیان کړل. پروفیســـور ایم ـــایل- جهنګان

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپرمختيا لپاره لاندې عوامل ډېر ضـــروري بلليي ۱-طبيعي ســـرچينې۲-دپانگې تجمع۳-اورگانيزيشـن۴-تکنالوژيکي ترقي۵-دتوليد برخو او دکارويش۶-په اقتصـادي جوړښـت کې بدلون. ځانگړتياوي عمومي دپرمختيا۱-دهيواد ټول مساحت په نسبت دنفوسو کموالی دپانگې کمښـت۲دنورو توليدي عواملو په نسـبت دپانگې کموالی ۴-دصـنعت کمه ونډه ۵-ديوهيواد دازدی عمر پرتله ۶-دسـړي سـر عايد دزياتوالی امکانات.په اقتصـاد کې يوه تيوري کوم څلور شـــرايط چې لري هغه دادې :۱-فرضـــيات۲-ديوې تيوري دارايې لپاره متغيرات ۳-ادعا۴-اسـاس ، قاعده ، قانون. دشومپټر دتيوري اصـلي ټکې دادي يانې نوموړي داقتصـادي پرمختيا عوامل هم دغه بولي:دغه تيوري داقتصـادي ودې محدودونکی عامل دمتشـبث قلت ښـکاره کوي، برخلاف دمتشـبث موجوديت داقتصـادي پرمختيا عامل بولې. روسـتو والټ په ۱۹۱۶ م کال کې نړۍ ته سـترگې غړولې په ۱۹۳۶ م کال کې خپل ليسـانس دييل پوهنتون څخه او فوق لسـانس يې په ۱۹۳۸ م کال کې له کمبريج پوهنتون څخه او دکتورايې ۱۹۳۹ م کال کې دييل پوهنتون څخه ترلاســه کړه او په ۱۹۵۲ م کال کې ددغه پوهنتون داقتصـــاد دتاريخ په تدريس پيل وکړپه ۱۹۶۶ کال کې دملي امنيت په چارو کې دامريکا دمتحده ايالاتو دهغه مهال دولسـمشـر جان کينډي ځانگړی مشـاور غوره شـو. دکارل مارکس او روسـتو دپرمختيا تيوري يوله بل ســره توپيرلري چې: يوشـــمير اقتصـــاد پوهان دروســـتو نظريات دمارکس دنظر سره ورته بولې ،خو کټ مټ يا ددهغه نقل يې نه بولې داځکه مارکس دټولنې ټول نهادونه په پنځو مرحلو کې ښـودلې خووروسـتو يوازې داقتصـادي ودې پړاودپرمختيا پړاوونو باندې تمرکز کړی دی.زيربناوي : داقتصادي ودې لپاره هغه بنسټيز جوړښتونه دي چې دتوليد اودخدماتو دپرمخ بيولو لپاره اســـانتيا رامنځ ته کوي. ارتور لويس دهغه نامتو اقتصـــاد پوهانو په لړکې دی چې داقتصـــادي پرمختيا په هکله يې نظريات ورکړي وه . په ۱۹۱۵ کال په سـن لوسيا کې زيږيدلی دی نوموړی يوتورپوستی او دنوبل دجايزې گټونکې دی او دوه گوني اقتصـــاد نظريه هم ده ورکړه يعنې توضــيح کړله . هغه معيارونه او علايم چې دپرمختيا په پايله کې راڅرگنديږي. ۱-دکرنې په ســـکتور کې ديو تن زراعتي کارگر دتوليد داندازې لوړاوی۲-دسړي سر دبريښنا دلوړوالي دلگښت۳-ددبروسکرو يا کومې بلې منبع انرژيکي منبع لگښت۴-دگړو دعمر اوږدوالی۵-دسړي سر حيواني پروټين لگښت۶-په ښوونځيو کې دماشومانو دشموليت سليقه۷-داوسيدو په يوه کوټه کې دوگړو سطحې شمير۸-دهروزروتنو لپاره دورځپاڼو شـمير۹-ددوکتورانو شـمير ۱۰-دښـارونو پراختيا۱۱-داجتماعي تحرک درجه۱۲-دليک او لوســت لوړښــت۱۳-دعصـــري ژوند دبيلگو ســره اشــنايي۱۴-دمطبوعاتو دازادۍ درجه۱۵-دبهرنۍ سوداگرۍ دجوړښت ښـه والی۱۶-دبشـري کار ځواک ورځ په ورځ ښـه والی۱۷-دمادي او پولي موسسـاتو اغيزمنتوب۱۸-په صـنعت کرنه کانونو ودانيزو او نورو بنسـټيزو برخو کې دتکنالوژۍ عصـري والی۱۹-دسـړي سـر گټې وده۲۰-سياسي استقرار اودوضعي ثبات۲۱-د اداري کفايت درجه۲۲-دگوندونو ازادي ۲۳-دتفريحي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کلتوري اواموزشي مرکزونو شمیر او دې برخو کې اسانتیاوې اوداسې نور. بهرنۍ مرستې : په اقتصـــــاد کې یو بحث اوددولتي عوایدو یا ددولت دمالي وســـــایلو منبع او عامل دی. دوروسته پاتې هیوادونو په مالي منابعو کې یویې بهرنۍ مرستې او پورونه دي .البته پورونه وروسته بیا په بیلابیلو قسطونو سره ادا کیږي او کله هم ډیور ورکوونکو له خوا په بشپړ ډول بښل شوي هم دي. پرمختیایي هیوادونه ځکه پورونو او مرستو ته اړ دي چې دناوړه ناڅاپي پیښو څخه متاثره شوي او دجګړو له امله یې اقتصاد ځپل شوی او یادطبیعي ناڅاپي پیښو له امله زیانمن شوی وي.دنړیوال بانک له موخو څخه یوه یې داده چې په هغو هیوادو په اړینو ساحاتو کې دپانګوالی لپاره شرایط مساعد کړي او هڅه وکړي چې اقتصادی وده چټکه او د دژوندانه کچه لوړه شي او دا هیوادونه په ځان بسیا کړي په ښو مشورو سره اساسي بنسټونه په پښو ودوروي او دپرمختګ اداري جوړې کړي .مرستې ورکول مرستو ورکوونکو هیوادو (پرمختللو هیوادونو) په سیاسي ستراتیژۍ کې داخله خبره ده۲-دوی ځکه هم خوارو ملکونو سره مرسته کوي چې هغوی له رواني پلوه ځان ته متمایل اولیواله وساتې ۳-خپلو تولیداتو ته دخرڅلاو مارکیټ پراخ کړي۴-نړیوالي اقتصـــــادي اړیکې هم ددې ډول مرســـتو غوښـــتنه کوي اوورســـره موافقه خبره ده ۵-دبشـــري عواملو اوانســـاني انګیزو او دپرمختللو او وروســـــته پاتې هیوادونو ترمنځ ډیرزیات توپیر او واټن راکموي. ځینې انتقاد کوونکي دنړیوال دپورونو په هکله مخالف نظر لري او په دې اند دي چې دنړیوال بانک موخه څنګه چې دلومړي سره یا دپیل په وخت کې وه، هغسې ترسره نه شوه، یعنې بیوزلي لاهم شته دغریبو او بې وزلو دژوندانه په کچه کې دلوړاوي راوستل نه دي ترسترګو شوي خو داچې دنړیوال بانک خپلې زیاتې پیسې اوس په بنسټیزو بدلونونو ولګوي نو غریبو ته یې مخامخ ګټه لږ یا هیڅ نه رســــیږي.افغانســـــتان باید له پورونو څخه په لاندې ځایونو کې کار واخلي : دابايد دانکشافي بودجې په ترڅ کې په عام المنفعه چارو اوملي انکشافي پروژو کې ولګول شي.پولي سیاست : ټول هغه تدابیر چې دهغو په واسطه مرکزي بانک دمالي او پولي وسیلوپه کاراچولو سره دپرمختیایي هدفونو دترلاسه کولو په لورګام اوچتوي. په پرمختیایي هیوادو ځکه پولي پالیسي نه شي تطبیق کیدای چې: دپولي موسساتو عدم انکشاف۲-دصنایعو او بازارونو عدم انکشاف۳-لنډ مهاله او ژر سرته رسیدونکو پروژو ته لومړیتوب ورکول۳-په حکومتونو داطمینان نه موجودیت۴-دااقتصـادي وضـعیت او حکومتي پلانونو وضـاحت۶-دکارګرې اتحادیې ضـعف. په لنډ ډول باید وویل شـي چې دپرمختیایي هیوادونو پانګه اچونه یعنې :دملي (لوی) اقتصــــاد له نظره: په معلوم وخت کې دثروت او حاصـــل زیاتوالی ده یادپانګې داســـي په کاراچول دي چې په ملي ذخایرو کې دزیـاتوالي ســـبب وګرځي . دتصـدۍ(کوچنې اقتصـــاد)له نظره : په مادي ، غیرمادي او مالي شـتمنیو باندې چې دهغوی څخه په مستقیم ډول یا غیرمستقیم ډول دتصدۍ په تولیدي فعالیت کې استفاده وشـي دپانګې اچونې په نامه یادیږي. په پرمختیایي هیوادو کې دپولي ســـیاســـتونو محدودیتونه دادي:لکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څنګه مو چې ولیدل په وروسته پاتې هیوادو کې غیر تنظیم شوي او یاغیرې متشکله مالي موسسې په پراخه کچه خوري دي اکثره تجارتي بانکونه په دي هیوادونو کې دخارجي بانکونو شعبات دي ، له دي پلوه دڅو میلیته تصدیګانو په شان دهغوی زیاته پاملرنه خپلې مورنۍ تصدۍ ته چې په خارج کې ده نظر دوروسته پاتې هیوداونو اقتصاد ته ده . بهرنۍ پانګه اچونه : هرهغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یا افرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي ، خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي. دڅوملیتي کمپنیو مثبت رول:۱-دمنابعو خلا له منځه وړل۲-څوملیتي کمپنۍ دښې ګټې نوي منابع رامنځ ته کوي۳-دپرمختللي تکنالوژۍ استعمال۴-دپرمختیایې هیوادونو دمنابعو ښه استعمال۵-ددولت د عاید زیاتوالی۶-له داخلي استعدادونو ښه استفاده۷-نړیوال کیدل۸-دنړیوالي سولې منبع. دڅوملیتي کمپنیو منفي رول:۱-انحصار۲-خاص هیوادونه او خاصې څانګې په نظر کې نیسي ۳-نامناسبه تکنالوژي۴-دپانګې بهر ته تګ ۵-په کورني اقتصاد باندې ناوړه اغیزې۶-سیاسي مداخلات ۷-تولنیزې اغیزې۸-دنړیوال کنترول کموالی.کورنۍ پانګه اچونه : داهغه پانګه اچونه چې پانګه وال یې دیو هیواد په دننه کې په کاراچوي اوبیلابیل ډولونه لري.چې مخکې مو تري یادونه وکړه، .بهرنۍ پانګه اچونه: هره هغه پانګه اچونه چې دخصوصي شرکتونو یاافرادو لخوا دخپل هیواد څخه دباندې ترسره شي .خو ددولت دهدفونو په چوکاټ کې وي. بهرنۍ پانګه اچونه بلل کیږي.بهرنۍ پانګه اچونه په عمومي ډول په دوه برخو ویشل کیږي.خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه ۲-رسمي یا عمومي بهرنۍ پانګه اچونه ده .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه هرډول فزیکي یا مالي شتمني چې دافرادو یا خصوصي شرکتونو په واسطه یو بل ملک ته انتقال شي، دخصوصي بهرنۍ پانګې اچونې په نو م یادیږي .خصوصي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه برخو ویشل کیږی.۱-مستقیمه ۲-غیر مستقیمه .مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه : له هغې پانګې اچونې څخه عبارت ده، چې بهرنۍ پانګه اچونکې په مستقیم ډول په کوربه هیواد کې پانګه اچوونه وکړی ، په مستقیمه بهرنۍ پانګه اچونه کې پانګه اچونکې داقتصادي واحد اداره او کنترول مستقیما دخپل فزیکي حضور او مالي مسولیت په منلو سره په واک کې لري.غیرې مستقیمه پانګه اچونه : له غیرې مستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې څخه مطلب دمالي داریي ګانو اخستل دي، لکه اسهام چې په واردونکې هیواد کې پیسې نشرکیږي. ۲:رسمي یا عمومي پانګه اچونه: عمومي یا رسمي بهرنۍ پانګه اچونه په دوه ډوله ترسره کیږي. ۱-ددو هیوادو یا ددهغوی دمرکزي بانکونو ترمنځ اوقرضې دقراردادیا بهرنۍ مرستې په شکل۲-چې دنړیوالو سازمانونو لکه نړیوال بانک ، دپیسو دنړیوال وجهي صندوق اونورو په واسطه داپیسې دهیوادونو ترمنځ انتقال پیداکړي.دبهرنۍ پانګه دکومو علتونو له مخې کیږي.په بهر کې دداخل په پرتله دزیاتي ګټې موجودیت۲-دمستقیمې بهرنۍ پانګې اچونې بل علت په بهر کې په خپله پانګه او مدیریت دمستقیم کنترول درلودل دي.۳-له ګمر کي تعرفو او نورو ګمرکي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او تجارتي موانعو څخه مخنیوی یا له صـــادراتي اعانو څخه اســـتفاده.۴-دFDIلپاره دتولید دعواملو دقیمت کموالی هم یو دلیل کیدای شـــي.۵-څرنګه چې اکثره پرمختیایی هیوادونه په دې ونه توانیدل چې دتکنالوژۍ په پرمختګ باندې عیار کړي.۵-لکه څرنګه چې په دې ورستیو کلونو کې ځیني هیوادونه لکه چین ، جاپان ، جنوبي کوریا ، پرمختګ ۶-په یوجنس کې دیو هیواد نســبي مزیت درلودل۷-ځیني کمپنۍ دیوخاص جنس په تولید کې دزیاتې پوهې درلودونکې وي اونه غواړی چې دامعلومات نورو ته انتقال کړي.۸-شاید ځیني شرکتونه چې بهرنۍ پانګه اچونه کوي دا ارزو ولري چې دخامو موادو یوه منبع مستقیما کنترول کړي،.۹-شاید دپانګې اچونکې هدف دیو معین هیواد داولیګوپول بازار ته داخلیدل وي او په دې ډول نه غواړي چې ممکنه ګټه له هغه شـرکت سـره چې نیمه انحصـاري شـکل لري تقسیم کړي .دغیرې مســتقیمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده علت دهیواد څخه دباندې دزیاتې ګټې ترلاســه کول دي بنا داقتصـــادي مقاصـــدو په نظر کې نیولو ســـره دغیرې مســـتقیمې بهرنۍ پانګې اچونې عمده عامل زیاته ګټه ده ، دیوهیواد اتباع په دې خاطر یوه بهرني هیواد کې دقرضې اوراق یا اســـهام اخلي چې دهغه ګټه دهیواد دداخل په نســـبت زیاته وي ، څرنګه چې پانګه اچوونکې کوښـــښ کوي، چې دپانګې اچونې خطر حد اقل ته ورســـوي ، بنا دهغو کمپنیو اســـهام اخلي چې دهغو ګټه زیاته او دضـــرر خطر یې کم وي.دبهرنۍ پانګې اچونې دجذب اغیزمن عوامل کوم دي. جواب په درې برخو ویشـــل کیږي۱-اقتصـــادي عوامل۲-حمایت اوتشـــویقي عوامل۳-بنیادي (امنیتي) عوامل. دپولي ســـیاســـت عمده وســـایل عبارت له :۱-دبانکنوټونو دنشــر امتیاز۲-دحداقل ســپما ســیاســت۳-دازاد بازار ســیاســت۴-دمجددتنزیل سیاست۵-دطلا او اسعارو سیاست۶-دکریډیټ سیاست۷-دپولي او مالي موسساتو شخصي غوښـــتنه(خواهش).دبهرنیو پانګه اچونو مثبتې اغیزې۱-دســـپما خالیګاه پوره کول۲-دباندېنو اســـعارو دتبادلې دکمبود پوره کول۳-دتولیداتو دکمبود پوره کول۴-دتولید دعواملو په تولیدي ظرفیت کې زیاتوالی۵-ټولنیزې ګټې ۶-دګټو دوباره اســـتعمال. دبهرنۍ پانګې اچونې منفي اغیزې۱-هوســاینه او ســهولت۲-دوړوســرمایوي ســکتورونو وده۳-دتادیاتو دبیلانس دتوازن مشـــکل۴-ددولت دعوایدو کمیدل۵-نامناســـبه تکنالوژي۶-منفي ټولنیز او اقتصـــادي چلند. دپرمختیایي هیوادو ســره بهرنۍ مرســتې تاثیرات لري :داداقتصــادي ثبات او پرمختګ ســره مرسته کولای شي. پلان : هغه منسجمو تدابیرو مجموعه ده چې دهغو په پلي کولو سره په ټولنه کې دبیلابیلو سکتورونو هغه اهداف چې دټولنې داقتصادي ځانګړتیا او عیني قوانینو یا شرایطو په پام کې نیولو سره په نظرکې وي ترلاسه شي عبارت له پلان څخه ده. او پلا ن جوړونه دهغو تدابیرو مجموعه ده چې دچارو مســـولین یې په یو ټاکلې وخت کې یو یا څو هدفونو ته درسیدو لپاره په نظر کې لري. دوخت له پلوه پلانونه په درې ډوله دي۱-لنډمهاله ۲-منځ مهالـه ۳-اوږد مهالـه. دمرکزیت ددرجې او اداري لـه پلوه ۱-کنترول کیدونکې او مرکزي پلانونه ۲-مختلط یا ګډ پلانونه۳-لارښـــود یا رهنما پلانونه: په رهنمایي پلانونو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتطبيق له پلوه مســـوليت حکومت ته نه راجع کيږي او يوازې لارښـــوونه کوي حکومت په مختلط پلان ؟عامه سکتور کې داومرو او هداياتو په واسطه دمرکزې پلان مطابق وده مومي او خصـوصـي سـکتور دمطلوب هدف ته درسيدو په منظور رهنمايي او تشـويقې وسـايلو په واسـطه لارښـوونه ورته کيږي زمونږ په هيواد کې تطبيق شـويو پلانونه اکثرا همدا بڼه لري ۳-دددې پلان هدف داده چې ټولنه دترقۍ عالي درجو او دهوسـاينې لوړ حد ته ورسـيږي او هرنظام همدا هدف خوطريقې بيلې وي.

پانګه اچونه

دتصـــدۍ اقتصـــاد له نظره دپولي پانګې تهيه کول دتوليدي فعاليت په منظور دتمويل په نامه اودپولي پانګي تبادله په داســـې مادي، غيرمادي او مالي شـــتمنيو باندې چې دهغوی څخه په مستقيم او غيرمستقيم ډول سره دتصدۍ په توليدي فعاليت کې استفاده وشي دپانګې اچونې په نامه ياديږي.۲-ديوي تصـــدۍ بيلانس له دوو برخو څخه جوړ دی چې يوې برخې ته يي پسـيف او بلې برخې ته يي اکټيف دبيلانس پسـيف اړخ ښـکاره کي چې دتصـدۍ پولي پانګه دکومو منابعو څخه تهيه شــوي ده او دبيلانس اکټيف اړخ څرګندونه چې دتهيه شـــوي پولي پانګې څخه څومره په مادي او غيرمادي او مالي شـتمنيو باندې بدلې شـوي او څومره داريي او نقده داريي په څير دتوليدي فعاليت داجرا لپاره چمتو دي۳-خپلنۍ پانګه : يعنې دتصـــدۍ مالک شـخصـــي پانګه او پردۍ پانګه يعنې هغه پانګه چې دنورو څخه يعنې بانک او نورو اشـــخاصـــو څخه دقرض په ډول تمويل شـــوي وي۴-دتمويل او پانګې له نظره چې دپانګې دتهيې منابع ښـکاره کوي دتمويل دسـاحې په نامه ، دبيلانس دکيڼ اړخ هغه برخه په هغه کې پولي پانګه په شـتمنيو بدله شـوي دپانګې اچونې دسـاحې په نامه او دبيلانس دکيڼ اړخ پاتې برخه چې دتصـــدۍ پانګه اونقده داريي ښـــکاره کوي دتادياتو دســـاحې په نامه ياديږي. ۵-دشـــتمنيو؟؟ دخصـــوصـــياتو له پلوه پانګه اچونه په درې برخو ويشـــل کيږي. ۱-مادي پانګه اچونه۲-غيرمادي پانګه اچونه۳-مالي پانګه اچونه.۶-که دتصـــدۍ پولي پانګه دمادي شـــتمنيو ــلکه تعمير،تجهيزات، مواد، ترانسپورتي وسـايل، اوداسـې نوردرانيولو له پاره په کاراچول شـــوي وي دمادې پانګه اچونه په نامه او دتصـــدۍ پولي پانګه دغيري مادي شـــيانو لکه حق الاختراع ، علمي،تحقيق، تعليم وتربيه ،اشـتهارات، او اجتماعي خدماتو دلاسـته راوړلو لپاره په کاروړل شــوي وي دغيرمادي پانګه اچونې په نامه ياديږي.همدارنګه دپولي پانګې تبادله په مالي شتمنيو باندې لکه : دقرضــي ســندونه ، دســهم ســندونه،....اوداســي نور دمالي پانګې اچونې په نامه ياديږي.

پولي پانګه چې ديوې استهلاک شوي دستګاه دتعويض او بيا فعالولو لپاره په کاروړل کيږي دتعويضـــي يا تجديدي پانګه اچونې په نوم ياديږي. ۹-پانګه اچونه ۱-بنســـټيزه ۲-توســـعوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانګه اچونه۳-تجدیدي پانګه اچونه په دوه برخو ویشل شوي دتعویضي پانګه اچونه توسعوي

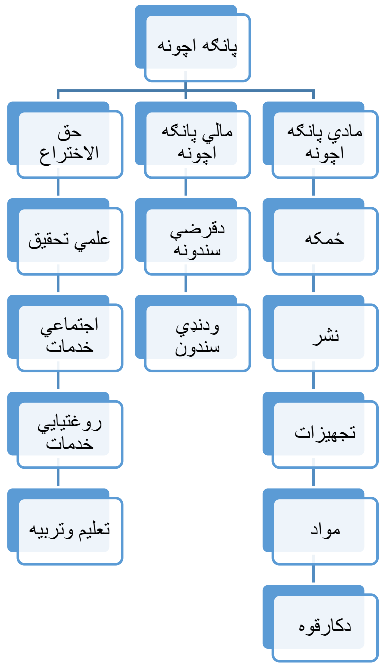

تاثیرات ۲-دتعویضي پانګه اچونې کم مصرفي تاثیرات۱۰-پانګه اچونه نظر دپانګې اچونې حقوقي موقف ته په دوو برخو ویشل شوی۱-دولتي پانګه۲-خصوصي یاشخصي پانګه اچونه. ۱۰-که پولي پانګه ددولتي ارګان لخوا دتولیدي فعالیت داجرا لپاره په مادي ، غیرمادي، یامالي شتمنیو بدله شوي وی ددولتي پانګې اچونې په نامه یادیږي. او برعکس که پولي پانګه دخصوصي سکتور یاانفرادي اشخاصو لخوا دتولید ی فعالیت داجرا لپاره په شتمنیو بدله شوي وي دشخصي پانګه اچونې په نامه یادیږي.۱۱- پانګه اچونه

۱-تولیدي پانګه اچونه۲-شخصي پانګه اچونه : پانګې اچونې دسنجش عنعنوي میتودونه۱- دپانګې اچونې دسنجش عنعنوي میتودونه ۲-د پانګه اچونې دسنجش نوي میتودونه دپانګې اچونې دعنعنوي میتودونو په واسطه دپانګې اچونې اقتصادي ګټورتیا سنجش او دمختلفو امکاناتو اقتصادي ګټورتیا یودبله سره مقایسه کیږي. په دې میتودونو کې دپانګې اچونې رابطه دتمویل او تولید په نظرکې نیول شوی نه دی.پانګې اچونې په نوي میتودونو کې نه یواځې دپانګې رابطه دتمویل او تولید دساحو سره په نظر کې نیول شوي دي. دپانګې دسنجش عنعنوي میتودونه په عمومي ډول سره په دوو ګروپونو ویشل کیږي. ۱-دپانګې اچونې دسنجش ساکن میتودونه۲-دپانګې اچونې دسنجش متحرکه (ډینامیک) میتودونه ۱- دپانګې اچونې دسنجش ساکنه میتودونو دعملي تجربو په واسطه په تصدیو کې انکشاف کړي او له دې پلوه په تصدیو کې په اسانی سره دتطبیق وړ دي. دپانګې اچونې دسنجش ساکنه میتودونو په چوکاټ کې لاندیني میتودونه دیادوني وړدي۱-دمصرف دمقایسي میتود۲-دګټې دمقایسي میتود۳-ګټورتیا اودپانګې دبیا اعادې میتود۴-دپانګې دبیرته راګرځیدو دوخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

دمقایسې میتود. دمصرف دمقایسې میتود په دې میتود کې معمولا دوه یا څو پروژې ،دوه یا څو تولیدي ماشینونه او یا تولیدي مستعمل او تولیدي نوي ماشینونه دیوي اقتصادي دورې دمجموعي مصرف اوفي واحد مصرف له پلوه یو دبله سره مقایسه کیږي.دپانګې اچونې هغه پروژېاو هغه تولیدی ماشینونه چې مساوي تولیدي ظرفیت ولري دمجموعي مصرف له پلوه او هغه پروژې یا تولیدي ماشینونه چې متفاوته تولیدي ظرفیت ولري دفي واحد مصرف له پلوه یودبله سره مقایسه کیږي.دګټې دمقایسې میتود : په دې میتود کې دوه یا څو پروژې دکلنۍ متوسطې ګټې له پلوه یو دبله سره مقایسه او په هغه پانګه اچونه ګټوره بلل کیږي. چې دټولو څخه لوړه کلنۍ متوسطه متوقعه ګټه ولري.دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت دمقایسې میتود دپانګې دبیرته راګرځیدلو دوخت څخه مطلب هغه وخت دی چې په هغې کې ټوله په کاراچول شوی پانګه دشتمنیو دفرسایش او کلنۍ متوسطې کلنۍګټې له لارې تصدۍ بیرته راګرځوي.

منجمنټ(مدیریت)

منجمنټ : دهغې پروسې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې بشري ټولنې او تخنیکي منابع په اعظمي او مؤثره ډول په کاراچول کیږي کوم چې دنن ورځ دغوښتنو او ضرورتونو لپاره جواب ویونکي شي . یا په بل عبارت منجمنټ دداسې محیط طرح کولو اوساتنې څخه عبارت دی په کوم چې انفرادي وګړي په ګروپي شکل په مشترک ډول کارکوي ترڅو ټاکلي اهداف په اغیزناکه توګه ترلاسه کړای شي . یا منجمنټ دیوې ادارې دمنابعو داستعمالولو دپروسې څخه عبارت ده کوم چې دپلان جوړونې ،تنظیمونې رهنمایي او دکنترول په وسیله په اغیزناکه او مؤثره توګه د ادارې ټاکلي موخې ترلاسه شي. منابع عبارت دي له خلک ماشین الات، اومه مواد، معلومات مهارتونه ، مالي سرمایه .منجمنټ : دهغه مهارت او پوهې څخه عبارت دی دکومې په وسیله چې دنوروانسانانو څخه په لازم ډول سره کاراخیستل کیږي. دمنیجر دندې : منیجر دهغه کس څخه عبارت دی کوم چې دنورو په وسیله دکاردترسره کولو مهارت ولري. ۱-هغه کیدای شي خپله شخصي قدرت ولري او یا ونلري۲-هغه په رسمي ډول دقدرت لرونکی وي حق لري چې امر وکړي۳-منیجر ټاکل کیږي او له ټاکلو وروسته په موسسه کې خپل موقف ترلاسه کوي. هنري فایل دمنیجر دندې څلور وبللې په اتلسمې پیړۍ کې کله چې هغه په فرانسه کې دیوکان مشر وه.۱-پلان جوړونه۲-تنظیمونه۳-رهنمایي ۴-کنترولونه. دمنجمنټ خصوصیات: ۱-منجمنټ یوه پروسه ده۲-منجمنټ باهدفه دی۳-منجمنټ انساني فعالیتونه په برکې نیسي۴-منجمنټ یو جامع او ټولنیزه پروسه ده۵-منجمنټ یوه نړیواله پدیده یا مفهوم دی۴-منجمنټ په هرډول ادارو کې دتطبیق وړ ده ۷-منجمنټ په هره سطحه منیجرانو تطبیق ده۸-منجمنټ کارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرته رسوي۹-منجمنټ هم ارت يعني هنرده او هم ساينس ده. دمنجمنټ او اداري توپير په څه کې دی:منجمنټ هغه ميتود طرز او طريقه ده چې په ذريعه يي مادي وسايل او بشري زيرمې په اغيزمن ډول استعمال او دلږ وخت او لږ زيار په ويستلو ټاکلي موخې ترلاسه کيږي.مګر اداره هغه ځای او محل چې يوشمير کارکوونکي (وګړي) په کې دوضع شويو مقرراتو په رڼا کې دمادي او نورو زيرمو څخه په استفاده دندې سرته رسوي ترڅو ټاکلي اهداف ترلاسه کړي.(زما په نظر داتعريف د ځای په لحاظ د اداري تعريف اوداهم درست ده). مولديت: په يوخاص وخت کې کې دکيفيت په نظرکې نيولو سره دحاصل او عامل ترمنځ نسبت څخه عبارت دی.په دې معنا چې دتوليدقابليت=$\frac{\text{عامل}}{\text{حاصل}}$.

Efficiencyيا باکفايتي(مثمريت): کارونه په ښه طريقه ترسره کول يا ترټولو ډير حاصل دخورا لږ عامل څخه ترلاسه شي اداري اندازه اخلي چې څومره په ښه توګه دغه منابع استعماليږي ترڅو هدف ته ورسيږي. موثريتEffectivenessيا اثرناکي: ښه کارونه ترسره شي. يا په بل عبارت کړنې په داسې شکل ترسره کول ترڅو ديوې اداري ټاکلي اهداف ترلاسه شي.دمنجمنټ اهميت:۱-منجمنټ انساني ، نيرو ته وړتيا ورکوي ترڅو دموسسې موخې په لازم ډول ترلاسه کړي او ددوې کوښښونه رهنماي کوي ترڅو دموسسې دموخو څخه لاس ته راوړنې ريښتيني کړي.۲-منجمنټ يواځېنې لار ه ده چې په هغې کې منابع په لوړه پيمانه په کاراچول کيږي۳-منجمنټ دغوره پلان ، غوره تشکيل او مؤثر کنترول په لرلو سره دموسسې لګښتونه راټيټوي اوددې قابليت وربښي ترڅو نورو سره رقابت وکړي۴-منجمنټ دموسسې دکارونو دمؤثر او ښه ډول په مخ بيولو کې ضمانت ورکوي۵-منجمنټ موسسې ته دنويو ايډياګانو فکرونو او يوې ښې اينده په اړوند دسوچ کولو قدرت وربښي ۶-منجمنټ موسسه دوخت دتغييراتو سره اشناکوي اودوي ته قابليت وربښي ترڅو چيلينجونو دوخت ضرورتونو ته ځواب ووايي.دمنجمنټ مقاصد:دزيات توليد ترلاسه کول، دمصارفو کموالی او لوړمؤثريت۲-دکار لپاره دروزل شوی او غوره انساني قوي وړاندې کول۳-دکاردميتودونو موادو او سامان الاتو ستندرد او معياري کول۴-دانساني کار دهرې برخې لپاره دعلم او پوهې رامنځ ته کول۵-ديوبل سره کومک کول او دهمکارۍ کولو دروحيې رامنځ ته کول۶-دکارويش او دهغوی دمسوليتونو تامينول. ۱۴نظرونه او دهنري فايل

دمنجمنټ بنسټونه:

-۱ division of work-۲authority and responsibility-۳discipline-۴unity of command-۵unity of direction-۶subordination of individual to general

(c) ketabton.com: The Digital Library

interest-۷remuneration-۸centralization-۹scalar chain-۱۰order-۱۱ equity-۱۲stability-۱۳initiative-۱۴esprit de corps .

سازماني محیط: کې سازمان یااداره فعالیت ترسره کوی دهغه چاپیریال تاثیرات د اداري په کړنو باندې ډیر زیات دي په چاپیریال کې ډیرزیات عوامل دي کوم چې د اداري په کړنو باندې مستقیم یاغیر مستقیم تاثیر اچوي. سازماني محیط: هغه قوتونه دي چې کوم یې دسرحداتو نه خارج وي کوم چې کولای شي متاثره یې کړي. تهدیدات : هغه مسایل دي کوم چې کولای شي یوسازمان متضرر کړي . چاپیریال په دوه برخو ویشل شوی۱-عمومي چاپیریال ۲-عملیاتي چاپیریال یا خصوصي چاپیریال.عمومي چاپیریال دیوې اداري لپاره روښانه او عام چاپیریال په کوم کې چې یواداره خپلې کړنې ترسره کوي. دعمومي چاپیریال دعواملو په لاندې ډول یادونه کوو. اقتصادي برخه ۲-تکنالوژي شرایط(برخې)۳-قانوني شرایط۴-ټولنیز شرایط۵-سیاسي شرایط. عملیاتي یا خصوصي چاپیریال دلاندې برخو درلودونکی دی۱-عرضه کوونکي : عرضه کوونکي هغه څوک دي کوم چې ادارو ته خام مواد برابروي او تهیه کوي۲-مشتریان : هغه څوک دي چې دچا لپاره چې اجناس او خدمات تولیدیږي یامشتریان هغه څوک دي چې کوم اجناس او خدمات اخلي خوښوي او یا مستردوي. رقابت: په عملیاتي چاپیریال کې یو مهم علت رقابت دی اودرقابت کوونکو اثر دکاروبار لپاره دکامیابۍ راز ده.یوه اداره باید په مارکیټ کې رقابت کوونکي . دهغوی اصول، دهغوی دتولید کیفیت او نور عوامل په دقیقه توګه مطالعه کړي.۴کارګر دیوې اداري مؤثریت دهغې دکارکونکو په نوعه او کیفیت پورې اړه لري. خصوصا دپرسونل په عرضه پورې اړه لري کوم چې دچاپیریال څخه ترلاسه کوي . داخلي محیط: ددې لپاره چې یو مناسب پلان طرحه او تطبیق کړو نو یوائې دبهرني محیط مطالعه او پیژندنه حالات نشي روښانه کولای بلکې ددې ترڅنګ د اداري دداخلي محیط مطالعه هم هم دومره ضروري ده څومره چې دبهرني محیط دداخلي محیط اساسي عوامل چې باید مطالعه شي هغه عبارت دي له د اداري دمنابعو ، منجمنټ ، پانګه اونورو ټولو ساحو دقوت او ضعف نقطو .په دې مانا چې اداره په کوم نقطه کې قوت لري او په کومه ساحه کې ضعف. دمنجمنټ درجې . په یوه موسسه کې دمشرتابه دموقفونو غوره تشکیل دی دمنجمنټ سطحې دمنیجرانو دصلاحیت او قدرت حالت اندازه بیانوي. دمنجمنټ لپاره ټاکلې اندازه وجود نلري. په هرصورت مختلف برخې په لاندې دریو کټګوریو ویشل شوی دي. دلوېې سطحې مدیریت۲-منځنۍ سطحې مدیریت ۳-ټیټې سطحې مدیریت.

دیوې کمپنۍ یا کاروبار دلوړې سطحې مدیریت عبارت له ۱-اجرایه مشر۲-عمومي ریس۳-دمشرتابه هیت. دلوړې سطحې مدیریت دموسسې دصلاحیتونو هغه لوړه سطحه ده چې په هغې کې دموسسې دټولو برخو دپرمخ بیولو لپاره پلان او پالیسي جوړیږي. دلوړې سطحې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مدیر یا مدیریت وظایف: ۱-دموسسې اویاکاروبار دټولو اهدافو ټاکنه۲-دموسسې تشکیل جوړول۳-دټاکلو اهدافو دلاسته راوړنې لپاره پلان اوپالیسي جوړول۴-دموسسې دداخلي او بیروني چاپیریال ترمنځ داړیکو ایجادول او هم دموسسې نماینده ګي کول ۵-دموسسې اړوند انساني ،ماشیني او مادي اوپولي ، منابعو یوځای کول۶-دموسسې ټولو څانګو ته دلیډرشیپ برابرول دي ۷-بلاخره دموسسې دټولو برخو او څانګو په مؤثرډول دکنټرول څخه عبارت دی. دمنځنی سطحې منجمنټ ددیپارټمنټونو معاونین دڅانګو منیجران ساحوي منیجران او نور په برکې نیسي . دمنجمنټ داسطحه دپالیسیو او پلانونو دعملي کولو دنده پرمخ وړي کوم چې دلوړپوړې مدیریت لخوا تصویب شوي وي . دمنځنی سطحې دمدیریت عمده وظایف: ۱-دلوړي سطحې مدیرانو دتصویب شویو پالیسو او پلانونو په عمل کې پیاده کول۲-دمناسبو کارکوونکو او څارونکو کسانو ټاکل ۳-دوظایفو او مسولیتونو ټاکل اوسپارل ترڅو پلان په خپل وخت او لازم ډول عملي شي ۴-دموسسې کارکوونکي تشویقول ، ترڅو دکارونو په ترسره کولو کې لوړمؤثریت رامنځ ته شی۵-دموسسې په جوړښت او تنظیم کې دبقا لپاره اړونده دنده اړونده دیپارټمنټ ته سپارل ۶-څارونکو یا سوپروایزرانو ته دهغوی دکنټرول لاندې وظایفو په اړوند لازم معلومات او پوهه مهیا کول۷-دموسسې دټولو څانګو ترمنځ دهماهنګی رامنځ ته کول ترڅو دموسسې دټولو څانګو دپرمختګ تضمین به یقیني شي ۸-دلوړي سطحې مدیریت ته دکارونو دنتایجو دراپور تهیه او لیږل۹دموسسې دروانو پروژو په اړوند دمعلوماتوجمع کول او دراپور لیږل.۱۰-بلاخره دپلانونو او پالیسیو دغوره تطبیق لپاره(T.L.M)ته دغوره پیشنهادونو وړاندې کول. دمنځنی سطحې مدیریت عبارت دي له دلویو څانګو مشران یا Departmental headsاو دوړوڅانګو مشران branch managers.دټیټې سطحې مدیریت دعمل او دڅارنې مدیریت هغه مدیریت دی کوم چې دیوې موسسې دمدیریت په لاندې برخه کې وجود لري. دمدیریت لمړنې څارونکي او دکمپنۍ دتولیداتو دخرڅون افیسران او همداراز منشیان او نورپه خپل ترکیب کې نیسي. دټیټې سطحې دمدیریت وظیفې په لاندې ډول دي ۱-دلاس لاندې کارکوونکو ته حکم او لازمې لارښوونې کول او همدا راز دهغوی د کارونو څارنه او کنترول ۲-دلاس لاندې برخې ته دفعالیتونو پلانول طبقه بندي کول او کارکوونکو ته ددندو مشخص کول ۳-دکاردپروسې په نظر کې نیولو سره دکارکوونکو رهنمایی کول۴-ددندو په اړوند دکارکوونکو روزنه ۵-دلاس لاندې کارکوونکو دستونزو حلول۶-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دنظم راوستل او په دوی کې دکارغوره اجراکولو توانمندي پیداکول ۷-دلاس لاندې کارکوونکو ترمنځ دګروپ په شکل دکارکولو لپاره دلوړ میلان رامنځ ته کول۸-په کارکې دانساني اړیکو (همکارۍ) مینه، عدل، وروګلوی،خوشاله فضا، رامنځ ته کول. دټیټې سطحې مدیریت : دکارګرو مشر ۲-څارونکي ۱-supervisors-۲foremenدیوې غټې اداري غوره تنظیم لپاره دمختلفو ډولونو مهارتونو ضرورت پیښیږي۱-مفکوروي مهارت دادهغې توانایی څخه عبارت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکوم په وسیله چې دمختلفو فعالیتونو یوځای کول او هماهنګ کول ترسره کیږي۲-انساني مهارت: څرنګه چې منیجر ته په کارده چې دنورو خلکو په وسیله کارونه سرته رسوي همداراز ضـــروري ده چې انســـاني مهارات یا هغه مهارتونه چې انتخاب ، تشـــویق، او کارکوونکو لارښوونې او کارونو سپارل په برکې نیسي ولري.تخنیکي مهارات څرنګه چې یو منیجر ته انســـاني او مفکوروي مهارتونه ضـــروري اولازمې په همدې ډول که منیجر غواړي منابع په مؤثر ډول وکاروي لازمې ده چې دمنابعو ، اجنـاســـو ، تکنیکونو ، او پروسیجرونو،سره بلد او دهغوی څخه لوړه استفاده وکړي مهارتونه په مختلفو درجو کې فرق کوي .ځکه C.Sیا مفکوروي مهارتونه باید دلوړې ســـطحې مدیران ولري او منځنۍ سطحې مدیران باید مفکوروي مهارتونه او انساني مهارتونه ولري او ټیټ پوړې مدیران باید په پوره ډول تخنیکي مهارتونه ولري ځکه دوی دعمل په ســـاحه کې کارکوي دوی په ټوله معنا تخنیکي مهارتونو ته ضرورت لري مدیرانو ته دانساني مهارتونو لرل یوه لازمي خبره ده ځکه دوی دانســـانانو او دهغوی څخه دکاراخیســـتلو ســـره ســـراو کارلري چې داعمل دمدیریت په دریو سطحو کې صورت نیسي . رولونه : دخوی اخلاقو او مدیریتي صفاتو دمجموعي څخه عبارت دي چې په منظم ډول دکارونو په ترسره کولو کې ور څخه استفاده کیږی داداخلاقو مختلف اړخونو سره سراوکارلري Henry Mintzbergد ادارې او مدیریت عالم دمنیجر رولونه په دریو برخو ویشـــلي ۱-دخلکو اوافرادو ترمنځ رول۲-معلوماتي رول۳-تصـــمیم نیولو رول. دخلکو او افرادو ترمنځ رولونه کوم چې دیومنیجر په وظیفي پورې تړلي دي او نه بیلیدونکې دي ترسره کويa-دیو سمبولیک مشر په حیث: دلته یو منیجر دخپل ادارې لپاره دیو ســـمبول په توګه دقانوني صـــلاحیت لرونکی او دځینو نورو مشخصو مراسمو وظیفي لکه داسنادو امضا کول دفتر ته دراتلونکو اشخاصو یا مراجعینو پذایرایې کول(منل) او نورb-دلیډر په حیث په دې ځای کې منیجر دلیډر په حیث ځیني نوررولونه لکه مزدورانو نیول دهغوي روزل او تشـــویقول په برکې نیســـيc-درابطه ټینګوونکې په حیث: درابطه ټینګوونکې په حیث یو منیجر رول داســـي بیانولی شـــو چې منیجر دخپلې ساحې یعنې موسسې څخه بیرون دډیرو خلکو سره په تماس کې کیږي کوم خلک چې دده دلاس لاندې خلکو یا دده دمشـــرانو پورې تعلق لري۲-معلوماتي رول: دمنیجردارولونه یو له ډیرو مهمورولونو څخه دي چې نوموړي ته دمالوماتو دســـرچینې په توګه ورپیژني A-څارونکی رول: دلته منیجر دټولو فعالیتونو څارونکي په توګه رول ترســـره کويB-دمالوماتو خپرونکی: څرنګه چې منیجر دمعلوماتو ســـرچینه ده نو ټول معلومات چې نورورڅخه باید خبر شـــي هغوی ته پرخپل وخت ورســـويC-دویاند په توګه: منیجردلته دټیم دویاند اوســـرواک په توګه رول لري ترڅو دخپل ټیم نماینده ګي وکړي . ۳-دتصـــمیم نیونې رول: دادهغو میتودونو پورې تړلی ده چې منیجران یې دیوې ســـتراتیژۍ دطرحه کولو اودمنابعو دپه کاراچولو په منظور اســـتعمالوي ترڅو خپلو اهدافو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورســـيږي.A-دتشــبث كوونكي (معامله كولو) رول دنوي پروژې او پروګرامونو په هكله تصـــميم نيســـي ترڅو هغه پيل كړي او پانګه اچونه په كې وكړيB-دمزاحمتونو دلرې كولو رول دناڅاپي واقعاتو او بحرانونو دليرې كولو اواداره كولو مسـوليت په غاړه لري C-منابعو ته اختصـــاص وركولو رول: دادوظايفو او تقســيماتو ترمنځ منابع ته اختصـــاص وركوي او لاندې طبقې منيجرانو ته بودجې تعينويD-دمذاكره كوونكي په توګه: كوښـــښ كوي ترڅو نورو منيجرانو ، اتحاديو ، مشـــرانو، او ســـهم لرونكو ترمنځ دحل دلارو چارو دپيداكولو په رابطه مذاكره وكړي.دمنجمنټ دمطالعې لاملونه په لاندې ډول ۱-ودظيفي تخصص۲ صنعتي انقلاب په ۱۸ م پيړۍ كې رامنځ ته شو د۱۸ م پيړۍ څخه وروسته دمديريت رسمي مطالعه رامنځ ته شوه نو همدا وه چې دمنجمنټ تيوريګاني رامنځ ته شوي او لومړۍ رسمي مطالعه چې ترسره شـوي هغه دكلاسيک په نوم ياده شـوله په كوم چې دوه مهمې تيورياني مطالعه كړي چې يوه يې لومړي ، علمي مـديريـت۲-عمومي اداري تيوري پـه نوم يـاديږي . Fredrick Taylorڅلور قاعدې وړاندې كړي۱-هغه لاره مطالعه كړئ په كومه لاره چې دغه وظيفه اوس ترســـره كيږي اودكومو لپاره يې نوي معلومې كړئ يعنې ددواړو لارو په ځای دنووولارو څخه رامنځ ته كوي خپل مفصـــل وخت او حركت معلومات ســـره شـــريک كړئ په مختلفو ميتودونو باندې ازمايښـــت وكړئ چې كوم يو ترټولو غوره دی.۲-په علمي توګـه دنوي ميتودونو تعين او كـاركرانو تـه تـدريس وركولو ، ټريننـګ وركول اودهغوی دســويې لوړول۳-هغه كاركوونكي انتخاب كړئ دچا چې مهارتونه په دوهم قدم كې دځای په ځای شـو اصـولو سـره انډول كيږي. په دې معنا چې څوک په كوم كار پوهيږي هغه ته هغه كاروسـپارل ترڅو وكولای شـي هغه په خپله خوښـه كار ترسـره كړي۴-يوه مناسـبه سـطحه داجراتو لپاره تاســـيس كړئ او دنورو لوړو اجراتو په خاطر تاديه كړئ. كاركوونكي بايد ددغه اوچتې كاركردګۍ outputاو محصول نه ګټه واخلي . همدارنګه منيجر او كاركوونكو ترمنځ دي كارويش رامنځ ته شـــي او منيجران دي هغه كارونه ترســـره كړي كوم چې دوی سره وړ او مناسب وي.

ګلبرتس the gilberts

فرانک او ليلين ګلبرتfrank and Lilian gilbertsخاوند او ښـځه وه دواړو دټيلر ميتودونه تصـــفيه كړه. دوخت او حركت په مطالعاتو كې يې ډېر زيات اصـــلاحات رامنځ ته كړل. او كوښـــښ يې وكړو ترڅو دلاس او وجود ترمنځ غير مؤثر حركت دمنځه يوســـي . دوخت او حركت مطـالعـات time and motion studies۱-هريو عمل ويش پـه اجزاوو بـانـدې۲-داجراكولو لپـاره يې دغوره لارو پيداكول۳-دزيـاتې اغيزنـاكۍ پـه خـاطر دهريوكـار دوبـاره تنظيمول ګلبرتس همـدارنګـه دســـتړيـا مشـــكلات لكـه ګرمي روښـــنـايي او همـدارنګـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکارکوونکونورمســــایل هم مطالعه کړي وه. دویمه تیوري general administrative theoryیو بله ډله لیکوالانو چې هغوی منجمنټ ته دســازمان له نظره ګوري ،دې طریقې ته د اداري عمومي تیوري ویل کیږي. داتیوري داتشـریح کوي چې منیجر څه کوي؟ او یو ټاکل شـــوی منیجر څه په عمل کې تطبیق کوی. په دې ډله کې ددوعلماو نظریات مطالعه کیږي لومړی دهنري فایل او دویم ماکس ویبر

لومړی هنري فـایل : دهنري فـایل نظریـه مخکې پـه لومړي فصــــل کې وړانـدې کړي او دمنجمنټ تعریف وو چې په هغې کې دمنیجر لپاره ۴دندې بنـــودلې وي چې عبارت دي له پلان جوړونـي ، تنظیمونـي ، رهنمـايي ، او کنترول څخـه . فـایل پـه هغـه وخـت کې خپـل نظریات وړاندې کړل په کوم وخت کې چې ټیلر وړاندې کړي وه . ددوی دنظریاتو فرق په دې کې دی دټیلر نظریات یوائې دټیټې ســـطحې مدیرانو لپاره وو ولې دفایل نظریات دټولو ســـطحو مدیرانو لپاره دي. فایل په دې عقیده وه چې منجمنټ دتولید ، غیرتولیدي ، دولتي ، شخصي ،کاروباري یاغیرې کاروباري ټولو ادارو لپاره ضروري دی اود منجمنټ دپروسې دپرمخ بیولو لپاره یې ۱۴ اصول وړاندې کړل دکومو څخه چې مونږ مخکې یادونه وکړه .

دویم ماکس ویبرتیوريMax Weber theoryماکس ویبردجرمني هیواد ټولنپوهنې عالم وه .ده د ادارو مطـالعـه وکړه او ۱۹۰۰ پـه اوایلو کې یې لیکنـه وکړه اودیوې خیـالي اداري پـه اســـاس یې دصـــلاحیت اواړیکو په اســـاس یې یوه نظریه رامنځ ته کړه چې دبیروکراســـۍ پهbureaucracyمفکورې په نوم یادیږي. بیروکراســي د اداري داســي یو رســمي شــکل یی وړاندې کړلو په کوم چې دکارویش موجود وي، واضیح سلسله مراتب وجود ولري، مفصل

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوانین او اصـــول ولري او په اداره کې بې طرفه اړیکې موجودوي ویبر ځني اصـــولو ته

پراختیا ورکړه چې په لاندې ډول ورځخه یادونه کو .

واک یا Authority: عبارت دهغه قوې څخه ده کوم چې خلک دخپلو کارونو لپاره مســـول ساتي. مقامونه په یو شرکت کې باید په اجراتو باندې بنا وي نه په اجتماعي روابطو باندې . دمقام وظایف په واضـــحه توګه مشـــخص شـــوي خلک باید پوه شـــي چې ددوی نه توقع څه ده؟Lines of authorityباید واضحه توګه مشخص شوي وي کارکوونکي باید پوه شي چې څوک دچالپاره کارکوي او دچاپه وړاندې مسولیت لري چې باید راپور ورکړي او دچا څخه هدایت ترلاســه کوي. قواعدrules: ســتندرد عملیاتي پروســیجرونه(sops)اونورمونه په دې خاطر باندې استعمالیږي ترڅو داتشخیص کړي چې یو شرکت په څه شکل عملیات ترسره کوي. دکارویش: هرکارکوونکي باید پوه شي چې زما کارڅه دی او کوم کارباید ترسره کړم دهرکارلپاره باید خپل کارکوونکی اوسـي . یعني دکارکوونکي دمسـلک او اسـتعداد په اساس وویشل شي. بې طرفي impersonality:داپه دې معنا چې په اداره کې روابط باید دشخصي اصـولو په رڼآ کې نه وسـي اونه دکوم طرف په خاطر ، بلکې ټولې اړیکې د اداري داصـولو مطـابق وي. څوک چې ښـــه کـارکوي هغـه تـه ارزښـــت ورکول اوبرعکس. اداري اخلاق organization behavior: داپه هغه طرز العمل باندې تمرکز لري دکومې په وسیله چې یومنیجر ته باید چې مشخصـا داسـې اداره ورکړي چې دهغې په وسیله کارګران تشویق کړي. Mary parker پولیټ: په خپله تیوري کې کارګرانو ته زیات (ارزښت)چانس ورکړی چې کارګرپه خپله دکاردښـه ترسـره کیدو په خاطر نظریات ورکړي اوداسـې اسـاني لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چارې رامنځ ته کړي او کارګران خپله خپل کارونه تحليل کړي. کارکوونکي په غوره توګه پوهيږي چې په څه شکل خپل وظايف اصلاح کړي . که چيرې کارکوونکي دخپلې وظيفېپه هکله پوهه لري نو بيادوی بايد خپل وظايف کنترول کړي.

دهاوتورن مطالعاتthe Hawthorne studies

د۱۹۲۴-۱۹۳۲ کلونو په دوران کې دکارکوونکو داغيزناکې مطالعه په (هاوتورن دغربي برقي کمپنۍ په کارونو کې Hawthorn works of the western electric co.دکارکوونکو دتوليد قوه productivity په مختلفو سطحو کې دواضحو څرګندونو په ترڅ کې اندازه کړای شوه.پلټونکو researchersبياموندل چې په اعتنايي سره يا light levelپورته تللی وو ياداچې ښکته راغلی وو مګر توليدي قوه يې پورته تللې وه. په واقعيت کې داڅرګنديږي چې کارکوونکي دهغه توجه او پاملرنې نه کوم چې دوی دمطالعې ديوې برخې په حيث لاسته راوړي دي خوند واخسته او زياته توليدي قوه يې ترلاسه کړه.

د(z)تيوري-Z-theory

ويليم او چي William OuchiدUSAاو جاپان ترمنځ مختلف کلتوري فرقونه پلټلې وه دUSAکلچر په فرد باندې تاکيد کوي او مديران متوجه کوي ترڅو کارکوونکو ته دوی احساس ورکړي چې دXماډل تيوري تعقيب کړي

دجاپان کلتور داتوقع لري ترڅو لومړی کارکوونکي دسازمان سره متعهد کړي او ځکه نو دUSAدکارکوونکو په نسبت په بيل شکل سلوک کوي . دZتيوري هم دجاپان او هم USAدساختمانونو برخې سره يوځای کوي.مديران په طويل المدت شغل باندې فشار اچوي ګروپي کار او همدارنګه سازماني تمرکز باندې ددې تيوري اساسي هدف منجمنټ دی چې بايد عملي دول سره دموسسې په بيلو بيلو منابعو اوبرخو کې ترې کارواخيستل شي . منجمنټ بايد کاري ساحې بلکه توليد او مارکيټينګ له ځانه سره ولري اوداسې چې بايد په هغه کې دتوليد کوونکي او لګونکي ګټې خوندې وي. منجمنټ دزياتو حاصلاتو په ترلاسه کولو کې دانساني سلوک دهڅونې په چوکاټ کې توليد کوونکي او لګونکي سره نژدې کوي ترڅو په دې لاره کې ستر برياليتوبونه لاسته راشي.

دډوګل مې ګريګور دوه مختلفې تيوري:دxتيوري دا دامريکې اداري سيستم پورې تړاوو لري په xتيوري کې دانسان کرامت ته هيڅ اهميت نه دی ورکړل شوي اودی وايي چې کارګران لټ خلک دي او دابايد کنترول شي او له دوی څخه کارواخيستل شي. او تيوريyدادجاپان اداري سيستم پورې اړه لري په yتيوري کې دانسان کرامت ته زيات اهميت ورکړی شوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی ددوی وپه وینا کارګر په خپله خوښــــه پرېږدی چې کارترســـــره کړي یعني هرکارګر دخپلې خوښې ساحې کې په کاروګمارل شي ترڅو کارونه په ښه شکل ترسره شی.دZتیوري دادواړه تیوریګانې ســـره یوځای کړي او دا تیوري یې تري جوړه کړي ده. چې دZتیوري په نوم یادیږي. په دې تیوري کې هم انسان کرامت ته اهمیت ورکړی شوی او هم ددوی نظر په کې اخیستل کیږي چې په نتیجه کې پریکړه په شریکه صورت نیسي او کارونه په شه شکل ترســــره کیږي. تجربوي منجمنټ : تیوري په دې تیوري کې دایې وخیړل چې څنګه کولای شــو چې دکارداجرا وخت راکم کړو چې په نتیجه کې یې په في واحد مصـــارفو کې کموالی راشـي. دمنجمنټ سـلوکي تیوري داتیوري دمنجمنټ په سـلوک اسـتواره ده چې دهغه افرادو اداره کول دي او هغه کومه طریقه خپل پرســـونل تشـــویقوي . ســـاینتیفیک تیوري په تجربو ولاړه ده.پلان جوړونه : یوه پروسـه ده چې په نتیجه کې یې پلان جوړیږي . پلان هغه ذهني طرحه ده چې دکاغذ په مخ رسمیږي اودهغې له مخې اهدافو ته ځان رسول کیږي. نوټ پلان جوړونه یوه عملیه ده چې دکاغذ په مخ ډیزاین کیږي. Planningیوه عملیه ده چې دهغې په وسـیله دیوې ادارې اهداف تامینیږي اودهغې دلاسـته راوړلو لپاره وسـایل او امکانات چمتو کوي ترڅو ټاکلې اهداف په ښـه شـکل ترلاسـه شي. *پلان دېل حیثیت لري چې اوسنی حالت دراتلونکي حالت سره وصل کوي یا پلان هغه اسناد دي چې دکاغذ په شکل وي چې په هغې کې واضح ذکرشوي چې ټاکلې اهداف په ښه شکل ترلاسه کول*هدف دیوې ادارې غوښتل شـــوی ټارګیټ دهدف په نامه ده . دپلان قســـمونه*پلان اســـناد دي ۱-دپراختیا په اســـاس پلانونه:A-اساسي یا مهم پلانونه ستراتیژیک پلانونه: هغه پلانونه دي چې دټولې ادارې لپاره جوړشوي وي اوپه دې کې د ادارې اهداف معرفي شوي ويB-عملیاتي پلانونه: هغه پلانونه دي چې مختلف ډوله وي او په مختلف وخت کې تطبیق کیږي چې دیوې ادارې مشـــخصـــې ســـاحې لپاره ترتیب شـــوي وي او هلته په کاراچول کیږي۲-دوخت په اســـاس پلانونه:A-داوږدې مودې پلان هغه پلان دی چې د۳ څخه تر ۵ کلونو لپاره ترتیب کیږي.B-متوســـط پلان هغــه پلان دی چې دیوهــدف لپــاره ترتیبیږي چې دهغې موده دیو کــال څخــه تر۳ کلونوپورې ويC-ـــدلنډې مودې پلان : هغه پلان دی چې دیوکال څخه کم وخت لپاره ترتیب کیږي.۳-دمشـــخصـــوالي په اســـاس:direction plan-Aهغه پلانونه دي چې په هغې کې عمومي فعالیتونه ترلارښـــوونې لاندې نیول کیږيspecific plan-B: هغه پلان دی چې دیو خاص فعالیت یا هدف په خاطر ترتیبیږي۴-داســـتعمال دتکرار په اســـاس پلانونه:۱-یوځل داســـتعمال وړ پلان: هغه پلان دی چې دیو ځل لپاره ترتیبیږي او هدف ته درســـیدو څخه وروســـته بیا په کاراچول کیږي او ترمنځه ځي لکه په ننګرهار پوهنتون کې دســـرکونو جوړول . B-ثابت پلانونه: هغه پلانونه دي چې دیودوامداره فعالیت داجرا لپاره جوړیږي او په هغې کې دفعالیت په تغییر سره تغییر رامنځ ته کیږي. دپلان جوړونې مرحلې : ۱-داهدافو مشـخصـول یا تعیینول۲-دفعالیتونو یا کړنو مشـخص کول چې دهغې په وسـیله تاسـو خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداف لاسته راوړی۳-دفعاليتونو يا کړنو تحليل کول ۴-دبهترينې طريقې يا لارې انتخاب۵-دتطبيق په خاطر دمنابعو تخصــــيص کول ۶-دهرفعاليت داجرا لپاره مهال ويش ترتيبول۷-مالي منابع .organizingترتيب کول : يوداســې پروســه ده دکوم په واســطه چې دبســت يا دتشـــکيل تعينول او پيژندل کيږي او همدارنګه ددې په واســـطه هماهنګي او دوظايفو صـلاحيت او مسـوليت پيژندل کيږي او ترتيب کيږی دorganizeمعنا دنظرياتو ځای په ځای کول دي placement of ideaاو خلکو ته دصـــحيح اوامرو ترتيب او داســې ترتيب کول چې په اســـانی ســـره هغه خلکو ته موجود کړي او هغوی چې کله وغواړي هغه ورته ورکړشـي لکه د اداري شـخص داوامرو صـلاحيت*يا د اداري تشـکيل يا سلسـه مراتب منظم تنظيم او ترتيب کول د organizingځخه عبارت دي د organizingپروســـه يا مرحلې : ۱-دکـارونو طبقـه بنـدي ۲-دمختلفو کـاري واحـدونو ســــاختمـان جوړول۳-دمختلفو فعـاليتونو مشـخصـول۴-دمختلفو واحدونو ترمنځ هماهنګي رامنځ ته کول اوتشـکيلونه يا positionځای په ځای کول او دهغوي ترمنځ ارتباطات جوړول لکه داسې

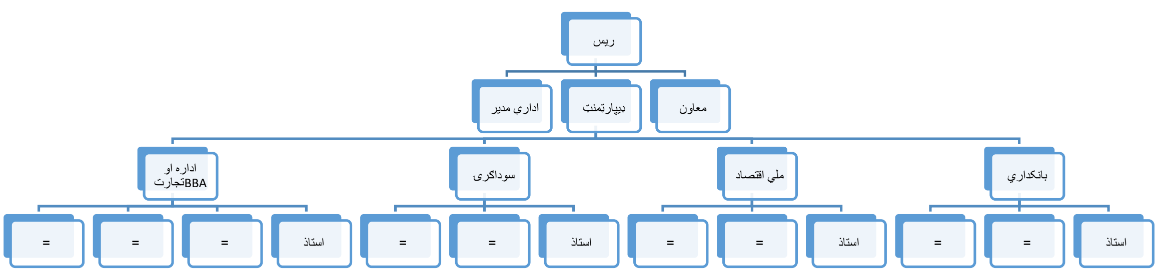

دتنظيمولو پروســه : ۱-مخکې له دې چې د اداري ســاختار په نظر کې ونيســې نو لمړی بايد پلان باندې ريويو وشــې ۲-دفعاليتونو په نبنــه کول ۳-دفعاليتونو تقسـيم بندي ۴-کارپه مختلفو ډيپارتمنتونو باندې ويشـــل۵-اداري ســـاختار جوړول basic ۱-وظيفي ســــاختار۲-منطقي ســاختار۳-ميټريک اورګانيزيشـنmetric org ۴-مهم کاروباري ســاختار۱-وظيفي ســاختار : داساختار دوظيفي د تخصيص په اساس رامنځ ته شوی دی افقي ساختارشکل لري او له دې ســـاختار ځخه دمؤثريت او اقتصــاديت په خاطر ورځخه اســتفاده کيږي. ۲-منطقي يا تقسـيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

شـوي سـاختار: له هغه سـاختار څخه عبارت دی چې په هغې اداري واحدونه کارونه تقسيم شوي خو ټول ديوچتر لاندې کارکوي.

اداره

داداري دندې او عناصر کوم دي واضح يي کړئ.۱-پلان جوړول: دهدف يا داهدافو ټاکل او هغو ته درسـيدلو دلارې دپيشـبيني څخه عبارت ده۲-اسـتخدامي چارې: اسـتخدام چارې چې ټول هغه پرواګرامونه او فعاليتونه چې دښـــووني اوروزنـي ســـويي په بنســـټ ولاړ وي.۳-سـازماندهي :ديوې موسسـې تشـکيل دوظيفو دډول حدودو له مخې جوړيږي او په هغه کې صلاحيتونه اداري اړيکې او مسوليتونه مشخص وي.۴-داوامرو ورکول:چې دعامو تصاميمو نيول په کې شامل دي او په يوه موسسه کې دوظيفو دښه ترسره کولو په غرض دلارښووني او احکامو دورکولو لارې چارې دي ۵-هماهنګ کول ټول هغه فعاليتونـه مســلې پکې ځانګړي کيږي چې دموســـســـې هدفونو ته درســـيدو په غرض دوظيفو دتطبيق وړوي.۶-ريپورتينګ:په يوټاکلي وخت کې اړوندو مقاماتو ته د تشکيلاتي واحد دکار ريپورټ برابرول دي.۷-بودجه جوړول: چې دمالي بودجې او مسايلو تنظيم تخصيص او دطرحې موضوعګانې په کې شاملې دي.ديوې سالمې ادارې مشخصات په لاندې ډول دي.۱-په يوه سالمه اداره کې دمقرراتو، قوانينو ، لوايحو، اواصـــولو رعايت حتمي ده.۲-بايد د ادارې تشـــکيل دلازيمو اړتياوســـره برابروي اود ادارې لـه اهدافو ســـره ســـم اجرات وکړي۳-دکارکوونکو په انتخاب،انتصـاب، تبديلی اومعاشـونه کې دتعادل، تخصـص، ګټورتوب، اغيزمنتوب، انسـاني روابطو کلتوري سطحې سره سم چلند وشي اود ادارې مراتيبو سلسله مراعت شي ۴-اداره بايد دتقلب، اسـتفاده جويی،رشـوت بيروکراسـی څخه پاکه وي۵-کاربايد اهل کار ته وسپارل شـوی وي۵-په اداره کې بايد هماهنګي ، دکنترول ښـه سيستم اودهبری له مقام څخه اطاعت موجود وي.ددوسيي جوړولو څخه هدف داده:۱-ټاکلي وخت کې شتوالی۲-دووسيي ناشخصي والی۳-دقيق والی او شـفافيت۴-ددوسـيي منطيقوالی ۵-کنترول۶-قانوني مصـونيت. دغونډو ډولونه:۱رسـمي۲-غيررسـمي۳-رييسـه هيت غونډه۴-عامه غونډه۵-خصـوصـي غونډه۶-عمومي کلنۍ غونډه.دمفاهمې عنـاصـــر:۱-ليږونکی ۲-پيغام۳-چينل۴ـــاخيســـتونکی۵-غبرګون۶-غالمغال.مفاهمې ته ورپيښ خنډونه: غالمغال۲-له خبرو څخه مختلف درک۳-په ځان بې باوري۳-عقيدوي سـيسـتم۴-دمعلوماتو اعتباري منبع (کيدای شـي نه لرې)۵-ټولنيزه فيصله۶-دمفاهمې لپاره دمناسب وخت ټاکل۷دمعلوماتو ورکول لپاره دځای انتخاب. دسې اوو ګوني اصـــول:۱-دوينا او ليکنې بشـــپړوالی۲-لنډيز۳-دقت۴-محکموالی اومرتب والی۵-وضاحت۶-تواضع غوره کول۷-د وينا او ليکنې سموالی.سمپوزيم:ديوشميرپوهانو لخوا ديوي ټاکلې موضوع په هکله پرله پسې ډيرې لنډې لنډې خبرې دي، يعنې ډيرکسان دډيرو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړوند معلومات ورکوي مطالب له یوبل ســـره اړیکي لري . پلان تعریف اواهداف په لاندې ډول دي.پلان جوړول . دهدف یاداهدافو ټاکلو او هغي ته درســـیدلو دلاري دپیشـــبیني څخه عبارت ده . دپلان جوړونې اهداف: ۱-دفعالیتونو تنظیم په وســـیله هدف ته درســـیدلو داحتمال لوړوالی ۲-دفعالیتونو دښــه تنظیم په واســطه په لګښــت، وخت ، انرژئ او کارکې سپما راوستل۳-داهدافو او مقاصدو په لاسته راوړلو تمرکز او اصلي مقصد ته ډیر ځیرکیدل اوله مســـیر یا لارې څخه دانحراف مخنیوی۴-دکنترول دلارو چارو برابرول۵-دهماهنګۍ رامنځته کول۵-دپلان ترتطبیق وروســـته دراپور دچمتوکولو په خاطر دیو معیار موجودیت. دراپورډولونه۱-کلنی راپور۲-دکمیټې راپور۳-دمجلس راپور۴-دپروژې راپور۵-میاشـــتنی ، ربعوار، اوشپږمیاشتني راپور. ددفتر جوړونې عمومي عناصر :ددوسیو مجموعه، دمعلوماتو میز۲-لارښـوونې او اشـاري۳-د دفتر نښــې ۴-کاري چوکاټ(دکارټاکلي وختونه،دصـلاحیت ورکړه، پرځای کول)۵-ددفتر لوازم (میز ، چوکۍ، کمپیوټر، اسـناد، اوالماری)۶-دواردي او صادري مدارکو او اسنادو ته منظم سیستم۷-دکارپړاوونه په یوه دفتر کې (دندې ،ددندو ټاکل ، دکارویش)۸-خپل ځان جوړونه۹-معیارونه(لستونه، مکتبونه، اسناد اومدارک، چک لستونه اوداســـې نور)دشـــخړو پـه اوارولو کې درې مهـارتونـه عبـارت لـه :۱-دمقـابـل لورې نظرموندل.الف:موضـوع په اړه پوښـتل ب:له یرغل او بې ځایه اشـارو څخه ډډه کول ت:په دقت سـره اوریدل۲خپل نظرپه روښـانه توګه بیان کړئ.الف : ډیرو کوچنیو خبرو پســې مه ګرځئ اوله تعرض څخه ډډه وکړئ ب: په دقت ســـره مقابل لورې ته درناوې ســـره غوږ ونیســئ ت: ډاډ ترلاســه کړئ چې مقابل لوري تاســې دخپلو پوښــتنو په ترځ کې درک کړي یاســت.۳:دګډې لارې موندل:الف: دمقابل لورې دغوښــتنې لپاره دحل مناســب ټکي پیداکړئ ب: مقابل لورې ســـره په معقوله او عادلانه ډول خبرې وکړئ.تهیه او تدار ک دوه ډولونه لري ۱-مستقیم ۲-غیرمستقیم ؟.راپور نیولو کې باید لاندې نقطې په نظر کې ونیول شي.۱-ایا راپور دچا لپاره لیکل کیږي۲-پرته دپام وړشـــخص څخه نوریي څوک لولي۳-ترکومه حده باید رسمي او غیر رسمي وي اودراپور اساسي اوغیر اساسي مقاصد کوم دي ۴-په راپور باندېصرف تاسو خپله کارکوی او که له نورو سره یې هماهنګ جوړوی۵-دراپور تفصیل او لنډوالی له نورو ســـره دهغه په هکله مشـــوره اونه مشـــوره مهمه ده . دیوې ښـــې پروژې ځانګړتیاوې.۱-واضـــح هدف ولري۲-مرتب شـــوي او منظمې کړنې او فعالیتونه ولري۳-دژوند دوران ولري۴-پیل اوپای بایدولري۵-خاصـــو منابعو ته چې په بودیجه کې به ترې یادونه وشـــي ضـــرورت لري۶-دپروژې فعالیتونه باید چې مورد هدف خلکو او ټولنې کې تغییر راوړي. .پروژه هغه ســـیتم دی چې پـه هغـه کې عوامل پـه محصـــو ل اونتـایجو بدلیږي.مفاهمه دوه لوري لري چې یو یي ویونکی اوبل اوریدونکی دی . دوســـیو مجموعه، دمعلوماتو میز اودلارښـوونې اشـاري ددفتر جوړونې او عمومي عناصـرو له جملې څخه دي. لیډرشـیپ یوه متحرکه او متقابله پروســه ده چې دانســانانو انرژي دګډ هدف خواته رهنمایي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي.لیډرشیپ تعریف : لیډرشیپ یارهبري هغه ځواک دی ،چې دانسانانو فکري او جسمي توانایي له مادي معنوي منابعو سره یوځای داسي ترلاربښوونې لاندې راولي ، چې هغوی په فردي اویاهم په جمعي توګه یوه اجتماعي عمل ته اړباسي. دتاریخ په اوږدو کې لیډران په داسې شکلونو رامنځ ته شوي۱-دعلم تجربې ،او اجتماعي اخلاقو له لارې۲-دعنعنې سره سم ۳-په میراثي بڼه ۴-فوق العاده صفات۵-دکلکې اړتیا له مخې ۶-دخلکو رایه اواتفاق و چې رهبر به يي رامنځ ته کاوه. درهبرۍ شیوې یا طریقې ۱-امرانه رهبري(اتوکرات یادکتاتور)۲-مشارکتي رهبري (دموکراتیکه رهبري)۳-ازاده رهبري(خودبخودي رهبر)۴-پلارانه رهبري.

بانکداري

بانک دسهامي شرکت په ډول یوه موسسه ده ،چې دهرهیواد دسوداګریز قانون مطابق بانکي چارې ترسره کوي.او دبانکدارۍ علم دبانکي کړنو دپیدایښت پایښت اودڅرانګوالي له ودX څخه عبارت دی . اوهمدارنګه بانک پوهانو بانکي عملیات په لاندې برخو ویشلې دي :۱-پولي تجارت۲-کریدیتD یا اعتباري عملیات۳-بانکي مالي عملیات.دبانک په اړه په ټولیز ډول دوه موخې ترڅېرنې لاندې نیول کیږي.۱-دخلکو لپاره دبانکي خدمتونو سرته رسول۲-دکارول شوي پانګې په تناسب دسود لاسته راوړل. دلومړۍ موخې ترلاسه کولو لارې چارې عبارت دي له : ۱-دټولنې دپیسو راټولول اوداسې عقلاني او اوږدې مودې ته په کټو په کاراچول چې خاوندانو ته يي ترټولو ګټه ورسیږي۲-دنوروموسساتو یا بانکونو داعتبار جلبولو هڅه۳-په ښوشرایطو سره دنماینده ګیودموقیعت انتخاب.ددویمې موخې ته درسیدو لارې چارې عبارت دي له ۱-دموخو تشخیص۲-ستونزې په نښه کول۳-دستونزې حل او دخلاصون لارې ۴-بانکي پوهه ۵-دفرصتي مصارفو له منځه وړل.دجاري حسابونو له پلوه : ۱-دمال التجاره کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-مثل کیدونکي کریدیټونه۵-بورسي کریدیټونه. په باندنۍ سوداګرۍ کې کریدیټونه: اکریدیتیف ۲-ریمباورس (rembours) اوهمدارنګه بانکي بانکي ذخایر هم په دوه ډوله ویشل شوي دي ۱-قانوني ذخایر۲-اختیاري ذخایر.کریدیت دوخت له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-لنډ مهاله ۲-منځمهاله۳-اوږد مهاله او دجاري حساب له پلوه په لاندې برخو ویشل شوی۱-دمال التجارې کریدیت۲-ساده کریدیت۳-دارزښت لرونکو پاڼو کریدیت۴-منل کیدونکی کریدیټونه۵-بورسي کریدیټونه. دکارونې له پلوه کریدیت په لاندې برخو ویشل کیږي۱-سرمایوي کریدیت ۲-استهلاکي کریدیت. او په عمومي توګه بانکي مالي عملیات په دریيو کټګوریو کې ترڅېړنې لاندې نیسو:۱-اوږدمهاله بانکي عملیات۲-لنډ مهاله بانکي عملیات۳-دارزښت لرونکو پاڼو خپرول.داعتبار ددرجې له پلوه دمشتریان په دریيو ډولونو ویشل شوي:۱-لومړي درجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

اعتبار۲-دویمه درجه اعتبار۳-دریمه درجه اعتبار.امانت هغه مبالغو ته ویل کیږي، چې
دتولنې دافرادو له خوا په بانک کې کینبودل کیږي،چې دهغه خاوند کولای شي دارتیا پرمهال
له هغې نه ګټه واخلي او په هره اندازه چې یې غواړي هغه ترلاســـه کړي. امانتونه په دوه
کټګوریو ویشــــل کیږي.۱-رویتي (ناټاکلي وخت)امانتونه۲-میعادي(ټاکلي وخت)امانتونه.
دمیعادي امانتونو دحساب ځانګړتیاوي عبارت دي له ۱-له حساب څخه برداشت دیوه ټاکلي
وخت له تیریدنې سره امکان لري۲-ګټه یا سود ددغه وجهې دکارونې په مقابل کې دحساب
خاوند پورې اړه پیداکوي۳-دغه مبالغ دټاکلي وخت لپاره دلګښت له ساحې وځي او دبانک په
واک کې وي ۴-بانک مشــتري ته چک،یا بانکي کتابچه ورکوي چې دچک له مخې وکولای
شـــي خپل وړضـــرورتونه له خپل حســـاب څخه پوره کړي.چک : لیکلې حواله ده ، چې په
بانک کې دحواله کوونکي دخاوند له خوا صـــادریږي او بانک ته اجازه ورکوي چې ټاکلی
مبلغ شـخص ته چې په چک کې نوم ذکرشـوی پرداخت کړي. حواله(یامخکې لیکلي شـوي
پاڼه)هغه لیکنه ده چې دهغې له امله یوکس ته دســـتورورکوي چې دژمنې، یا ټاکلي وعدې
ســره ســم دهغې له مخې دربیم تن یا حامل ته پیســـې حواله یا ورکړي. په اوږدمهاله بانکي
عملیـاتو کې لانـدې کړنې ترســــره کیږي. ۱-دپـانګونې داعتبـاراتو ورکول۲-مـالي عملیـات
(داقتصــــادي کمپنیو یا فابریکو په ونډه اخیســـتو کې دګډون اومالي موســـســــاتو ایجادولو په
توګه)۳-دبانکي اعتباراتو ورکول،چې دبانکونو ډیرمعمول کاردی چې دښــه مدیریت په لرلو
ســـره کولای شـــي(فوق العاده)ګټې بانک ته ورســـوي.او دمنځمهاله اعتبارځانګړنې : ۱-دلنډ
مهاله او اوږد مهاله اعتبارترمنځ دفاصـــــلې حد دی۲-زیات وخت یې پنځه کاله ټاکل شــــوی
دی۳-تردویمې نړیوالې جګړې وروسته دصنعت په ترکیب کې رامنځ ته شو.تنزیل هغه مبلغ
، چې له یوې قرضـي یا یو برات څخه دچټکې تادیې په نسبت وضـع کیږي.ارزښت تنزیل:
دیوه ملت پولي ارزښت ته دبل ملت دپیسو دارزښت په مقابل کې تنزیل ورکولو ته دارزښت
تنزیل ویل کیږي.دخبرودتاثیر تنزیل: له دغه اصـــطلاح نه موخه داده ، چې ځنې وخت
افواهاتو په ســـازمانونو کې دتجارتي اســـنادو پربیو مثبت یا منفي اثرات غورځوي ، چې
داخبارونو داغیزو په ترڅ کې داســنادو دقیمتونو تنزیل ته اخباري تنزیل ویل کیږي. تجارتي
تنزیل : داهغه ډول تخفیف ته ویل کیږي،چې دفیصـــد په حســـاب رامنځته کیږي، کله چې له
داسې تخفیف څخه کاروا‌خیستل شي، نوپلورونکی دې ته اړوځي، چې قیمتونه دبازار دقیمت
په ترڅ کې نوي کړي . دپام وړ تنزیل : دبې ســـوده حجت تنزیل له قانوني نرخ څخه په
دتنزیل په ډیر لوړنرخ سره عبارت دي له دپام وړتنزیل څخه. نقد تنزیل : داپه اصل کې هغه
تخفیُف دی،چې دیوې قرضـــي دوخت له پوره کیدو دمخه پلي کیږي. ســپما دراتلونکې لپاره
دمادي یا پولي اجناسو ذخیره کولو عملیې ته وایي. په ټولیز ډول په دوو برخو ویشل کیږي.
۱-ارادي سپما : هغه سپما ته ویل کیږي ، چې په قصدي اوشعوري ډول دیوه پلان په ذ ریعه
دبیلابیلو دلایلو په لرلو دبیلابیلو افرادو په ذریعه او یا هم داقتصـــــادي موســـســـــاتو له خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

داقتصــادي فعالیتونو دپراختیا په منظور ترســره کیږي.۲-اجباري ســپما: هغه وخت رامنځته کیږي،چې حکومت دمالیاتو په زیاتولو سره دافرادو اوخصوصي برخو دلګښتونو کچه کموي . قانوني ذخایر: هغه ذخایرو ته ویل کیږي، چې بانکونه دقانون له مخې مکلفیت لري دخلکو دامانتونو یوه برخه د(ودیعې) په ډول په مرکزي بانک کې کیږدي ،ترڅو دمشکلاتو په وخت کې بانکي ودایع بیرته ورکړي چې دبانک مشــتریان له خنډونواوربړو ســره مخ نه شـــي . اختیاري ذخایر: هغو ذخایرو ته ویل کیږي ،چې دعادي او تجارتي بانکونو په واک کې دي او بانکونه کولای شي له بانکي تحلیل یا څیړنې سره په مطابقت کې چې دبانکي معاملاتو له مجموعې څخه ترســـره کیږي اودهغې په ایجاد کې لاســـوهنه وکړي.. داعتباري بانکونو نظارت په دوه ډوله دی ۱-کمي نظارت ۲-کیفي نظارت او اصــلي ذخایر په څلورو کټګوریو کې ترنظارت لاندې راولو . قانوني ذخایر ۱-په صندوقونو کې نقد وسایل ۲-دمعاملي دطرف په بانکونو کې دبانک دطلباتو پاتې برخه ۳-په نقدو بدلیدونکي چکونه. ددولت دبانک دایجاد سبب عبارت و: دیوداسې موسسې رامنځ ته کول چې وشي کړی دمرکزي بانک ټولې دندې دهغه دابعادو سره چې دغربیانو له هغه څخه کاروانیست او تریوې اندازې دتجارتي بانکونو ســپما صـــندوق، او تریوه حده دمالیې وزارت دنده په غاړه واخلي . په همدې موخه ددولت بانک رامنځ ته شوی دی اودندې په لاندې ډول دي ۱-دبانک نوټونو دنشربانک۲-دلنډ مهاله اعتباراتو ورکړه۳-دټولو تعمیراتو تمویل چې دولت ته حیاتي ارزښـــت لري۴-کروندګرو ته داوږدمهالـه اعتبـاراتو ورکړه ۵-پـه کلیو او بـانډو کې دکورونو دجوړولو لپـاره داعتبـاراتو ورکړه ۶-ددولت دورکړو او دعواید دورود ځای. په عمومي توګه بانک په ۳ ډوله دی ۱-مرکزي بانکونه: مرکزي بانکونه په ټوله نړۍ کې دبانکي فعالیتونو اصـــلي ســـازمان ورکوونکي ، لوري ټاکوونکي او حرکت ورکونکې رول لري . چې ډیری ددولتي بانک په توګه جوتیږي او په نیمه انتفاعي ډول خپل بانکي پالیســـیو ته نظم وربخښـــي۲-ســـوداګریز بانکونه: په اکثرو هیوادونو کې تجارتي بانکونه هغه بانکونو ته ویل کیږي چې لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوير. ۳-تخصصـي بانکونه: دبانکي فعالیتونو هغه برخه ده چې داقتصـــادي تکامل په خاص یا ځانګړي پړاوو کې رامنځ ته شـــوي وي دغه بانکونه وروســته دټولو هغو دندو څخه چې دتخصـص په برخه کې تجارتي بانکونه ســرته رســوي، دخپلو صلاحیتونو په چوکات کې راوستل او اقتصادي تازه انکشافات یې رامنځ ته کړي او دفعالیت ســاحه يي پراخه شــوې.دســویفت نړیوالي شــبکې په اړوند معلومات:ســویفټ کلمه دلاندې جملې لنډیز دی

SWIFT=Society for worldwide interbank financial telecommunication. ســویفټ دمالي نهادونو له جملې څخه دی چې دبانکداری په ســاحه او نورو اقتصــادي ســاحو کې ورځنې کاراخیســـتل کیږي . اوددغه دجوړولو موخه دځانګړوبین المللي معیارونو په چوکـاټ کې دمـالي معـاملاتو لپـاره دیوې نړیوالې عـامې مـالي ژبې ایجـاد، دیوه نړیوالو

(c) ketabton.com: The Digital Library

اطلاعاتي او دنړيوالو مالي موسساتو ترمنځ داطلاعاتو موسسه اوداړيکو دشبکې جوړول و. دسـويفټ کارونکې ۱-بانک۲-بروکرز/ډیلرز۳-central counterparties۴-clearers۵-custodians۶-exchanges۷-fund administrators۸-fund manager۹- issuer agents۱۰-markets data providers.الکترونیکي بانکدارۍ دپیدایښت تاریخچه کولای شـــو په څلورو دوروکې رالنډه کړو۱-لومړی دوره : دعقبي اتوماســـیون: دغه پړاو چې دبانکدارۍ په سیستم کې دکمپیوټر دکاروني دپیل ټکی دی دمرکزي کمپیوټر نه په استفادې اطلاعات او په دفترونو کې کاغذي اسـناد په ډلییزه توګه مرکز ته لیږدول کیدل اودشـــپې له خوا په دې کار کیده ۲-دوهمه دوره : دمخامخ اتوماســیون: دغه مرحله هله پیل شـــوه چې دشعبې کارکوونکي دمشتري په مخ کې بانکي عملیات په الکترونیکې دول ثبت او تعقیبول. ۳-دریمه دوره : دمشتریانو نښلول خپلو حسابونو ته : په دې پړاو کې چې د۱۹۸۰لسیزو په منځ کې رامنځ ته شوه ، مشتریانو ته په مستقیم ډول ددې امکان برابر شو چې خپل حسابونو ته لاس رســـی ولري په دې مانا چې مشـــتري دتیلیفون یادصـــرافۍ ماشـــین په ذریعه او دالکترونیکې کارتونو اودخپلو شـخصـي کمپیوټرونو نه په استفادې سـره خپلو حسـابونو ته لاسـرسـی ولري. ۴-څلورمه دوره : دبانکي سیسـتمونو یوځای کول او دټولو بانکي عملیاتو سره دمشـتري نښلول: دغه پړاوو هغه وخت پیلیږي چې له مخکېنیو دریيو دورو څخه ټولې لاسته راغلې پایلې ترپوره دقت او څیړنې لاندې ونیول شـي او په هغو پورې تړلې ستونزې له منځه یوړل شـي او ټول بانکي عملیات په الکترونیکي ډول ترسـره شـي، په دې دوره کې هم بانک او هم مشـــتریان کولای شـــي په منظم او دقیق ډول خپل اړین اطلاعات ترلاســـه کړي.صـــنعتي بانکونه: دغه بانکونه دتجارتي بانکونو په څیر عادي عملیات نه ترســـره کوي،بلکې دغه بانکونه په بشپړ ډول دصنعت په برخه کې فعالیت کوي . معاملاتي بانکونه: دپانګې اچونې له طریقه دموسساتو په رامنځته کولو اویا پراختیا کې پرمستقیم اشتراک سره ددغو بانکونو دفعالیت ساحه پیژندل کیږي، ددغه بانکونو فعالیت دصنعتي بانکونو په څیرده. زراعتي بانکونه: زراعتي بانکونه خپل فعالیت دزراعت او کرنې په برخه کې سرته رسوی. تعمیراتي بانکونه: ددې بانکونو فعالیت دساختماني فعالیتونو اودځمکو معاملاتو په ساحه کې ترسـره کیږی.دبانک مامور باید دلاندې خواصـو لرونکی وي ۱-هوښـیاراوځیرک۲-کارته چمتو۳-پوه او فني۴-دیپلومات او په ادب ۵-شـیک او ښـه لباس لرونکی وي۶-له تکنالووژۍ سـره اشـنایی ولري۷-دبانک دراز سـاتونکی وي . مزارعه : دغه بانکي کړنه په حقیقت کې یوه زراعتي معامله ده چې بانک خپله ځمکه دکارکولو لپاره بل شـــخص ته ورکوي اودواړه په ګټه او تاوان کې مساوي شریکان وي.مسـاقات : دغه معامله دباغدارۍ او ځنګل په برخه کې دبانک او دبل حقوقي شـــخص ترمنځ قرار داد پواســـطه چې بانک خپل باغ اویا ځنګل دکارکولو اوحاصـل ټولولو په منظور بل چاته ورکوي او حاصـلاتو کې سـره شـریک وي. دصرافۍ ماشین پواسطه مشتریان کولای شي لاندیني کارونه ترسره کړي ۱-حساب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

برداشت۲-دبانکي صورت حساب غوشتنه۳-دچک یا نقدوجهي حساب ته کېښودل. داماشین کولای شي دبانک دیوې شعبې دننده ترسره کړي او دبانک ډیرى اصلي دندې سرته ورسوي . دپلور دنقطې ماشین : یوه دستگاه ده چې دهغې په ذریعه یو مشتري په یوه زماني نقطه کې کالي یا خدمات پیري . تیلفوني بانکداري : دبانک اومشتري ترمنځ دیوې معاملې سرته رسو ل دتیلفون له طریقې څخه عبارت دي .دالکترونیکي بانکدارۍ دوسایلو څخه یوه وسیله هم پلاستیکي کارتونه دي او په لاندې ډول دي ۱-ډیبیټ کارډ: دغه کارډ مشتري لپاره جوړشوى ده چې غواړي خپلو پرداختونو په برخه کې دکارت نه ګټه واخلي مګر نه غواړي داعتبار نه ګټه واخلي. ۲-کریدیت کارډ: کریدیت کارتونه دځینو بانکونو یا کمپنیو لکه ماسټر کارډ، سیټيCitiیا visa cardاونورو له خوا عرضه کیږي ددې کارتونو نه ګټه اخیستنه په دې معنا ده چې مشتري دخپل بانکي حساب څخه نه بلکې دبانک یا کمپنۍ له حساب چې دهغې مشتري ګرځیدلي دخپلو پرداختونو لپاره استفاده کوي ، چې ځان قرضداره کوي اووروسته دیوې مودې څخه خپله قرضه دربحې سره یو ځاى ورکوي. ۳-Change Card: دغه کارتونه دکریدیت کارتونو ته ورته دي یوازې په دې توپیر سره چې دمیاشتې په پاى کې باید ټول صورت حساب تصفیه شي .دودیزې اوالکترونیکي بانکدارۍ ترمنځ توپیر

نوي الکترونیکي بانکداري	دودیزه الکترونیکي بانکداري
دمکان په لحاظ لامحدوده بازار	محدودبازار
دپراخو خدمتونو وړاندې کیدل	دمحدودو خدمتونو وړاندې کیدل
دنوښت اومشتري اړتیاوو پر بنسټ	په یو ه ځانګړي ډول دخدمتونو وړاندې کول
بیلابیل خدمات وړاندي کول	پرشعباتو اتکا
په الکترونیکي امکاناتو مجهز څو منظوره بانکونه	دبانکونو ترمنځ دنژدې او تړلي اړیکو نه شتون
په زماني لحاظ نامحدود ۲۴ ساعته ایز فعالیت	په اداري ساعتونو پورې تړلي خدمات
دډار،غلا، او ورکیدو نه خلاصون	ډار، غلا، او ورکیدو امکان

داسلامي بانکدارۍ له مورده دهغو مواردو نومونه چې بانک یې له افرادو سره کولای شي.۱-قرضه الحسنه۲-مضاربه۳-مزارعه۴-مساقات۵-مدني شرکت۶-حقوقي شرکت۷-مستقیمه پانګه اچونه۸-دسلف معاملات ۹-دتاسیساتو ، ماشین الاتو،وسایطو پلور۱۰-په

(c) ketabton.com: The Digital Library

قسطونو دکورونو پلورل۱۱-داولیه موادو احتیاطي سامان الاتو او دکاروسایلو پلورل۱۲-جعاله۱۳-رد دین.دکریدیت اعتبارلرونکي پانه چې دباطیلیدو وړتیا لري او هروخت کیدای شي فسخه شي. اوږدمهاله اعتبارات له پنځوکلونو څخه زیات موده په برکې نیسي .داقتصادي سرچینو ساتنه او څارنه اودمنابعو دکاروني په طرز کې دسپمولو عملییې ته سپما وایی. په کال ۱۹۶۱ م کي دپانګې اچونې بانک دزراعتي بانک، سوداګریز بانک، ښاروالی بانک په شکل رامنځ ته شو. نه فسخ کیدونکي اعتبارپانه نه ګرځیدونکې ده ، چې له ټاکلي وخت نه وروسته بیا دفسخ کیدو وړ ګرځي . سویفټ په کال ۱۹۷۷ م کې په ژوندۍ بڼه دعمل ډګر ته راووت.دپیسو دنشرولو دنده دټولې نړۍ په بانکي سیتمونو کې په مرکزي بانک پورې اړه لري .سوداګریز بانکونه لنډ مهاله بانکي عملیات او امانتونه ترسره کوی . اسلامي بانکداري دلومړي ځل لپاره په ایران کې رامنځ ته شوه . دیو کس دمجبوریت په اداکولو سره دشخصي عمل په مقابل کې جعاله نومیږي. په ۱۹۳۹ م کال کې دافغانستان بانک دهیواد مرکزي بانک په حیث تاسیس شو. بانکي نظامونو کې لاندې نظامونه شامل دي۱-غیرمتمرکزه ۲-متمرکز۳-اسلامي. داقتصادي سیاستونو له نظره مرکزي بانکونه دلاندې موخو درلودونکي دي ۱-دپیسو دداخلي او خارجي ارزښت ساتنه۲-دتادیاتو دبیلانس مطلوب والی.په عمومي توګه بانکي عملیات په ۴ کټګوریو کې ځیرل کیږي. بانکونه دپانګونې عملیات په لاندې میتودونو کې ترسره کوي چې عبارت دي له ۱-ونډه ورکول۲-داقتصادی موسساتو تاسیس. هغه اسناد چې بانکي نظارت کوونکي یې دبانکي کړنو دتحلیل لپاره تري استفاده کوي عبارت دي له ۱-اساسي او مرکزي بانک قانون۲-دبانکدارۍ قانون او بانکي مقررات. اصلي ذخیرې دڅومره کټګوریو ترنظارت لاندې راځي جواب د۴ لاندې راځي.دصنعتي بانکونو دفعالیت ساحه عبارت ده له ۱-دصنعتي واحدونو تقویه کول۲-په صنعتي پانګه کې ګډون. داسلامي بانکدارۍ له نظره دافرادو سره په معاملاتو کې بانک په څو مواردو کې دمعاملې جواز لري عبارت له ۱۴ موارد دي. دلومړي ځل لپاره سویفټ ۵۰ بانکونو او ۲۵۳نهادونو له خوا دملاتړ وړوګرځید؟په نړۍ کې لومړي ځل لپاره بانک په ۱۱۵۷ م کال کې تاسیس شو . دسلف معاملات دکومو شیانو ددوام لپاره مرسته کوي جواب : تولیدات. دنړۍ ٪۸۰تجارتي معاملې دخلاص حساب په ځیر اجرا کیږي. هغه کارتونه چې دیوه بانکي حساب پورې اړه لري او دهرې معاملې سرته رسولو وروسته ژر حساب نه اخیستل کیږي عبارت دي له ۱single transaction debit-۲monthly transaction debit.اعتباري کارتونه په دوه ډوله دي .بانکي سیاست :څوبانکي موخو ته درسید و په خاطریو لړتدابیرو طریقو طرحو له ټاکلو څخه عبارت دی چې دیو یاڅو وسایلو نه په ګټې اخیستنې سره چې بانکي او سوداګریز قوانینو سره ټکر ونه لري. دبانکدارۍ ځنځیري عوامل : ۱-اساسي قانون۲-بانکي قانون(مرکزي بانک قانون) دولتي اوخصوصي بانکونو قوانین ۳-دپیسو او بانکدارۍ قانون۴-بانکي ستراتیژي۵-بانکي پالیسي ۶-دبانکي عملیاتو دداډمنولو لپاره

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصـــولنامه او کړنلاره. بانکي عملیات عبارت دي له ۱-امانتونه۲-جاري حســـابون۳ه-اعتبارورکول۴-دنوروارزښت لرونکو پاڼو او ونډو پورې اړوند عملیات، دهیواد په داخل او بهر کې دوجوهاتو انتقال ، ارزي(اســـعاري) معاملات ، دنجیبه یا قیمت لرونکو فلزاتو معاملات ، دضمانت تضمین، او صادرول، زراعت، رهن ، صنعت ، سوداګري ، ساختمان ، حمل او نقل چې دقانون سره په ټکر کې نه وي دبانکي عملیاتو اجرایی برخې دي.

د تشبثاتو مدیریت

دتشبثاتو مدیریت دلوستلو موخې :دتشبث دپراختیا په مفهوم دتشبث په تیوریګانو او دتیوري او عمل ترمنځ په اړیکه باندې پوه شو۲-دیوهیواد داقتصاد په وده کې دمتشبثینو درول په اړه دپوهې دمعلوماتو ترلاسه کول۳-دمتشبث داقتصـادي فعالیت او ابتکار رامنځ ته کیدو په اړه دیوې عمومي او جامعې پوهنې ترلاسه کول۴-دنویونظرونو دارزیابۍ یا ارزولو لپاره تحلیلي مهارتونو ته وده ورکول یا رامنځ ته کول او هم په دواړو یعنې هغه فرصـــتونو او ننګونو باندې پوهیدل کوم چې متشـــبثین ورســـره لاس او ګریوان وي یا ورســـره مخامخ کیږي۵-دتشـبثاتي کړنو ته دودې یا پراختیا لپاره دنویو نظرونو په اړه دپوهې ترلاسـه کول. پیژندنه : اقتصـاد پوهان ، سـوداګر،اوکاروباري افراد دوي په دې موافقه دي چې متشـبث په اقتصـادي او نورو ټولو ټولنو کې دخوځنده یا متحرکه اقتصـادي ودې او کاري فرصـتونو په هڅولو او تشـویق کې مهم او حیاتي رول لوبوي په ځانګړي توګه پرمخ تللې نړۍ کې ریښـتیا ده چېرې چې بریالي او کامیاب کوچني کاروبارونه دکاردرامنځ ته کیدو او دغربت دکمولو اسـاسـي او بنسټیزه وسیله ده. تشبث څه ته وایي. دتشبث کلمه یو په زړه پورې تاریخي شالیداوسیر لري او دافرانسـوي کلمې انترفریندا څخه اخیسـتل شـوي چې مانا یې اخیسـتل او تعهد کول دي. دبیلګې په توګه یو کاروباري شـــخص څوک چې نوی کاروبار خطر مني یا یې اخلي . ریچارډ کانتیلیون: خپله دفرانســـې وه او په۱۷۲۵ م کال کې یې دتشـــبث کلمه وکاروله دي وایي متشـــبث هغه څوک دی چې ګواښ اخلي او دیوې کړنې دترســـره کولو په وخت کې دناڅرګندتیاسـره مخامخ کیږي. سـربیره په دې هغه داخبره هم کړي چې یو متشـبث دهغه چا څخه توپیرلري څوک چې پانګه عرضـــه کوي یا یې چمتو کوي. ادم ســـمیت په ۱۷۷۶ کال متشـــبث دیوفرد په توګه تشـــویق کړی او ویلې یې دي چې یو متشـــبث هغه څوک دی چې دسوداګریزې موخې لپاره سازمان جوړوي څوک چې سرمایه دار وي یعنې دپانګې لرونکې کس ته متشبث ویل کیږي.جان بافیت: په ۱۸۰۳ کال کې ویلې دي دتولید دعواملو پراختیا یا زیاتوالی دمتشبث رول په توګه ګڼل کیږي. فرانسوي اقتصاد پوه: وویل چې متشبث دمولدیت دټیټې ســـاحې نه دمولدیت لوړې ســـاحې ته اقتصـــادي ســـرچینې لیږدوي او په دې توګه ګټه ترلاســـه کوي.ســـربیره په دې ده داهم وویل چې متشـــبث یو اقتصـــادي نماینده ده څوک چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دتولید تول وسـایل یاني انسـاني ځواک دیوه او ځمکه، پانګه دنورو افرادو دیو تولید درامنځ ته کیدو په خاطر سره یوځای کوي.تشبث : یوه پروسه ده دکومې دلاري چې متشبثین نوي تصـدۍ جوړوي او وده ورکوي کاروبارونو ته . جان شـومپتر: وایي تشـبث دیوه هیواد په اقتصـادي پرمختیا کې یوه اساسـي مرحله یا پروسه ده. په همدې ترتیب ، ابتکار او تشبثات دیوکاروبار دکړنې دپراختیا اساسي او بنسټیزې مرحلې دي او دیو هیواد داقتصادي پرمختګ لپاره خورا مهم دي . دپیټر ایف ډروکرpeter f. drokerپه نظر تشـبث نه علم دی نه هنر دایو پروسه ده دایو عمل دی داعلمي بنسټ لري دتشبث په برخه کې پوهه نهایي یا وروستۍ پایله ده په حقیقت کې کومه پوهه چې په عمل کې رامنځ ته کیږي په لوړه او پراخه کچه دپایلو له مخې تعریف شـوي چې دادعمل له مخې دي. دپورته بحثونو څخه لاندې پایله اخلو: یو متشبث : هغه کس دی چې نوي فرصـتونه کشفوي ددوی ارزونه کوي دتولید تول عوامل راټولوي نواورې کوي دزیان یا ناڅرګندتیا یا ناڅاپي پیښـو ګواښ په غاړه اخلي، او دخصـوصـیات: ۱-یووګړی یا دوګړو یوه ډله۲-دلاسـته راوړلو لپاره اړتیا۳-خپلواک یا خپلواکۍ ۵-دخطر اخیستل۶-نواورې یانوښت۷-هدف لرونکی ۷-پریکړه کوونکی یاپریکړه کول۹په خپل ځان باور ۱۰-دابتکار رامنځ ته کول۱۱-هڅونکی وي۱۱-دانساني اړیکو وړتیا ولري۱۲-داقتصادي پلان جوړونکی.۱-یو وګړی یادوګړو یوه ډله وي: یومتشبث کیدای شي یو شخص وي یاداشخاصو ډله وي۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا : دمتشبث دهڅولو لومړنۍ وسـیله ده دوی ددې لپاره کړنه ترسـره کوي چې ټاکلي اهداف لاسـته راوړي۳-که څه هم یواځې داقتصادي کړنو دترسره کولو لپاره بیلابیلې هڅونې شتون لري مګر متشبث دمنځ ته راتګ لپاره ترټولو لوی او اسـاسـي لامل خپلواکې ده او خپلواکې غوښـتونکې دي دی نه غواړي دبل چا لپاره کار وکړي.۴-دخطر اخیستونکی دی: متشبث دخطر داخیستلو اوتحمل کولو توان لري او په حقیقت کې دهمدې خاصـیت له مخې دمدیر څّخه جلادی۵-نواوورې یانوښت کوونکی دی یو متشبث په خپل ذات کې نواوري کوونکي دی هغه تل دنویو نظرونو او نویو فرصـتونو په لټه کې وي هغه غواړي نوي بازارونه نوي شـیان په تولید کې دنویو میتودونو هم کارواخلي۶-باهدفه : متشبث : دځانګړو او خاصـو موخو لرونکی وي هغه یو په یو اهدافو ته درسیدو لپاره هڅه کوي ترڅو ټاکلې موخې ترلاسه شي.۷-پریکړه کوونکی دی.یو متشبث منطقي فکر درلودونکی دی هغه باید دخپلې کاروباري مفکورې او نظریې په اړه په واقعت کې څو پریکړي وکړي څو هغه په عمل کې پلي شي لکه څنګه وشي چیرته وشي او چاته وشی.۸-په ځان باور لري . یو متشبث دخپلو اهدافو په لاسته راوړلو کې په لوړه کچه په خپل ځان باور لري او دځینو پیښو پروا هم نه لري۹-ابتکار رامنځ ته کوونکي : متشـبث تل هڅه کوي چې ابتکار رامنځ کړي دوی دمختلفو او بیلابیلو شـیانو درامنځ ته کیدو په خاطردنوو میتودونو لارچارودرامنځ هڅه کوي دبیلګې په توګه نوي یا تازه خام مواد دنوي تولید میتود ،نوي اعلانات، فیشن۱۰-هڅوونکی وي: یو متشبث یو هڅوونکي دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل کارمندان هڅوي او هغوي ته انګيزه ورکوي ددې لپاره چې دکاري ټيم په زړه پوري همکاري رامنځ ته کړي او خپلې موخې په ښه توګه ترلاسه کړي.۱۱-دانساني اړيکو وړتيا لري: يو متشبث دخپلو کارکوونکو پيرودونکو عرضه کوونکو پوروركوونكو او نورو سره راکړوورکړو دترلاسه کولو لپاره بايد دانساني اړيکو درامنځته کيدو او درلودو وړتيا ولري۱۲-اقتصادي پلان جوړونکی : پلان جوړونه اقتصادي اهدافو ته درسيدو لپاره يوه طرحه ده متشبث هره کړنه دپلان پورې اړه لري دبيلګې په توګه دتوليد پلان دپلورلو پلان مالي پلانونه دپيرودلو ،پلانونه دپلټنې او پرمختګ پلانونه . دتشبث نظريه په ۱۸ پيړۍ کې دکاروباراو مالي ساحو په برخه رامنځ ته شوه له دې وړاندې دامفهوم يوازې په انجينري او نظامي برخو کې کارول کيده له دې وروسته بيلابيل اقتصادي پوهانو او ټولنيز رواني چاروپوهانو په دې اړه نظرونه وړاندې کړه.په هر صورت چې دوی ددې اصطلاح ددقيقې معنا په اړه سره توافقت لري ، ويليم بونګو : وايي او ليکي : دتشبث موضوع دهميش لپاره مغشوش والی لري دګډوتيا يا confusionپه پايله کې دتشبث کلمه په مختلفو اوبيلابيلو شرايطو په بيلابيلو اصطلاحاتو وکارول شوي او تشبث معنا داقتصادي پرمختګ دبدلون سره هم بدليږي . دتشبث ماهيت:۱-دخطر اخيستلو يا منلو وړتيا: متشبث دکاروبار دپيل کيدو په وخت کې دناڅرګندتيا او ګواښونو دبيلابيلو ډولونو سره مخامخ کيږي. دکاروبار چاپيريال متحرک او تل بدلون لري. اوډيری ګواښونه ورته دپانګې له امله راځي اوددې دتنظيم وړتيا لری ،خو دناڅرګندتيا دکنترول وړتيا نلري.۲-entrepreneur traitتشبث فطري يا ذاتي صفت نه دی. تشبث په خپله ذاتي يا فطري صفت نه دی دشرکت يا تصدۍ برياليتوب دپريکړو کولو او دمتشبث دنورو وړتياوو پورې اړه لري نو په دې توګه خلک په خپل ځان کې داوړتيا راولې ۳-creative activityدفعاليت تخليق يا رامنځ ته کول.

What is creativity? simply creativity involves transforming your ideas imagination &dreams into reality.

دتشبث دندې : ابتکار دخطر منل اودبدلونونو منل.

ديو فعاليت تخليق : تشبث په اساسي ډول يو تخليقي کړنه ده اودنورو فرصتونو نوو نظريو دنوو تخليقونو او نورو لپاره پلټنه او تحقيق کوي دوی په تخليقي يا نوو شيانو په رامنځ ته کيدو باندې فکر کوي او په خپل شرکت کې نوي نظرونه عملي کوي داتشبث دی چې په ټولنه کې تخليق او بدلونونه هڅوي ۴-دبدلونو پايلې : د تشبث پايله دسياسي ټولنيزو علمي او تخنيکي بدلونو رامنځ ته کول په چاپيريال کې دايوازي اقتصادي پيښه يافعاليت نه ده او په ټولنيزو طريقو کې خلک مجبوروي چې طريقې بدلې کړي او پرمختګ وکړي۵- creative of resourceداتشبث په ټوله کې خامه مواد په کارتمامو يا نيم کاره موادو بدلوي نو په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

توګه تشبث دافادې درامنځ ته کولو او اقتصادي ارزښت اودشتمنۍ درامنځ ته کولواو وړتیا مرحله ده ۶-: په ټولو کاروبارونو او اقتصادونو کې ضروري او مهم دی تشبث په ټولو کاروبارونو ټولو اقتصادونو کې اړین او مهم دي که هغه غټ وي یا وړوکی وي که پرمختللی وي او که دپرمختګ په حال کې وي۷-تشبث دژوند په هره کړنه کې مهم دیessential in every activity:په هره کړنه کې مهم او حتمي دي تشبث ته دژوند په هره برخه کې اړتیا لیدل کیږي یو شخص په هره سطحه په هره ساحه کې دخطر دفطرت او کاروباري چلند له لارې بریالی کیدای شي. په ښوونه اوروزنه تحقیق طب ، سیاست ، نظامي او نورو ټولو برخو دژوند کې دبریالیتوب په خاطر دخطر اخیستلو ابتکار یا رهبرۍ ته اړتیا لیدل کیږي. ډروکر ویلې دي تشبث : معنا دانه ده چې مونږ یواځې داقتصادي سازمانونو پورې تړلې وي ۸-کم خطر والی : تشبث پراخه کچه دخطر په مخ کې لري مګر دتخنیکي اجتماعي او اقتصادي محیط له امله یو تشبث دنورو په نسبت کم خطر لرونکی وي ۹-دابتکار قابلیت: ability of innovateیو تشبث یو ابتکاري فعالیت دی تشبث په ټوله کې هغه تخلیقي نظریې عملي کوي یعنې دهغې غوښتنه کوي. تشبث دنوې نظریې تخنیکونه دیو تولید نوی شکل، دمدیریت نوی اصل ،نوي بازارونه ،نوي تولیدات، او نورپروسیجرونه مني ددې له پاره چې مشتریانو ته ښه خدمات عرضه کړي او ګټه ترلاسه کړي.۱۰-دپوهې په اساسknowledge basedفیټرډروکړ ویل یو تشبث نه خدمت دی نه هنر دی دادپوهې په اساس باندې یو عمل دی۱۱-دچلند پربنسټ پایلې result oriented behavior یوه کمپنۍ یا یوه تصدۍ ترهغه وخته پورې بریالی کیدای نه شي چې کم ترکمه پایلې ګټه ورې وي تشبث په پایلو ټینګارکوی نه په نصیب او قسمت. متشبثین دخپلو هڅو اوسختو کارونو له امله ښې پایلې لري.۱۲-دچاپیریال په بنسټ فعالیتونه environmental oriented activityتشبث یو بیروني او خلاص محیط سره اړیکه لري متشبثین داقتصادي سیاسي اجتماعي اومادي فکتورونو سره په پام کې نیولو سره تولیدات کوی او خطرونه اخلي ددغې مفهوم په نظر کې نیولو سره شومپټر ویلي دي دادهر باندېنې لپاره یو تخلیقي حالت ته غبرګون او ځواب ویل دي . خطر دپیش بیني وړ دی او کنټرولیدونکی دی او ناڅرګندتیا دپیشبیني وړنه ده او نه کنټرولیدونکې دیه .لکه زلزله سیلاب طبیعي افات. دلته یوه خبره کول ضروري دي تشبث داهمیت په باره کې هغه کس چې یو نوی کارکشف کړي یانوی بازار ته راوښکې یا یو نوی میتود نه کار واخلي هغه ته متشبث ویل کیږی او که دوام ورکړي هغه ته بزنس مین ویل کیږي.

Creativity or initiative: is relating to imagination

کریټویټي او انیشیاټیف : دسوچ کولو پورې اړه لري

(c) ketabton.com: The Digital Library

Innovation is regard to implication or implementation

Innovation the action or process of innovating new ideas, new methods, new products etc.

یوه انیویشن یوپروسه ده دعملي کولو دانیوشن دنوي طریقو نویو ایډیاو او نوي تولید اوداسي نورو په باره کې. نوښت: داهمیشه فکر وهي دتولید په باره کې او تل هڅه کوي چې نوښت رامنځ ته کړي یا نوښت وکړي دمختلفو شیانو درامنځ ته کیدلو په باره کې ۲-دلاسته راوړلو لپاره اړتیا: دمتشبث دهڅولو لومړنی چلونک دی دوی ددې لپاره کړنه ترسره کوي ترڅو تاکلي اهداف ترلاسه کړي دلوړې کچې دلاسته راوړلو په اساس متشبث کولای چې دکړنو په ډګر کې دخپلو رقیبانو او همدارنګه دخپلو پخوانیو کړنو سره سیالي وکړي. ۱۳-دبدلون دپیژندنې بهیرprocess of identify transformationتشبث دمعلوماتو دتشخیص اوداصولو او کنثیفتونو بدلون دی یو سوداګر یا یو متشبث ترهغه وخته پورې په یوازې توګه متشبث کیدای نه شي ترڅو چې ددغه پورته ترځنګ اینویشن ونلري یا په بل عبارت دایو فعالیت چې باید په خپل ذات کې دوامداره ډول باندې واوسي. د اودي پریخ او ندکمي (عالمان دي) په نظر تشبث یواځې دندي طریقې یا فعالیت خپلول نه دي مګر دادشخصي ملکیت یادځانګړي شتمنۍ یو بدلون دی او همدارنګه یا په خپله باندې دیو نوی شي تخصیصول.۱۴-مسلکي فعالیت:professional activityتشبث په پرمختللو هیوادونو کې دیو مسلک په توګه لکه طب ،قانونو او انجینرۍ کې رامنځ ته شوی دی کاروباري مهارتونو ته دروزنې او تعلیم لــه لارې وده ورکول کیږي لکه مدیریتي مهارتونه پرمختیایي هیوادونو کې حکومتونو پروګرامونو او پلانونه شروع کړي ترڅو خلک تشبث ته وهڅوي.۱۵-مدیریت دتشبث یو اساس دهmanagement is the basis of entrepreneurمدیریت دټولو تشباتي تصمیمونو یو اساس دی متشبث په کاروبار کې دمدیریت په واسطه ځینې بدلونونه او پرمختګونه منځ ته راوړي ډروکر وایي تشبث دنن ورځ دمدیریت دمهمو او اړینو دندو یوه برخه .۱۶-داصولو پربنسټ نه دپوهې یا درک په واسطه based on principle not on intuitionتشبث دځانګړو اصولو مفکورو اوځانګړو برخو دپوهې په اساس ده یعنې په دې ولاړ دی دادعلم او اصولو په بنسټ درک نه دی ، ځکه چې دوی داصلي مدیریت یو نسل یا یوه دوره ده . متشبث باید دبریالیتوب دلاسته راوړلو لپاره داقتصاد ،احصایي، قانون پوهنې، روانشناسۍ، او نورو موضوعاتو په اړه پوهه ولري.دتشبث اقسام: ۱-تقلیدي یا مقلد تشبث: دتشبث داډول پخپل ذات کې تقلیدونکی دی چې داموجوده تولید په نوي طریقې وړاندې کوي دنوروکمپنیو یا شرکتونو ګټورنظریات اخلي او په اسانۍ سره دبازار کنترول لپاره دوی دشرکت وزن منځته راوړي یعنې دتشبث څخه دمقیاس په ډول استفاده کوي دبیلګې په ډول جاپانیانو په امریکایي تولیداتو باندې څیړنه کړې او دخپلو تولیداتو دپرمختګ لپاره یې نوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

طریقې پیداکړي او دوی په ټیټ قیمت ســـره توکي تولیدوي او امریکایي بازارونو ته یې صادروي چې دتشبث داډول دجاسوسی یوډول دی اومشتریان دارزانه خدماتو او تولیداتو نه زیاتې ګټې ترلاســه کوی.۲-incubate entrepreneurدادتشبث یو بل ډول دی چې په دې ډول تشـــبث نوې نظریې منځ ته راوړي او دوی په مولده توګه باندې د غه نظریات او ابتکارات تطبیقوي اوددې څخه دســازمان ګټې لاســته راوړي چې دوی مختلف تکنالوژیکي پرمختګونو له امله نوي ابتکاراتو ته وده ورکوي او مختلف ډوله تولیدات منځ ته راوړي لکه نوکیا او مایکروســافټ۳-فرصــت لرونکی تشــبث په دې ډول تشــبث کې مدیران مســولیتونه ســپاري اودمدیریت موجوده ســلســلې مراتبو په اســاس راپورنه ورکوي دوی دنیمه خپلواکه کاري چاپیریال څخه خوند اخلی اودنوښــــت لپاره یوه ســـاحه پریږدي۴-اداري تشـــبث : څیړونکې ددوې دســـوداګریزو حقیقتونو په اړه ددوې نظریاتو په اړه دشـــرکتونو دمنابعو دچمتوکولو په وخت کې مرســـته کوي نو په دې توګه اختراعات په شـــوق ســـره رامنځ ته کیږي اودوی دیو رهبر لخوا رهبري کیږي او اداره د نوي محصـــول رامنځته کولو ته چمتو کوی۵-acquisitive entrepreneurداتشـــبث داډول دودې او پرمختیا ددودیزو میتودونو څخه مخکې یو ګام دی چې مونږ دلته ددوه شـــرکتونو یوځای کیدو لاســـته راوړنو او دګډې پانګې او نورو په واسطه دودې نورې بدیلې ستراتیژی پیداکوي.

دیوبریالي متشبث ځانګړنې

1-imaganative: creative thinking and imagination are important for entrepreneur quality since innovation come with this quality2-shrap memory successful entrepreneur always have a memory shaper than people and generally every event of the recent fast should be in his mind.

۳-په ځان مطمینه یا باور ولري: متشــبث باید باوریوي چې څه شــی ا ویا هغه څه شــی چې دی غواړي په راتلونکې کې یې ترســره کړي بلکې هغه باید یوځای دځان ســره دذخیره په ډول وساتي دمثال په ډول هغه باید ډیرمطمین وي مګر دهغه کړنې باید دخاورو سره خاورې نه شـــي یعنې ښـــکاره نه شـــي.Emersonوایی دکامیابۍ راز په ځان اطمینان ولرئ یعنې په ځان اطمینان دکامیابۍ رازده ۴-کامل یا پوره والی : یو بشـــپړ او کامیاب متشـــبث هغه څوک ده چې خپل وظایف په ښه شکل ترسره کوي او خپل مسولیتونه کې ایمانداره وي-او دهمیش لپاره استفاده نه مني. او دخلکو سره خبري کوي او زیات تمرکز په بحث مباحثه باندې کوي او په بشپړ ډول بحث اومباحثه باندې کنترول ولري۵-پیشبیني کول: یو متشبث باید ددې توان ولري چې دپیښـو ارزونه وکړي حتی چې واقع شـوی نوي او همدارنګه دموجوده کړنو پلان دپایلو ارزونه وکړي او هغه متشـــبث چې دارزونو یا اټکل کولو وړتیا لري نو هغوی باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

راتلونكي مشـــكلات اټكل كړي او دهغې مخه ونيســـي په راتلونكي كې.۶-دســـتونزولپاره چمتوالی: يو متشبث بايد دنوو ستونزو لپاره چمتو وسي او هغه بايد ومني نودوی عموماهغه وظايفو ته چې ســـتونزمن وي ترجيح وركوي ځكه چې دوی وايي چې غټ خطر ډيره ګټه . او متشـــبث بايد ديو شـــركت اراده ولري او دا هغه خلک دي چې دننګوني او خونديتوب ترمنځ انتخاب كوي۷-دښې راتلونكې په هيله خوشبينانه وي: يو متشبث بايد دخپل كاروبار په اړه ښـــه فكر ولري او هغه بايد دناكامۍ دكاميابۍ يو بل قدم وګڼي او دوی بايد چې دكاروبار په اړه بدبينانه نظر ونلري اوتل خوشبينانه نظر ولري۸-Ambitionدښو شيانو ترسره كول دي او په دې اړه دوې داســـې فكر ولري چې دنورو كاروبارونو په وړاندې مونږ كامياب يو او دوی بايد داســـې فكر وكړي چې مونږ له نورو كمپنيو څخه يوه مرحله مخكې يو او كه چيرې متشـــبث موجود نه وي نوبيا دامشـــكله دی Davidوايي چې بايد مونږ مخكې يوڅه لاســـته راړنې ولرو . انډريو كارنيګيAndrew Carnigiوايي كه چيرې يو كس دكاروبار څخه دګټې دلاســـته راوړلو هيله ونلري نو داشـــخص ناكام دی۹-دوخت مديريت: يوكاميابه متشـــبث هغه څوک دی چې وخت ته ډير ارزښـــت وركړي كه چيرې يوه كمپنۍ ددې وړتيا ونلري چې وخت مديريت كړي نو بيا به داهدافو دلاسـته راوړلو كې ناكام اوسـي . دمتشـبث اهميت او ځرانګوالی: تشبث ديو هيواد په اقتصادي وده كې ستر رول لوبوي دهيواد دانساني او فزيكي منابعو په حركت راوستل دمتشـبثينو ترټولو لوی او اســاســي دنده.متشـبث ددغې فزيكي او انســـاني منابعو څخه اســـتفاده كوي چې دوی ابتكار وكړي يعنې نوي نظريې په كاراچوي نوي توليد په كاراچوي او ديوي مهمې وســـيلې په توګه ترې اســـتفاده كوي. دوی عموما په ځينو فعاليتونو كې دخپل ياركوم چې داستخدام او فرصتونو په برابرولو كې مرسته كوي دوی مســـول دي اســـتخدام دفرصـــتونو په برابرولو كې په زرهاو خلكو ته دوی بايد بهرنيو هيوادونو ته خپل توليدات وليږدوي هغه شيان چې ښه كيفيت لري ددوې دصادراتو په نتيجه كې زمونږ دتادياتو بيلانس رامنځ ته كيږي دسوداګرۍ دپاره دا ښـكاره ده چې متشـبث ديو هيواد دګړندۍ اقتصادي ودې اصلي او اساسي عنصر دی په ټولنيز چاپيرياِل كې دتشبث پراختيا: تشبث په خپله په ټولنه كې پيداشوی دی دوی دټولنو دغړو په توګه مختلفو فعاليتونو كې مصروف يابوخت وي بغير دمتشبث نه دټولنې موجوديت دصفرسره مساوي دی مختلف اجتماعي عوامل لكه كيسټ casteيعنې دټولنيزو وجوهاتو په اساس ديوبل څخه ويشل شوی . عقيده ، ټولنه ، مذهب دكورنۍ پس منظر ټولنيزو ارزښـــتونو ښـــوونيز رواجونه تخنيكي پرمختګونه هڅونه ابتكار نوښت. مسلكي چاپيريال يا پس منظر اوداسې نورداټول يو حياتي رول لوبوي دمتشـــبث په پرمختيايي وده اودهغې په شـــخصـــيت په ټولنه كې رامنځ ته كيږی ټولنه برابروي دمتشـــبثينو دپاره دتشـــبثاتي كيفيتونو لپاره اړينې برخې اطمينان، ازادي ، ابتكار، وقار فرصـــتونه برابروي چې هغوی دوی ته تمه لري او د خطرونو توان او قدرت لري اوبايد ويې لري. دمتشـــبث لپاره لارښـــود كتاب كې دا راغلي دي.مهارتونه تخنيكي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهارتونه۲دکاروبار کنترول اواداره کولو مهارتونه۳-دفعالیت لپاره وخت لرل.شـــخصـــي خصلتونه: ۱-صداقت۲-سبب یا علت۳-دتوکل کولو هنر۴-تصمیم نیونه۵-کورنی وضعیت۶-مالي وضـعیت. ددې لپاره چې دیو متشبث خصـوصـیات ترلاسـه کړئ نولاندې توضـیحات سـتاسـو لپاره دي ۱-دبریالي متشـبثینو سـره وګورئ او کارطریقې ترې ذده کړه۲-مرسـته وغواړئ او مشورې وکړئ۳-کتاب ولولئ۴-تعلیمي کورسونه ته لاړشئ. سوداګري هغه علم دی چې تاسـو ته دخپلو مشـتریانو اودهغوی دغوښـتنو اواړتیاوو په هکله ذده کړې درکوي. لومړی پانګه: هغه پیســې دي چې دکاروبار دپیل کولو لپاره تاســو ورته ضــرورت لری . دکاروباري مفکورې بیانول هغه اساسي قدمونه دي چې لاندې جهتونه لري۱-کوم محصولات او خدمات غواړی چې عرضـه کړی۲- په چا باندې به هغه وپلوری۳-محصـولات او خدمات په څه ډول وپلوری۴کومې غوښـتنې یاتولید به مشـتریان قانع کړي. دکاروباري مفکورې یو ډول سنجش دSWOTتحلیل دی. قوي اړخstrength:هغه اړخ دی چې تاسو په ښه حالت کې قرار لری دمثال په ډول ستاسو محصولات کیدلای شي درقیبانو په تناسب ښه وي او یاداچې ستاسو مغازه په یومناسب ځای کې موقیعت لري اوستاسو کارکوونکي په کارپوه خلک دي ۲-دضعفweaknessاړخونه: ستاسو دکاروبار ضعیف اړخونه دادي : ستاسو محصولات مثلا درقیبـانو پـه تنـاســـب قیمتـه دي یـادتبدلیغـاتو لپـاره کـافي پیســـي نـه لری۳:امکاناتopportunityتولې هغه لارې چارې چې ستاسـو په شـاوخوا کې وجودلري مګر ســـتاســـو او ســـتاســـو له کارســـره مرســـته کوونکي دي امکانات بلل کیږي.۴-خطرونهRisks:هغه عوامل دي چې ســـتاســـو په شـــاوخوا کې وجودلري مګر ســـتاســـو دکارپرمختګ ســره مســاعد وي خطر بلل کیږي.بازارموندنه : دهغوفعالیتونو ټولګه ده چې تـاســـو یي دتخمیني پیرودونکو اوددهغوی دغوښـــتنو دمعلومولو لپـاره ترســـره کوی . بازارموندني پړاوونه یا مرحلې :۱-بازارموندنه دکاروبار له مفکورې څخه پیلیږي چې دپیرودونکو په غوښـتنو اسـتواره ده۲-دکاروبار دمفکوري په واسـطه تاسـو باید خپل بازار وازمایي۳-دبازاردمعلوماتو له لارې تاسې کولای شی چې دبازارموندنې پلان ترتیب کړی۴-په دوامداره توګه باید بازارمطالعه کړی . دپیرودونکو او رقیبانو په اړه دزیاترو معلوماتو دموندلو لارې دلته توضیح کیږي.۱-دتخمیني پیردونکو سره خبري وکړي او لاندې پوښتنې له هغوی څخه وپوښـتی۲-خپل رقیبان وڅیری او پوه شـي۳-له هغو کسـانو چې تاسـو ته خام مواد برابروي او له نورودوکاندارانو څخه وپوښـتی. دبازارموندنې دپلان په وخت کې هرپه اړخیزه توګه فکروکړی چې محصـولات او خدمات څه خرڅ کړی په دې اړه څلور اسـاسـي رکنه په نظر کې ونیســـئ۱-محصـــولات ۲-بیه۳-دکاروبارځای۴-پرمخ وړل. دکاروباري مفکورې بیانول داروښـــانه کوي چې کارکوونکي کوم قابلیتونه باید ولري . ددې لپاره باید لاندینی ۴عملیي اجرا شـي.۱-دکاروباري مفکورې دبیان څخه پیل کړی اووایي چې ستاسو دکاروبار لپاره کومې وظیفې اجرا کیږي۲-معلوم کړی چې دکومو وظایفو لپاره ستاسو وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اومهارتونه کفايت نه کوي.۳-معلوم کړی چې دکارکوونکو لپاره دکومو تجربو مهارتونه ضروري دي.۴-معلوم کړی : چې دهرفعاليت لپاره څو کارکونکو ته ضرورت دی. حقوقي مسوليتونه عبارت دي له ۱-دمالياتو ورکول۲-دکاردقوانينو رعايت کول اودکار جواز اخيستل.لومړنی پانګه هغه پيسې دې چې دکاروبار دپيلولو لپاره ضروري دي دکارپيل کې بايد تاسوته معلومه وي چې تاسو ته دلومړنی لپاره څومره پيسې لازمې دي او له کومه يې بايد پيداکړی لومړنی پانګه دلاندې موضوع لپاره اړينه ده۱-پانګه اچونه۲-دوراني پانګه . پانګه اچونه په دي معنا چې تاسو ځينو شيانو ته چې يي زيات مهم دي دډيري مودي لپاره ضرورت لری.لکه ۱-تعمير۲-تجهيزات اووسايل:لکه دستګاه اسباب وسايل او وسايط نقليات موبل فرنيچر او نور شامل دي . دوراني پانګې دلاندېني خرڅونه عبارت دي ۱-دتيارو محصولاتو او خام شيانو اخيستل۲-دمال په مخ بيول۳-دکارمزد۴دپيسو اجاره ۵-بيمه۶-نورمصارف۱-دلومړئ پانګې منابع دی ۱-خپله پانګه يا پيسې۲-کريډيټونه(قرضې)۳-ليزينګونه(تجهيزاتو قرض) ګرنټونه (وړيا مرستې) . لاندې څو منابع چې ذکر کيږي دکاروبار پرانيستلو کې دقرض اخيستلو لپاره هغوی ته ورشی۱-بانکونه۲-ليزينګ۳-ګرنټونه۴-ملي بانک. ستاسو دکارخانې دمحصولاتو تمام شدقيمت محاسبې په دې وجه کوي۱-دمحصولاتو دنرخونو ټاکل۲-دمصارفو کمول او دهغوی نظارت۳-دمهمو تصاميمو نيول دکارورباردفعاليتونو په جريان کې ۴-دکارخانې دراتلونکې کارلپاره مرسته کوي. مختلف کاروبارونه مختلف خرڅونه لری مګر ټول کاروبارونه خاص مصرفونه لري۱-مستقيم مصارف۲-دکارمزد مصارف۳-مستقيم مادي مصارف هغه پولي زيرمې ته وايي چې ستاسو کارخانه يي دموادو توليد او دترکيبي اجزاو لپاره په مصرف رسوي.۲-دکارمزد مستقيم مصارف : هغه پولي زيرمې ته وايي چې کارخانه دکار مزد کارکونکي او کارګرانو ته دتوليد په خاطر ورکوي او همدارنګه که کارخانې بيمه ولري هغې پيسې چې دکار کوونکي له مزد څخه په معينه اندازه ګرځول کيږی او مکافت چې دمثمر کارونو لپاره ځينو کارکوونکو لپاره ورکول کيږي دکارمزد په مستقيم مصارفو کې راځي.مصارف(غيرمستقيم)ټول مصارف(غيرله مستقيمو مصارفو)چې کارخانه يي دفعاليت لپاره منونکې وي .استهلاک: دتجهيزاتو دارزښت کميدل دوخت په تيريدو سره دي چې ستاسو دکارخانې دمصارفو څخه شميرل کيږي . عمده او پرچون سوداګران څه کوي ۱-دوی محصولات نه توليدوي دوی مال بايد وپلوري ددوی مالونه رانيول ددوی مستقيم مادي مصارف تشکيلوي۲-دوی دکارمزدمستقيم مصارف نه لري دوی هغه چې نور خلک يې توليد کړي اخلي او خرڅ کوي دوی تل دمال دساتنې لپاره ددې لپاره مرستيال ته ضرورت لری مګر دوی دتوليدي چارو سره کارنه لري ددې لپاره دکارمزد ټول مصارف په غيرمستقيم مصارفو کې راځي۳-غيرمستقيم مصارف۴-دپرچون او عمده دوکاندار دعمومي مصارفو دمعلومولو لپاره درې قدمې بايد ترسره کړئ.مادي مستقيم مصارف ۱-داهغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصـــارف دي چې عمده او پرچون ســوداګران يې دمال درانيولو لپاره کاروي۲-غيرمســتقيم مصـــارف نورټول مصـــارف دي چې په کارخانه کې کارول کيږي لکه دبريښــنا مصـــارف اونور،کله چې په خپل کار پيل کوی دوه مهم شرطونه بايد ستاسو لخوا رعايت شي ۱-ستاسو کاربايد ګټوروي ۲-تاسو بايد پانګه ولرئ. دمالي وضـعيت دجوړولو اوپه هغه دنظارت لپاره لازمه ده چې ۱-ددخل او خرڅ دپلان ترتيبول۲-دنغدو پيســـو ددوران پلان ترتيبول۳-ديادو شويو پلانونو پرتله کول دحسابداری له اسنادو څخه په هره مياشت کې ۴-که چيرې ستونزې اونقايص رامنځ ته کيږي دهغو لپاره دحل دلارو چارو کتل. حسابداري دديې معلوماتو په باره کيږي۱-کارخانه څه ډول دپيسـو عايد لرى ۲-دکارخاني څومره پيســي مصـرف شـوي. که چيرې دحســابداری ښـه ډول انتخاب شـي اوپه ښـي طريقې سـره ورڅخه ګټه واخيسـتل شـي دهغې په برکت کارخانه خپلي ګټي ته پراختيا ورکوي دحســابداری ډولونه۱-دحســابداری يو طرفه (يوګونی) سيستم دلته هغه سيستم راوړل کيږي چې ډير ساده وي او دکارخانې په باره کې مفيد او معين معلومات ورکوي . مګر يوازې دډيرې وړې کارخانې لپاره مفيد دی ترهِغه وخته چې پيشرفته سيستم ذده کوي ۲-دليکلو دوه ګونی اساسي سيستم: دلته دحسابداری پرمخ تللی سيستم راوړو چې په کافي اندازه اسانه دی اودوړوکارخانو لپاره مناسب دی دديې سيستم تشريح لپاره خپل کاروبار ته رواج ورکړي دلارښود څخه استفاده وکړي. مفصل توصيف: دمحاسبې ثبت تشـريح کيږي. کسـه : دلته ټولې هغه پيسـي چې سـتاسـو په کسـه کې دې تري وځي ليکل کيږي. مادي مســتقيم مصــــارف : که چيرې مال توليدوي ايا خدمت کوی دخپل مال دخرڅلاو قيمت وليکئ دکارمسـتقيم مادي مصـارف : که چيرې مال توليدوی او ياخدمت کوی په شــتون کې دکارمزد ورســوي دغه ســتون دســوداګرانو لپاره نه دی غيرمســتقيم مصـارف :په ستون کې ټول هغه مصـارف چې دکارخاني دفعاليتونو دبرابرولو لپاره ترسره کيږي. ۳-دحسابداری پرمختللی دوه ګونی سيستم: دحسابداری دغه ډول سيستم هغو کارخانو ته په کاروي چې مختلفو معلوماتو ته ضـــرورت لري نظر دوه نورو ســـيســـتمونو ته يی اســتعمالول ګران دي دحســابداری حســاب هغه لوی دفتر دی چې په هغه کې ديوې ســاحې عمليات اودمتشـبث فعاليت ليکل کيږي. اکټيفونه: کارخانې ټول اکټيفونه ارزښـت لري اودغه ارزښـت داکټيف حساب لوی دفترکې ليکل شـوي دي . درامد: هغه پيسـي دې چې دکارخاني دخدماتو يا مالونو دخرڅولو څخه رامنځ ته کيږي دمصــارفو لپاره درې ډولونه په کار دي په کارخانه کې ۱-مادي مستقيم مصارف۲-دمحنت مزد مستقيم مصارف۳-غيرمستقيم مصارف.

د څيړنې ميتودولوژي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې پېژندنه : دڅېړنې کلمه د(تحقيق) چې عربې کلمه ده ،مترادفه معنا لري. په پښتو کې څېړنه، عربې ، کې تحقيق انګريزي کې researchپه يو مفهوم کارېږي . څېړونکو لخوا په مختلف ډول تعريف شوې ده لکه څېړنه دسمو او صحيحو معلوماتو لاسته راوړلو لپاره په يوه ځانګړې موضوع کې علمي او سيستماتيکه پلټنه ده. تحقيق دحقوقودريښې جوړه کلمه ده چې لغوي معنا يې حقيقت راسپړنه ده.څېړنه ، يو څو مرحليزه پروسه ده چې په يوموضوع کې دمعلوماتو دراټولولو او تحليولو څخه عبارت ده. دتحقيق کلمه په لغت کې پلټنې . مطالعې ، دحقايقو پيداکولو او ديوه کاربنسټ موندنې ته وايي . دتعريفونو پايله: څېړنه (تحقيق)ددلايلو په واسطه دمسلې ثبوتولو ته وايي او ياهم هغه محصول دی چې په علمي توګه دټينګو دليلونو په واسطه ثبوت شوی وي . يا څېړنه : دسيستماتيک لټون هغه پروسه ده چې دموجوده پوهې دزياتولو او يادنوي علم ترلاســـه کولو لپاره ديوې مســـلې په اړه دنويو معلوماتو پديدو او حقيقتونو دکشــف او ترلاســـه کولو په موخه ترســـره کيږي. څېړنه درې مرحلې لري لومړی:دپوښــتنو راولاړول،بيا دهغې په اړه معلومات راټولول او اخر کې پوښــتنې ته ځواب ورکول.دڅېړنې ميتود: هغه طريقه او کړنلاره ده چې څېړونکی يې ديوې موضــوع دڅېړنې په مهال تعقيبوي. هغه مشــخص اصــول او قوانين دي چې دڅېړنې او تحقيق په پروســه کې بــايــد پــه نظر کې ونيول شـــي. ميتودولوژي: ددووکلمو څخــه جوړه شـــوي ده چې ميتود(کړنلاره)اولوژي د(پوهې)څخــه عبــارت ده خو کلــه چې دڅېړنې کلمــه هم ورســـره وکارول شي نو بيا دڅېړنې ميتودولوژي څخه عبارت دي. دڅېړنې ميتودولوژي هغه علم دی چې د څېړنې لپاره چې دکوم ميتودونو او تخنيکونو څخه ګټه اخيســـتل کيږي هغې په اړه پوهه ترلاســه کول. هغه علم دی چې دعلمي څېړنې اصــول مونږ ته ښــايي.دڅېړنې موخې١-ديوې پيښــې ســره ځان اشــنا کول او يا هغې کې کوم نوي څه پيداکول٢-ديومشــخص ګروپ افرادو او حالاتو دځانګړنو بې پردې (بې نقابه) کول٣-ديوشــي دپيښــيدو فريکونســي روښــانه کول او يا دبل شي سره دهغې تړاوو په ګوته کول۴-ديوې فرضيې امتحانول او دهغې دعلت اړيکه دنورو متحولونوســـره معلومول. دڅېړنې تشـــويق: څېړونکی بايد ددغه اصـــولو او قوانينو ،مقرراتو ضــوابطو او لاروچارو څخه دعلمي او څېړنيزو مقالو،رســالو په ترتيب او ليکنه کې ګټې واخلي. او دا ډول قوانين بايد دخپل کاردکړنلارې په توګه وټاکي . دڅېړنې په ميتودونو پوهيدنه هغه پياوړی،اســـباب دی که نورو مهارتونو ســـره يوځای شـــي . لکه دنوښتګراستفادي او منطقي تفکر ، دنړۍ دپوهيدو لپاره به پياوړي وسايل رامنځ ته شي. په څېړنه کې دميتود :ګټه داده چې دهغه په بنسټ څېړنه منظمه ، سيستماتيکه ، او اسانه کيدای شـــي هغې پايلې چې لاســـته راځي مطلوبې ، اغيزمنې ، او قانع کوونکي وي . دعلمي رتبې دترلاســه کولو په موخه څېړنه ترســره کول ، ټولنې ته خدمت ميل درلودل ، لکه دامعلومول چې ولې په افغانانو کې دجرم کچه لوړه ده . په خلکو باندې دځان پيژندلو ميل درلودل داسې کارونو څخه خوند اخيستل چې کوم نوښــت او ابتکار په کې وي. دداســې ننګونو ســره ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخول چې لاتراوســه نه وي حل شـوي او ته يي حل کړي.تولنيز فکر درلودل، ددې ميل درلودل چې خپله پوهه زياته کړي او داسې نور . څېړنه يوه پروسه ده چې دغه پروسه بايد سمه او دقيقه اوسي دځينو ځانګړنو درلودونکې وي. علمي څېړنه ځينې ځانګړنې لري چې عبارت دي له١-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه تفسير شي او تحليل شي٢-معلومات بايد په سيستماتيکه توګه ترلاسه شوي وي٣-ديوې ځانګړې موخې لپاره معلومات راجمع شوي وي او يوه نوي لاســـته راوړنه ولري ددې ترڅنګ ځينې نورې ځانګړنې لري چې بايد په نظر کې ونيول شـــي ترڅو څېړنه علمي راشـــي دغه ځانګړنې دڅېړنې داصـــولو په نامه ياديږي. ١-موخه لرونکې : وي علمي څېړنه بايد يو روښـــانه موخه ولري دغه موخه دســـتونزې حل او يادمعلوماتو زياتوالى وي او همدارنګه ســـازمان او يا ټولنې ته يي ګټه ورسيږي٢-دقت والى: دقت څخه موخه په څېړنه کې پاملرنه ، ځيروالى اوکره والى دى، کله چې ديو څېړنې لپاره قوي تيوريکي بنسټ او سمې مناسبې کړنلارې وټاکل شي دقتوالى په خپله رامنځ ته کيږي٣-ازمايښـت وړ: څېړنه بايد دازمايښـت وړ اوسـي په دې معنا کله چې څېړونکى فرضيه وټاکي نو دغه فرضيه بايد دازمايلو وړ او اندازه شي.۴-ورته والى لرل: که څېړونکى دا ترلاســـه کړي چې په ســـازمان کې تصـــميم نيونه کې ګډون يو له مهمو فکتورونو څخه ګڼل کيږي. کوم چې دکارکوونکو متعهدوالى زياتوي.اوس که يو بل څوک په همدې ســـازمان په اړونده برخه کې څېړنه ترســـره کړي، دوهم څېړونکى بايد ورته پايله ترلاسـه کړي په څېړنه کې همدغه اصـل ته دورته والي اصـل وايي ۵-بې طرفه والى: کومه پايله چې دڅېړنې څخه ترلاســـه وي بايد ديوبې طرفه قضـــاوت پايله کې وي او دڅېړونکې دشـخصـــي نظر څخه پاکه وي. که چيرې کمي څېړنه وي نو پايله بايد په مفعولي بڼه وي په دې معنا چې خپله راټول شو معلوماتو له مخې پايله ترلاسه شوي وي او دڅېړونکي درک په کې شامل وي۶-عمومي والى : اصل څومره چې په يوه څېړنه کې عمومي والي اصل زيات ترسترګو شي په همغه کچه دڅېړنې ارزښت او اعتبار زيات وي دعمومي والي اصل څخه موخه کومه پايله چې ترلاســه کيږي هغه عمومي وي او په نوروســازمانونو کې هم دتطبيق وړ وي. ٧-سـپما اصـل: ددې اصـل څخه موخه دڅېړنې سـاده والى دى لکه چې څېړونکى څېړنه کوي نو بايد هڅه وکړي چې تراخره حده پورې څېړنه ســـاده راولي اوددې پيچلتيا څخه وســـاتي په دې معنا که چيرې څېړونکى په خپله څېړنه کې پنځه متحولونو ته اړتيا ولري همدابســـنه کوي. او دهغه متحولونو څخه دي ډډه وکړي کوم چې په څېړنه باندې تاثيرات ونه لري. دڅېړنې اهميت: څېړنه نه يوازې په علمي ســـاحو کې داهميت وړده بلکې په ورځينې ژوند کې هم خپل اهميت لري زمونږ په ژوند کې هره ورځ نوښــتونزه ، پيښـــې او پديدې رامنځ ته کيږي،نو په علمي ژوند کې دغه ســـتونزو او پيښـــو ته جواب ويل يو اساسي ضرورت دى څېړونکى په دې اند دى چې دغه ستونزو علت حل لارې ، شرحه او نورې برخې پيداشـــي په دقيقه توګه څېرنه په طبيعت کې دپيښـــو دپوهيدو لپاره کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي.څیړونکی هغه ســـتونزې دحل لپاره څیړنه کوي چې خپله څیړونکي ، کمپنۍ ، ټولنې او دولتي اداري ورســره مخامخ وي .ـپه موجوده نظریاتو باندې څیړنه مونږ ســره مرســته کوي چې یو حد او اندازه دحل راپه ګوته کړي‌ــــحســابې او منطقي څیړنه په ســوداګرۍ او صــنعت کې دســتونزو اعظمي ټکې راپه ګوته کوي. دڅیړنې ډلبندي : په دریو ډولو ویشــل شـــوي ده(۱)-ماهیت ته په کتو ۱-بنیادي۲-عملي .(۲) هدف ته په کتو دڅیړنې ډولونه: ۱-تشـریحي ۲-پیوسته۳-اکتشـافي۴-توضـیعي (۳)-معلوماتو ته په کتو ۱-کمي۲-کیفي.هدف ته په کتو دغه ډلبندۍ کې څیړنه دڅیړنې اصـــلي موخه په ګوته کوی داچې څیړنه ولې ترســـره کیږي همدغه جواب ترلاســه کول یي اصـلي موخه وي۱-تشـریحي : په تشـریحي څیړنه کې دیو شـــي خلکو ، ګروپونو، اوســازمانونو ځانګړنې رابرســیره کیږي او تشــریح کیږي. په تشریحي څیړنو کې معلومات په کمي او کیفي بڼو ترلاسه کیږي او دڅه او څومره پوښتنې ته ځواب پیداکیږي.۲-پیوسته : په پیوسته کې دیو شي اړیکه دملګرتیا او تکیه په بل شي باندې په ګوته کوي یا په دغه څیړنو کې ددو شیانو اړیکه چې دیو بل سره څه ډول پیښیږي مثال په ډول : څومره چې پلور زیاتیږی په همغه اندازه ګټه زیاتیږي په دغه مثال کې دپلور او ګټې ترمنځ اړیکه فقط کنټل کیږي۳-توضـــیعي څیړنه: په دې څیړنه کې هڅه کیږي چې ولې پوښتنې ته ځواب وموندل شـي. دولې پوښتنې په ځوابولو سره مونږ دعلت اړیکه پیداکوو۴-اکتشـافي څیړنه : هغه وخت ترسـره کیږي کله چې دیوه ځانګړې موضـوع داحتمالاتو په اړه څیړنه کوي. معلوماتو ته په کتوڅیړنه:۱-کمي څیړنه : هغه څیړنه ده چې په کمي معلوماتو ولاړه وي کمي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې داندازې وړ وي ځکه په دې ډول معلوماتو کې شمیرل کیدونکي معلومات وي چې دشمیر په بڼه وړاندې کیږي۲-کیفي څیړنه: هغه څیړنه ده چې په کیفي معلوماتو ولاړه وي کیفي معلومات هغه معلوماتو ته ویل کیږي چې دشـــمیرنې او اندازې وړنه وي او دشـــمیر په بڼه نه وړاندې کیږي. بلکې دکلمو په بڼه وړاندې کیږي. کوم تخنیکونه چې په کې اســـتعمالیږي عبارت له ګروپي مرکو ، پروژې تخنیکونو او نورو څخه دي . هغه وســـایل چې دکیفي معلوماتو په لاســـته راوړلو کې په کاروړل کیږي عبارت دي له : مصاحبې ، داسنادوتحلیل، دګډون کوونکو دتولید شو کارونو کارونو تحلیل لکه ژورنالونه ، ځینې یاداښـــتونه ، انځورونه، او نور. ماهیت ته په کتو : عملي څیړنه: دورځنې ژوند په عملي ســـتونزو دحل په موخه ترې ګټه اخیســـتل کیږي چې اوس وخت کې داکثرو څیرونکو دا رایه ده چې په سازمانونو او صنعت په برخه ددغه ډول څیړنو څخه ګټه اخیســـتل کیږي۲-نګه څیړنه: داڅیړنه بنیادي څیړنو په نوم هم یادیږي ، داډول څیړنې دعلمي تیوري دزیاتوالي لپاره په علمي برخه کې ترســـره کیږي او په دې برخه کې ترســره کیږي په دې څیړنه کې دموضــوع په اړه معلومات پیداکیږي ســتونزې په اړه ، نګه څیړنه ډیرزیات وخت په برکې نیســي لکه څیړنه دیو ځانګړي ســازمان پورې نه وي تړلې بلکې ټولو ســازمانونو لپاره وي شــه مثال یي دکارکوونکو تشــویقونه ده څیرونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوارړي هغه فکتورونه پيداکړي چې څرنګه کارکوونکو ته جرت ورکړی چې خپل ځانونه دسازمان دموخو دلاسته راوړلو لپاره وقف کړي.

دڅیړنې څخه لیدنه:دموضـــوع ټاکل---څيړنيزه پوښـــتنه پيداکول---تيروليکنو ته کتنه---فرضـــيه---متحولونو ټاکل---دڅيړنې ډيزاين ټاکل---معلوماتو ټاکل او دنمونې ټاکل---دمعلوماتو پروســـيس او تحليل---دڅيړنې ليکل. ۱-دڅيړنې موضـــوع ټاکل: دڅيړنې پيل دموضـوع ټاکلو څخه کيږي*څيړنه کې موضـوع ټاکل مهمه برخه ده او همدغه برخه نورې برخې متاثره کوي*څيړنه کې دموضوع ټاکل يوه ستونزمنه برخه ده*څيړونکی بايد موضوع ټاکلو وخت کې دموضوع پراخوالی په نظر کې ونيسي*څيړونکی بايد داسې موضوع وټاکې چې ليوالتيا ورسره ولري*دڅيړنې موضـوع چې څومره روښـانه او مشخصـه وي په هماغه اندازه ښـه وي*څيړونکی دموضـوع ټاکلو کې بايد اخلاقي اړخ ته يي پاملرنه وکړي*څيړنه کې هڅه وشـــي چې نورو ته يي زيان ونه رســـيږي. دڅيړنيزو اخلاقو پيژندنه: څيړونکی دڅيړنې پرمهال داسې رويه خپله کړي چې دخلکو حقوق په پام کې ونيسي او هغوی زيانمن نشي دارويه څيړنيزو اخلاقو په نامه يادېږي. دڅيړنې عمومي اصول: څيړنه : دځينو اصولو تابع ده او پرمختللو هيوادونو کې دغه اصــول عبارت دي له:۱-نورو ته احترام۲-دضـــرر مخنيوی۳-دبرخوالو معلومات پټ ساتل۴-دبرخوالو خپلواکه ساتل۵-دڅيړونکي روغتيا۶-که چيرې دوهم لاس معلومات څخه ګټه اخلي نو دامعلومات بايد دقانوني لارو څخه ترلاســـه کړي۷-څيړونکی بايد دادبې غلا څخه مخنيوی وکړي.څيړنيزه ســـتونزه : هرهغه څه چې ته يي په هکله څيرنه کوي يا هغه ادعا چې ته يي ثابتول غواړې يا هغه پوښـــتنه چې ته يي ځوابول غواړې څيړنيزه ستونزه ده يا ==هغه ستونزه چې ته يي په اړه څيړنه کول غواړې څيړنيزه ستونزه ده چې همدغه ستونزه ستا دڅيړنې دموضوع محتوا برابروي*ستونزې ته بايد خپل فکر کې جوړښــت ورکړي ترڅو راتلونکو پړاوونو لپاره يو ســمه لاره خپله کړي. دڅيرنيزې ســـتونزې اهميت:۱-څيړنې پروســـه کې مهم کار دڅيړنې دســـتونزې جوړښـــت برابرول دي دا داســـې مثال لري لکه : مخکې دســـفر ځان ته موقيعت معلومول.۲-که څيړنه کې په څيړنيزه ســـتونزه زيات فکر وشـــي په هماغه اندازه ښـــه راځي۳-که ته غواړې يوه ستونزه حل کړې نو دامهمه ده چې په ټوله معنا ستونزه وپيژنې۴-څيړنيزه ستونزه چې کله ؟؟؟نودازمونږ دڅيړنې په نورو برخو کې همکاري کوي لکه: کوم ډول څيړنه وکړو او کوم ډول ستراتيژي پکاروړاچوو. ديوې ښـې موضـوع ټاکل: ۱-ديوې ښـې موضـوع ټاکل دڅيړنې لپاره دحالاتو پورې اړه لري۲-که دپوهنتون محصـل ياسـت دتحصـيلي ديپلوم ترلاسـه کولو لپاره څيرنه کوی نو داسـې موضـوع بايد وټاکی چې داړوند پوهنتون شـرايط پوره کړي۳-موضـوع بايد دمحصـل دمسـلک مطابق وي۴-دڅيړنې موضـوع لپاره بايد مالي امکانات او مناسب وخت په پام کې ونيسي ۵-اکثره څيړونکي وايي چې دڅيړنې لپاره ښه موضوع هغه وخت شـــونې ده چې کله روښـــانه څيرنيزه پوښـــتنه او روښـــانه موخې ولري. دڅيړنيزې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســتونزې په ټاکلو کې دپام وړ ټکي۱-لیوالتیا: ځیرنیزې ســتونزې ټاکلو وخت کې ځیرونکی باید خپلې لیوالتیا وګورې چې ایا دغه موضــوع کې لیوالتیا لري که نه۲-ځیرونکي ســره باید دځیړنې دپروســــې په اړه په زیاته اندازه معلومات پراته وي. ترڅو وکولای شـــي چې ځان ســـره دغه ځیرنه انځورکړي چې څومره وخت او څرنګه یي پای ته ورســـوي۳-دمفکورې اندازه کول: کله چې ځیرونکی کومه ځیرنه ترســره کوي باید دهغې مفکورې داندازه ګیرئ او شــاخصــونو په اړه معلومات ولری۴-دتخصــص کچه: داچې ځیرونکی په غاړه ده نو باید ځیرنه په خپله سرته ورسوي که څه هم لارښود استاد ورسره مرسته کوي۵-معلوماتو شتون: ځیرونکی بــایــد داړونــد ســـتونزې معلومــاتو دراجمع کولوفکرمنــد وســـي ۶-اخلاقي موضوعات:ځیرونکی باید ځیرنه کې اخلاقي اړخ په پام کې ونیسي . دځیړنې موضوع ټاکل: کومار دځیړنې دموضـوع ټاکلو لپاره لاندې اووه مرحلې ښـودلي دي۱-هغه ساحه چې ته په کې دخپل مســـلک له مخې لیواله یی هغه وټاکه۲-لمړي قدم کې مو یوائې دخپلې خوښـــي موضـــوع وټاکله ،په دې برخه کې اوس هغې پورې تړلې کوچنې برخې دیو لســـټ په بڼه ترتیب ول۳-دغه مرحله کې دخپلې لیوالتیا له مخې دلست شوو ستونزو کوچنیو موضوعاتو څخـه یوه موضـــوع ټـاکو۴-دې مرحلـه کې دځیرنیزې پوښـــتنې راولاړول دي ۵-دموخو تشـــکیلول (برابرول) چې هغه ځیرنه دکوم هدف لپاره ترســـره کوو. ځیرنیزه پوښـــتنه او ځیرنیزې موخې ترمنځ فرق دادی چې ځیرنیزه پوښـــتنه هغه پوښـــتنه ده چې په ځیرنـه کې ورته ځواب ویل کیږي او هماغه سوال الفاظو ته بدلون ورکوي او بیانیه شـکل ته یي اړول موخې دي۶-دې برخه کې دخپلې ځیرنې اړوند سـرچینې ګورو معنا وخت، او مالي امکانات لرم او که نه لرم ترڅو دغه ځیرنـه ترســـره کړم۷-دې برخه یو ځل بیا پورته ټوله پروســـه وګوری که مو پوره اندازه منابعو او نوره کومه ستونزه نه وه. نو ځان څخه بیا وپوښته چې ایا زه حقیقي توګه لیواله یم چې دغه ځیرنه ترسره کړم . ایا زما لپاره دغه منابع بسنه کوي. دغو پوښتنو ته په حقیقي بڼه ځواب ترلاسه کړی که ځواب مو منفي وه نو دځیړنې پوښتنو ته بیا کتنه وکړه. دځیرنیزې پوښتنې ټاکل (پیداکول)دځیړنې موضـوع ټاکلو وروسـته دموضـوع اړوند ځیرونکې لخوا ځیرنیزه پوښـــتنه راولاړیږي *دځیړنې پوښـــتنه هغه پوښـــتنه ده چې ځیرونکی یي په خپله ځیرنه کې ځوابول غواړي*ځیرنیزه پوښتنه ځیرنه کې مرکزي نقش یا رول لري*څنګه چې ځیرونکی پوښـــتنه رامنځ ته کوي باید خپلو منابعو او په نښـــه شـــو معلوماتو ته وګوري له هغې وروســـته دې پوښـــتنه رامنځ ته کړي . ځیرونکی دځیړنې په وخت کې لاندې نقاط په نظر کې ونیسي ۱-دځیړنې لپاره سمه موضوع ټاکل: داسې موضوع وټاکي چې زړه راښـکوونکې، جالبه او ټولنې ته یي ګټه ورسـیږي۲-که علمي رتبې ترلاسـه کولو په موخه وي نو باید همغه پوهنتون شـــرایطو ته په کتو موضـــوع وټاکي۳-ځیرنه باید روښـانه وي۳-تیرولیکنو ته کتنه: ۱-تیرولیکنو ته کتنه دځیړنې هغه برخه ده چې ځیرونکي تـه دځیړنې موضـــوع پـه اړه ژور معلومـات ورکوي۲-تیرولیکنو تـه کتنـه داګټـه لري چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دڅېړنې دميتودونو په اړه نقل ورکړي او ستا په ميتود کې چې کومه نيمګړتيا وي هغه درته په ګوته کړي ۳-پخوانيو ليکنو لوستل څېړونکي سره مرسته کوي چې ايادامو ضوع دڅېړنې وړده که نه ده۴-تيرو ليکنو ته کتنه څېړونکي ته يوه روښانه لارښوونه کوي چې دغه څېړنه کوم محدوديت لري۵-اکســـفورډ په قاموس کې (لټريچر)دوه معناګانې لری۱-دادبياتو په معنا سره ۲-په يو ه مشخصـه موضوع کې چاپ او ليکل شوو معلوماتو ته وايی۶-تيرو ليکنو ته کتنه په دوو برخو کې کارول کيږي۱-دپروپوزل په مهال۲-څېړونکی دليکنو په برخه کې تري کاراخيستل کيږي. تيروليکنو ته د کتنې ګټې۱-څېرنيزه موضوع روښانه کوي۲دڅېړنې ميتودولوژي ښـــه کوي۳-تيروليکنو ته کتنه څېړونکي ســـره مرســـته کوي چې ټاکل شـــوې موضـــوع دڅېړنې وړده او که نه ده .څرنګه تيرو ليکنو ته کتنه وکړو. تيرو ليکنو ته دکتنې په موخه په اړونده برخه کې دنورو ليکوالانو ليکنې خلاصـــه کول دي چې په دې برخه کې لاندې چارې وړاندې شوي۱-دکومې ژبې دليکنې څخه ګټه واخلم انګليش،دري ، عربي *زما موضوع کوم مضمون پورې اړه لري حسابداری مديريت، او که عامه اداره*موضوع کومې برخې پورې اړه لري، دولتي که خصوصي يا صنعتي يا سوداګريز*جغرافيايي سرحد داسيا که افغانستان ختيځ که لويديځ*دنشر موده دتيروڅو کالو ليکنې راوخلی۲-دوهم قدم کې ټاکلي موضوع په اړه مهم ټکي په ګوته کړی--۱-لکه دموسمونو تاثيرات په جرايمودغه موضوع کې موسمونه او جرايم مهم ټکي دي۳-کله چې موضوع کې مهم ټکي په ګوته شو نو بيا دې اړونده مواد پيداکړي چې دې کې تيرو ليکنو ته توجه وکړي چې تيرو ليکنو ته دکتلو لپاره زياتې سرچينې شتون لري لکه:۱-درسي کتابونه۲-جورنالونه۳-علمي ويب پاڼې۴-تيزسونه. درســي کتابونه يو له شــو منابعو څخه دي۴-دلټون طريقه: په انټرنيټ کې دځپلې ټاکل شــوې موضـــوع لټول*که په کتابونو کې دموضـــوع لټول غواړی نولمړی خپله موضـــوع پوره ولټوی*که جورنال څخه ګټه اخلی لمړی مشـــخص جورنال خلاص کړه په هغې کې لمړی پوره موضوع ورکړی که ونشوه، بيايي مهم ټکي ولټوه ترڅو ټاکل شوې برخه موضوعات پيداکړی ۵-اکثره څېړونکي دنورو څېړونکو پوښـــتنه کوي چې څومره علمي څېړنې راجمع کړي، دعلمي څېړنو راجمع کولو لپاره کوم معيار نه دی ټاکل شـــوی خو بيا هم بايد دومره زيات نه وي چې راټولول يې امکان ونه لري او نه دومره کم وي چې يو يا دوه ليکنې وي. خو ځينو کتابونو يې حد تر۵۰ پورې ښـــودلی دی*کله دې چې دغه ليکنه پيداکړه الف احمد ليکنه ب محمود ليکنه چې دغه برخه ببيلو ګرافي په نوم ياديږي. ۶-ورپســـې دي راټولې شـــوي مقالې او ليکنې له نظر څخه تيرې کړي چې انګليســـې کې ورته ســـکيمينګ وايي۷-بيادهرې مقالې اړونده برخې له ځان سره ياداشـت کړی--ســکيمينګ دراټولو شـوليکنو او مقالو څخه مطلب نقاط يا دموضـوع مطابق نقاط اخيستل عبارت دسکيمنګ څخه دی.کله مو چې راټولې شـــوې مقالې او ليکنې له نظر څخه تيرې کړې بيادهرې مقالې اړونده برخې په لاندې ډول سره ياداښت کړی. ببيلوګرافي ياداشول: په دې برخه کې دمقالې کتاب او نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

برخو په تړاوو او هغه مکمل معلومات چې دنشر په برخه کې ترې کار اخیستل کیږي. هغه باید ولیکل شي که مقاله وي نو دلیکوال نو م دلیکوال دکورنۍ نوم دنشر تاریخ ولیکل شي. که کتاب وي دکتاب اړوند معلومات له ځان سره ولیکې په دغه برخه (ای پي ای)apaډېزاین ځخه ګټه واخلئ۲-دمتن لنډه خلاصه: هرڅه چې لولی په هغې کې اړونده برخې یاداښت په ښه ترتیب او دهغې خلاصه ولیکئ او دا دوخت سپما او زیاته مرسته کوي .نوټ: چې دې سره اړوند موضوع په اسانۍ سره پیداکولای شو۳-تکمیلوونکي معلومات : : په دې برخه کې دلیکنو زیاتې معلومات لکه دکتاب د(اې بي اس این)isbnنمبر اوداسې نور ځان سره ثبت کړئ ددې کارګټه داده چې که انلاین کتاب پیداکول غواړی نو په اسانۍ سره پیداکیږي*دخلاصه کیدو وروسته په منظمه توګه جوړښت ورکړه چې همدغه پروسه چې دي حل کړه دي ته دتیرولیکنو کتنو وایي چې دڅیړنې پروپوزل او دمقالې لیکنه کې ترې ګټه اخیستل کیږي.دلیکلو ارزیابې خپله کیږي.داچې انټرنیټ په واسطه کولای شو چې دیو موضوع په اړوند په لسګونو مقالې یا موضوعات لاس ته راوړو څیړونکی به څنګه وپوهیږي چې اړونده موضوع یا مقاله زما دټاکل شوېموضوع مطابق ده دپورته پوښتنې لپاره کوم معیار نشته خو بیا هم داسې ټکې شته چې لیکوال سره همکاري کوي چې په لاندې ډول دي ۱-کله چې کومه موضوع لولی نو لومړی دخپلې موضوع پوښتنه او موخو ته وګوره بیا له هغې وروسته موضوع ته وګوره که داموضوع ستا دټاکل شوې موضوع او موخو سره ورته یا نږدې وي نو ویې لوله او که ستا دموضوع مطابق نه وي نوبیا مه لوله۲-که څیړونکی په دې ونه توانیږي چې کیفیت یې معلوم کړي بیادې دنشر جورنال لټه دې وکړي چې دغه جورنال په کومه کټه ګورۍ کې راځي .دتیرولیکنو په اړه مهم ټکې کوم دي۱-تیرولیکنو په اړه مهم ټکې په لاندې ډول دي ۱-دتیرولیکنو کتنه باید په منطقي ترتیب سره ولیکل شي یعنې هغه په خپل فکر کې انځور اوترتیب یې برابر کړي۲-دلیکلو پرمهال دنورو خلکو دکړنو نقل کول یو اساسي شرط دی که دغه کارونه کړي نو څیړونکی دادبې غلا مرتکب شوی ۳-کله چې دتیرو لیکنو کتنه پای ته ورسیده څو ځله یې ځان سره تکرار کړي ترڅو نیمګړتیاوې ترې ختمې شي ۴-ځینو کتابونو کې بیا دتیرولکینو لپاره یوه نقشه جوړیږي او بیا هغې ته په کتو سره دنقشې منځ برخې راخلي او هغې څخه په لیکنه کې ګټه اخلي *مخکې له دې چې څیړونکی دتیرولیکنو دبرخو په اړه لټه وکړي نو لومړی دی دڅیړنې موضوع موخې او څیړنیزه پوښتنه په روښانه توګه وټاکي او همدارنګه په دې وپوهیږي چې ایا زه ددې توانایي دمالي او بدني اړخه لرم چې دغه څیړنه ترسره کړی *دتیرو لیکنوو کتنه په کیفي څیړنه کې دڅیړنیزې ستونزو دپوهیدو په برخه کې مرسته کول او ددې ترڅنګ دڅیړنیزي پوښتنې او فرضیه ټاکلو کې مرسته کوي همدارنګه دمعلوماتو راټولولو او تګ لاره هم داپه ګوته کوي .دڅیړنې پروپوزل: څیړنیز پروپوزل دڅیړنې یوه مهمه برخه ده*څیړنیز پروپوزل هغه پلان دی کوم چې څیړونکی خپله څیړنه څرنګه ترسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي دهغې په اړه معلومات ورکوي.دځيرنې دپروپوزل اړتيا: ۱-يوه روښانه تګلاره دځيړنې لپاره برابروي يعنې ځيړنه چيرته ځنګه او ځرنګه ترسـره شـي۲-دتاثيرکوونکي دغوښـتنو سـره ورته والی ولري کوم سـازمان لپاره ځيړنه کوي دهغې سـازمان شـرايط په نظر کې ونيسي ۳-دامکان وړ وي: داچې ځيړنه يوه پروسه ده چې نوي شيان پکې پيداکيږي نو کله چې يو موضـوع ډير جالبه وي وي نوهغې برخه کې دځيړنې عملي کول امکان ونه لري نو همدا وجه ده چې ځيرونکی پروپوزل برابروي پکې داپه ګوته کوي چې دغه ځيړنه کې دکوم ميتود ځخه کار اخيسـتل شـوی يا واخلي.دپروپوزل دليکلو برخې: داچې پروپوزل ځرنګه وليکل شـي په دې تړاوو دوه جوړښـتونه شـتون لري۱-هغه جوړښـت چې په نړيواله کچه ترې ګټه اخيستل کيږي اوشوي ده۲-هغه جوړښتونه چې هرسازمان دځان لپاره بيل بيل جوړ کړي وي. نوټ: هغه پروپوزل چې په نړيوالو انګليسـي کتابونو کې ترې يادونه شـوي هغه په خپل وجود کې دعنوان-تاييد –ځيرنيزه پوښـتنه او موخه ميتودولوژي –تقسيم اوقات –اواخځليکونو برخې هريوجلاجلا تشـريح کوي. همدارنګه دځيړنې عنوان او نوم بايد سـاده او لنډ وي همدارنګه ځيرونکی هڅه وکړي چې داسې نوم ځيرنې ته ورکړي چې لوسـتونکو پام ځان خوا ته راوړوي او دې ته اړ شـي چې ويې لولي . ميتودولوژي *دځيرنې پروپوزل کې دميتودولوژي برخه ډيره مهمه ده*دې برخه کې هغه معلومات وي چې ځرنګه دغه ځيړنه ترسـره کړم دکوم ميتود ځخه ګټه واخلم *همدارنګه په دې برخې کې هغه معلومات وي چې ځرنګه معلومات راټولوي او ځرنګه يې پروسـيس کوي*ددې لپاره چې دغه برخه سـمه اوسـي نو ځيرونکی دځيرنيز ډيزاين –ګډوانوالو شـمير-اخلاق اړخ او ټګ لاره ټول روښـانه کول غواړي. تقسـيم اوقات دپروپوزل په دې برخه کې ځيرونکی دخپلې ځيړنې وخت مقابل لورې ته وړاندې کوي چې دغه ځيړنه دومره وخت په برکې نيسي.لګښـت ؛په دې برخه کې ځيرونکی دکوم سـازمان لپاره ځيړنه کوي يا داسـې ارګان وي چې ځيړنې مقابل کې ځيرونکې ته مزد ورکوي نو ځيرونکی بايد لګښـت منظم لسـت برابر کړي.اخځليکونه: برخه: *پروپوزل اخرنی برخه اخځليکونه دي*ځيرونکی دکومو منابعو ځخه ګټه واخلي هغه بايد دلته ذکر کړي.کله چې ځيرونکی دخپلې ځيړنې لپاره پروپوزل برابروي دلاندې نيمګړتياوو له کبله نه قبليږي.۱-موخه روښـانه نه وي: کله چې پروپوزل کې دځيړنې موخه او هدف روښـانه نه وي دمقابل لوري لخوا نه قبليږي۲-کله چې دبيا ټاکل شـوی ميتود اواړونده موضـوع ترمنځ توافق سم نه وي معنا داچې---که دغه ميتود وکارول شي نو ځيړنه به سمه نه وي۳-کومه موضوع چې ټاکل شوي وي هغه ډيره پراخه وي نوپه ټاکلې وخت کې داناشـونې وي چې په اړونده برخه کې ځيړنه وکړي يا ==کوم تقسيم اوقات چې جوړشـوی وي حقيقت ځخه لري وي لکه په يومياشـت کې دافغانسـتان دولايتونو ځخه لومړني لاس معلومات راټولول۴-په ځينو پروپوزلونو کې دمعلوماتو راټولولو ټګ لاره سمه نه وي روښانه شوي او هم معلوماتو تحليل په اړه سم معلومات نه وي راټول شوي چې داهم

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپروپوزل دنه قبليدو سـبب ګرځي. دمتحولونو ټاکل (تشـخيصـول)دمتحولونو ټاکل په څېړنه کې يوه اړينه او مهمه برخه ده دمتحولونو درامنځ ته کولو پروسـه په دواړو کمي او کيفي څېړنو کې شـته خو په کمي څېړنه کې نظر کيفي ته يو څه زيات کارول کيږي. دمتحول او مفکورې ترمنځ فرق مفکوره خپلـه يوه ذهني انځور يـا درکونـه ده۲-دمفکورې او متحول ترمنځ فرق په اندازه والې کې دی کله چې يوه مفکوره اندازه شـي متحول ترې جوړيږي۳- مفکور ترهغې نه اندازه کيږي چې متحول ترې جوړ نه شـي چې متحول بيا داندازې وړدی . متحول : دڅېړنې دبرخوالو هغه ځانګړنه ده چې مختلف قيمتونه اخلي لکه جندر بشـځه او نر دوه قيمتونه دي چې دجندر متحول يي اخلي)عمر عايدات او داسـې نور*يا متحول هغه مفکوره ده چې داندازه کيدو وړ وي *هرمتحول بايد حد اقل دوه قيمتونه واخلي*متحولونه يوازې داندازه کيدولپاره نه کارول کيږي بلکې داهمغه برخه ده چې څېړونکی په کې لاس وهنه هم کولای شـي. يو څېړنه کې څو متحولونه شـتون بايد ولري ځواب: دمتحولونو تعداد هره څېړنه کې دبلې سره فرق کوي چې دغه تعداد هره څېړنه کې دڅېړنيزې موضوع پورې اړه لري کله چې څېړونکی موضـوع وټاکي نوهغې وروسـته دي فکر وکړي چې کوم شـيان دی چې په تړلې متحول تاثير اچوي له هغې وروسـته دي همغه متحولونو په اړه معلومات ورکړل شـي. لنډ دول: دمتحولونو تعداد دڅېړنې دموضـوع تابع دی په دې معنا که يوه موضـوع دوه متحوله لري خو بله لس متحولونه لري نو څېړونکی بايد هڅه وکړي چې اړونده موضـوع پورې تړلي متحولونـه پـه نظر کې ونيسـي . کـه پـه کومـه څېړنـه کې دمتحولونو تعداد زيات يا کم شـي نوسـتونزه به يي څه وي؟ ځواب داچې څېړونکی غواړي حقيقت ته ځان ورسـوي نو که چيرته دمتحولونو تعداد زيات شـي نواصـلي ځواب څخه کم راځي چې دغه کار دواقعيت دکم اټکلولو سـبب ګرځي خو که دغه تعداد داصـلي حالت څخه کم شـي نو دنورو اټکلونو سـبب ګرځي چې داکار په هغه وخت کې صـورت نيسـي کله چې دوه متحولونه خپل منځ کې يو بل سره خپل منځي اړيکه ولر ي نوټ: کله چې يوه څېړنه کې دمتحولونو شمير زيات وي په همغه اندازه څېړنه او دمعلوماتو تحليل سخت وي

(c) ketabton.com: The Digital Library

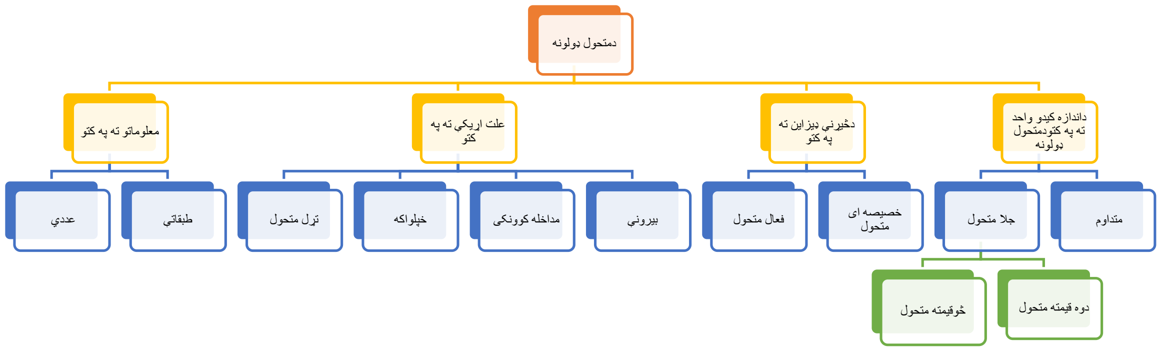

داندازه کیدو واحد ته په کتو دمتحول ډولونه: ۱-متداوم پرله پسي متحول:هغه متحول دی چې اعشـــاریه لرونکي اعداد په خپل وجود کې قبلوي۲-جلا متحول : هغه متحول ته وایی چې خپال وجود کې اعشـاریه دارقیمتونه نه اخلي لکه جندر کې څیرونکې نشـي لیکلای چې نیم ســړی چې جلامتحول بیا په دوه ډوله دی۱-دوه قیمته متحول: هغه متحول ته وایی چې خپل وجود کې فقط دوه قیمته اخلي لکه سړی ښځه هوا اونور۲-څوقیمته متحول : هغه متحول دی چې په خپل وجود کې څو قیمتونه اخلي لکه ذده کړي دولسم ،لیسـانس ،ماسـتري، او داسـي نور.۲-دڅیرنې دیزاین ته په کتو دمتحول ډولونه۱-خصیصه اي متحول: هغه متحول دی چې څیرونکی په هغې کې لاس وهنه نشـــي کولای چې دغه متحولونه اکثره دخپلواکه متحول په توګه پیژندل کیږي.لکه جندر عمر۲-فعال متحول: هغه متحول ته ویل کیږي چې څیرونکی په هغې کې لاس وهنه کولای شـــي اویا هغه کنترولولی شـــي۳-معلوماتو ته په کتو دمتحول ډولونه: ا-په دوه ډوله دي چې څینو کې دکمي او کیفي متحول په نوم هم یادشـــوي۱-طبقاتي متحول: هغه متحول چې دیو ګروپ یا یوه کټګورئ ځانګړنو پورې اړه لري مثال: دهو او نه پوښـــتنو ته ځواب ویل۲-عددي متحول : عبارت له هغه متحول څخه ده چې په هغه کې معلومات په عددي ډول وي. لکه ، دبازارموندنې دلګښـــت تاثیرات په تولیدباندې ۴-دعلت اړیکې ته په کتو دمتحول ډولونه : په څلور ډوله دی۱-بیروني متحول: هغه متحولونه دي چې په شـــکل داشـــکالو خپلواک متحول دتاثیر لاندې راولي او اغیز پرې کوي لکه چاپیریال، هوا او داســـي نور۲-مداخله کوونکی متحول: هغه متحول دی چې خپلواکه او تړلي متغییرو ترمنځ اړیکه رامنځ ته کوي۳-خپلواکه متحول: هغه متحول دی چې کوم په یوه پیښـــه حالاتو کې دبدلون راوستلو مسولیت په غاړه لري*خپلواک متحول دتغییر کوونکي متحول په نوم هم یادیږي*کومه څیرنه کې چې خپلواک متحولونه زیات وي په همغه کچه (نیوکې)کچه هم کم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي خو خپلواکه متحول باید په تړلي متحول تاثیرات ولري مثلا(سوداقتصادي وضعه،کورنۍ تربیه،دخپلواک متحولونو مثالونه دي)۴-تړلی متحول(حاصل متحول)هغه متحولونه دي چې په یوه علمي څېړنه کې دنورو شیانو تغییرات په همدې متحول کې کتل کیږي. تړلي متحول: ته ځکه تړلی متحول وایی چې داخپلواکه متحولونو پورې تړلی وي یا په یوه علمي څېړنه کې پیښه باید یو ه همدغه تړلي متحول تشکیلوي مثال دکارکوونکو مزد دجرایمو کچه داتړلي متحولونه دي. دمتحولونو داندازه ګیرۍ –خپله اندازه کول هغه پروسه ده چې دیو شي اندازه او کمیت په کې پیداکیږي*داندازه کولو نه هدف دلته نومرې(عدد) ورکول دي داچې مونږ دوه ډوله متحولونه لرو یو هغه چې مفعولي شـکل لري په اسـانۍ سـره اندازه کیږي. او بل خلکو کې دفاعي بڼه لري اندازه کول یي سـخت وي نو ددې لپاره لمړی مفکوره په وړو برخو ویشـوو او هغه وړو برخو ته عناصـر پیداکوو او په داسـې ډول یي رامنځ کوو چې دښکاره کیدووړ وګرځي*ځینې شیان په اسانۍ سره عدداخلي لکه لوړوالی یا وزن خو ځینې نوریي دعدد په بڼه نه وي لکه (ښـځه یا نر)نو اوس کله چې متحول په معیاري بڼه عددنه اخلي هغه ته مونږ دلیکنو داصـولو له مخې دمعیار په مټ نومرې ورکوو دمفکورې داندازه کولو لپاره څلورمرحلې شـتون لري ۱-مرحله:خپله مفکورې رامنځ ته کول په دې برخه کې څېړونکی دخپلې موضوع په اړه پوهه ترلاسه کوي چې په مفهوم یي پوه شي.۲-قدم دهمدغه ټاکل شـوې مفکورې بعدونه وټاکه: دې برخه کې څېړونکی فکر کوي چې کوم شـیان دغه مفکورې سـره پیوسـته دي۳-دبعدونو دمشـخصـولو وروسـته داندازه کولو په خاطر غنام (شاخصونه)رامنځ ته کول: شاخصونه: هغه مشخص پوښتنې مقیاسونه دي په کوم سره چې ځواب ورکوونکي پو هه اونظریات اندازه کیږي.۴-په تعلیمي جوړښـــت کې ذده کړې یوه مهمه مفکورو څخه ده نوددذه کړې مفکوره باید په بعدونو وویشـــو لکه۱-پوهه۲-دغه پوهه ځان سـره سـاتل۳-دغه سـاتل شـوې پوهې څخه په عمل کې ګټه اخیسـتل. داندازه کولو مقیاسـونه: مقیاس یوه وسـیله یا میکانیزم دی چې دیومتحول په داخل کې دوګړو او شـیانو توپیرونه راپه ګوته کوي چې له یو بل سـره څومره فرق لري*څېړونکی په مختلفو لارو کولای شي چې متحول اندازه کړي لکه: نومول شوی مقیاس : ترتیبي مقیاس –وقفه لرونکی مقیاس او نسـبتي مقیاس*نومول شـوی مقیاس او ترتیبي مقیاس دکیفي معلوماتو لپاره او فاصله لرونکی او نسبتي مقیاس دکمي معلوماتو لپاره په کاروړل کیږي نومول شوی مقیاس : یو دسـاده سـیسـتمونو دمقیاس څخه شـمیرل کیږي*په دغه االندازه ګیرۍ کې څېړونکی یو متحول په دوه ډلو او برخو ویشـې او هرې برخې ته ؟؟دلیبل په بڼه ورکوي ورکوي ترڅو هغه وپیژني نومول شوی مقیاس کې کیفي معلومات په کمي معلوماتو بدلوو*دامقیاس دیوشي اړیکه دبل شـي سـره نه ښـایي فقط ددوه برخو توپیر لپاره رامنځ ته کیږي۲-ترتیبي مقیاس :*داترتیب دصـعود څخه دنزول دښـه نه دخراب په لور دلوړ څخه دټیټ په لور او په داسـې نورو طریقو سـره ترتیبیږي.*ترتیبي مقیاس کې دمیډیان څخه کاراخیسـتل کیږي۳-وقفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرونکی مقیاس په دغه اندازه کې دڅیرونکي دبرخو ترمنځ داصـــولو له مخې مســـاویانه اندازه یو فاصـــله یا وقفه ټاکي*په دغه مقیاس کې دپیل اوپای ټکی معلوم او هره برخه یي په مســاوي برخو تقسـیم شــوي وي همدارنګه په دې مقیاس کې دجمع او تفریق عملیه ســرته رسـیږي .نسـبتي مقیاس: *دغه میتود کې اندازه دتناسـب په واسـطه ټاکې *په دغه مقیاس کې احصـــایوي ازمایښـــتونه ترســـره کیږي*دغه مقیاس دنومول شـــوي ترتیبي وقفه لرونکی مقیاسـونو دمیتودونو په ګټه اخیسـتو رامنځ ته شـوي. فرضـیه جوړول : عمومي معلومات .دفرضـــیې څخه یواځې په کمي معلوماتو کې ګټه اخیســـتل کیږی۲دفرضـــیې څخه موخه دڅیړنیزې ستونزې واضح کول او مشخصول او په هغې باندې تمرکز کول دي۳-په څیړنه کې یو یا څو فرضـــیي رامنځ ته کولای شـــو . فرضـــیي دګومان په مټ رامنځ ته کیږي. دفرضـیي تعریف: فرضـیه دجمعیت دپرامیترو په اړه ادعا یا انګیرنه ده : یا فرضـیه دیوې پیښـې اړیکې اوحالاتو په اړه یو ګمان –انګیرنه ، شـک یا یو نظر دي کوم حقیقت یا واقعیت چې تردې دمه تاته معلوم نه وي دفرضـــیي اهمیت په لاندې ډول دی ۱-فرضـــیه څیړنیزه ستونزه روښـانه او مشـخصـوي۲-دفرضـیي رامنځ ته کول څیړونکي سره مرسته کوي چې کوم ډول معلومات راټول او کوم ډول معلوماتو راټوللو څخه ډډه وکړو۴-دفرضیي رامنځ ته کول دڅیړنې اهمیت لوړوي دفرضـــیي ځانګړتیاوی۱-فرضـــیه باید روښـــانه او دقیقه وي څیرونکی باید هڅه وکړي چې فرضیه داسې ترتیب کړي چې دپوهیدو وړوي ۲-فرضیه باید دازمایشـت وړوي څیرونکی باید فرضـیه داسـې ترتیب کړي چې دازمایلو وړ وي۳-فرضـیه باید مشـخصـه وي څیرونکی باید دا هڅه وکړي چې فرضـیه وړه اومحدوده کړي۴-فرضـیه باید دمتحولونو ترمنځ اړیکه په ګوته کړي. دفرضـــیي ډولونه۱-جهت لرونکې فرضـــیه : عبارت دهغې فرضـــیی څخه دی چې دخپلواک متحول تاثیرات یا دارتباط جهت په تړلي متحول باندې معلوم وي یا ===هغه فرضـــیه ده چې ددوه متحولونو ترمنځ اړیکه (مثبته منفي)بیانوي۲-جهت لرونکې فرضـیه : هغه فرضـیه ده چې دیو متحول اړیکه یا توپیر دبل سره ښایي خو دمتحولونو لار ې نه په ګوته کوي.

پای

۶/۵/۱۴۰۱نیټه

ماسپښین مهال

یارمحمد شیرزی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library